

ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଅଧ୍ୟୟନମାଳା
Tribal Language Study Series
Volume: III

କୁଇ
KUI

ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡେମୀ
ହରିଜନ ଓ ଆଦିବାସୀ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ
ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ACADEMY OF TRIBAL DIALECTS & CULTURE

HARIJAN & TRIBAL WELFARE DEPARTMENT

Government of Orissa

(ବ୍ୟାକରଣ, ରଚନାବଳୀ, ଶବ୍ଦକୋଷ)

ସଂକଳନ

ଡଃ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ, ଏମ୍. ଏ.

ସୂଚକ

ଶ୍ରୀ ସାରଙ୍ଗଧର ପ୍ରଧାନ

ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧେଶ୍ଵର ଦଗାଲ

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ

ଶ୍ରୀ ଶରଣେଶ୍ଵର ମହାପାତ୍ର

ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡେମୀ

ଭୁବନେଶ୍ଵର

୧୯୯୦

ମୁଖବନ୍ଧ

ଓଡ଼ିଶା ଏକ ବହୁ ଆଦବାସୀ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ରାଜ୍ୟ । ଆମର ଜନସଂଖ୍ୟାର ୨୨.୪୩ ଭାଗ ହେଉଛି ଆଦବାସୀ । ଅର୍ଥାତ୍, ଦ୍ରାବିଡ଼ ଓ ଅସ୍ତ୍ରୀକ ନାମିତ ବିବିଧ ପ୍ରଜାତିର ଅନୁଭୂତି ୭୨ ପ୍ରକାରର ଆଦବାସୀ ଉପଜାତି ଆମ ରାଜ୍ୟର ଅଧିବାସୀ । ଏହି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପଜାତିର ନିଜସ୍ବ ଭାଷା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ସ୍ବାବିଧ୍ୟ ଲକ୍ଷଣୀୟ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଯେମାନଙ୍କ ଭାଷା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ସରକ୍ଷଣ ଓ ଉନ୍ନତ ବ୍ୟାପନ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ‘ଆଦବାସୀ ଭାଷା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଏକାଡେମୀ’ ନାମରେ ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଏକାଡେମୀ ପକ୍ଷରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିବିଧ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟରେ ଆଦବାସୀ ଭାଷାର ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧି, ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଅଭିଧାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଲେକ-ଯାଦୁକାରୀ ସରକ୍ଷ ଓ ହଳନ, ଆଦବାସୀ ଯାଦୁକାରୀ ଓଡ଼ିଆରେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଯାଦୁକାରୀ ଆଦବାସୀ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ ମଧ୍ୟରେ ଭାଷା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମନ୍ବୟ ଯାଏନ ଇତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେବାରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଭାଷାତ୍ମକ ଏକତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ଭାଷାଗତ ବ୍ୟବଧାନ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଅନୁଗ୍ରହ । ସୂଚକ ଆଦବାସୀ ସଂସ୍ଥାକୁ ଦୃଢ଼ ଅସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ ଯେମାନଙ୍କ ଦୃଢ଼ ଚାହ୍ନୁ ଭାଷାରେ ଭବିଷ୍ୟତ କରାଯାଉ କାମ୍ୟ । ଆଦବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶିକ୍ଷା, ପ୍ରଶାସନ ଓ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ଆଦବାସୀ ଭାଷାରେ ଭବିଷ୍ୟତ କରାଯାଉ ଶିକ୍ଷା ଅର୍ଜନ କରିପାରିଲେ ଯେମାନଙ୍କ ଦୃଢ଼ ଅନୁରକ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସଙ୍ଗେ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଦୂର କରିପାରିବେ । ଏହି ଅଭିଳାଷରେ ଏକାଡେମୀ ପକ୍ଷରୁ ଆଦବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ଲକ୍ ସ୍ତରରେ ଆଦବାସୀ ଭାଷା ପ୍ରସିଦ୍ଧି କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ଦେହ ଅଞ୍ଚଳରେ କର୍ମରତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣଙ୍କୁ ଆଦବାସୀ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଓ ଉତ୍ସାହ ଦିଆଯାଉଛି ।

ଶ୍ରେ ଏ ଦିଗରେ ଆଦବାସୀ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଯୋଗୁକ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ପ୍ରକାଶନ ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ଅବଶ୍ୟକତା । ଏହି ଅବନ ଦୃଢ଼କରଣ ନିମନ୍ତେ ଏକାଡେମୀ ପକ୍ଷରୁ ଆଦବାସୀ ଭାଷାର ବ୍ୟାକରଣ, ରଚନା ଓ ଶବ୍ଦକୋଷ ଯମ୍ବୁକିତ ପୁସ୍ତିକାମାନ ସଫଳତା କରିବାର ଏକ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇଛି । ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଦବାସୀ ଭାଷା ଯମ୍ବୁକିତରେ ଏହିପରି ସହାୟକ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ ଏକାଡେମୀର ନିଷ୍ପତ୍ତି ।

ଆଦବାସୀ ଭାଷା ଅଧ୍ୟୟନ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଭୂତତ୍ବ ଅବଦାନ ଏହି ‘କୁଲ’ ଭାଷା ଯମ୍ବୁକିତ ପୁସ୍ତକ । କୁଲ କି ଉପଜାତିର ଭାଷା । ଏହି ଯମ୍ବୁକିତ ପୁସ୍ତକ ଆଦବାସୀ ଅନ୍ୟତମ ବୃନ୍ଦାବନ ଉପଜାତି । ୧୯୮୯ ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧,୮୧,୩୪୨ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ଆଦବାସୀ ଜନଗଣନାରେ ଏମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ୧୭.୭୨ ଭାଗ । ଏମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ସର୍ବତ୍ର ବସବାସ କରୁଥିଲେ ହେଁ ପ୍ରାୟତଃ ଫୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲା ଏବଂ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ବହୁଳଭାବେ କେନ୍ଦ୍ରୀତ । କଳମାନଙ୍କ ଭାଷା ଫୁଲବାଣୀ ଅଞ୍ଚଳରେ କୁଲ ନାମରେ ଏବଂ କୋରାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳରେ କୁଲ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଉଭୟ ଭାଷା ଦ୍ରାବିଡ଼ ଭାଷା-ପରିବାରର ଅନ୍ତର୍ଗତ, ମାତ୍ର ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ ଓପରାସିକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲକ୍ଷଣୀୟ । ତେଣୁ କୁଲ-କିଲ ଭାଷାର ଏକ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ହେବା କରଣୀୟ ।

K U I

Compilation : Dr. Gopabandhu Dash
Informants : Sarangadhar Pradhan
 Sidheswar Digal
Supervisor : Khageswar Mahapatra

Academy of Tribal Dialects & Culture

Harijan & Tribal Welfare Department, Government of Orissa
Adibasi Ground, Bhubaneswar-751009

1990

Price : Rupees Sixty only

Printed at Archana Press, Cuttack

ଭୂମିକା

ଓଡ଼ିଶା ଯତ୍ନକାରୀଙ୍କ ନିକଟରୁ ଓ ଆଦିବାସୀ ମହଲ ବିଭିନ୍ନ ଅନୁକୂଲ୍ୟରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଆଦିବାସୀ ଭଣ୍ଡା ଓ ଅନ୍ୟତ୍ର ଏକାଡେମୀ ପକ୍ଷରୁ ଆଦିବାସୀ ଭଣ୍ଡା ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ପୁସ୍ତିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ଏକ ସଫଳ ଉତ୍ସବ କରାଯାଇଛି । ତଦନୁସାରେ ପଥମ ପାଠାବଳୀରେ କୁଳ, ଜଗନ୍ନାଥ, ଓଡ଼ିଆ, ସାନ୍ତାଳୀ ଓ ଛତାପୁରୀ ଭଣ୍ଡା ବିଷୟରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଧରଣର ପୁସ୍ତିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଇଁ ଉପାଦାନ ସହକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

୧ । ବ୍ୟାକରଣ

୨ । ଗଣନା (ଗଣ, ସଂଖ୍ୟା, ଗୀତ, ଉପାଦାନ ଇତ୍ୟାଦି)

୩ । ଶବ୍ଦକୋଷ : (କ) ଆଦିବାସୀ ଭଣ୍ଡା - ଓଡ଼ିଆ/ଇଂରାଜୀ

(ଖ) ଓଡ଼ିଆ - ଆଦିବାସୀ ଭଣ୍ଡା

(ଗ) ଇଂରାଜୀ - ଆଦିବାସୀ ଭଣ୍ଡା

ଏହି ପୁସ୍ତିକାଗୁଡ଼ିକ ନିତ୍ୟନ୍ତ ଆଦିବାସୀ ଭଣ୍ଡା ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଯତ୍ନକାରୀଙ୍କ ଲେଖାଯାଇଛି । ଏହା ଉପରେ ଆଦିବାସୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଲେଖକ ବ୍ୟବହାର ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

ପ୍ରସ୍ତୁତ 'କୁଳ' ଭଣ୍ଡା ପୁସ୍ତିକାର ଉପାଦାନ ସହକ୍ତ ଓ ଯେତା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ତାହାର ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ ଏବଂ ଏ ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ଆଦିବାସୀ ଭଣ୍ଡା-ଯୋଗ୍ୟ ହେଉଥିବାର ଶ୍ରୀ ମାରଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଓ ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧେଶ୍ଵର ଦାଶ । ଏଥିପାଇଁ ଏମାନେ ଅମର ଧନ୍ୟବାଦୀ ।

ଅନ୍ୟ କରାଯାଏ ଯେ, ଏହା ଅନ୍ୟ ଲେଖକର ଯତ୍ନକାରୀଙ୍କ ଲେଖିବ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯାହା ହେବ ।

ଏପରି ଏକ ଉପଯୋଗୀ ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରସ୍ତୁତାବଳୀ କେବଳ ଏକାଡେମୀର ପ୍ରୟାସ ନୁହେଁ । ଯେଉଁଠି ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଉପଯୋଗୀ, ସମାପନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଯତ୍ନକାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଅମର କୃତଜ୍ଞ । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରୟୋଗୀତା ଭବରେ ତା ନିତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୟୋଗୀତା ଅମର ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଗୀ ।

ଶାନ୍ତିନିକେତନ

୧ । ୧ । ୧୯୮୪

ଶଶିକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ

ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି ଯେ, ଏହି ପୁସ୍ତକଟି କିଛି ଉପକାରକ କିଛି ଭାଷା ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦିଗରେ ବିଶେଷ ଉପଯୋଗୀ ହେବ ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ମହଲକ ତଥା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଡଃ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ମାର୍ଗକ ହେବ ।

ପରଶେଷରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ସହ ଅମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମନ୍ଦିରରେ ପଣ୍ଡିତ ନେମରାଜର ଗୋଟିଏ ମନ୍ତ୍ରଣା ସ୍ମରଣୀୟ :

‘ମନୋହାସିତ ଦୁର୍ଗିତୋତ୍ତର ଶାସା ସମନ୍ତା ଅନ୍ତାନ୍ତ ଶୁଭୁଦୁର୍ଗୁଣି । ସମନ୍ତାର ଯେତେ ଭଲ ସମାଧାନ ମଦଳ ହେଲେ ବି ଯଦି ଏହା ଅପର ପକ୍ଷରେ ଭୁଲ ପଡ଼ିଛିବା ମୂଢ଼ି କଲେ, ତେବେ ତାହା ନ୍ୟାୟ ହୋଇଛିବି । ତେଣୁ ଯୁକ୍ତ ସ୍ଥଳ ଭାବରେ ଓ ଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ଏହା ଶୁଦ୍ଧ କରାଯିବା ଉଚିତ ଯେ, ସରକାର ଆଦିବାସୀ ଭାଷାକୁ ପୋଷାକନ ଦେବେ । ଏହା କେବଳ ଭାଷାକୁ ବଢ଼ାଇ ରଖିବାରେ ସାମିତ ହେବ ନାହିଁ, ତାହାର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ସବୁବିଧା ସମାବୃତ୍ତି ଓ ପୋଷାକନ ଦରକାର ।

କୁବେରଶେଖର
ତା ୧/୧୦/୮୧

ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତକାନ୍ତା ବେହେରା
ସହପଠ,
ପଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡେମୀ

ସୂଚୀ

ପ୍ରଥମ ଭାଗ—ବ୍ୟାକରଣ

୦	ପରିଚୟ
୧.୦.	ବର୍ଣ୍ଣ
୧.୦.	ପଦ ପ୍ରକରଣ—ବୃତ୍ତାନ୍ତନାମକ ପ୍ରକୃଷ୍ଟା
୧.୧.	ବିଶେଷ୍ୟ
୧.୧.୧.	ଲିଙ୍ଗ
୧.୧.୨.	ବଚନ
୧.୧.୩.	କାରକ
୧.୧.୪.	ଅନୁସରଣ
୧.୧.୫.	ସଂଜ୍ଞାନାମ
୧.୨.	ବିଶେଷଣ
୧.୩.	କ୍ରିୟା
୧.୩.୧.	ସମାପିତା କ୍ରିୟା
୧.୩.୨.	ଅସମାପିତା କ୍ରିୟା
୧.୩.୩.	ଯୋଗିକ କ୍ରିୟା
୧.୩.୪.	କଟିଳ/ଭ୍ୟାସିତ କ୍ରିୟା
୧.୩.୫.	ନାହିଁବାଚକ କ୍ରିୟା
୧.୪.	କ୍ରିୟା ବିଶେଷଣ
୧.୫.	ନିପାତ (ଅବ୍ୟୟ)
୩.୦.	ବାକ୍ୟ
୩.୧.	ପୂର୍ବ ବାକ୍ୟ
୩.୨.	ଯୋଗିକ ବାକ୍ୟ
୩.୩.	କଟିଳ ବାକ୍ୟ

ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ—କାହାଣୀ

୪.୧.	ଢେଙ୍କ କାହାଣୀ
୪.୨.	ଆମ୍ଭ କଥା
୪.୩.	ଭଲ୍ କଥା
୪.୪.	ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ କଥା
୪.୫.	ଚିନ୍ତା ଚଢ଼େଇ କଥା
୪.୬.	ବିଷ
୫.୦.	ଉତ୍କଳସୂଚୀ

ତୃତୀୟ ଭାଗ—ଶବ୍ଦକୋଷ

- (କ) କୁଞ୍ଜ - ଓଡ଼ିଆ
(ଖ) ଓଡ଼ିଆ - କୁଞ୍ଜ
(ଗ) ଇଂରାଜୀ - କୁଞ୍ଜ

ସୂଚନା

ଏହି ପୁସ୍ତକରେ 'କୁଇ' (କଇ) ଭାଷାର କଥାବୁଝିବା ଶ୍ରେଣୀକୁ ଲିପିଭିତ୍ତିକ ଅନୁକ୍ରମିକ ଧ୍ବନିତାତ୍ତ୍ୱିକ ଲିପି (I. P. A.) ମାଧ୍ୟମରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରାଯାଇଛି । 'କୁଇ' ଭାଷାର ଉଚ୍ଚାରଣ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଧରାପାରିବା ନିମନ୍ତେ 'ବ୍ୟାକରଣ' ଅନୁକ୍ରମ 'ଧ୍ବନିତତ୍ତ୍ୱ' ଅନୁସୂଚିକ ଅନୁସରଣୀୟ । ଅବଶ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଯୁକ୍ତାଳ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ମଧ୍ୟ ଏହି କଥାବୁଝିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିରୂପଣର ପ୍ରୟତ୍ନ କରାଯାଇପାରେ । ତେବେ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଧ୍ବନିତାତ୍ତ୍ୱିକ ଲିପି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁକୂଳ ହୋଇ ବିବେଚିତ ନେଉଥିବାରୁ ଏହି ଲିପି ଭାଷା-ଶିକ୍ଷା-ସହାୟକ ପୁସ୍ତକରେ ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଲିପି ଭିତ୍ତିକ କରାଯାଇ ଉପାଦେୟତା ସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ ।

ସଙ୍କେତ ବ୍ୟାଖ୍ୟା :

-	(ମର୍ଦ୍ଦରେ ଥିଲେ) ଶବ୍ଦ ସୀମା
	(ସ୍ତବ୍ଧରେ ଥିଲେ) ଉପସର୍ଗ
	(ପରେ ଥିଲେ) ପର ପ୍ରତ୍ୟୟ
=	ଶ୍ରେଣୀ ଶବ୍ଦ
+	ଯୁଗ୍ମ ଶବ୍ଦ
/	ବିକଳ
<	ଭାଷାଭି ସୂଚକ
()	ସଂଯୋଜକ ବା ଅପସାରକ
N	ଅନୁନାସିକ ଅଗ୍ରମ
n-	ବିଶେଷ (ବିଶ୍ୱାସୀ)
~	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ (°)
ʔ	ବସ୍ତ (glottal stop)
ŋ	ଙ
d	ଡ
r	ଢ
t	ଟ
p	ପ
ə	ଅ

ପରିଚୟ

ଓଡ଼ିଶାର ଉଦ୍‌ବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କନ୍ଧ ଏକ ଐତିହାସିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜନଜାତି । ଫୁଲବାଣୀ (ବୈଦ-କନ୍ଧମାଳ) ଜିଲ୍ଲାର ମହାନଦୀ ସୀମାରୁ ଡେଇଁଥିବା ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ଶ୍ରାବଣକୁଳମ୍ବ ଏକେନ୍‌ସି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀର୍ଘ ଅରୁଣପୁରୀ ପାଖରେ ଅବସ୍ଥିତ କନ୍ଧମାନେ ବହୁବିଧ କରୁଣାବାର ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଫୁଲବାଣୀ ତାଙ୍କ ଜାତିର ପ୍ରଥମ ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥଳ ବୋଲି କନ୍ଧମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ।

କନ୍ଧମାନଙ୍କର ଭାଷା ଯଦିଓ ସମାନ ନୁହେଁ । ଫୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲାର କନ୍ଧମାନଙ୍କର ମାତୃଭାଷା କୁଇ (Kui) ଏବଂ ଏମାନେ ନିଜକୁ କୁଇଙ୍ଗା (Kuinga) ବା କୁଇ କନ୍ଧ (Kui Kōnd) କହନ୍ତି । କୋରପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ବାସକରୁଥିବା କନ୍ଧମାନେ କୁଭିକନ୍ଧ (Kuvi Kōnd) ବା କୁଭିଙ୍ଗା (Kuvinga) ନାମରେ ପରିଚିତ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ମାତୃଭାଷା କୁଭି (Kuvi) । କୋରପୁଟ ଓ ଫୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସକରୁଥିବା କୁଟିଆ କନ୍ଧମାନଙ୍କର ଭାଷାରେ କୁଭି ଭାଷାର କେତେକ ଲକ୍ଷଣ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଏହା କୁଭି ଭାଷାର ଏକ ଉପଭାଷା ବୋଲି ଗବେଷକମାନଙ୍କର ମତ ।

ତେଲୁଗୁ ଭାଷାରେ ‘କୋଣ୍ଡା’ (Kōṇḍa) କେବଳ ଅର୍ଥ ପଦ୍ମ । ତେଣୁ ପଦ୍ମ ଉପରେ ବାସକରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଞ୍ଚଳ ଭେଦରେ କେନ୍ଦ୍ର (Khond), କେନ୍ଦ୍ର (Kōndu), କଦୁ (Kodu) ଏବଂ କନ୍ଧ (Kandh) ବୋଲି କୁହାଯାଏ । କୁଭି ବା କୁଭି ଭାଷାରେ ଏମାନେ ନିଜକୁ କହିଲେ, କେନ୍ଦ୍ର (Kōnd), କେନ୍ଦ୍ର ପାଖରେ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସକରୁଥିବା କେନ୍ଦ୍ର (Kōnd)ମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କନ୍ଧ (Kondho) ନାମରେ ନାମିତ ହେଲେ ।

ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଜନଗଣନା ହିସାବରୁ କୁଭି / କୁଭି ଭାଷାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି :

	୧୯୫୧	୧୯୭୧	୧୯୮୧	୧୯୯୧
କୁଭି→	୨,୦୭,୫୦୯	୫,୯୨,୯୭୯	୩,୫୦,୩୯୭	୫,୦୭,୫୨୮
କୁଭି→	୨,୮୦,୫୭୯	୯,୭୮,୦୨୭	୯,୯୫,୫୦୯	୯,୯୨,୫୫୨

କନ୍ଧମାନେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ଅଞ୍ଚଳ ବିଶେଷରେ ଏକତ୍ର ବସବାସ କରୁଥିବାରୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଚିନ୍ତା ସାମାଜିକ ଚଳଣିରେ ଅନେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଥିବାରୁ ଏମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେବା ପାଇଁ । ଓଡ଼ିଶାର କନ୍ଧମାନେ ବାସକରୁଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ତିନୋଟି ଛୋଟ ଗୋଷ୍ଠୀର ଉଦ୍‌ବାସୀ ବାସକରନ୍ତି ।

(୧) ଅର୍ଦ୍ଧ ଗୋଷ୍ଠୀ - କୁଭି, କୁଭିଙ୍ଗା

(୨) ପ୍ରାକୃତ ଗୋଷ୍ଠୀ - କୁଭି, କୁଭି, କଦୁ, କେନ୍ଦ୍ର (କେନ୍ଦ୍ର) ପାବୁଳ, ଓଲୁକ, ଚଣ୍ଡି, କୋଦୁ

(୩) ମୁଣ୍ଡା ଗୋଷ୍ଠୀ - (ଦକ୍ଷିଣ ମୁଣ୍ଡା) - ଯୋର (ଗବର), ଗୋରୁମ୍ (ପାରେକା), ଗୁରୁବ (ଗବର), ରେମୋ (କୋ), ପତା (କୋଦୁ)

କୁଭି ପ୍ରାକୃତ ଭାଷା-ପରିବାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏବଂ ଏହାର ଅନୁବର୍ତ୍ତିକ ବା ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥଳ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା ପ୍ରକାର :

ପ୍ରଥମ ଭାଗ

କୃତ୍ତି

ବ୍ୟାକରଣ

କୁଇ ଭାଷାର ମୂଖ୍ୟତଃ ଦୁଇଟି ଉପଭାଷା (Dialects) : (କ) ଫୁଲବାଣୀ ଉପଭାଷା (ଫୁଲବାଣୀ, ଜି. ଉଦୟଗିରି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନଙ୍କ ଭାଷା), (ଖ) କୁଟିଆ ବନ୍ତ ଉପଭାଷା (ଫୁଲବାଣୀ ଓ କୋରୁପୁଟ ଜିଲାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସକରୁଥିବା ଜନମାନଙ୍କର ଭାଷା) । ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁସ୍ତିକା 'କୁଇ ନ୍ୟାକରଣ'ରେ କୁଇ ଭାଷାର (ଫୁଲବାଣୀ ଉପଭାଷା) ଗଠନ/ସରଚନା (Structure) ସ୍ପଷ୍ଟରେ ଯାଥାରୂପ ଧାରଣା ଦେବା ନିମନ୍ତେ ସଂକ୍ଷେପ କରାଯାଇଛି ।

କୁଇ କନ୍ଧ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଯାମାଜନ ଜୀବନ :

କନ୍ଧ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯାଥାରୂପେ ୪ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ : (୧) ଦେଶିଆ କନ୍ଧ—ସମଗ୍ର ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନ୍ଧ-ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସହିତ କନ୍ଧମାନଙ୍କରୁ ହୋଇ କନ୍ଧମାନେ ଦେଶିଆ କନ୍ଧରୂପେ ପରିଚିତ । (୨) ଚଣ୍ଡିଆ କନ୍ଧ—ଏମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ଅଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରନ୍ତି । 'ଗଜାର' କହିଲେ ଉଚ୍ଚପାଟଣା ଭୂମିକୁ ବୁଝାଏ । (୩) କୁଟିଆ କନ୍ଧ—'କୁଟି' କହିଲେ 'ଗାଡ଼'କୁ ବୁଝାଏ । କୁଟିଆ କନ୍ଧମାନେ ଭୂମିକୁ ଖୋଳି ପରା ଉପର କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ପରର ଚଟାଣ ଭୂମିଠାରୁ ୨/୩ ଫୁଟ ଗଭୀର । (୪) ଅନ୍ୟ ଜାତିର ଲୋକ କନ୍ଧ ରମଣୀକୁ ବିବାହ କରି କନ୍ଧ ସମାଜରେ ଚଳିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସିଠାକନ୍ଧ କହନ୍ତି ।

ବିବାହ :

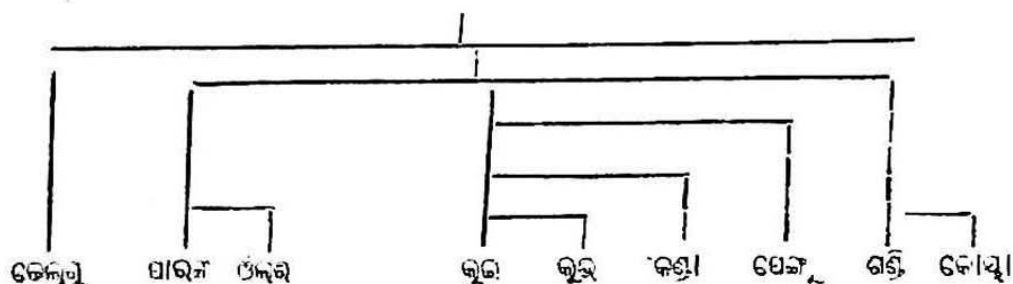
କନ୍ଧ ସମାଜରେ ଯାଥାରୂପେ ୩ ପ୍ରକାର ବିବାହ ପ୍ରଚଳିତ :

(କ) ନିବନ୍ଧନମୂଳକ (Marriage by Negotiation) : ଯୁବ ପକ୍ଷରୁ ତାର ବାପା ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଝିଅର ବାପା ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନ୍ତି ଏବଂ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ସ୍ୱାକ୍ଷର ଦେବା ପରେ ବିବାହ ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

(ଖ) ଗୋପନରେ ପଳାୟନ (Marriage by Elopement) : ଯୁବକ ଏବଂ ଯୁବତୀଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହଲେ ମଧ୍ୟ ପିତାମାତାଙ୍କ ଅନୁମତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାରଣରୁ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନ ହୋଇ ନ ପାରିଲେ ସେମାନେ ଉଭୟେ ଗୋପନରେ ଅନ୍ୟତ୍ର ପଳାୟନ କରନ୍ତି ଓ ବିବାହ କରି ଜୀବନ ଯାପନ କରନ୍ତି ।

(ଗ) ଝିଙ୍କା ବିବାହ (Marriage by Capture) : କୌଣସି ଯୁବକ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୁବତୀକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କାରଣରୁ (ପିତାମାତାଙ୍କ ଅନୁମତି, ଉତ୍ତମୁଲ ନିୟମାବଳୀ କ୍ରୋଧାଦି) ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ନ ପାରିଲେ ଯୁବକ ଝିଙ୍କା ବିବାହର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥାଏ । କନ୍ଧ ସମାଜର ଅବିବାହିତା ଯୁବକମାନେ ବଳ ବଳ ହୋଇ ଯାନ୍ତି, ମେଳା, ଯାତାହିକ ହାଟ କିମ୍ବା ବିବାହ ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଥାଆନ୍ତି । ଉକ୍ତ ଯୁବକ ନିଜର ଯାତାହିକୀକ ପଦ୍ଧତି ମିଶି ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ଥିବା ନିଜର ମାନସକୁ ପ୍ରଥମେ ଚିହ୍ନିତ କରେ ଏବଂ ସୁଯୋଗ ଦେଖି ଉକ୍ତ ଯୁବତୀକୁ ବଳପୂର୍ବକ ନିଜ ପରକୁ ନେଇଥାଏ । ଯୁବତୀର ଅନ୍ୟ ଦର୍ଶନଶୂନ୍ୟ ଡା'ର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଜେରା ଦିଅନ୍ତି । ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳଚଳସ୍ଥଳ, ମତ୍ତପିତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଟଣା ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଥାଏ । ମାତ୍ର ଶେଷରେ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଶାନ୍ତି ଥିବ । ଫଳରେ ଯୁବକଯୁବତୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ ।

ପ୍ରତ୍ନ କେନ୍ଦ୍ରାଞ୍ଚଳୀୟ ପ୍ରାବନ୍ଧ

କୂଇ (Kui) ଶବ୍ଦର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି/ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ମତାମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ବିଜ୍ଞାନ-ସମ୍ମତ ମତଟି ହେଉଛି - Ku - ଅର୍ଥ ପବନ ଏବଂ Kūi ଅର୍ଥ ପବନରେ ବାହନର ବା ଲେନ । Kūi କାଳକ୍ରମେ କୁସ୍ ରୂପରେ Kui ହୋଇଛି ।

ଏହି ମତ ଉଦ୍ଧୃତ ଥିବା ଦୁଇଟି ମତ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇପାରେ : (କ) କୂଇ ଭାଷାରେ Ku'i ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ 'ଉପରେ' (above), କନ୍ୟାମାନେ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ (ପାଦତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ) ବାହନ-କରୁଥିବାରୁ ନିଜକୁ Ku'i ବା Ku'inga (କୂଇଂ) କହିଲେ । * କାଳକ୍ରମେ Ku'i ଶବ୍ଦରୁ Kui ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି ବୋଲି କହିବାରେ କିଛି ଅସମ୍ଭବ ନାହିଁ । (ଖ) କୂଇରେ Ku - ଫିଆର ଅର୍ଥ ନ ମାନିବା, ଅସ୍ଥାନୀୟ (ପ୍ରତ୍ୟାଶ୍ନାନ) କରିବା । ଏହି ଭାଷାରେ ānu Kui କହିଲେ 'ମୁଁ ମାନିବି ନାହିଁ' ବୁଝାଏ । ଶର ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରିୟ କନ୍ୟା ନାହାର ଅସ୍ଥାନତା ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ । ଅକାଶର ପକ୍ଷୀ ପରି ସେ ମୁକ୍ତ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ । ତାର ଏଇ ସ୍ୱାଧୀନତାରେ କେହି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲେ ସେ ବିଦ୍ରୋହ ହୋଇଉଠେ । ଭରତରେ ଇଂରେଜ ଶକ୍ତି ବରୁଦରେ ** ପଥର ସ୍ୱାଧୀନତା ଯମର (ପାଦକ ବିଦ୍ରୋହ-୧୮୫୭) ଅଭିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ଏଇ କୂଇ କନ୍ୟା ଭାବମାନେ । ତେଣୁ ନିଜକୁ Kui ରୂପେ ପରିଚୟ ଦେବାରେ ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

କୂଇ ଏକ ଦୃଢ଼ ଭାଷା । ଏହାର ନିଜସ୍ୱ ଲିପି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏ ଭାଷାର ବିଧିବିଧି ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ କହିଲେ ଠିକ୍ । କନ୍ୟାମାନେ ଇଂରେଜ ଚରକାରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ସମୟରେ (୧୮୫୭ ପରେ) ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ । ଯେମାନଙ୍କର ଏଇ ବିଦ୍ରୋହକୁ ଦମନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଥମେ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଓ ପରେ ମିଶନାରୀମାନେ କନ୍ୟା ଶିକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । କନ୍ୟା ଯମାନରେ ପ୍ରଚଳିତ ମେରୁଆ (ନରବଳ) ପ୍ରଥାର ଉଦ୍ଧେଦ ଇଂରେଜମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ହିଁ ହୋଇଥିଲା । କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି କେତେକ ଯେମାନଙ୍କର ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା । କନ୍ୟାମାନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ପରେ ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ମାଧ୍ୟମରେ କୂଇ ଭାଷାର କେତେତୋଟି ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

* କୂଇ ଭାଷାର ଉପାଞ୍ଚଳରେ /r/ ଏକ ଶବ୍ଦର ଶ୍ରେଣୀ (ବର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖ) । ଏହି ଭାଷାରେ କାଳକ୍ରମେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଅନେକ ଶବ୍ଦରେ ଲେପ ପାଇଥିବୁ ।

** ଚର୍ଚ୍ଚିତ ନରବଳଙ୍କ କେନ୍ଦ୍ରାଞ୍ଚଳୀୟ ହୋଇଥିବା ପାଇଁ ବିଦ୍ରୋହରେ କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟ ୪୦୦ କନ୍ୟା ପାଦକଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗଦେଇ ଇଂରେଜ ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ ।

ସେମାନଙ୍କୁ ଜମିର ଫସଲ ଫରା କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଫସଲ ବା ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଯୁକ୍ତମାତ୍ରା ପୁଣି ନିଜ ବାପାମାତାଙ୍କୁ ଫେରାଯାଏ । ମାତ୍ର ବିବାହ ପରେ ସେ ସର୍ବଦା ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ରହେ ।

କିନ୍ତୁ ସମାଜରେ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ କୁଇ ପ୍ରକାର । କୁଇ ଭାଷାରେ ଏହାକୁ ସେନ୍ତେନ୍ ସେନ୍ତେନ୍ ଏବଂ ନେତେନ୍ ସେନ୍ତେନ୍ କହନ୍ତି । ଧନୀ ପରିବାର ବିବାହ ପ୍ରଥମ ଧରଣର । ଧନୀପରିବାର ପୁଅ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ପରେ ଦେବତାବଳରେ କୁଇଲି ପୁଅ ଏବଂ ଝିଅକୁ ବାନ୍ଧିରେ ବନ୍ଧାଇ ଆଣନ୍ତି ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ କାନ୍ଧରେ ବନ୍ଧାଇ ନାଚ କରନ୍ତି । କାନ୍ଧରେ ବନ୍ଧାଇ ଆଣିବାବା କାନ୍ଧକୁ ଗୋଟିଏ ବେଳେ ନିଆଁ ପୁଷ୍ପର ପତ୍ରଯାଏ । ବନ୍ଧବ ପରିବାର ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରକାରର । ପୁଅ ଏବଂ ଝିଅ ବିବାହ ପରେ ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ପରକୁ ଆସନ୍ତି । ଯେ କୌଣସି ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଦିନ ଏବଂ ବିବାହ ଦିନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଚତୁର୍ଥୀ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଶ୍ୟାବସ୍ୟାବସ୍ୟାରେ ମହାସାନ ଧନୁ ଧାମ୍ନ ଛବରେ ଚାଲେ । ଚତୁର୍ଥୀ ଦିନ ସୁଅର ବାପା, ମା, ଶ୍ଵଶୁରୁମୁଣ୍ଡ ଏବଂ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନେ ସମସ୍ତେ ମହାସାନ କରି ଆନନ୍ଦରେ ନାଚ କରନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସମାଜରେ ଛାଡ଼ାପତ୍ନି (Divorce) ପ୍ରଥମ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାର । ଛାଡ଼ା କୌଣସି କାରଣରୁ ଅସମ୍ଭବ ହେଲେ ବା ଚାଲିଲେ ନିଜ ବାପାମାତାଙ୍କୁ ଚାଲିଯାଏ । ଉଭୟ ପକ୍ଷର ମୁରବିମାନେ ବସି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରନ୍ତି । ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭଲ ବୁଝାମଣା ହୁଏ, ତେବେ ଝିଅ ପୁଣି ସ୍ତ୍ରୀ ପରକୁ ଫେରାଆସେ । ମାତ୍ର ଛାଡ଼ାପତ୍ନି ଦେବତାଙ୍କ ହେଲେ ଝିଅକୁ କୁଟା ଧରି ଉଭୟ ପକ୍ଷ ଛାଡ଼ାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । କାରଣ କୁଟା ନ ଛାଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଅନ୍ୟକୁ ବିବାହ କରିପାରିବ ନାହିଁ । କୁଟା ଛାଡ଼ିବା ପରେ ହିଁ ବିବାହ କରିବା ସାମାଜିକ ପରମ୍ପରା ଓ ନିୟମ । କୁଟା ଛାଡ଼ାଦିନ ପରେ ଝିଅର ବାପ ପୁଅ ତରଫରୁ ନେଇଥିବା ଦଳ୍ୟାମୁଲ/ଶୈମୁଲ ଫେରାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସମାଜର ପରମ୍ପରା ଝିଅମାନେ କାନ ଫୋଡ଼ି କାନରେ ଚାଲିଯିବେ କାଠି ଲଗାଇ ଆସନ୍ତି । ମାତ୍ର ବିବାହ ନିମନ୍ତେ ଫିର ହୋଇଗଲେ/ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଗଲେ କିମ୍ବା ବିବାହ ପରେ ପରେ ଯେଉଁ କଠିଗୁଡ଼ିକ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏକପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାର ଲଗାଇ ଆସନ୍ତି । ଏହାକୁ କୁଇରେ କହେଇ କହନ୍ତି । ଏହାର ଆକାର ଛୋଟ ଛୋଟ ଗିଫ୍ ପରି । କିନ୍ତୁ ରମଣୀମାନେ ମଧ୍ୟ ନାଚ ଗୋଡ଼ ପ୍ରଭୃତିରେ ବସନ୍ତ ଅଳଙ୍କାର ଏବଂ ବେକରେ ବସନ୍ତ ପ୍ରକାର ମାଳ ଲଗାଇ ଆସନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରମଣୀମାନେ ମୁହଁ, ହାତ, ପାଦ ପ୍ରଭୃତିରେ ବସନ୍ତ ପ୍ରକାର ଚିତା କୁଟାଇ ଆସନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁ, ଅସୁଅର ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଅପରାଧବାସୀମାନଙ୍କର ପାଦେଇ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନିଜକୁ ଚିତା କରିବା ନିମନ୍ତେ ହୁଏନ ସେମାନେ ନିଜ ଚାପକୁ ଏପରି କେନ୍ଦ୍ର ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି ।

କନ୍ଦ-ମୁଣ୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧାବଳ ବସ୍ତୁ :

କିନ୍ତୁ ଆହାର ଅମରତ୍ଵ ଓ ସୁନର୍ଜନରେ ବିଶ୍ଵାସ କରେ । ତେଣୁ ପିଲାଟିଏ ଜନ୍ମ ହେଲେ ସେ ବସେ ଯେ ତାରି କୌଣସି ସୁଖସୁରୁଷର ଅନ୍ତା ଆସି ନିଜ ବଗିଚାରେ କନ୍ଦ ନେଇଛି । ତେଣୁ ପିଲା ଉପରେ ଯେପରି କାହାଣୀ ବୋଧ ହୁଏ ନ ସତ୍ତ୍ଵେ ସେଥିନିମନ୍ତେ କେତେକ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାନ ପାଳନ କରାଯାଇଥାଏ । ମୁଣ୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମାନେ ହେମାନ୍ତଙ୍କ ପରି କାଠରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ବେଳେ ଫୋଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତି । କେବଳ ନିର୍ଭରତା ହିଁ କିମ୍ବା ଛୋଟ ହୁଅନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡ ହେଲେ ବିବାହ ମାଟି ଭିତରେ ପୋତି ଦିଆଯାଏ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁଣ୍ଡରେ ଆହାତ୍ଵସ୍ତନ, କାନ୍ଦୁହେଉ ଓ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନେ ମୁଣ୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବସନ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାନ ପାଳନ କରନ୍ତି ଏବଂ ମୁଣ୍ଡର ବୃଦ୍ଧତା ବଦଳରେ ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ମୁଣ୍ଡବ୍ୟକ୍ତିର ଆହାତ୍ଵସ୍ତନରେ ଗୋଟି ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରଥାକୁ କୁଇ ଭାଷାରେ ମାଆ (māra) କହନ୍ତି ।

ବିବାହ ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ହେଉ ନା କାହିଁକି, ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ଯୌତୁକ ପ୍ରଥା ପରି କଳା ସମାଜରେ ଏକ ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ବିବାହ ଘର ହୋଇଗଲେ ଯୁବକ ଭବିଷ୍ୟତ ଯୁବତୀର ବାପାକୁ ଗାନ୍ଧୀ, ଦଳଦ, ପୋଡୁଆ, ଗୁପ୍ତପୁ, ଧାନଭୃତ୍ତ ବା କିଛି ଟଙ୍କା ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଏ । ଏହାକୁ କନ୍ୟାସୁନା, କନ୍ୟାମୂଲ କିମ୍ବା କୁଇ ଛାପାରେ 'ଗାନ୍ଧି' (gandhi) (ଓଡ଼ିଆରେ ଗଣ୍ଡି/ଗଣ୍ଡିମୂଲ) ବୋଲି କହିଥାଆନ୍ତି । ଏହି ଗଣ୍ଡିର ପରିମାଣ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ମୂଲ୍ୟ ଯାହା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଏ । କେତେକ ଯୁବକ 'ଗଣ୍ଡି' ଦେଇ ନ ପାରୁଥିବାରୁ ସାଧାରଣତଃ ପରିଶ୍ରମ କରିବା ବିକଳସ୍ଥରେ ଗଣ୍ଡିମୂଲ ପରିଶୋଧ କରନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରକାର ବିବାହ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ବିବାହ ନିମନ୍ତେ ଗଣ୍ଡିମୂଲ ଦେଇ ନ ପାରୁଥିବା ଯୁବକ ଯୁବତୀ ଆକର୍ଷଣ ଅବଳାହତ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଗୁପ୍ତପୁ ବିବାହଯୋଗ୍ୟ ବୟସ ହେଲେ ଗୁପ୍ତ ଭବିଷ୍ୟତ ଚା'ର ସିଦ୍ଧା କନ୍ୟାର ସନ୍ତାନ ନଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ଝିଅର ବାପ କୁଟୁମ୍ବ ଶୋକ ଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ନାହିଁ । ଏହି କାରଣରୁ ଅନେକ ଯୁବକଙ୍କ ଜୀବନରେ ବିବାହ ପରି ଏକ ସାମାଜିକ ଅନୁସ୍ଥାନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ନିଜର ଜୀବନକୁ କିମ୍ବା ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ ହେବା ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନୁହେଁ ।

କଳା ସାମଗ୍ରିକରେ ଅବଳାହତ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଘର ଥାଏ । ଏହାକୁ ଧାନ୍ତା ଧାନ୍ତା ଘର କୁହାଯାଏ । ଧାନ୍ତର ଅବଳାହତ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଏଇ ଘରେ ରାତିଯାପନ କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଘର ଘାଟରେ ନିଜର ବର୍ତ୍ତମାନ ଧାନ୍ତର ଅବଳାହତ ଯୁବକମାନେ ଆସି ଘେଇଁ ଧାନ୍ତର ଯୁବକମାନଙ୍କ ସହ ବସନ୍ତ ଯାପନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଯୁବକମାନଙ୍କର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥାଆନ୍ତି । ଧାନ୍ତର ଘାଟରେ ବସି ପାହାଡ଼ ବେଢ଼ି ଯୁବକମାନେ ଅନ୍ୟ ଶାଳି ଯିବା ପଥରେ ବସି କିମ୍ବା ଶାଳା (ଏକ ପ୍ରକାର କାଠ) ଫୁଟି ଯାଆନ୍ତି । ଦୂରରୁ ଏ ପ୍ରକାର ଧାନ ଶାଳିରେ ଧାନ୍ତା ମହଲରେ ଅନନ୍ତର ନୂଆରୁ ଛୁଟେ । ଧାନ୍ତାମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଧାନ୍ତାମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଶାଳା ପରିଚୟ ହୋଇ ତତ୍ପରେ ବସନ୍ତ ପକ୍ଷ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଅନେକେ ନିଜ ନିଜର ଜନସାଥୀକୁ ବାହା ନଥାନ୍ତି । ଧାନ୍ତା ସହଜ ଧାନ୍ତାରେ ମନ ମିଳିଲେ ସେମାନେ ବିବାହ କରନ୍ତି କିମ୍ବା ବିବାହ ନିମନ୍ତେ ନିଶ୍ଚିତ କରନ୍ତି । ଥରେ ମନ ମିଳିଯିବା ପରେ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଯେ ନ ସଂପର୍କ ରହିବା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମିଳାମିଶ୍ର ବଞ୍ଚିବା ନିମନ୍ତେ ସାମାଜିକ ପ୍ରବେଶକ କିଛି ନାହିଁ । ଏହାପରେ ନିଶ୍ଚିତ ବସନ୍ତ କରାଯିବା ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଗାନ୍ଧି (ଗଣ୍ଡିମୂଲ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କିଛି) ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନ ପାରୁଥିବା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ନ ସଂପର୍କ ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର ଯୁବକ ଘର ଏ ପ୍ରକାର ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ସାମାଜିକ ପ୍ରଣାଳୀ ମଧ୍ୟରେ ନ ରହି ସ୍ୱାଧୀନ ସାମାଜିକ ଶକ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟ କେହି ଯୁବକକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଶକ୍ତି କରେ, କେବେ ଯେଇ ପ୍ରଥମ ଯୁବକର ଅନୁମତି ନେବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼େ । ପ୍ରଥମ ଯୁବକର ବନା ଅନୁମତିରେ ଯୁବକ ଅନ୍ୟତ ବିବାହ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ଏକ ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା । ମାତ୍ର ଯୁବକର ବନା ଅନୁମତିରେ ଉଚ୍ଚ ଯୁବକ ଘର ଅନ୍ୟ ଗାନ୍ଧି ସହଜ ଗୋପନ ସଂପର୍କ ଶାପନ କରେ କିମ୍ବା ବିବାହ କରେ, କେବେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଯୁବକ ପ୍ରଥମ ଯୁବକକୁ କିଛି କୋଇମାନା (ଟଙ୍କା, ଧାନ, ପୋଡୁଆ ଇତ୍ୟାଦି) ଦେବାର ନିୟମ ରହିଛି । କୁଇ ଛାପାରେ ଏହାକୁ ପ୍ରଞ୍ଜୁ (pranju) କହନ୍ତି ।

ସାମାଜିକତା ଦୃଷ୍ଟି ଧନ ପରିକାର ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲେ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ନିବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ପରେ ଯେତେକ ସମୟରେ ଯୁବକଟି ଆସି ଯୁବକର ଘରେ ରହିଥାଏ ଏବଂ

(ଦ) କନ୍ୟାମାନେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ମଦ ପିଇ ମାତାଲ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ କନ୍ୟା ରମଣୀକାଂରେ ମୂର୍ଚ୍ଛା, ରୋଗ (Hysteria) ଦେଖାଗଲେ ସେମାନେ ଦେବତା ବା କାଳିନ୍ଦି ଲାଗିଛ ବୋଲି ବଞ୍ଚାସ କରନ୍ତି ଏବଂ ସୁନା ଅର୍ଚ୍ଚନା କରନ୍ତି । ଦଶାଗ (ଦେହୁଣ) ବା ଜାନ ଏଥିରୁ ସୁକାବଧର କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନ କରନ୍ତି । ଅଧିକ ଯତ୍ନାତ୍ମକ ପ୍ରକ୍ଷେପରେ ଏଥିର ପରବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାମୁଦ୍ରିକସେ ଲୋପ ପାଇନାହିଁ ।

ଜନମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ କୃଷି । ସେମାନେ ଧାନ, ମାଈଆ, କୁସୁର (ସୁଆଁ ବା ଚାନ୍ଦାଧାନ), ଜହ୍ନା, ମକା, କାନ୍ଥୁଲ (ଦରଡ଼), ହଳଦା, ଅବା ପତୁଡ଼ ଗୁଣ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଗୁରୁତ୍ବ ଜମ୍ବୁ ମଜାକୁ ଗତ ପକ୍ଷ ଗୁଣ ଖାଆନ୍ତି । ଏଥିରୁ ବାହାରୁଥିବା ସେନ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ବଣର ଫଳମୂଳ, ବିଭିନ୍ନ ଜମ୍ବୁ, ଗାଗକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଖାଇ ଜନନ ଧାରଣ କରନ୍ତି । ଜହ୍ନାଲ ଜମ୍ବୁ ବଢ଼ରେ ରହୁଥିବା ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ପଶୁ ଜମ୍ବୁ ପକ୍ଷୀ ଶିକାର କରି ତା'ର ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । କୁକୁଡ଼ା, ପୋକ, ସୁସୁର, ମଇଁଷି, ହେଲି, ମେଣ୍ଡା, ଠେକୁଆ, ହରିଣ ପତୁଡ଼ର ମାଂସ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ । ପୁରୀ ଓ ପଟ୍ଟ ଦିନରେ ମାଂସ ଓ ମଦର ସ୍ଥାନ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରଥମ । ଏମାନେ ମାଂସକୁ ପତଳା କରି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟି ଶୁଖାଇ ରଖିଥାଆନ୍ତି । କେଉଁଦିନ ଶିକାର ନ ମିଳିଲେ ଏହି ଶୁଖିଲା ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ମହୁଲରୁ ପସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ମତ ଓ ସଲପ ଗଛର ରସ ଏମାନଙ୍କର ପାନୀୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ । ସଲପ ଗଛର ରସ ଅଧିକ ନିଶା ହେବାପାଇଁ ସେଥିରେ କୌଣସି ଏକ ଗଛର ତେଲ ପକାଇ ଥାଆନ୍ତି ।

କ.ସନ-ସୂଚୀ :

କଳ ପୁନର୍ଜନ୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଜୀବନର ଦୁଃଖକୁ ଏପରିକି ମୃତ୍ୟୁକୁ ସେ ଭୟ କରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବହୁସ୍ୱରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନନ୍ତରେ ଜୀବନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ସେ ଚାହେଁ । ଗୁରାକ୍‌ମୁରାଂଙ୍କ ପରି ‘ଯାବଦ୍ ଜୀବେତ୍ ସୁଖଂ ଜୀବେତ୍’ରେ ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ଅଥଚ ‘ଭୂଷଂ କୁହା ପୃଥଂ ପାପେତ୍--- ଭସ୍ମାଭୂତଂ ଯେହ୍ୟା ପୁନଃପ୍ରାୟନଂ ଭୂତା’ରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଏମାନେ ଶାନ୍ତିପଥ ନାଚାଉିତ କରନ୍ତି । କେ-ମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ତହିଁ । ସେ କୌଣସି ପତ୍ୟା ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜରେ ହୃଦୟ ଦୁର୍ଲଭ । କଳ ମନାକରେ ପୁରୁଷ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ତ୍ରୀ ଅଧିକ ବର୍ମ କରେ । ପୁରୁଷମାନେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ନିଶା ସେବନରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିବାରୁ ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ବେଶି । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଘର କାମ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଢ଼ାଇ ପଢ଼ା ପଢ଼ିବାର ସେତ କାମ କରିବାରେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ମାଦାସ୍ୟ କରନ୍ତି ।

କଳି ଶିରେ ତମ (ପାଦ) ନାଭିର ଲେଖମାନେ ବାସ କରନ୍ତୁ । କଳି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାତ୍ର ତମ ଚରଣ ।
ତମକୁ ନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କେ ନକ ଗୋଟିଏ ବାଟ କରେ ନାହିଁ । ବେଶୁ ବୁଝାଯାଇଛି, 'କଳି ଲୋକ ତତ୍ତ୍ୱମ୍ ସନ୍ଧୀ' ।
ମାତ୍ର ଏହି ତମ ଓ ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱିତୀୟ ପାର୍ଥକ୍ୟମାନେ କଳିମାନଙ୍କୁ ନାନାଭାବରେ ଗୋଷ୍ଠୀ କଥୋପକଥା ।

ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସ ଓ ଦେବଦେବୀ ପୂଜା :

ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପକ୍ଷ କନ୍ୟାମାନେ ଜନ୍ମଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମାଜିକ ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା କରିଥାଆନ୍ତି । ଯେଥମଥରୁ ଅଧିକାଂଶ ପୂଜା ହିନ୍ଦୁ ଯମାଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଯଜ୍ଞମାନର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଯମଗ୍ର ଗ୍ରାମର, ଦେଶର ତଥା ମାନବଯମାଳର ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ ହୁଏ । କାରଣ କନ୍ୟା ବସୁଧେବ କୁହୁମୁନିଙ୍କ ନାମରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଯେପରିକି ଯେମାନେ ବର୍ଷସାରା ଗ୍ରାମର ବିଭିନ୍ନ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯେମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ନିମନ୍ତେ (ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପକ୍ଷ) କୁକୁଡ଼ା, ହେଳି ପ୍ରଭୃତି ବଳ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପଦ୍ଧତିକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୂଜାବିଧିରେ ଆଦ୍ୟୋଜନ କରାଯାଇଥାଏ ।

(୧) ଦରଜ ପେନ୍ତ ବା ମାଟିଦେବତାର ପୂଜା କନ୍ୟାମାନଙ୍କର ଏକ ବିଶେଷ ପଦ୍ଧତି । ଯେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ମାଟି ପୂଜା କଲେ ଫଳାଫଳ ଭଲ ହେବ । ଏହି ମାଟିଦେବତାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ କାଳରେ ଯେମାନେ ନରବଳ ଦେଉଥିଲେ । ଏହାକୁ ମେରଥା ପୂଜା କହନ୍ତି । (ଏହି ମେରଥା ପୂଜା ନିମନ୍ତେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଠଖୁଣ୍ଟି ତିଆରି ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକାର ଏକ ଖୁଣ୍ଟିର ନମୁନା ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଡ୍ରାସ ମ୍ୟୁଜିୟମରେ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଛି) । ମାଟି ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ଏହାର ବିଲୋପ ହେଲା । ଆଜିକାଲି ମଣିଷ ବଦଳରେ ପୋଡ଼ିଥିବା ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଏହାକୁ କେନ୍ଦ୍ର ପୂଜା ବା ଜାଗେଡ଼ି କହୁଛନ୍ତି ।

(୨) ବର୍ଷର ବିଭିନ୍ନ ଉପସ୍ଥରେ ମିଳୁଥିବା ଫଳ ବା ଫସଲ ନୂଆ କରି ଖାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଧରଣୀ ଦେବତାଙ୍କର ପୂଜା କରାଯାଇଥାଏ ।

(୩) ଗୁଣ୍ଡବାସ, ଫସଲ ଅମଳ ବା ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଶୁଭାରମ୍ଭରେ ପ୍ରଥମେ ଦେବଦେବୀଙ୍କର ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା କରାଯାଇଥାଏ ।

(୪) ପୁରୀପୁରୀମାନଙ୍କର ଆତ୍ମା ନିମ୍ନ ଗ୍ରାମର ଦେବଦେବୀ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ଗ୍ରାମର ଅମଙ୍ଗଳ ହେବ ବୋଲି କନ୍ୟାମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । କେନ୍ଦ୍ର ଯେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସମର୍ପିତ ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା କରାଯାଏ ।

(୫) ପଟ୍ଟ ଓ ବାସ ପୂଜା—କନ୍ୟାମାନେ ଫଳତରେ ପୋଡ଼ିଥିବା କେନ୍ଦ୍ର । ତେଣୁ ସେହି ବୁଣିବା ପୂର୍ବରୁ ପଟ୍ଟ ପୂଜା କରାଯାଏ । ବାସ ଉପସ୍ଥରୁ ମଣିଷମାନେ ରକ୍ଷା ପାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାସ ପୂଜା କରାଯାଏ ।

ଅନ୍ୟତ୍ର :

କେନ୍ଦ୍ର ଯମାଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କେତେକ ଅନ୍ୟବିଶ୍ୱାସକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ମଧ୍ୟ ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା କରାଯାଇଥାଏ ।

(କ) ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପକ୍ଷ କନ୍ୟାମାନେ ବସନ୍ତ ଋତୁକୁ 'ଠାକୁରଣୀ ମା' ଭବିଷ୍ୟତା ଭେଦ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଯେପରିକି 'ଠାକୁରଣୀ ମା'ଙ୍କୁ ପୂଜା କଲେ ବସନ୍ତ ଋତୁ ଭଲ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଯେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ।

(ଖ) କନ୍ୟାମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ଯଦି ସେମାନେ କର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି ବିଭିନ୍ନ ଦେବଦେବୀ । ଯେମାନଙ୍କୁ ପୂଜା କରି ବଳଦ୍ୱାରା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କଲେ ଯେମାନେ ମଣିଷକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଯେମାନଙ୍କୁ ପାମାନ୍ୟ ଶର୍ଦ୍ଦା ନମ୍ବୁ ହେଲେ ବି ଯେମାନେ କୁକୁଡ଼ା, ହେଳି ପ୍ରଭୃତି ବଳ ଦେଇଥାଆନ୍ତି ।

ବର୍ଣ୍ଣ

୧। ବର୍ଣ୍ଣ :

କୌଣସି ନିଶ୍ଚିତ ଭାଷାର ବ୍ୟାକରାତ୍ମକ ଅନୁକ୍ରମ କରୁଥିଲେ ସେଇ ଭାଷାକୁ ଲିପି ସାହାଯ୍ୟରେ କାଗଜ ଦେହରେ ରୂପ ଦେବା ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ଭାଷାର ଉଚ୍ଚାରଣ ପଦ୍ଧତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଦେହେଶ୍ୱରୀୟ ଯନ୍ତ୍ରେତ ମାଧ୍ୟମରେ ତାହା ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଏ । ବ୍ୟାକରାତ୍ମକ ଅନୁସାରେ ଏହି ଯନ୍ତ୍ରେତଗୁଡ଼ିକ ସେଇ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱରମ (Phoneme) ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ମାଧ୍ୟମିକ ଅର୍ଥରେ ଏଇ ଯନ୍ତ୍ରେତଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଅକ୍ଷର ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଥାଏ ।

କୌଣସି ଭାଷାର ସ୍ୱରମ ସେହି ଭାଷାର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପଦ୍ଧତି (Expression System) ର ଏକ ପାର୍ଥକ ସ୍ୱରୂପ ଅବିଚଳ୍ୟ ବିଶେଷ । କୁଲ ଭାଷାର ସ୍ୱରମ ଲିପି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏହି ଭାଷାର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ୱରମାତ୍ର ଲିପି (Roman Script) କିମ୍ବା ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଅସୁବିଧା କିନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଉଚ୍ଚାରଣ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ କୁଲ ଭାଷାର ସ୍ୱରମଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଯନ୍ତ୍ରେତ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇପାରେ :

ଓଡ଼ିଆ ସ୍ୱରମ	ଓଡ଼ିଆ ରାଶି
o	ଅ
ō	ଅ ଅ (ଘର୍ବ)
a	ଆ
ā	ଆ ଆ (ଘର୍ବ)
i	ଇ
ī	ଈ
u	ଉ
ū	ଊ
e	ଏ
ē	ଏ ଏ (ଘର୍ବ)
/-/	(ଘର୍ବତାସ୍ପତ୍ତି; ଫିଲିପ୍ପାଇନ୍ 'ଅ' ର ଘର୍ବ ଉଚ୍ଚାରଣ ହୁଏ)
/~/	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ

କଳ୍ପନାରେ ମିଶ୍ରଣାଶୟନରେ ପ୍ରବେଶ ଓ ତତ୍ ପ୍ରକୃତ ଅନୁଭୂତିର ପ୍ରାପନ ହେବା ପରେ କଳ୍ପ ଓ ଜନମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣରେ ମାନରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି ଏବଂ ମିଶ୍ରଣାଶୟନରେ ସଫଳତାରେ ଅସି ନେତେକ ଶିଳ୍ପଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରାହୁଏ । ଯଦିକାର ଓ ମିଶ୍ରଣାଶୟନ ପରିଚାଳନା ସ୍ଥଳମାନଙ୍କରେ ଅଧିକୃତ କରି ଅଧିକାଂଶ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ହେବା ଯେତେ ଯେତେ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହେଲେଣି । ଯେଉଁ କଳ୍ପନାରେ ପୁଲରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇହୁଏ ବା ପାଉହୁଏ ନେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ନେମାନଙ୍କର ଛୋଟ ଓ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଭୂମି ପାଉହୁଏ ।

କୃତ୍ତି ଗପର ନିକଟତର କିଛି ନାହିଁ । କଳ୍ପନାରେ ନିମ୍ନ ଓଡ଼ିଆ ଗପର ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା କୃତ୍ତିଗଣ ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ନିମ୍ନ କମି ଯାହୁ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କୃତ୍ତି ଗପର ଏହି ନ୍ୟାୟରଣ ରଚନା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ତାହା କୃତ୍ତି କରାହୁଏ ଲେଖକର ଯେ ଏକ ଦୈନିକ ପତ୍ରର ସୋଇ ରହିବ, ଏହା ନ୍ୟାୟରେ କୃତ୍ତିପାଠକରେ ।

(୪) ସ୍ୱର ଏବଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ସମ ଭାବରେ ଘୋଷିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ‘ଅ’, ‘ଇ’, ‘ଓ’, ‘ଏ’, ‘ଓ’, ‘ଧ’, ‘ଧ’ ପ୍ରଭୃତି ମହାପ୍ରାୟ ଧ୍ୱନି କୁଳରେ ନାହିଁ ।

(୫) କୁଳରେ C (ଚ) ଧ୍ୱନି ନାହିଁ ମାତ୍ର j (ଜ) ଅଛି । କୁଳ C ର ଭାବାର୍ଥ ବଦଳରେ କୁଳରେ S (ସ) ର ଭାବାର୍ଥ କରାଯାଇଥାଏ ।

(୬) /ʔ/ ଶବ୍ଦିତ ଧ୍ୱନିକୁ Glottal Stop ବା କାକଲ୍ୟା ଖର୍ଷ କହନ୍ତି । ଏହି ଧ୍ୱନିର ଭାବାର୍ଥ ଯାହାର ଖର୍ଷ ନାହିଁ ପରି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏ ପ୍ରକାର ଧ୍ୱନି ନାହିଁ । କୁଳରେ ଏହା ଦୁଇଟି ଧ୍ୱନିର ଭାବାର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର ରହି ଭାବାର୍ଥ ହେଉଥିବା ଏକ ଧ୍ୱନିବିଶେଷ । ଯଥା :

beʔoʔi ‘ପଛରେ’

tuleʔe ‘ଥା’

(୭) କୁଳ ଭାଷାର କୌଣସି ଶବ୍ଦର ଆରମ୍ଭରେ /ʔ/ ଏବଂ /h/ ଧ୍ୱନିର ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଏହା କେବଳ ଶବ୍ଦର ମଝିରେ ବା ଶେଷରେ ହୋଇଥାଏ ।

(୮) ନାସିକ୍ୟ ଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟରୁ କୁଳରେ କେବଳ ‘ମ’, ‘ନ’, ‘ଂ’ /m n ŋ/ ଧ୍ୱନି ଅଛି । ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱନି ଶବ୍ଦର ଆରମ୍ଭରେ /n/ ର ବ୍ୟବହାର ଆଦୌ ନାହିଁ । ଏହାର ବ୍ୟବହାର କେବଳ ଶବ୍ଦର ମଝିରେ କୁଳ ହୋଇଥାଏ ।

କୁଳରେ ତାଳବ୍ୟ ନାସିକ୍ୟ /ɳ/ (ବ) ଏବଂ ଚଣ୍ଡ ନାସିକ୍ୟ (ଜ) ଦୁଇଟି ସ୍ୱର ସମ୍ପର୍କ ରୁହନ୍ତି । ଏ ଦୁଇଟି /n/ (ନ) ସମ୍ପର୍କ ଦୁଇଟି ଉପସ୍ଥାନ (Allophone) । ଏହି ଉପସ୍ଥାନ କେବଳ ଯଦୃଶୀୟ ଖର୍ଷଧ୍ୱନି ଧ୍ୱନିରୁ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । କୌଣସି ଶବ୍ଦରେ /j/ ଏବଂ /g/ ଧ୍ୱନିରୁ /n/ ରହିଲେ ଉକ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ବ୍ୟଞ୍ଜନରେ /n/ ର ବ୍ୟବହାର ଯଥାକ୍ରମେ ତାଳବ୍ୟ ନାସିକ୍ୟ କି /ɳ/ ଓ ଚଣ୍ଡ ନାସିକ୍ୟ କି (ଞ) ପରି ହେଉଥାଏ । ଯଥା :

mūnja	↪	mūñja	‘ଶୁଣିବା’
pānja	↪	pāñja	‘ଉଡ଼ିବା’
munḡeli	↪	munḡeli	‘ନାଳ’
naḡangi	↪	naḡangi	‘ବନ୍ଦ’

(୯) /V/ ଧ୍ୱନିକୁ ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ୱର ବା ଅର୍ଦ୍ଧ ବ୍ୟଞ୍ଜନ କୁହାଯାଇଥାଏ । ଓଡ଼ିଆରେ ଏହାର ଭାବାର୍ଥ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହା ଓଡ଼ିଆର ‘ଓ’ କିମ୍ବା ‘ଊ’ ଠାରୁ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ଭାବାର୍ଥ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି /V/ ଧ୍ୱନି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବାକିସମସ୍ତ ସମାନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ଭାବରେ ହେଉଥାଏ ।

(୧୦) ଦୁଇ ବା ତଳେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧ୍ୱନିର ପଞ୍ଜିତରେ ସମ୍ପର୍କ ବ୍ୟଞ୍ଜନ (Consonant Cluster) ର ଧ୍ୱନି ହୋଇଥାଏ । ଓଡ଼ିଆରେ ଏହାର ସମ୍ପର୍କ ରହିଥାଏ ।

rapna	‘ଚଢ଼ିବା’	krādi	‘ବାଦ’
sringa	‘ହଳଦ’	tinba	‘ବାଜିବା’
dehḡgi	‘ଢେଉ’	sīndru	‘ଥା’

ବାହନ :

?

ଃ ବାହନ (ନାବଲ ଧ୍ବନି)

k

କ

g

ଗ

ŋ

ଙ

j

ଜ

ñ

ଞ

t

ଟ

d

ଡ

p

ଫ

t

ଡ

d

ଡ

n

ନ

p

ପ

b

ବ

m

ମ

r

ର

r̥

ଡ

l

ଲ

v

ଭ (ଓ)

s

ସ

h

ହ

ବିଶେଷ ସୂଚନା :

(୧) ଓଢ଼ିଆ ଭାଷା ପର କୁଇର ସ୍ଵରମୟ ଧ୍ବନି ଦୁଇଟିରେ ବିଭକ୍ତ—(୧) ସ୍ଵର, (୨) ବାହନ । ‘କୁଇ’ରେ ସ୍ଵର ସ୍ଵରମୟ ପାଞ୍ଚୋଟି /o a i u e/ । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଧ୍ବନିରୂପେ /o ā i ū ē/ ଉଚ୍ଚାରଣ ହୋଇପାରେ ଏବଂ ଉଚ୍ଚାରଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଧ୍ବନିର ଅର୍ଥଭେଦ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଉଦା— Siru ‘ଗାଣି’, Siru ‘ଚେର’ । କେଶ୍ଵ କୁଇରେ ଧ୍ବନିର ଏକ ସ୍ଵରମ । ଧ୍ବନି ଧ୍ବନିକୁ କିଛି ରୂପେ / - / ଚିହ୍ନଦ୍ଵାରା ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଇଛି ।

(୨) ଧ୍ବନିର ପର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଵରମୟ ନାସିକା ଉଚ୍ଚାରଣ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ଓଢ଼ିଆରେ କେଶ୍ଵରୁ /r/ ସ୍ଵର ରୂପକୁ କିଛି ବାହନର ବେଳେ ଏହା ସ୍ଵରମୟ ରୂପେ /~/ ଚିହ୍ନଦ୍ଵାରା ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଇଥାଏ । ଉଦା :

Sai ‘ସୈ’

krō ‘କ୍ରୋ’

(୩) ଓଢ଼ିଆ ଭାଷା ପର କୁଇ ଭାଷାର ଶବ୍ଦସୂଚକ (Words) ସ୍ଵରମୟ । ବାହନକୁ କିଛି ବାହନ ରୂପେ ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଏ ।

ସବର୍ଗ (Grammatical Category) ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା : (କ) ଲଙ୍ଗ, (ଖ) ବଚନ ଓ (ଗ) କାରକ । କୁଇ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ବିଶେଷଣ କଲେ ନିମ୍ନ ଲିପିର ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ ।

ପ୍ରାତିପଦକ + (ଲଙ୍ଗ - ବଚନ) + (କାରକ)

ଅର୍ଥାତ୍ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ କେବଳ ପ୍ରାତିପଦକ ରୂପ (କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ ନ ହୋଇ) ହୋଇପାରେ କିମ୍ବା ପ୍ରାତିପଦକ ଲଙ୍ଗ - ବଚନ - କାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟକୁ ରୂପ ହୋଇପାରେ । ସୁରବୀ* ପ୍ରାତିପଦକ ଯାଆରଣ (Simple), ଯୌଗିକ (Compound) କିମ୍ବା ମିଶ୍ର (Complex) ହୋଇପାରେ ।

୨.୧.୧. ଲଙ୍ଗ

କୁଇରେ ତେଜନ, ଅତେଜନ କିମ୍ବା ପ୍ରାଣୀବାଚକ, ଅପ୍ରାଣୀବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟର ଲଙ୍ଗ ଗଠନଟି ସବର୍ଗରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇପାରେ : (କ) ସ୍ୱଂଲଙ୍ଗ, (ଖ) ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଗ, (ଗ) ଜ୍ଞରଲଙ୍ଗ । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥରୁ ହିଁ ଲଙ୍ଗର ସୂଚନା ମିଳିଥାଏ । ଯଥା :

āba	‘ବାପା’ (ସ୍ୱଂଲଙ୍ଗ)	aja	‘ମା’ (ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଗ)
jāma	‘ସ୍ତ୍ରୀ’ (ସ୍ୱଂଲଙ୍ଗ)	kura	‘ଶ୍ୱୀ’ (ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଗ)
bōga	‘ବୋଉ’ (ଜ୍ଞରଲଙ୍ଗ)		

କେତେକ ଛିଲରେ ବିଶେଷଣ ଶବ୍ଦ ପ୍ରତ୍ୟାବଦ୍ଧତା ଉଭୟ ଲିଙ୍ଗବାଚକ ଶବ୍ଦର ଲଙ୍ଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଏ ।

mīda	‘ପିଲା’	mṛeha mīda	ଅଣ୍ଡିର ପିଲା
		āsa mīda	ମାରି/ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲା

ଲଙ୍ଗ ପରିବର୍ତ୍ତିକ ରୂପାଦାନ ପ୍ରତ୍ୟୟ (Derivational Suffix) ସନ୍ଯୋଗରେ ମଧ୍ୟ ଲଙ୍ଗ ସୂଚକ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା :

ପୁରୁଷବାଚକ ପ୍ରତ୍ୟୟ		ସ୍ତ୍ରୀବାଚକ ପ୍ରତ୍ୟୟ	
	a~ora		i~ori
ଗେଡ଼ା ṭupuri	ṭupura ‘ଗେଡ଼ା’	ṭupuri	‘ଗେଡ଼ୀ’
ଗ୍ରେର prēki	prēkora ‘ଗ୍ରେର’	prēkori	‘ଗ୍ରେରୀ’

୨.୧.୨. ବଚନ

କୁଇ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ବଚନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସବର୍ଗ ଦ୍ୱିତ୍ୟ—(କ) ଏକବଚନ (ଏକକ ସଂସ୍କୃତକ), (ଖ) ବହୁବଚନ (ଏକାଧିକ ସଂଖ୍ୟା/ପରିମାଣସୂଚକ) । କୁଇରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପ୍ରାତିପଦକ ହିଁ ଏକବଚନକୁ ବୁଝାଏ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରାତିପଦକ ସହ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରତ୍ୟୟ/ru, ka, ska, ŋga/ ସନ୍ଯୋଗରେ ବହୁବଚନର ପ୍ରକାଶ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା :

୧. ପଦପ୍ରକରଣ—ରୂପରଚନାତ୍ମକ ପ୍ରକ୍ରିୟା

ସାଧାରଣ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟାକରଣରେ “ବାକ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶକୁ ‘ପଦ’ ଏବଂ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଏକ କମ୍ପା ଏକାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣର ସମୂହକୁ ‘ଶବ୍ଦ’ କୁହାଯାଇଥାଏ” ବୋଲି ପଣ୍ଡିତମାନେ ଲେଖିଯାଇଛନ୍ତି । ଇଂରାଜୀରେ ଏହାକୁ Word (ଶବ୍ଦ) ଏବଂ Parts of Speech କୁହାଯାଇଥାଏ ।

ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା (Form) ଓ ପ୍ରକାରୀୟ (Function) ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅନୁଶୀଳନ ହିଁ ରୂପରଚନା ବା ରୂପରଚନାତ୍ମକ ପ୍ରକ୍ରିୟା (Morphology) । ଏହି ରୂପରଚନାତ୍ମକ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ ମର୍ଫିମ୍ (Morpheme) ବା ରୂପିମ୍ । ବ୍ୟାକରଣିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ (Grammatical Analysis) ରେ ରୂପିମ୍‌କୁ ଏକ ଅର୍ଥବୋଧକାରୀ ନ୍ୟୁନତମ (Minimal) ଅଂଶ (Unit) ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥାଏ । ରୂପିମ୍ ଦ୍ଵିବିଧ : (୧) ମୁକ୍ତ ରୂପିମ୍ (Free Morpheme), (୨) ବଦ୍ଧ ରୂପିମ୍ (Bound Morpheme) । ମୁକ୍ତ ରୂପିମ୍ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରେ, ମାତ୍ର ବଦ୍ଧ ରୂପିମ୍ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୂପ ସନ୍ଧାନରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରେ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତ୍ୟୟ (Suffix) ଗୁଡ଼ିକ ଏହି ବଦ୍ଧ ରୂପିମ୍‌ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

ମୁକ୍ତ ରୂପିମ୍ ବା ମୁକ୍ତ ଓ ବଦ୍ଧ ରୂପିମ୍‌ର ସମୁଦ୍ଧ ରୂପ ହିଁ ରୂପରଚନା ପ୍ରକ୍ରିୟାର ନିମ୍ନତମ ଅଂଶ ପ୍ରାତପଦକ (Stem) । ବ୍ୟାକରଣିକାବଳୀର ମୂଳ (Root) ବା ଧାରୁ ଶବ୍ଦର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରାଯାଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟାକରଣିକ ଶାବ୍ଦ-ନିୟମରେ ପ୍ରାତପଦକ (Stem) ଓ ପ୍ରତ୍ୟୟ (Suffix) ମାନଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ବ୍ୟାଧାନ ହିଁ ମୂଳତଃ ରୂପରଚନାତ୍ମକ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ପ୍ରାତପଦକ (ମୂଳ ଶବ୍ଦ ବା ଧାରୁ) ସହ ବଦ୍ଧ ରୂପିମ୍‌ର ସନ୍ଧାନରେ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ପ୍ରାତପଦକର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାତପଦକ ସହ ସନ୍ଧାନ ହେବା ପରେ ଯଦ୍ୟପି ଉପାଦାନଟି ଶବ୍ଦର ବହୁରୂପ ବିଚାରକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ ।

ପ୍ରାତପଦକ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇପାରେ : (୧) ସାଧାରଣ (ମୂଳ - Root), (୨) ଯୌଗିକ (ଏକାଧିକ) ମୂଳ, (୩) ମିଶ୍ର (ମୂଳ + ଏକ ବା ଏକାଧିକ ବଦ୍ଧ ରୂପିମ୍) ।

ବ୍ୟାକରଣିକ ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ଶବ୍ଦକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତି କରାଯାଇପାରେ । (୧) ଅର୍ଥସ୍ଵ ଶବ୍ଦ (Content Words), (୨) ପ୍ରକାରୀ ଶବ୍ଦ (Function Words) । ବିଶେଷ୍ୟ, ସର୍ବନାମ ବିଶେଷଣ, କ୍ରିୟା ଏବଂ କ୍ରିୟା-ବିଶେଷଣ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଏବଂ ଅବ୍ୟୟ (ନିପାତ) ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକାରୀ (Function)/ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା (Form) ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜନଶ୍ରଦ୍ଧା ସଂଗ୍ରହ ଆବଶ୍ୟକ କରାଯାଉଛି ।

୧. ୧. ବିଶେଷ୍ୟ (Noun) :

ଭିକ୍ଷା, ବଚନ ବା କାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ରୂପଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା (Form) ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥାଏ ଏବଂ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ରୂପ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦ ସହଜ ସମ୍ପର୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ, ତାହା ବିଶେଷ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । କୁଳ ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦରୁ ପ୍ରାତପଦକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ବ୍ୟାକରଣିକ

ଡାଡ଼ା	ṭaḍuṛi	+ ka	ṭaḍuṛaka
ମୁଣ୍ଡ	munḡeli		munḡelaka
ସାଥ	srāsu		srāska
କ୍ରାନ୍ତ	kṛāu	+ ṅga	kṛāṅga
ତଳ	tlau	+ ka	tlāka
କାନ୍ତ	kau	+ ṅga	kāṅga
ମିନୁ	mīnu	+ ka/ṅga	mīn - ka/mīn - ga
ପେନୁ	pēnu	+ ṅga	pēn - ga
ପୂଜୁ	pūju		pūṅga
ଇଡ଼ୁ	iḍu	+ ka	iṭka
ଡ୍ରେଣ୍ଡୁ	ḍrēṇḍu		ḍrēṭka
ଗୋପୁ	gōbu		gōpka
ଆମ୍ବୁ	āmbu		āpka
କୂଣ୍ଡୁ	kūndu		kūtka
ନାଜୁ	nāju		nāska
ଡାନ୍‌ଜୁ	ḍāñju		ḍāska
ସ୍ରାଂଗୁ	srāṅgu		srākaka
ବେଜୁ	vejgu		veska - ka/veska

୨.୧.୩. କାରକ

କ୍ରିୟା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର କାରକ ଦୁଇଟି ରୂପରେ ଲକ୍ଷଣୀୟ— (କ) ସାମାନ୍ୟ ରୂପ (କର୍ତ୍ତୃକାରକ ବା କର୍ତ୍ତା— Direct case), (ଖ) ଚ୍ୟୁତ ରୂପ (Oblique case)—ବିଭକ୍ତି (ପ୍ରତ୍ୟୟ) ଯୁକ୍ତ ରୂପ । କର୍ମକାରକ, କରଣକାରକ ଓ ସଂପ୍ରଦାନକାରକ ଚ୍ୟୁତ ରୂପର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

(କ) କର୍ତ୍ତାକାରକ :

ବାକ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରେ କେ ଯି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ :

dāda	pāla	tiseñju
ବଡ଼ଭାଇ	ବାଳା	ଖାଇଲା ।
budi	vīe	vaimane
ବିଅ	କାଲି	ଅସିନ ।

(କ) ପୁରୁଷବାଚକ ପ୍ରତ୍ୟୟ /ru~nga/

	ଏକବଚନ		ବହୁବଚନ
ବାପା	āba	+ ru	ābaru
ଆମଭାଇ	ambesa	+ ka	ambesaka
ମିଶ୍ରୋ	misu	+ nga	misungga
ଜେଜେବାପା	akeñja	+ ka/nga	akeñjaka/akeñjanga

(ଖ) ସ୍ତ୍ରୀବାଚକ ପ୍ରତ୍ୟୟ /ska/

ମା	aja	+ ska	ajaska/ajasaka
କୁମ୍ଭୀ	kuṛa		kuṛaska/kuṛasaka

(ଗ) କ୍ମଦଳପଦାଚରଣ ପ୍ରତ୍ୟୟ /ka~nga/

ଗଳା	mogo	+ nga	mogonga
ଝଲଝାଲ	sojo		sojonga
କୋବା	koba	+ nga	kobanga
ସିଂଢା	sinḍa		sinḍanga
ଗୁଞ୍ଜି	gunji		gunjingga
ଟେକି	teki		tekinga
ମାଜୁ	maju		majunga
ଘାଣ୍ଟିଆ	ḍiu		ḍiunga
ସେଜେ	seje	+ ka/nga	sējeka/sējenga
ଡେପୋ	depo	+ k a	depoka
ବିଆ	viā		viāka
ତାରି	tāri		tārika
କୂରେ	kūre		kūreka
ମୁଢ଼ୁ	muṇḍru		muṇḍruka

ପ୍ରାଚୀନବିଦ୍ୟା ସହ ବହୁବଚନ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ ପରେ କେତେକ ଛଳରେ ଚୁପ୍ ସ୍ୱରାନ୍ତର ଘଟିବାର (Morpho Phonemic Change) ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଫଳରେ ମୂଳ ଶବ୍ଦର ଗଠନରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥାଏ । ପ୍ରାଚୀନବିଦ୍ୟା ଶେଷରେ ସ୍ୱରା ସ୍ୱର (Vowel) ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା ଲେପ ସହ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ । ଉଦା :

ବିଶେଷ କōru 'ପୋଡ଼ି, ମଝି'

କଞ୍ଚା	kōru	kōrka	/ φ /
ଘଣ୍ଟିକ	kōru	kōrka	/ φ /
ଜମି	kōru tini	kōrka tini	/ tini /
ସପ୍ତଦାନ	kōru tingi	kōrka tingi	/ tingi /

୨.୧.୪ ଅନୁସର୍ଗ (Post Positions)

ବିଶେଷ ସ୍ବପାଦକ ସହ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗେ ନାମକ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ପ୍ରକାରୀ ଅଲେକନୋ କରାଯାଇ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ କେତେକ ଅନୁସର୍ଗ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟସକ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶିତରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟର ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ । ଯଥା : tangi, ṛa'i, sēlu / gēlu, bāga, ta/tani, ni, ki, ṭi ଇତ୍ୟାଦି ।

panba tangi	ପାଇବା ପାଇଁ/କମିଶ
kuṛe ṛa'i	କୁଣ୍ଡ ଦ୍ଵାରା /ରେ/ ସାହାଯ୍ୟରେ
mrahundi ṛa'i	ଗରୁଡ଼
nāi sēlu/gēlu	ମୋ ପାଇଁ /ନିମନ୍ତେ/ କମିଶ
kara bāga	କରା ହେବାକୁ/ଯୋଗୁଁ
kamboṛi ta/tani	କାରେ
ketangani	କଳ/ପଦ୍ମପରେ
nēde ki	ବୁଝିନିକୁ
nēda ṭi	ବୁଝିନିରୁ

୨.୧.୫ ସର୍ବନାମ

ସର୍ବନାମ ସହ ବିଶେଷ କହୁା ବିଶେଷ ଶବ୍ଦବ୍ୟାକ୍ୟ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁ ସର୍ବନାମ ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶେଷ ସହ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ । କୁହରେ ପ୍ରକଳିତ ସର୍ବନାମଗୁଡ଼ିକୁ ନମସ୍କାରରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ (୧) ପୁରୁଷବାଚକ, (୨) ନିର୍ଦ୍ଦେଶାହକ, (୩) ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ ।

ପୁରୁଷବାଚକ :

କୁହରେ ପୁରୁଷବାଚକ ସର୍ବନାମର କେବଳ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁରୁଷର ରୂପ ନାମକରଣ । କୁହୁ, କୁହୁସ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶାହକ ଓ ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ ପ୍ରକୃତ ସର୍ବନାମ ବିଶେଷ-ପ୍ରାପ୍ୟସକ ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସହଯୋଗ ଦ୍ଵାରା ହିଁ ପଠିତ ହୋଇଥାଏ । ପୁରୁଷବାଚକ ସର୍ବନାମର କେବଳ ବଚନପଦ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅଛି, ମାତ୍ର କାଳରେ ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ । ଯଥା :

(ଶ) ଚର୍ଚ୍ଚିତ ରୂପ :

କୃତ୍ତି ବିଶେଷ୍ୟ (ନାମ)ର ଚର୍ଚ୍ଚିତ ରୂପ ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ବିଶେଷ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତପଦକ ସହଚ / ଫ ~ ni ~ i ~ a / ସମୁକ୍ତ ହୋଇ ଏକ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ପ୍ରାପ୍ତପଦକ (oblique stem) ଗଠିତ ହୁଏ । ଯାହାରତଃ ସମ୍ବନ୍ଧପଦ ଓ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ପ୍ରାପ୍ତପଦର ପ୍ରତ୍ୟୟ ସମାନ ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ପ୍ରାପ୍ତପଦକକୁ ଚର୍ଚ୍ଚିତ-ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରାପ୍ତପଦକ (oblique-genitive stem) କୁହାଯାଏ ।

କୃତ୍ତି ବିଶେଷ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତପଦକ ଯଦି ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସମୁକ୍ତ ହୋଇ ନାମକ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ସମ୍ବନ୍ଧପଦ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକ ଏକତରଳ ଓ ନିୟତରୂପରେ ସମାନ ରହେ ।

କାରକ	ପ୍ରତ୍ୟୟ
୧ । ଚର୍ଚ୍ଚିତ (Direct case)	/ ଫ ।
୨ । ଚର୍ଚ୍ଚିତ - ସମ୍ବନ୍ଧ (Oblique - genitive)	ଏକତରଳ / ଫ ~ ni ~ a / ନିୟତରୂପ / ଫ ~ ni ~ i ~ a /
୩ । କର୍ମ-ସମ୍ବନ୍ଧାନ (Accusative-dative)	/ ଫ ~ i ~ ki ~ tini ~ tingi /
୪ । କରଣ (Associative)	/ ke /

ନମୁନା ରୂପାବଳୀ :

ବିଶେଷ୍ୟ : āba 'ବାପା'

	ଏକତରଳ		ନିୟତରୂପ	ପ୍ରତ୍ୟୟ
ଚର୍ଚ୍ଚିତ	āba	ବାପା	ābaru	/ ଫ /
ଚର୍ଚ୍ଚିତ	āba	ବାପାର	ābari	/ ଫ ~ i /
କର୍ମ-ସମ୍ବନ୍ଧାନ	ābai ābaki	ବାପାକୁ ବାପାକୁ	ābarii ābaki	(i) / ki /
କରଣ	ābake	ବାପାଦ୍ୱାରା	ābarike	/ ke /

ବିଶେଷ୍ୟ : aja 'ମା'

ଚର୍ଚ୍ଚିତ	aja	ମା	ajaska	/ ଫ /
ଚର୍ଚ୍ଚିତ	ajani	ମା'ର	ajaskani	/ ni /
କର୍ମ	ajanii	ମା'କୁ	ajaskanii	/ i /
ସମ୍ବନ୍ଧାନ	ajangi	ମା'କୁ	ajaskngi	/ ki /
କରଣ	ajange	ମା'ଦ୍ୱାରା	ajaskange	/ ke /

ଏକତ୍ରାଂଶୁକ ଅନ୍ୟତ୍ ଦେବି ପ୍ରତ୍ୟୟ ସମୋଗ ହୋଇଥାଏ ତାହା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର କାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସହ ସମାନ ।

ରୂପାବଳୀର ନମୁନା :

(କ) ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ : ānu (<nānu)

	ଏକ ବଚନ		ବହୁ ବଚନ	
କର୍ତ୍ତା	ānu	ମୁଁ	āmu	ଅମେ
ଦର୍ଶକ	nāi		āju	ଅମେମାନେ
କର୍ମ	nāṅgi	ମୋତେ	māi	
ସପ୍ରଦାନ	nāṅge	ମୋତେ	māṅgi	ଆମକୁ
କରଣ	nāke	ମୋଦ୍ୱାରା	māṅge	ଆମକୁ
			māke	

(ଖ) ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ : īnu (<nīnu) īru (<mīru)

କର୍ତ୍ତା	īnu	ତୁ	īru	ତୁମେମାନେ
ଦର୍ଶକ	nī		mī	
କର୍ମ	nīṅgi	ତୋତେ	mīṅgi	ତୁମମାନଙ୍କୁ
ସପ୍ରଦାନ	nīṅge	ତୋତେ	mīṅge	ତୁମମାନଙ୍କୁ
କରଣ	nīke	ତୋଦ୍ୱାରା	mīke	ତୁମମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଙ୍ଗନାମ :

(କ) eanīju ସେ ଲୋକ

	ଏକ ବଚନ		ବହୁ ବଚନ
କର୍ତ୍ତା	eanīju		earu
ଦର୍ଶକ	eani		eari
କର୍ମ	eanii	ସେ ଲୋକକୁ	earii
ସପ୍ରଦାନ	eaniki	ସେ ଲୋକକୁ	eariki
କରଣ	eanike	ସେ ଲୋକଦ୍ୱାରା	earike

(ଖ) ēri ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ

କର୍ତ୍ତା	ēri		ēvi
ଦର୍ଶକ	ēraṇini		ēvaskani
କର୍ମ	ēraṇinii		ēvaskanii
ସପ୍ରଦାନ	ēraṇiṅgi		ēvaskanṅgi
କରଣ	ēraṇiṅge		ēvaskange

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଙ୍ଗନାମର ରୂପ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ହୋଇଥାଏ ।

	ଏକବଚନ	ବହୁବଚନ
ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ	ānu ମୁଁ	āmu (excl) ଆମେ āju (incl) ଆମେମାନେ
ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ	īnu ତୁ, ତୁମେ	īru ତୁମେମାନେ

ନିର୍ଦ୍ଦେଶାତ୍ମକ ଓ ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ :

ଏହି ସଂଜ୍ଞାନାମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାତ୍ମକ ଓ ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ ବିଶେଷଣ (ବିଶେଷଣ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ପ୍ରାତପଦକ ସହଚ ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । କୁଳରେ ଚୂଡ଼ାୟ ପୁରୁଷ ସଂଜ୍ଞାନାମର ଗଠନ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

	ବିଶେଷଣ	ଏକବଚନ	ବହୁବଚନ
ପୁରୁଷସୂଚକ ପ୍ରତ୍ୟୟ - añju	ī + anju	ianju	iaru
	ē	eanju ଏଇ ଲୋକ	earu
	ā	āanju ସେଇ ଲୋକ	āaru
	ō	ōanju	ōaru
	esti କେଉଁ/କେଉଁ	estanju	estaru
	ani କ'ଣ	ananju	anaru
ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀବନ୍ଧବ ସୂଚକ ପ୍ରତ୍ୟୟ - ari	ī + ari	īri	īvi
	ē	ēri ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀ/କଳ୍ପସ	ēvi
	ā	āri	āvi
	ō	ōri	ōvi
	esti କେଉଁ କେଉଁ	estari	estai
	ani କ'ଣ	anari	anai

ସଂଜ୍ଞାନାମ ଓ କାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟ :

ବିଶେଷ୍ୟ ପରି ସଂଜ୍ଞାନାମ ପଦରେ ମଧ୍ୟ କାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟ/ବିଭକ୍ତି (case suffixes) ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରାତପଦକ ରୂପ ଓ ଚର୍ଯ୍ୟକ୍ ରୂପ ରଚିତ ହୋଇଥାଏ । କାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ହେବା ସମୟରେ କେବଳ ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ ସଂଜ୍ଞାନାମ ପ୍ରାତପଦକ ସହଚ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଡ଼େ । ଯଥା :

ଚର୍ଯ୍ୟକ୍ / i /

ଚର୍ଯ୍ୟ-ପ୍ରସ୍ତବାନ / ŋgi ~ ŋge /

ଠ	ତାହା/ସେଇଟା (କହୁନ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକ ଦୂରରେ ଥିବା)
ī	mra hundi 'ଏଇ ଗଛ'
ଠ	kō dīnga 'ସେଇ (ଦୂର) ଗୋରୁଗୁଡ଼ିକ'

ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ :

(କ) ଅଛନ୍ତି	ani	'କ'ଣ'
(ଖ) ନାହିଁ	esti	'କେଉଁଟି'
(ଗ) ପରିମାଣ	ese/esoli	'କେତେ'

ସଂଖ୍ୟାବାଚକ :

କୃତ୍ରିମ ଭାଷାରେ ନିମ୍ନ ସଂଖ୍ୟା ଗଣନା ପାଇଁ ନାହିଁ କହିଲେ ତେଲ 'ଏକ ଦୁଇ ପରେ ଆମର ସଂଖ୍ୟାର ଗଣନା ଓଡ଼ିଆ ପରି ।

ro	'ଏକ'	tini	ତେ
ri	'ଦୁଇ'	sāri	ସ୍ବର
		kōre	କୋଡ଼ିଏ ଲକ୍ଷାଦି

ତାରିକିବାଳି ଅକ୍ଷରରେ ସଂଖ୍ୟା ଗଣନା ୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅକ୍ଷର ପଦ୍ଧତିରେ ହୁଏ ।

rō/rōṇḍe	ଏକ	singi/sengi	'ପାଞ୍ଚ'
rī/rīṇḍi	ଦୁଇ	sāigi	'ଷେ'
muñji	ତେ	ōrgi	'ସାତ'
nāigi	ସ୍ବର		

ଏହା ବ୍ୟତୀତ କୃତ୍ରିମରେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସଂଖ୍ୟାର ବ୍ୟବହାର ରହିଛି ।

ronḍa	ଗୋଟିଏ	ronḍe	ନବେ ହାଲେକ/ଗୋଟିଏ ଜଳସ
rīṇḍe	ଦୁଇଟି	jōreka	ଦୁଇଟି

ପରିମାଣବାଚକ :

<u>kaṇḍeka</u>	kūḍinga	୩୦ କଲେକ୍ସାମ (ପାଣ୍ଡୁ) ପରିମାଣ ଧାନ
<u>puṛgeka</u>	kūḍinga	୭୦୦ କଲେକ୍ସାମ ପରିମାଣ ଧାନ
<u>sato paṭu</u>	nedi	ସାତ ପାଣ୍ଡୁ ତେଲ
<u>bōgeka</u>	maska	କୋହେ ଅମ୍ଳ
<u>gule'e</u>	mīdaka	ହଳି ପିଲ
<u>esti</u>	kōḍinga	କେତେକ ଗଛ

କୁହରେ ସ୍ଵୟଂବାଚକ ସର୍ବନାମ (reflexive pronoun) ର ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ କହିଲେ
ହେଲେ । tīnu 'ସେ ନିଜେ' ର ବ୍ୟବହାର ଯଦୃଚ ନିମ୍ନପ୍ରକାର ସ୍ଵୟଂବାଚକ ସର୍ବନାମର ବ୍ୟବହାର ପରିଲକ୍ଷିତ
ହୋଇଥାଏ ।

ānu	nāiso'o	ମୁଁ ନିଜେ
āmu	māiso'o	ଆମେ ନିଜେ
īnu	nīso'o	ତୁ ନିଜେ
īru	mīso'o	ତୁମେମାନେ ନିଜେ
eañju	taṛaso'o	ସେ ନିଜେ
earu	tāṛaso'o	ସେମାନେ ନିଜେ

୨.୨. ବିଶେଷଣ

କୁହା ବିଶେଷଣ ସଂସ୍କରଣର ଦୁଇଟି ବ୍ୟାପକ ବିଭାଗର ଅନ୍ତର୍ଗତ (୧) ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ,
(୨) ନିର୍ଦ୍ଧାରକ ବିଶେଷଣ ।

ଏକାନ୍ତକ ସାଧାରଣତଃ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ପୁରୁଷରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ବିଶେଷ୍ୟର ଗୁଣ ବା ଅବସ୍ଥାକୁ ବୁଝାଇ
ଥାଏ । ଯଥା :

negi	'ନିଲ'	prāḍi	'ପୁରୁଣା'
ro'i	'ରୋଷ'	pūni	'ନୂଆ'
seko	'ତୁର'	mṛeha	'ସୁରୁଷ'
deri	'ବଡ଼'	asa	'ସ୍ତ୍ରୀ'
kogi/kogeri	'ଘନ'		

ନିର୍ଦ୍ଧାରକ :

ଯେଉଁ ବିଶେଷଣ ବିଶେଷ୍ୟର କୌଣସି ସ୍ଥାନର ବର୍ଣ୍ଣନା (ଗୁଣ/ଅବସ୍ଥା) ନ କରି ନିର୍ଦ୍ଧାରକ ବ୍ୟକ୍ତି, ବସ୍ତୁ ଇତ୍ୟାଦି
ପ୍ରକାର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ, ତାହା ନିର୍ଦ୍ଧାରକ ବିଶେଷଣ ହେଉଛି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ହେତୁର ବିଶେଷଣକୁ
ନିମ୍ନଲିଖିତଭାବେ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇପାରେ ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ :

ପ୍ରାନ୍ତର ଦୂରତ୍ଵ ଲେବ ଅନୁସାରେ କୁହରେ ୪ଟି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପ୍ରାଚୀନତ୍ଵର ବ୍ୟବହାର ରହିଛି । ଯଥା :

- ī ଶୁଣା/ସଂଜ୍ଞା (କହବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଜ ନିବେଶିତ ହେବା)
- ē ଗାହା/ସଂଜ୍ଞା (କହବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଜ ଦୂରରେ ଥିବା)
- ā ଗାହା/ସଂଜ୍ଞା (କହବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଜ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଥିବା)

(ଘ) - ba ଚିହ୍ନିତ କ୍ରିୟା

punba 'ଜାଣିବା'

pun -

treba 'ଭୁଲିବା'

tre -

nobga 'ସଫା କରିବା'/କାଟିବା

nog -

କୂଳ କ୍ରିୟାପଦର ରୂପ ଦ୍ଵିବିଧ (କ) ସମାପିକା (finite), (ଖ) ଅସମାପିକା (non-finite) । ସମାପିକା କ୍ରିୟା ନ ଥିଲେ ବାକ୍ୟଗଠନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

୦.୩୧. ସମାପିକା କ୍ରିୟା

ସମାପିକା କ୍ରିୟା ସରଳରେ ଗୁଣ :

ପ୍ରାତପଦକ + (ଅଭିମୁଖ୍ୟ)(ସହାୟକ କ୍ରିୟା) + (କାଳ/ବୃତ୍ତି) + ଲିଙ୍ଗ - ବଚନ - ପୁରୁଷବାଚକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ।

ଏହି ଗୁଣରୁ ସୂଚନା ମିଳେ ଯେ ଏକ ସର୍ବସ୍ତ୍ରୀ ସମାପିକା କ୍ରିୟାପଦରେ ସଂଯୋଗ ପାଞ୍ଚଟି ଓ ସଂଯୋଗ ଦୁଇଟି ଉପାଦାନ ରହିପାରେ । କ୍ରିୟା ପ୍ରାତପଦକ ଓ ଲିଙ୍ଗ - ବଚନ - ପୁରୁଷ (ଲି.ବ.ପୁ.) ପ୍ରତ୍ୟୟ ହିଁ ସଂଯୋଗ ଉପାଦାନ । ଏହି ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଭିତ୍ତି କରି କୂଳ ସମାପିକା କ୍ରିୟାପଦକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ତିନିଗୋଟି ବର୍ଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ :

(କ) କାଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ

(୧) ଅତୀତ (past)

(୨) ଅତୀତ ବ୍ୟତିରେକ (non - past)

(ଖ) ଅଭିମୁଖ୍ୟ

(୩) ସପନ୍ନ/ଅସପନ୍ନ ଅଭିମୁଖ୍ୟ (aspect)

(ଗ) ବୃତ୍ତିସୂଚକ

(୪) ଅନୁଜ୍ଞ (imperative)

(୫) ଇଚ୍ଛାର୍ଥକ-ଅନୁଜ୍ଞିତ (desiderative - permissive)

ସମାପିକା କ୍ରିୟାର ଗତନାମକ ରୂପ-ବର୍ଗ

ଉପରୋକ୍ତ ଅନୁଗତରେ ସୂଚିତ ହୁଏ ଯେ କ୍ରିୟା ପ୍ରାତପଦକର ବିଭକ୍ତ ସଂଯୋଗ ଚତୁର୍ବିଧ : (୧) କାଳ, (୨) ଅଭିମୁଖ୍ୟ, (୩) ବୃତ୍ତି, (୪) ଲିଙ୍ଗ - ବଚନ - ପୁରୁଷ ।

କାଳ

ଏହା ବର୍ମ, କାର୍ଯ୍ୟର ସମୟ ସଂପର୍କରେ ସୂଚନା ଦିଏ । କୂଳ କ୍ରିୟାରେ ସମୟଗତ ବଚନୀୟ ଦ୍ଵିବିଧ - ଅତୀତ କାଳ (past) ଓ ଅତୀତ ବ୍ୟତିରେକ (non - past) କାଳ ।

ଅତୀତ କାଳ କ୍ରିୟାର ଗଠନ ରୂପ

ପ୍ରାତପଦକ + ଅତୀତସୂଚକ ବୃତ୍ତିମ / t~it / + ଲି.ବ.ପୁ. ପ୍ରତ୍ୟୟ ବିତରଣ (distribution) :

(କ) ଦେବଳ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର କ୍ରିୟାର ପ୍ରାତପଦକରେ / it / ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।

<u>gāme</u>	Unga	ଉପେନ୍ଦ୍ର/ବେଣି ମାଂସ
<u>jajari</u>	kalu	ପ୍ରଭୁର ମଦ
<u>ikoli</u>	lāaska	ଅଳ୍ପ କେତେକ ଧାନ୍ୟ

୨.୩. ଛିନ୍ଦା

ଯେଉଁ ପଦଦ୍ୱାରା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥିବାର ସୂଚିତ ହୁଏ ତାହାକୁ ଛିନ୍ଦା କହନ୍ତି । ଛିନ୍ଦାପଦ ରଚନାର ମୂଳ ଭାଗ ହେଉଛି ଛିନ୍ଦା ପ୍ରାତପଦକ (verb-stem)/ଧାତୁ । ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଚନ କରିବା ସମୟରେ ଏହି ପ୍ରାତପଦକ ସହଜ ଭାଙ୍ଗି, ବଚନ, ସଂଖ୍ୟା, କାଳ ଇତ୍ୟାଦି ଭେଦରେ ଛିନ୍ଦାରୁପ ନିଷ୍କାସକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଛିନ୍ଦା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୂପ ଧାରଣ କରେ । କୁଳ ଛିନ୍ଦା ପ୍ରାତପଦକ ତନ ପ୍ରକାର ହୋଇପାରେ : (କ) ସରଳ (Simple), (ଖ) ଯୋଗିକ (Compound), (ଗ) ଜଟିଳ (Complex) । ସରଳ ପ୍ରାତପଦକ ଗୋଟିଏ ସରଳ ରୂପିନ୍ (ଧାତୁ) ରୂପରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଯୋଗିକ ଓ ଜଟିଳ ଛିନ୍ଦା ଏକାଧିକ ପ୍ରାତପଦକ ବା ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଆରେ ଯେପରି ଖାଇବା, ପିଇବା, ଶୋଇବା ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟର ନାମ ଏବଂ ଏହି ଛିନ୍ଦାର ମୂଳ ଧାତୁରେ - ଇବା ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ, ସେହିପରି କୁଳ ଛିନ୍ଦାରୁପକ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟର ନାମକୁ ବୁଝାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏହି ଛିନ୍ଦାରୁ ମୂଳ ଧାତୁ ବା ପ୍ରାତପଦକକୁ ଚିହ୍ନିତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଯଥା : ita ଛିନ୍ଦାର ଅର୍ଥ 'ରଖିବା' ଏବଂ it - ହେଉଛି ମୂଳ ରୂପିନ୍ ବା ପ୍ରାତପଦକ । ମୂଳ ଧାତୁକୁ ଚିହ୍ନିତ କରିବାର ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁଯାୟୀ କୁଳ ଛିନ୍ଦା ୪ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ।

(କ) - a ଚିହ୍ନିତ ଛିନ୍ଦା

ଛିନ୍ଦା	ଧାତୁ/ପ୍ରାତପଦକ
aja 'ଉଠି ଚାଲିବା'	aj -
burja 'ଭୁଲିଯିବା'	burj -

(ଖ) - pa ଚିହ୍ନିତ ଛିନ୍ଦା

ārpa 'ତାଳିବା'	ār -
dāpa 'ଦୁଆର ଖୋଲିବା'	dā -
lepka 'ଭାଙ୍ଗିବା'	lek -
(lek - pa)	

(ଗ) - va ଚିହ୍ନିତ ଛିନ୍ଦା

giva 'ଭେଟିବା'	gi -
ṛiva 'ଦାଉବା'	ṛi -

ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁରୁଷ	- i	- eru
ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ (ସଂ)	- enīju	- eru
(ସ୍ତ୍ରୀ)	- e	- u

ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଏକବଚନରେ ଲଗୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟୟ / - e / ଅତୀତ କାଳ ଏବଂ / - i / ଅତୀତ ବ୍ୟତିରେକ କାଳର ଚିହ୍ନ। ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁରୁଷ ହୁଏ । ଅନ୍ୟତ୍ର ଉଭୟ କାଳର ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକ ସମାନ ।

ଆଭିମୁଖ୍ୟଯୁକ୍ତ (Aspectual) :

ଏହି ଚିହ୍ନାବଳୀଗୁଡ଼ିକର ରୂପ ଯୋଗିକ (ଯୋଗିକ ଚିହ୍ନା ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) । ଏହି ଚିହ୍ନାବଳୀ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ କର୍ମ ବା କାର୍ଯ୍ୟର ଅବସ୍ଥା ସୂଚିତ ହୁଏ । ଏହି ପ୍ରକାର ଚିହ୍ନା ଦୁଇ ପ୍ରକାର - ଅସମ୍ପନ୍ନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ (Progressive aspect) ଓ ସମ୍ପନ୍ନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ (Perfective aspect) । ଅସମ୍ପନ୍ନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟର ଅସମ୍ପାଦନ/ବିସ୍ତୃତ ଏବଂ ସମ୍ପନ୍ନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟର ସମାପ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ଦିଏ । ଯଥା :

ଅସମ୍ପନ୍ନ :	mīḍaka kahaimaseru
	ପିଲାମାନେ ଖେଳୁଥିଲେ ।
ସମ୍ପନ୍ନ :	mīḍaka kaha maseru
	ପିଲାମାନେ ଖେଳିଥିଲେ ।

ସମାପିକା ଚିହ୍ନା ରୂପର ନମୁନା :

ଚିହ୍ନା	-	sēpa	‘ଝାଡ଼ୁ କରା’
ପ୍ରାତଃପଦକ	-	sēp -	

ଅତୀତ କାଳ	ଏକବଚନ	ବହୁବଚନ
ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ	ānu sēpite ମୁଁ ଝାଡ଼ୁ କଲି ।	āmu sēpitamu ଆମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କଲୁ ।
		āju sepitasu ତମେ ଝାଡ଼ୁ କଲୁ ।
ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁରୁଷ	īnu sēpiti ତୁମେ ଝାଡ଼ୁ କଲ ।	īru sēpiteru ତୁମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କଲ ।
ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ (ସଂ)	eañju sēpitenīju ସେ ଝାଡ଼ୁ କଲ ।	ēaru sēpiteru ସେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କଲେ ।
(ସ୍ତ୍ରୀ)	ēri sēpite ସେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କଲ ।	ēvi sēpitu ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କଲେ ।

(କ) ଦ୍ରୁତାୟ, କୃତାୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଯେଉଁ ଚିହ୍ନ ପ୍ରାୟତଃ ଦେଖାଯାଏ / t / ଉଡ଼ ହୁଏ ।

ଉଦାହରଣ :

ପଢ଼କାଳ

ପଢ଼ାଉବା

pand -

pandit -

ଧର୍ମବା

deg -

-degit -

ତାଣିବା

ta -

tat -

ଡୋହବା

dah -

daht -

ଆସବା

vā -

vāt -

ତୁଳବା

trē -

trēt -

ଅତୀତ ବ୍ୟବହାର କାଳ (non - past)

ଏହା ଅଭ୍ୟାସିକ (habitual) । ବର୍ତ୍ତମାନ (present) ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ (future) ସମୟର ସୂଚକ ।

ନିମ୍ନ ରୂପ :

ପ୍ରାଚୀନ + ଅନାତ - ବ୍ୟବହାର ସୂଚକ ରୂପମ୍ / n / ଅତୀତ ବ୍ୟବହାର ରୂପମ୍ / n / ର ହ୍ରସ୍ବ ପ୍ରକାର ରୂପଭାଗିକ ଅନ୍ତର (morphologically conditioned) ରୂପ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୁଏ । ଯଥା : / n ~ in ~ d ~ id ~ i ~ φ /

ବିବରଣ :

ଏମ ଶ୍ରେଣୀର ଚିହ୍ନ ସହଜ ସୂଚକ

ଏୟ, ଏୟ ଓ ଏର୍ ଶ୍ରେଣୀର

ଚିହ୍ନ ସହଜ ସୂଚକ

ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ : ଏକକଚନ

- i

φ

ବହୁବଚନ

- in

- n

ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ : ଏକକଚନ

- id

- d

ବହୁବଚନ

ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ : ଏକକଚନ

- in

- n

ବହୁବଚନ

ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ୱାମିନୀ

କର୍ତ୍ତା - କର୍ତ୍ତା - ପୁରୁଷ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ସମାପ୍ତି ଚିହ୍ନ ସରଳରେ ଏହା ହେଉଛି ସମସ୍ତେ ଉପାଦାନ । ବ୍ୟୟମରେ ଚିହ୍ନ ଅନୁଯାୟୀ ଚିହ୍ନ ରୂପରେ ମଧ୍ୟ କର୍ତ୍ତା - କର୍ତ୍ତା - ପୁରୁଷ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କରେ ନିମ୍ନବର୍ତ୍ତିତ ପ୍ରାୟତଃ ପ୍ରତ୍ୟୟରୂପେ ଦ୍ୱାରା ସୂଚିତ ହୁଏ ।

ଏକକଚନ

ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ

- e/i.

ବହୁବଚନ

- amu (exclu.)

- asu (inclu.)

ପଞ୍ଚମ ଅଂଶ :

ānu sēpamase
ମୁଁ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲି ।
īnu sēpa masi
ତୁ/ତୁମେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲୁ/ଥିଲ ।
ean̄ju sēpa maseñju
ସେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲା ।
ēri sēpa mase
ସେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲା ।

āmu sēpamasamu
ଆମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲୁ ।
īru sēpa maseru
ତୁମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲୁ ।
earu sēpa maseru
ସେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲେ ।
ēvi sēpa masu
ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲେ ।

ଷଷ୍ଠ ଅଂଶ-ବ୍ୟାକରଣ (ବର୍ତ୍ତମାନ) :

ānu sēpa mai
ମୁଁ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛି ।
īnu sēpa mañji
ତୁ/ତୁମେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛୁ/ଅଛ ।
ean̄ju sēpa maneñju
ସେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛି ।
ēri sēpa mane
ସେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛି ।

āmu sēpamanamu
ଆମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛୁ ।
īru sēpa mañjeru
ତୁମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛୁ ।
earu sēpa maneru
ସେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛନ୍ତି ।
ēvi sēpamanu
ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ବୃତ୍ତି :

ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ/କର୍ମ ପ୍ରତି ମନୋବୃତ୍ତି/ଭାବ ସୂଚକ କରେ । ଗୁଣ କିମ୍ବା ରୂପରେ ସାଧାରଣତଃ ତଳ ପ୍ରକାର ବୃତ୍ତି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । (କ) ଅନୁଜ୍ଞା/ଅଦେଶ (Imperative), (ଖ) ଇଚ୍ଛାର୍ଥକ - ଅନୁଜ୍ଞାତତ୍ପରକ (Desiderative - Permissive) । (ଗ) ଅବଶ୍ୟକ (Obligative) ।

ଅନୁଜ୍ଞା :

ଅନୁଜ୍ଞା ବା ଅଦେଶାତ୍ମକ କିମ୍ବା କର୍ତ୍ତା ସଙ୍ଗତା ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ଵରୂପ । ଏହି ପ୍ରକାର କିମ୍ବାରେ ପ୍ରାୟେତଃ ଅନୁଜ୍ଞା କାଳପୂର୍ବକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ ନ ହୋଇ ବଚନ କେବଳେ କେବଳ କମ୍ପୂରଣିତ ପ୍ରକାର ଅନୁଜ୍ଞାତତ୍ପରକ ବୃତ୍ତିର ରୂପ ହୋଇଥାଏ ।

କିମ୍ବା ପ୍ରାପେତକ
ଏମ ପ୍ରେରୀ
ମୟ, ଅୟ, ଏର୍ଥ ପ୍ରେରୀ

ପ୍ରାପେତକ
- amu
- ru

ବହୁବଚନ
- atu
- du

ଅନ୍ତର ବ୍ୟବହାର :

(ଆଭ୍ୟାସିନୀ/ଭବ୍ୟତ)

ānu sēpii

ମୁଁ ଝାଡ଼ୁ କରେ/କରିବି ।

īnu sēpidi

ତୁ/ତୁମେ ଝାଡ଼ୁ କର/କରିବ ।

eañju sēpinenju

ସେ ଝାଡ଼ୁ କରେ/କରିବ ।

ēri sēpine

ସେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରେ/କରିବ ।

āmu sēpinamu

ଅମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁ/କରିବୁ ।

āju sēpinasu

ଆମେ ଝାଡ଼ୁ କରୁ/କରିବୁ ।

īru sēpideru

ତୁମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କର/କରିବ ।

earu sēpineru

ସେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କଲେ/କରିବେ ।

ēvi sēpinu

ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରନ୍ତି/କରିବେ ।

ଅଭିମୁଖ୍ୟାକ :

ଅନ୍ତର ଅନ୍ତର :

ānu sēpaimase

ମୁଁ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲି ।

īnu sēpai masi

ତୁ/ତୁମେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲ ।

eañju sēpaimaseñju

ସେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲେ ।

ēri sēpai mase

ସେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲ ।

āmu sēpai masamu

ଅମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲୁ ।

īru sēpaimaseru

ତୁମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲ ।

earu sēpai maseru

ସେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲେ ।

ēvi sēpai masu

ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରୁଥିଲେ ।

ଅନ୍ତର ଅନ୍ତର ବ୍ୟବହାର (ବର୍ତ୍ତମାନ) :

ānu sēpai mai

ମୁଁ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛି ।

īnu sēpaimañji

ତୁ/ତୁମେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛ ।

eañju sēpaimañju

ସେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛ ।

ēri sēpai mane

ସେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛ ।

āmu sēpaimanamu

ଅମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛୁ ।

īru sēpaimañjeru

ତୁମେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛ ।

earu sēpaimanaru

ସେମାନେ ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ēvi sēpai manu

ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଝାଡ଼ୁ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ē kṛāḍitini vīva āne

ଏ ବାଦଟିକୁ ମାରବା ଭବିଷ୍ୟତ/ଅବଶ୍ୟକ ।

āmu kuikata grāmbatangī āne

ଆମେମାନେ କୁଇ ଗ୍ରାମ ଶିଖିବା ଭବିଷ୍ୟତ/ଅବଶ୍ୟକ ।

୨.୩.୨. ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା :

ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା ସଂରଚନାର ସୂତ୍ର :

କ୍ରିୟା ପ୍ରାତପଦକ + ବଚନ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ସାଧାରଣତଃ ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପଦବଚ୍ଚ (Phrase) ଗଠନରେ କମ୍ପା ଜଟିଳ ବାକ୍ୟରେ ଉପବାକ୍ୟ (Clause) ଗୁଡ଼ିକର ସଂଯୋଜନାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଉପାରେ ବଚନ ପ୍ରତ୍ୟୟଯୋଗେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ :

(୧) କୃଦନ୍ତ ବିଶେଷଣ/ପ୍ରମୁଖସୂଚକ କ୍ରିୟାକ ବିଶେଷଣ (Relative Participle)

(୨) ସର୍ତ୍ତମୂଳକ (Conditional)

(୩) କାରଣ/ପରିମାଣସୂଚକ (Casual/Resultative)

(୪) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ (Purposive)

(୫) ସମ୍ପନ୍ନତାସୂଚକ/ସମକାଳିନ (Imperfective/Concomitant)

ଏହି ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା ନିମ୍ନଲିଖିତ କେତେକ କ୍ରିୟା ପ୍ରାତପଦକଦ୍ୱାରା ହିଁ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

(କ) ସମ୍ପନ୍ନତାମୂଳକ ପ୍ରାତପଦକ (Perfective Stem)

(ଖ) କ୍ରିୟାର ନାମ ପ୍ରାତପଦକ (Infinitive Stem)

(ଗ) କାଳବୃତ୍ତିସୂଚକ ପ୍ରାତପଦକ (ଅଜ୍ଞତ, ଅଜ୍ଞତ ବ୍ୟତୀତକେ ଇତ୍ୟାଦି) (Tense - mode Stem)

କ୍ରିୟାର ନାମ (୨.୩) ଓ କାଳ - ବୃତ୍ତିସୂଚକ (୨.୩.୧) ପ୍ରାତପଦକର ଗଠନ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଅଲେଖିତ ହୋଇଛି । ସମ୍ପନ୍ନତାମୂଳକ ପ୍ରାତପଦକ, କ୍ରିୟାର ସରଳ, ଯୋଗିକ କମ୍ପା ଜଟିଳ ରୂପ ସହିତ /a~sa~ja/ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଉଦାହରଣ :

‘ପଢ଼ାଉ’ paṇḍ -

‘ଶୋଇବା’ sunj -

ଜଣିବା jō -

ସମ୍ପନ୍ନତାମୂଳକ ପ୍ରାତପଦକ

paṇḍa ‘ପଢ଼ାଇ’

sunja ‘ଶୋଇଲ’

jōsa ‘ଜଣିଲ’

ଉଦାହରଣ :

it - 'ରଖିବା'	it - amu	it - atu
	ରୁ ରଖ	ରୁମେମାନେ ରଖ
meh - ରୁହିବା	meh - mu	meh - du
	ରୁ ଦେଖ/ରୁହି	ରୁମେମାନେ ଦେଖ/ରୁହି
si - ଦେବା	si - mu	si - du
	ରୁ ଦେ	ରୁମେମାନେ ଦେ

ଲଜ୍ଜାର୍ଥକ ଅନୁକ୍ରମବୃତ୍ତକ :

ଏ ପ୍ରକାର ଚିହ୍ନା କର୍ମ ପନ୍ଥକରେ କର୍ତ୍ତାର ଅଭିଳାଷ ବା ଅନ୍ୟର ଅନୁମତ ଅପେକ୍ଷାର ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ । ଏହି ଚିହ୍ନା ଗଠନରେ ଚିହ୍ନା ପ୍ରାତପଦକ ସହଜ କୌଣସି କାଳସୂଚକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ଚିହ୍ନାର ଗଠନସୂତ୍ର :—

ପ୍ରାତପଦକ + ଲଜ୍ଜାର୍ଥକ - ଅନୁକ୍ରମ ରୂପିନ୍ /k/+ଲ.ବ.ପୂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ । ଲଜ୍ଜା - ବଚନ - ପୁରୁଷବାଚୀ ପ୍ରତ୍ୟୟବୃତ୍ତକ ସମନ୍ୱୟକ୍ରମେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପର୍ଯ୍ୟାୟବଦ୍ଧ ପ୍ରତ୍ୟୟଦ୍ୱାରା ସୂଚିତ ହୁଏ ।

	ଏକବଚନ	ବହୁବଚନ
ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ	- anu	- amu (exclusive) - asu (inclusive)
ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ	- ati	- ateru
ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ (ସଂ)	- añju	- aru
(ସ୍ତ୍ରୀ)	- ari	- ai

ଉଦାହରଣ :

vespa 'କହୁବା'		
vespa - k - anu	ମୁଁ କହେ	(Let me speak.)
vespa - k - añju	ସେ (ସଂ) କହୁ	(Let him speak.)
vespa - k - ari	ସେ (ସ୍ତ୍ରୀ) କହୁ	(Let her speak.)

ଅବଶ୍ୟକ :

କିନ୍ତୁ କ୍ଷତ୍ରରେ ତେଣି ଶୁଣି ଚିହ୍ନାର ଏକକାର ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ । ମାତ୍ର ପ୍ରକାଶକ୍ରମେ (Peri-phrastically) ଚିହ୍ନା ପଦ୍ଧତି āne (ଚିହ୍ନା āva 'ହେବା'ରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ) ସଂଯୋଗରେ ଏକପ୍ରକାର ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ ।

(କ) କୃତ୍ରିମ ବଶେଷଣ ପଦ + / - aki/

gohti + aki → gohataki 'ପିଇବାକୁ', ପିଇବା ଫଳରେ ।

sasi + aki → sasaki 'ଖେଳିବାକୁ/ଯିବା ଫଳରେ ।

dahpimasi + aki → dahpimasaki 'ଖୋଜୁଥିବାକୁ', ଖୋଜୁଥିବା ଫଳରେ ।

plāmba gaṭaru kṛāḍiṅga rohna vīpka dahpimasaki

ēvi ē gosa tuhanai sasu

ଶିକାରୀମାନେ ଯଦବା ବାପ ଶିକାର ଖୋଜୁଥିବାକୁ ଯେଉଁଠି (ବାପ) ସେ ବସ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେ ।

(ଖ) ବିସାର ନାମ + /ne~raʔi/

ninga - ne ଯେତେବେଳେ/ଯେହ୍ନେ ଉଠିପଡ଼ିଲା

salba - ne " / " ଗଲା

vāva - ne " / " ଅସିଲା

tinbaraʔi ଖାଇବା ଫଳରେ/କାରଣରୁ

giva raʔi ଦେବାକୁ/ଦେବାପାଇଁ

tānu tāpeki vāvane tāra kuṛa vaha vajite.

ସେ ପରକୁ ଅସିବାକୁ/ଅସିବା ପରେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଗନ୍ଧାରଣ କଲ ।

eañju tinbaraʔi sūjamaññju.

ସେ ଖାଇକରି/ଖାଇବା ଫଳରେ (କାରଣରୁ) ମୋଟା ହୋଇଛି ।

ଉଦେଶ୍ୟମୂଳକ :

ବିସାର ନାମ (ପ୍ରାତିପଦକ) ସୂଚକ

/tangi/ tingi/tiki/ ଅସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଏ ପ୍ରକାର ଅପମାପିକା ବିସା ଉଠିବ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା :

panba tangi ପାଇବା ପାଇଁ/କମିଷ

salba tangi ଯିବା ପାଇଁ/କମିଷ

dahpa tangi ଖୋଜିବା ପାଇଁ/କମିଷ

earu kūtkā dahpa tangi saseru.

ସେମାନେ ତୁ ଖୋଜିବାକୁ/ପାଇଁ/କମିଷ ଚାଲେ ।

ānu kui kata grāmbatiki vājamai

ମୁଁ କୁଲ ବସା (କଥା) ଶିଖିବା ପାଇଁ ଅସିବୁ ।

ତୋଳବା es -

es - sa → esa 'ତୋଳିଲ'

ଖାଇବା tin -

tiñja 'ଖାଇଲ'

ମରିବା sā -

sāja ମରିଲ/ମଲା

କୃଦନ୍ତ ବଶେଷ :

ନିମ୍ନାର କାଳ-ବୃତ୍ତି (Tense-mode) ପ୍ରାଚୀନତର ଦୃଶ୍ୟ / - i / ସଂସ୍କୃତ ହୋଇ କୃଦନ୍ତ ବଶେଷର ପଦ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା :

pū - t - i → pūti

ପୁଟିଲଟା (ଧେଉଟା ପୁଟିଲ)

kū - t - i → kūti

କାଟିଲଟା (ସହଲ)

pū - n - i → pūni

ପୁଟିବାଟା (ଧେଉଟା ପୁଟିବ)

kū - n - i → kūni

କାଟିବାଟା (ଧେଉ ସହଲ କଟାହେବ)

ସର୍ତ୍ତମୂଳକ :

କୃଦନ୍ତ ବଶେଷର ପ୍ରାଚୀନତର ଦୃଶ୍ୟ -eka ସଂଯୋଗରେ ସର୍ତ୍ତମୂଳକ ଅସମାପିତା ଚିହ୍ନ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

gohti + eka → gohteka 'ପିଇଲେ' (ଯଦି ଜଣେ ପିଇଲ/ପିଇବ)

takiti + eka → takiteka 'ଗୁଲିଲେ' (ଯଦି ଜଣେ ଗୁଲିଲ/ଗୁଲିବ)

eanju kalu gohteka āmu gohnamu

ସେ ମଦ ପିଇଲେ ଅସୁସ୍ଥାନେ (ମଦ) ପିଇବୁ

ānu takiteka eanju takinamu

ମୁଁ ଗୁଲିଲି ଗଲେ (ଯଦି ଗୁଲିବ) ସେ ଗୁଲିବ (ଗୁଲିଲି ଯିବ)

କାରଣ / ପରିଣାମସୂଚକ :

ଏ ପ୍ରକାର ଅସମାପିତା ଚିହ୍ନର ଗଠନ ଦୁଇ ପ୍ରକାର :

(କ) କୃଦନ୍ତ ବଶେଷର ପଦ + / - aki/

(ଖ) ଚିହ୍ନାନାମ (ପ୍ରାଚୀନତର) + /ne~ma'i/

ବୃତ୍ତାନ୍ତର ଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ପ୍ରକାର ଅସମାପିତା ଚିହ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟର କାରଣକୁ ବୁଝାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବାକ୍ୟରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟର କାରଣ ଓ ପରିଣାମସୂଚକ ହୋଇଥାଏ ।

sajimasi + avani → sajimasavani ଯାଉଥିବା/ଥିଲା ବେଳେ

paheria sajimasavani earu dehane potanga vipkiteru

ବାଟରେ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ/ଗଲାବେଳେ ସେମାନେ କହୁଡ଼ ପକ୍ଷୀ ଶିକାର କଲେ ।

୨.୩.୩ ଯୌଗିକ କ୍ରିୟା :

କୋହଳ କ୍ରିୟାର ସଂଯୋଗରେ ଯୌଗିକ ଧାତୁ ପ୍ରକୃତ ବା ଯୌଗିକ ପ୍ରାତିପଦକ ଠେଟ ହୋଇଥାଏ । ଯୌଗିକ ପ୍ରାତିପଦକର ପ୍ରଥମ କ୍ରିୟା ମୂଳ ଧାତୁ (୪୦୦ +) କମ୍ବା ନାମସଦ୍ ହୋଇପାରେ, ମାତ୍ର ଶେଷ କ୍ରିୟା ହଜିବା ଧାତୁକ । ପ୍ରଥମଟି ଅସମାପିକା କ୍ରିୟାପଦର ରୂପ ଓକ୍ତ କରାଯାଏ, ମାତ୍ର ଶେଷ କ୍ରିୟା (ପ୍ରାତିପଦକର) ସମାପିକା କ୍ରିୟାପଦର ରୂପବର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରହଣ କରେ । ଏହି ଯୌଗିକ କ୍ରିୟାରେ ପ୍ରଥମ ଧାତୁ ବା କ୍ରିୟାର ଅର୍ଥ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରେ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ କ୍ରିୟା କେବଳ ସେଇ ଅର୍ଥର ସହାୟକ/ଅନୁସୂଚକ ହୋଇଥାଏ । ଯୌଗିକ ପ୍ରାତିପଦକରେ ଯାଧାରରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ କ୍ରିୟାବୃତ୍ତିକ ଶେଷ ପ୍ରାତିପଦକ ରୂପେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ :

sī - 'ଦେବା'

kū - 'ମଳାକରିବା'

vā - 'ଭରିବା'

man - 'ସ୍ୱପ୍ନ'

mū - 'ପାରିବା'

duh - 'ଦୁହଁ ଦେବା'

sid' - ନ ଅବ (ନାହିଁବାକଳ କ୍ରିୟା)

ଯୌଗିକ ପ୍ରାତିପଦକର ନମୁନା :

କହୁବା + ଦେବା

vesa sī - /jī - 'କହୁଦେବା'

ଫିରା + ପାରିବା

salba mū - 'ଘାଇପାରିବା'

ଘାଇବା + ପାରିବା

tinbamū - 'ଘାଇପାରିବା'

ନଗିବା + ମଳା କରାବା

anga kū - ନଗିବାକୁ ନାହିଁ କରାବା

ପଞ୍ଚାହଳ ଯୌଗିକ କ୍ରିୟାରେ man - 'ସ୍ୱପ୍ନ' କ୍ରିୟା ଶେଷ ପ୍ରାତିପଦକ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଯୌଗିକ କ୍ରିୟା ଓ duhpa :

duhpa ଏକ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ କ୍ରିୟା ଏବଂ ଯୌଗିକ ପ୍ରାତିପଦକର ଶେଷ କ୍ରିୟା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ନେ ପ୍ରକାର ବ୍ୟାବହାରିକ ଫର୍ମର ରୂପେ ଲକ୍ଷ୍ୟରୂପେ ହୋଇଥାଏ । (ନ) ସପନସ୍ୱପ୍ନେ, (ଦ) ଅସ୍ୱପ୍ନେ ବର୍ତ୍ତମାନ, (ର) ଅନୁକ୍ରମିକ ।

ଉଦାହରଣ :

īru krāḍi meha duh deru

ତୁମେମାନେ ତାହା ଦେଖିଥିଲ ।

ānu vi'e keta jōpiduhi

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ (ଦେଖିଲେ) ଶେଷ କରୁଥିଲି ।

vespi duhmu (ଓ) ଦେଖିଥା ।

ସପନତାପୁତକ/ସମକାଳକ :

ଏ ପ୍ରକାର ଅସମାପିତା ଝିଆର ଗଠନ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ।

(କ) ସପନତାପୁତକ ପ୍ରାପ୍ତପଦକ + /na~nai~na /i~e/ ga, /i—e/

(ଖ) କୃଦନ୍ତ ବିଶେଷଣ ପଦ + / -ava~avani/

ଉଦାହରଣ :

(କ) ସପନତାପୁତକ + na ~nai ଇତ୍ୟାଦି

‘ଲଗାଇବା’ uh-uha + na/nai ‘ଲଗାଇ/ଲଗାଇଯାଉ’

‘କରିବା’ gi-gia + na/nai ‘କରି/କରିଯାଉ’

lāaska plahanga uhana/nai nātoki sasū

ଧାତୁମାନେ ତଳ/ଗୁରୁତ୍ୱକ ଲଗାଇ/ପୋତିଯାଉ ସରକୁ ଗଲେ ।

- i/e ସନ୍ଦୋହରେ ଯେଉଁ ଅସମାପିତା ଝିଆ ଗଠିତ ହୁଏ, ତାହା ସମକାଳୀନ ଝିଆ-ବିଶେଷଣକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରକାର ଝିଆର ପ୍ରୟୋଗରେ ସ୍ୱନରୁଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ, ଯଥା—

riā + i → ri ‘କାନ୍ଦ’ ri ri ‘କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ’

tas + i → tasi ‘ଅଣି’ tasi tasi ‘ଅଣି ଅଣି’

kaks + i → kaksi ‘ହସି’ kaksi kaksi ‘ହସି ହସି’

goh + e → gohe, gohe gohe ‘ପିଉ ପିଉ’

saj + e → saje, saje saje ‘ଘାରି ଘାରି’

meh + e → mehe, mehe mehe ‘ଦେଖୁ ଦେଖୁ’

miḍaka riṛi iḥki saseru

ପିତୃମାନେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ପରକୁ ଗଲେ ।

eanju saje saje ugdeñju

ସେ ଘାରି ଘାରି ଶୁଣିଲା ।

mehe mehe piṛise/vēgite

ଖୁଞ୍ଚି ଖୁଞ୍ଚି/ଦେଖୁ ଦେଖୁ ବଡ଼ ପହଞ୍ଚିଲା ।

(ଖ) କୃଦନ୍ତ ବିଶେଷଣ ପଦ + /ava ~avani/

vāti + ava → vātava ଅସିନୁବେଳେ

tisi + ava → tisava ଖାଇଲାବେଳେ

ଗତ ଓ କୃତସୂଚକ :

ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରାପସଦକ କାର୍ଯ୍ୟର ସୂଚନାଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କର୍ତ୍ତାର ଗତକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଇଥାଏ । କିସ୍ୱାର ସରଳ ପ୍ରକୃତ (simple base) ସହଜ ଗତସୂଚକ ରୂପେ /ka/ ସମ୍ପୃକ୍ତ ହୋଇ ଏ ପ୍ରକାର କଟିଳ ପ୍ରାପସଦକର ଗଠନ ହୁଏ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ /ka/ ଯୋଗ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଶବ୍ଦ ବୃତ୍ତରେ -i ସ୍ୱର ହୋଇଥାଏ ।

jā - 'ମାଗିବା' jāka 'ସିବା ଓ ମାଗିବା' / 'ଯାଇକଣ ମାଗିବା'

sī - 'ଦେବା' sīka 'ସିବା ଓ ଦେବା' / 'ଯାଇକଣ ଦେବା'

tin - 'ଟାଙ୍କିବା' tin + ka → tinga 'ଯାଇକଣ ଟାଙ୍କିବା'

punḍ - 'ଭେଟିବା' punḍika - 'ଯାଇକଣ ଭେଟିବା' / 'ଯାଷାତ କଣିବା'

kōp - 'କରିବା' kōpika 'ଯାଇକଣ କରିବା'

eañju (ଗୋଠ) kōpideñju 'ସେ ଗୋଠ କରିବ'

eañju kōpika neñju ସେ ସିବ ଏବଂ ଗୋଠ କରିବ

(ସେ ଯାଇକଣ ଗୋଠ କରିବ)

ପୌନଃପୁନଃ :

କିସ୍ୱାର ସରଳ ପ୍ରକୃତ ସହଜ ପୌନଃପୁନଃ ରୂପେ ସ୍ୱକ୍ତ ହୋଇ ଏପ୍ରକାର ପ୍ରାପସଦକ ଗଠିତ ହୁଏ । ଏହା କର୍ତ୍ତାଦ୍ୱାରା ସାଧିତ ହେଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟର ନିମ୍ନଗତ ବା ପୌନଃପୁନଃ (continuous or repetitive) ଅବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ମିଳେ । ଯେଉଁ କିସ୍ୱାପୁନଃ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ନିମ୍ନଗତ ବା ପୌନଃପୁନଃ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଉପ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେହି କିସ୍ୱାପୁନଃରେ ଏ ପ୍ରକାର ରୂପେ ସ୍ୱକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ମୂଳକିସ୍ୱାପୁନଃ ଦେ ବୌଦ୍ଧେ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ (ଏମ, ଏମ୍ ଏମ୍ ବା ଏର୍) ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି, ପୌନଃପୁନଃ ରୂପେ ଯୋଗହେବା ପରେ ନୂତନ ପ୍ରାପସଦକ କିସ୍ୱାପତ ଗଠନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏମ ଶ୍ରେଣୀ କିସ୍ୱା ରୂପ ଥାଏ, ତେବେ ।

ପୌନଃପୁନଃ ପ୍ରାପସଦକ ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ଭେଦ ହେଉଛି କିସ୍ୱାର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି (base) ସହଜ ଯେଉଁ ରୂପେ ସ୍ୱକ୍ତ ହୋଇଥାଏ ତାହାର ୭ ପ୍ରକାର ଅନ୍ତିତ ରୂପ ରହିଛି । ଯଥା :

ଏମ ଶ୍ରେଣୀର କିସ୍ୱାରେ / -k / ସ୍ୱକ୍ତ ହୋଇଥାଏ

ଏମ୍ " " / -p / "

ଏମ୍ " " / v~pk / "

ଏର୍ " " / b~sk~k / "

ପାରସ୍ପରିକ ଯୌଗିକ (Reciprocal) :

ଏହା କିମ୍ବାର ପୌନଃପୁନଃ ପ୍ରୟୋଗରେ ଗଠିତ ହୁଏ । ପ୍ରଥମ ପ୍ରୟୋଗରେ ସମ୍ପର୍କିତାତ୍ମକ ପ୍ରାତପଦକ ଓ କ୍ରିୟା ପ୍ରୟୋଗରେ ଅନ୍ୟାପିକା କିମ୍ବାରୁପ ସ୍ୱରୂପ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶେଷ କିମ୍ବା ସହଜ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗରେ କିମ୍ବାପଦ ଗଠନ କରେ । ଯଥା :

sī - 'ଦେବା', sīva sīi āva - 'ଦିଅଦେଇ ହେବା'

kas - କାମୁଡ଼ିବା, kaska kaski āva 'କାମୁଡ଼ାକାମୁଡ଼ି ହେବା'

୧.୩.୪ କଟିଳ/କ୍ରମସ୍ୱାଦତ ଛିୟା :

ଏହି ପ୍ରକାର କିମ୍ବାର ପ୍ରାତପଦକ, କିମ୍ବାର ପ୍ରକୃତ (base) ସହଜ କ୍ରମସ୍ୱାଦକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗେ ଗଠନ ହୁଏ । ଏହି ପ୍ରକାର ପ୍ରାତପଦକ ହେଲା :

(କ) ପ୍ରେରଣାର୍ଥକ (causative)

(ଖ) ଗତି ଓ କୃତସୂଚକ (motion - action)

ପ୍ରେରଣାର୍ଥକ ପ୍ରାତପଦକ :

ସଂରଚନାର ସୂତ୍ର :

ସରଳ ପ୍ରକୃତ + ପ୍ରେରଣାର୍ଥକ ରୂପିନ୍ /p/ ଏହି ପ୍ରକାର କିମ୍ବାର ପ୍ରାତପଦକ ଗଠନରେ କ୍ରମସ୍ୱାଦକ ପ୍ରାତପଦକ (derived stem)ରେ ରୂପସ୍ୱରୂପିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ (morphological change) ଘଟିଥାଏ । ଯଥା :

ସରଳ ପ୍ରକୃତ

ପ୍ରେରଣାର୍ଥକ ପ୍ରାତପଦକ

ଢ଼ିବା	ning -	+ p → ning p →	nipk - 'ଢ଼େଇବା'
ଢ଼ିବା	drug -	+ p → drug p →	drupk - 'ଢ଼ିଲେଇବା'
ଗ୍ରାମ୍ବ	grāmb -	+ p → grāmb p →	grāp - 'ଗ୍ରାମ୍ବବା'
ନାମ୍ବ	namb -	+ p →	nāp - 'ନାମ୍ବବା'
ପୁଣ୍ଡ	punḍ -	+ p →	puṭp - 'ପୁଣ୍ଡବା'
ଟିନ	tin -	+ p →	tisp - 'ଟିପ୍ପବା'

lāa sunījana ningite

ଧାବଡ଼ୀ ଶୋଇଯାଇ ଢ଼ିଲା ।

lāveñju lāanii nikteñju

ଧାବଡ଼ୀ ଧାବଡ଼ୀକୁ ଉଠାଇଦେଇ (ନିଦରୁ କନ୍ଦା ଡକ୍ ଉଠାଇଲା) ।

ĩnu	siadi	ତୁ/ତୁମେ ମୋତେ/ଆମକୁ ଦେବ ।
eañju	sineñju	ସେ ଦେବ (ମୋତେ, ତୁମକୁ ଜନ୍ମା ତାକୁ) ।
eañju	sianeñju	ସେ ମୋତେ/ଆମାନଙ୍କୁ ଜନ୍ମା ତୋତେ/ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଦେବ ।

୨.୩.୫ ନାସ୍ତିବାଚକ କ୍ରିୟା :

ସମାପିକା ବା ଅସମାପିକା କ୍ରିୟାର ନାସ୍ତିବାଚକ ରୂପାନ୍ତରଣ ନାସ୍ତ୍ୟର୍ଥକ ରୂପିନ୍ $/ʔa/$ ଏବଂ $/sidʔa/$ ଦ୍ଵାରା ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । ନାସ୍ତ୍ୟର୍ଥକ ରୂପିନ୍ $/ʔa/$ କ୍ରିୟା ପ୍ରାତପଦକ ପରେ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗ, ବଚନ, ପୁରୁଷ ପ୍ରତ୍ୟୟ ପୁରୁଷ ସଂଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ $//sidʔa//$ ରୂପିନ୍ $man -$ 'ସ୍ଵର୍ଗ' କ୍ରିୟାର ନାସ୍ତିବାଚକ ରୂପ ହୁଏ । ତେଣୁ ଯେଉଁଠାରେ $manba$ (ପ୍ରାତପଦକ $man -$) ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କ୍ରିୟାରୂପେ ଜନ୍ମା ଯୌଷ୍ଠିକ କ୍ରିୟାରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ, ସେହି କ୍ରିୟାର ନାସ୍ତିବାଚକ ରୂପରେ $man -$ ସ୍ଥାନରେ $sidʔ -$ ର ବ୍ୟବହାର ହୁଏ । ଅସ୍ତିବାଚକ କ୍ରିୟାରେ ଯେଉଁ ଲିଙ୍ଗ, ବଚନ, ପୁରୁଷ, ପ୍ରତ୍ୟୟ ସବୁ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ନାସ୍ତିବାଚକ ରୂପରେ ତାର ସାମାନ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା :

ଏକବଚନ	ବହୁବଚନ
ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ - enu	-
ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ -	- u / - o

ଏହାଛଡ଼ା - u ଅଞ୍ଚଳ ନାସ୍ତିବାଚକ ଏବଂ - o ଅଞ୍ଚଳ ବ୍ୟତୀରେ ନାସ୍ତିବାଚକ କ୍ରିୟାରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଅନ୍ୟତ୍ର ଅସ୍ତିବାଚକ ଓ ନାସ୍ତିବାଚକ କ୍ରିୟାର ଲି. ବ. ପୁରୁଷ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସମାନ । ନାସ୍ତିବାଚକ କ୍ରିୟାର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷତ୍ଵ ଏହି ଯେ, ଅଞ୍ଚଳ ନାସ୍ତିବାଚକ କ୍ରିୟାରଠାରୁ ସମୟରେ ଅଞ୍ଚଳ ରୂପିନ୍ $/t/$ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ, ମାତ୍ର ଅଞ୍ଚଳ ବ୍ୟତୀରେକ କାଳରେ ଅଞ୍ଚଳ ବ୍ୟତୀରେକ ରୂପିନ୍ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥାଏ । (unmarked ରହେ) ଉଦାହରଣ :

eañju tineñju (tin - n - eñju)
ସେ ଖାଇବ ।
eañju tinʔeñju (tin - ʔa - eñju)
ସେ ଖାଇବ ନାହିଁ ।
ĩri tise (tin - t - e)
ସେ (ସ୍ଵାମୀ/ପୁଅ) ଖାଇଲ ।
ĩri (tin - ʔa - t - e) tinʔ ate
ସେ (ସ୍ଵାମୀ/ପୁଅ) ଖାଇଲ ନାହିଁ ।

ଉଦାହରଣ :

ପୈ ନାମସଂଜ୍ଞା ପ୍ରାତପଦକ

ବିଚାରକ	sēp -	sēpk -
ନାମକା	ēnd -	ēnd - k → ētk -
ରାଜକା	vaj -	vaj - k → vask -
କହକା	ves -	vesp -
ମରକା	sā -	sāv -
ପଢ଼କା	dī -	dīpk -
ସିବା	sal	salb -
budi raha sēpite		
ବୁଢ଼ୀ (ହିସ) ଦାଣ୍ଡ ଓଲଟାଇଲା ।		
budi raha sēpkite		
ବୁଢ଼ୀ (ହିସ) ଦାଣ୍ଡ ଓଲଟାଇବାକୁ ଗଲା (ବାରମ୍ବାର) ।		

ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ବ୍ୟକ୍ତିରେକ ପ୍ରାତପଦକ :

ଅଳ୍ପ କେତେକ ଚିହ୍ନାର ପ୍ରକୃତରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ରୂପିନ୍ ସୂକ୍ତ ହୋଇ ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରାତପଦକ ଗଠିତ ହୁଏ ।

(କ) ମମ ଓ ମୟ ଶ୍ରେଣୀ ଚିହ୍ନରେ /a~ara~aja/

(ଖ) ମୟ ଓ ଶ୍ରେଣୀ " " /ta~ja/

ଏହି ପ୍ରକାର ଚିହ୍ନାର ଗଠନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହି ଯେ, ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କଣି ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ହୋଇଥିଲେ କର୍ମ ମୟ ପୁରୁଷ (ଏକବଚନ ବା ବହୁବଚନ), କଣି ମୟ ପୁରୁଷ ହୋଇଥିଲେ କର୍ମ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ (ଏକବଚନ ବା ବହୁବଚନ) ଏବଂ କଣି କୃତ୍ୟ ପୁରୁଷ ହୋଇଥିଲେ କର୍ମ ମମ ପୁରୁଷ କିମ୍ବା ମୟ ପୁରୁଷ (ଏକବଚନ ବା ବହୁବଚନ) ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ପ୍ରକାର ଚିହ୍ନାର ଗଠନ ସମୟରେ କର୍ମ କେତେବେଳେ ହେଲେ ମୟ ପୁରୁଷ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଉଦାହରଣ :

ଦେବା	sī -	sīa -
ମାରିବା	jā -	jata -
ānu	sīi	ମୁଁ ଦେବ (ଭୁମକୁ କନ୍ୟା ଚାହୁଁ)
ānu	sīai	ମୁଁ ଭୁମକୁ/ କୋତେ ଦେବ
īnu	sīdi	ତୁ/ତୁମେ ଦେବ (ମୋତେ କନ୍ୟା ଚାହୁଁ)

ଯୌଗିକ ପ୍ରାଚୀନକ :

eseri vĕla କେତେବେଳେ/ଯେତେବେଳେ	dina gāri ଦୈନିକ/ପ୍ରତିଦିନ
anabuna/anabunaski ସମ୍ଭବତଃ	basari gāri ବାର୍ଷିକ/ପ୍ରତିବର୍ଷ
mūla be'oṭi ସର୍ବଶେଷରେ	gupsi koxi ପ୍ରାୟ
vĕla srohpa ସୂଚନାଦୟ	vĕla gūri ସାଧାରଣତଃ
veṇḍa vĕla ଅପରାହ୍ଣ	dehabāga ବିଶେଷକରି
vĕla kṛūva ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ	tule'e vĕla ମଧ୍ୟାହ୍ନ
	biluri/biluranga ସନ୍ଧ୍ୟା

୨.୫ ନିପାତ (ଅବ୍ୟୟ)

ରୂପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିପାତ ହେଉଛି ଅବ୍ୟୟ । ଏଗୁଡ଼ିକ ମୁକ୍ତ ରୂପମ୍, ମାତ୍ର ଏଗୁଡ଼ିକର ବିଚାରଣା ବାକ୍ୟ ରଚନାରେ ହିଁ ଅବଶ୍ୟକ । ବାକ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅନୁସାରେ ଏଗୁଡ଼ିକ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରର ସ୍ଥାନ କରୁଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାରର ଶବ୍ଦ (Function words) ଭାବରେ ଗ୍ରହଣୀୟ । ଏହି ନିପାତର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନୋକ୍ତ କେତେଗୋଟି ବର୍ଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ।

(କ) ସଂଯୋଜକ :

engga ‘ଏବଂ’, ‘ଓ’	ote ଅଥବା ମଧ୍ୟ, ଏବଂ, ଓ
ve'e ‘ଏବଂ’, ‘ମଧ୍ୟ’	eaki/erariiki ଯେତେ କାରଣେ/କେଣେ
anariki iseka କାରଣ	
eaki ve'e ତଥାପି/ହେଲେ ମଧ୍ୟ	
inji ବୋଲି	
eanju saneñju inji vesteñju	
ସେ ଯିବ ବୋଲି କହିଲା ।	

(ଖ) ବିସ୍ତୃତାଦି ବୋଧକ :

ā/ā hī (ଅସ୍ତିବାଚକ)	
āngo hī (ଅସ୍ତିବାଚକ)	
ā'e ନା/ନାହିଁ (ନାସ୍ତିବାଚକ)	
kūna ନା (ନାସ୍ତିବାଚକ)	
ade/adego (ବିସ୍ତୃତାଦି)	ହେ ଜଗତବାନ/ବାପା/ମା ଇତ୍ୟାଦି ।
aiko/aigo (ବିସ୍ତୃତାଦି)	
tusa ହେଉ	

ānu saji mai ମୁଁ ଯାଉଅଛି ।
 ānu saji sid' enu (sid—enu)
 ମୁଁ ଯାଉ ନାହିଁ ।
 ānu saja mai ମୁଁ ଯାଇଅଛି ।
 ānu saja sid' enu ମୁଁ ଯାଇନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟା ନିୟମ ନାହିଁ ବାକେ ରୂପ :

kōti	'କାଟିଲଟା'	ko'ati	ନ କାଟିଲଟା
kōni	'କାଟିବାଟା'	ko'ani	ନ କାଟିବାଟା
tisi	'ଖାଇଲଟା'	tin'ati	ନ ଖାଇଲଟା
tini	'ଖାଇବାଟା'	tin'ani	ନ ଖାଇବାଟା
gohteka	'ପିଇଲେ'	goh'ateka	ନ ପିଇଲେ
gohtake	'ପିଇବାରୁ'	goh'ataka	ନ ପିଇବାରୁ

୨.୪ କ୍ରିୟା-ବିଶେଷଣ :

କ୍ରିୟା-ବିଶେଷଣ ପଦ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରିୟାପଦବଚ୍ଚ ଓ ଶ୍ରେୟାଙ୍କର ବିଶେଷକ (attribute) ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଏହା କ୍ରିୟାର ସ୍ଥାନ, ସମୟ, ରୂପ ବା ଅବସ୍ଥା ପ୍ରକାଶ କରି କ୍ରିୟାପଦକୁ ବିଶେଷିତ କରେ । କେତେକ କ୍ରିୟା-ବିଶେଷଣ ପଦର ଉଦାହରଣ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

neñju	'ଅଳ'	dāñju	ମାସ
rīsi	'କାଲ'	basari	ବର୍ଷ
vi'e	'ଅନନ୍ତାକାଲ'	vāronḍi	ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ
ronisi	'ଦିନେ'/ଏକଦିନ	kahe	ଆରମ୍ଭକାଳରେ/ସମ୍ପର୍କକାଳରେ
rohna	'ସନ୍ଧ୍ୟା/ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ	dāra	ପରେ
aṭu	'ପାଟେରେ'	tukna	ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
seko	'ତୁରରେ'	nōki	ଆରମ୍ଭରେ/ଅନ୍ତରେ
ḍaṇḍe	'ଛେଲ'	uje'e	ସତରେ
diri	'ଧୀରେ'/ଅଳ୍ପ	neginanga	ଉଲ୍ଲସରେ
sena	'ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ'	adre	ବୁଧାରେ/ଅକାଶରେ
sōṭeka	'ଅଳ୍ପ'	ine	ଏକାକୀରେ
ihti	ଏକତ୍ରବାର	omba	ଘୋରରେ
imba	ଏଠାରେ	tēnde	ଅନୁପରେ/ଅନୁସ୍ଥରେ
emba	କେଉଁଠି		

- ve'e 'ମଧ'

eañju saseñju, ñnu ve'a salmu

ସେ ଗଲା, ତୁ ମଧ ଯା ।

ñnu ve'e ihingi/isingi gipkimañji

ତୁ ମଧ ଏହିପରି କାମ କରୁଛୁ । (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ପ୍ରଶ୍ନ)

- ma 'ଅଭିଳାଷ'

ānu iɟki saima

ମୁଁ ଦରକୁ ଯାଇଥାଅଛି/ଯାଅଛି ।

- gina କି କ'ଣ (ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ), 'କିମ୍ବା' (ବିକଳବୋଧକ)

ñnu mīda kaniī grāpa mūdi gina

ତୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇ ପାରିବୁ କି (କଣ) ?

āsaska vātu gina mreheṅga

(କେବଳ/କି) ହାଁ କେମାନେ ଅସିଥିଲେ କି/କିମ୍ବା ଗୁରୁମାନେ ?

piju vāte gina ana

ବର୍ଷା ହେଲା କି କ'ଣ ?

୩. ବାକ୍ୟ

୩.୦ ବାକ୍ୟର ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ଅତି କମ୍ରେ ଦୁଇଟି ପଦର ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ— (କ) କର୍ତ୍ତା (୧) କ୍ରିୟା । ବିଶେଷ୍ୟ/ବିଶେଷ୍ୟ ପଦବଚ୍ଚ (Noun/Noun Phrase) କର୍ତ୍ତା ରୂପେ ଏବଂ କ୍ରିୟା/କ୍ରିୟାପଦବଚ୍ଚ (Verb/Verb Phrase) କ୍ରିୟାରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପରି କୂଳରେ ବାକ୍ୟଗଠନରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଦଗ୍ଧକର ସଂଯୋଜନା କରିବା ସମୟରେ ପ୍ରଥମେ କର୍ତ୍ତା ପରେ କର୍ମ (object) ଏବଂ ଶେଷରେ କ୍ରିୟାପଦ କ୍ରମାବଳୀରେ ରହିଥାଆନ୍ତି ।

ଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ ଯାହାରତଃ ୩ ପ୍ରକାର : (କ) ସରଳ (Simple), (୧) ଯୋଗିକ (Compound) ଓ (ଗ) ଜଟିଳ (Complex) ।

୩.୧ ସରଳ ବାକ୍ୟ :

ବିଶେଷ୍ୟ ବା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦବଚ୍ଚ ଓ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସମାଧିକା କ୍ରିୟାର ସହଯୋଗରେ ସରଳ ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୁଏ । ଏ ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟରେ କର୍ମ (Object) ଆଇପାରେ ନ ଆଇପାରେ ।

eri sunīja mane

ସେ (ହାଁ କେତେ) ଶୋଇଅଛି ।

(କ) ଉଲ୍ଲେଖନମୂଳକ :

ē āba 'ହେ ବାପା'

sa ଘା/ଘାଅ

ō āba 'ଓ ବାପା'

va ଉପେ/ଉପ

(ଘ) ପୁରୁଷଲେଖକ (emphatic) :

- ne 'ହଁ'

ānu roane vāte ମୁଁ ଏକା ହିଁ ଅସିଲି ।

- de'e ଶି

earu saseru de'e ସେମାନେ ଉଲ୍ଲେଖି ।

- ge'e 'ତାହାହେଲେ'

īnu ge'e vājamasi ତାହାହେଲେ ରୁ ଅସିବୁ ।

- na/nai/nangga

sōju tani ōso tāna ahte

ବାଅକୁ/ବାଅରେ ଔଷଧ ଚିକିତ୍ସା ଥିଲା ।

- gisi 'କରି'

īnu ute'e gisi vāmu

ରୁ ଚିକିତ୍ସା କରି ଅ ।

- sa' ଉପନେ/ଅନ

tinmu sa'a (ରୁ) ପ୍ରାମେ/ଅନେ ଖାଇପାରେ ।

- bahe'e, base'e 'ସଦା'

ānu sale'enu bahe'e/basa'e takana sale'enu

ମୁଁ ନ ଉଲ୍ଲେ ନ ଯିବି ସଦା, ଚାହୁଁକରି ଯିବି ନାହିଁ ।

- aka ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ/ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ

ēri budini meha duhne aka

ସେ (ସ୍ତ୍ରୀ) (ସେ) ଝିଅକୁ ଦେଖିଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ/ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେଖିଥିବା ।

- go'o

āuu ēkabari selu krāditenu go'o

ମୁଁ ସେଇ ଦାନ ଶେରାକୁ ବାଦ ଦେଇ !

(କ) ବିଶେଷ ଉପବାକ୍ୟ :

ଯେଉଁ ଉପବାକ୍ୟ ବିଶେଷ ପଦର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ତାକୁ ବିଶେଷ ଉପବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

eañju dātagatañju inñji āmu puñjimanamu

ସେ ବଳୁଆ ବୋଲି ଆମେମାନେ ଜାଣିଛୁ ।

eañju esoni ketannga uhamaneñju inu ēra eanii vestamu

ସେ କେତେ ଜମିରେ (ଧାନ) ଚଳି ଶେଇଛୁ, ତୁ ସେଇ କଥା ତାକୁ କହ ।

ଉକ୍ତ ନାମ୍ୟ ଦୁଇଟିରେ ରେଖାଙ୍କିତ ଅଂଶ ବିଶେଷ ଉପବାକ୍ୟ ।

(ଖ) ବିଶେଷକ ଉପବାକ୍ୟ :

ବିଶେଷକ ବା ସମ୍ବନ୍ଧସୂଚକ ଉପବାକ୍ୟ ବିଶେଷରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଅର୍ଥାତ୍ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଶେଷକ ବା ସଂଜ୍ଞାମର ବିଶେଷକ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।

ଈଂରେଜ ଭାଷାରେ ଯେପରି ସମ୍ବନ୍ଧସୂଚକ ସଂଜ୍ଞାମ (Relative Pronoun) ଯିଏ, ଯେ, ଯେଉଁ (who), କେଉଁ (which), ତାହା (that) ସେ ଅଛି କିଲେ ଯେପରି ନାହିଁ । ତେଣୁ ନାମ୍ୟ ଗଠନ ସମୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧବାଚକ ବିଶେଷକ ଉପବାକ୍ୟ (Relative clause) ପରିବର୍ତ୍ତି କୃଦନ୍ତ ବିଶେଷକ ପଦ (Relative Participle/Verbal Adjective)ର ବ୍ୟବହାର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ ।

ēju vaski mana sangi prāṅga sīkadu

ଭାତ ବନ୍ଧୁଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲେମାନଙ୍କୁ (ତୁ ଯାଇବ) ଗୁରୁକ ଦେ ।

(ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲେମାନେ ବନ୍ଧ ବନ୍ଧୁଛନ୍ତି, ତୁ ଯାଇବ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୁରୁକ ଦେ ।)

kōḍiṅga prēka ūa masanii gule'e taka pūneru

ଗୋରୁ ଶ୍ଵେତ କରି ନେଇଥିବା ଲେଙ୍କକୁ ଯମରେ ଜାଣି ।

(ଯେଉଁ ଲେଙ୍କ ଗୋରୁ ଶ୍ଵେତ କରି ନେଇଛି, ତାକୁ ଯମରେ ଜାଣି ।)

ଉକ୍ତ ବାକ୍ୟ ଦୁଇଟିରେ କୃଦନ୍ତ ବିଶେଷକ ପଦ ଏବଂ ଏହାର ପୂର୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧବାଚକ ବିଶେଷକ ଉପବାକ୍ୟକୁ (ପରିଚ୍ଛେଦ ଅନୁବାଦରେ) ରେଖାଙ୍କିତ ହେତୁରା ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଇଛି ।

(ଗ) କ୍ରିୟା-ବିଶେଷକ ଉପବାକ୍ୟ :

ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଉପବାକ୍ୟ କ୍ରିୟା-ବିଶେଷରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ତାକୁ କ୍ରିୟା-ବିଶେଷକ ଉପବାକ୍ୟ କହନ୍ତି । ଏହା ଅନେକ ପ୍ରକାର ହୋଇପାରେ :

oli jo'eti tiñji mane

କଲୁ ମକା ଖାଉଥିଲୁ ।

dāda veska dahpatangi saseñju

ବଡ଼ଭାଇ ବାଠ ଖୋଜିବାପାଇଁ / ଅଣିବାପାଇଁ ଗଲା ।

୩.୨ ଘୋଷିକ ବାକ୍ୟ :

ଦୁଇ ବା ତତୋଃସ୍ଥକ ଘରଲ ବାକ୍ୟର ଯମ୍ଭୁରେ ଘୋଷିକ ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ବାକ୍ୟ ଗଠନରେ ସଂଯୋଜକ ଅବ୍ୟୟ *engga* 'ଏବଂ / ଓ' ପ୍ରଭୃତି ଘରଲ ବାକ୍ୟକୁ ଏକତ୍ର କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

jili gāri ěskine engga mili ěndaimane

କଲି ଗାଁର ବୋଲୁଥିଲୁ ଏବଂ ମିଲି ନାଚ କରୁଥିଲୁ ।

ěaru tāpeki saseru ěju uěeru engga dōteru

ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଘରକୁ ଗଲେ, ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଲେ ଏବଂ ଶୋଇଲେ ।

ସଂଯୋଜକ ଅବ୍ୟୟ ପଦର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ଵାରା ଘୋଷିକ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

ānu nōmeri āte ěrañiki vā'atenu

ମୋତେ କୃତ ହେଉଥିଲା ତେଣୁ ଆସିଲି ନାହିଁ ।

eañju dabunga pāěeñju ěaki ve'e gule'e muhi giteñju

ସେ ଟଙ୍କା ପାଇଲା ତଥାପି/ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁ କେବଳ କରାଦେଲା ।

୩.୩ କଟିଳ ବାକ୍ୟ :

କଟିଳ ବାକ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବାକ୍ୟ ଏବଂ ଏକାଧିକ ମିଶ୍ରିତ ଉପବାକ୍ୟ ଥାଏ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରସ୍ପର ସପେକ୍ଷା କରୁଥିବା ଦୁଇ ବା ତତୋଃସ୍ଥକ ଉପବାକ୍ୟର ଯମ୍ଭୁରେ ମଧ୍ୟ କଟିଳ ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । କୁଲ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିବା ଯମ୍ଭୁରେ ଘର୍ବ କଟିଳ ବାକ୍ୟର ପ୍ରସବର୍ତ୍ତେ ସଂଯୋଜକ *engga* 'ଏବଂ / ଓ' ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ଵାରା ଘୋଷିକ ବା ଘରଲ ବାକ୍ୟ ବହୁବାର ପ୍ରୟୋଗ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ।

କଟିଳ ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ଅନ୍ତର୍ଗତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି ଉପବାକ୍ୟ । ଏହି ଉପବାକ୍ୟ ୩ ପ୍ରକାର ହୋଇପାରେ ।

- (କ) ବିଶେଷ୍ୟ ଉପବାକ୍ୟ (Noun clause)
- (ଖ) ବିଶେଷଣ ଉପବାକ୍ୟ (Relative/Adjectival clause)
- (ଗ) କ୍ରିୟା-ବିଶେଷଣ ଉପବାକ୍ୟ (Adverbial clause)

vēla srohpāne sukaṅga gule'e lumbinu

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତେ (ଆକାଶରେ) ତାର ସବୁ ଲୁଚିଗଲେ ।

(ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲେ (ଆକାଶରେ) ତାର ସବୁ ଲୁଚିଗଲେ)

prēkoraṅgani vāimasara veñjanai nakuri dehane muskite

ଶ୍ୱେତମାନେ ଅମୁଅକାର ଜାଣି/ ଜାଣିବା ମାତ୍ରେ କୁକୁର ଜୋରରେ ଭୁଲିଲା ।

ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ରେଖାଙ୍କିତ ଅଂଶ ଫିର୍କା-ବିଶେଷର ଉପବାକ୍ୟ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ ହେଉଛି ମୁଖ୍ୟ ବା ପ୍ରଧାନ ବାକ୍ୟ ।

ସରଳ, ଯେଉଁଠି ଓ କଟିଳ ବାକ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ଦ୍ୟବହାର ଅନୁସାରେ କେତେକ ବାକ୍ୟକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତଭାବେ ବିଭକ୍ତି କରାଯାଇପାରେ ।

(କ) ଅନୁଜ୍ଞାସୂଚକ (Imperative)

(ଖ) ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ (Questions / interrogative)

(ଗ) ବିସ୍ମୟସୂଚକ (Exclamatory)

(ଘ) ନାସ୍ତିବାଚକ (Negative)

ଅନୁଜ୍ଞାସୂଚକ :

inu omba koksa duhmu

ତୁ ଘେଠାରେ ବସି ଆ ।

eani selu inu kodīnga dusa jimu

ତା ପାଇଁ ତୁ ଗୋରୁଗୁଡ଼ିକୁ ସତରଞ୍ଜ ଦେ ।

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ :

inu nandara veñjati gina

ତୁ ମୋ'ଟା ଶୁଣିଲୁ ତ ?

(ଯାହା ମୁଁ କହିଲି ତୁ ଶୁଣିଲୁ ତ ?)

muta tani anari mane

ତାଳ ଭିତରେ କେ ଅଛନ୍ତି ?

te nahori emberi tari

ଏ କୁକୁର କାହାର/ଏକଟି କାହାର କୁକୁର ?

(ଦ) ଶର୍ତ୍ତମୂଳକ (Conditional)

ean̄ju kalu gohteka āmu gohnamu

ଯେ ମଦ ପିଇଲେ ଅମେମାନେ (ମଦ) ପିବେ ।

plahanga oṭe ike bādiāteka āju uhinasu

(ଧାନ) ଚଳି ଆଉ ଟିକିଏ ବଡ଼ ହୋଇଗଲେ/ବଢ଼ିଗଲେ ଅମେମାନେ ଲଗାଇବୁ/ଦେଇବୁ ।

(ଝ) ସ୍ୱୀକାରାତ୍ମକ (Concessive)

ānu eanii sahteka ve'e ean̄ju ri'eñju

ମୁଁ ତାକୁ ପିଟିଲେ/ବାଡ଼େଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଚାନ୍ଦକ ନାହିଁ ।

(ଚ) କାରଣ (Causal)

ean̄ju tinbara'i sujamanen̄ju

ସେ ଖାଇବା ଫଳରେ ମୋଟା ହୋଇଛି ।

(ସେ ବହୁତ ଖାଇବା ଫଳରେ (ସେ) ମୋଟା ହୋଇଛି)

ean̄ju aji jēḍa gaṭan̄ju aṭaki nādangi ṭreki trēba kūten̄ju

ସେ ଝାଡ଼ୁ/ତରବୁର ଲୋକ ହୋଇଥିବାରୁ ଶରରେ ବାହାରେ ବୁଲିବାକୁ କରବାକୁ ମନାକରିଦେଲା ।

(ଛ) ତୁଳନାତ୍ମକ (Comparative)

anu isinggi ṭlu gite ṭ dehngi veste

ମୁଁ ଯେପରି/ଯେମିତି ଭବିଷ୍ୟ (ମୁଁ) ସେଇ ପ୍ରକାର କହୁଛି ।

(ଜ) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ (Purposive)

maha peskii in̄ji kogañju gosatangi saseñju

ଆମ୍ଭ ଗୋଟାଇବା ପାଇଁ/ଗୋଟାଇବେ ବୋଲି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲାମାନେ ବଞ୍ଚେଇ ରଲେ ।

(ଝ) ସ୍ଥାନ (Local)

estavani keḍu koba musaneru emba gule'e take tjanai kōrutini takineru

ସେହିଠାରେ ମେଣ୍ଟିଥିବା ସ୍ତମ୍ଭ ସୋତା ହୋଇଛି ଯେଠାରେ ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ପୋଡ଼ୁଆ ବଳିଦେବେ ।

(ଞ) କାଳ/ସମୟମୂଳକ (Temporal)

kādiidutani krādi eti vḥlene earu ṭra vīpki teru

ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ାଇଲର ବାଦ ପଶିବା ପୁଅକୁ (ନ ପଶୁଛି) ଯେମାନେ ତାକୁ (ବାଦକୁ) ଶରରେ ମାରିଦେଲେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଗ

କାହାଣୀ

ବହୁସୂଚକ :

eañju ve'e ihingi gipki manenju

ସେ ମଧ୍ୟ ଏପରି (କାମ/ଅରେଇ) କରୁଅଛୁ ? (ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ବହୁସୂଚକ)

iru gețe vâteru märe esekave'e vâ'anataru

ଭ୍ରମେମାନେ ତାହାହେଲେ ଆସିବ, ଭ୍ରମେମାନେ ତ କେବେ ନ ଆସିବା ଲୋକ !

(ଭ୍ରମେମାନେ କେବେହେଲେ ନ ଆସିବା ଲୋକ, ଅଳ୍ପ କେମିତି ଆସିବ)

ନାହିଁ ବାଚକ :

ବାକ୍ୟରେ କିଛି ପାଠପଢ଼କ ସହିତ ନାହିଁ ବାଚକ ରୂପିୟ ପୁରୁ ହୋଇ ନାହିଁ ବାଚକ କିଛି ଗଠିତ ହୁଏ ।

(ନାହିଁ ବାଚକ କିଛି ଦେଖ) :

earu vâneru

ଲୋକେ ଆସିବେ ।

earu vâ'eru

ଲୋକେ ଆସିବେନ ।

enda mehpatangi nĩ maronii pandakuna

ନାଚ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଭ୍ରମର ବିଷମାନଙ୍କୁ ପଠାଅ ନାହିଁ ।

4.1. Ōda Kerondi

1. ro dinatani dehane ōdanga masu
ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ବହୁତ ଛେକରୁଥିବା ଥିଲେ ।
2. embā dehane prihamasi sōrka masu engga ōdanga
ସେଠାରେ ଅନେକ ଭାବା ଭାବା ପଦ୍ମର ଥିଲା ଏବଂ ଛେକରୁଥିବା
sōru paheria tinba dahpatangi sasū.
ପଦ୍ମ ପତ୍ରରେ ଖାଦ୍ୟ ଅନୁପପରେ ଗଲେ ।
3. roanitai ōdanga dehane masu engga rōṇḍe (ōḍa)
ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଲୋକର ଛେକି ଯିବା ବହୁତ ଥିଲେ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଛେକି
sōru nāmba vṛiva paheri gule⁷e neginanga puse.
ପଦ୍ମ ଚନ୍ଦ୍ରବା ଓଲ୍ଲାଇବା ବସ୍ତ୍ର ଯିବା ଲଳିତାବଳୀରେ ଜାଣିଲେ ।
4. ronisi ī ōḍa tara bīra tuhanai prihamasi sōru
ଦିନେ ଏଇ ଛେକି ତାର ଗୋଠ ଗୁଡ଼ିକ ଭାବ ପଦ୍ମରେ
negi aka pānbatangi nambite.
ଭଲ ପଡ଼ି ଯିବା ପାଇବ ବୋଲି ଚିନ୍ତିଲେ ।
5. kōḍinga pihpa dīli/deli sōru vṛī masavani jūpi
ଗୋରୁ ଯିବା ଗୁଡ଼ିକା ଯମ୍ବୁରେ ପଦ୍ମ ପାଣିହୋଇ ଯିବା ପାଇଁ ପଦ୍ମ
paheri grāpa tangi mase.
ବସ୍ତ୍ର ଅନ୍ତରାସ ଚାରିପା ପାଇଁ ଥିଲା ।
6. grapi masavani oṭe bēgali ōḍa mi⁷oṭi vaimase
ଅନ୍ତରାସ ଚାରିପା ଯମ୍ବୁରେ ଅଛି ଅନ୍ୟ ଛେକି ଯେଉଁ ଯିବାକୁ ଅସୁସ୍ଥ
engga ēra mehanai ī ōḍa dehane ajite.
ଏବଂ ତାକୁ ଯେଉଁଠି ଏଇ ଛେକି ବହୁତ ଥିଲା ।
7. anariki iseka ī paheritani rī ōdanga ējatingi
ଗାଈର ଚା ଯେ ବାଟ ଦେଇ ଯିବା ଛେକି ପାଣିହୋଇ (ବହୁତାକୁ)
sāñj⁷ate.
ସୁନ୍ଦର ଛେକି ନା ।

3. tinjima savani mrahnuḡaṡi prāḡaṡju maha peskatangṡi vajanaṡi taṡa mrahnu sōṡiṡi esanaṡi ī koganaṡi mehteṡju.
4. o kogati ! īnu nai mrahnutani ana gipkimaṡji, ḡaṡḡe jāṡamu, va'ateka ānu nāṡge isingive'e japa gi'ai īṡji kihteṡju.
5. ō prāḡaṡi ! tnu ana giadi, ānu vā'enu naiṡūṡu paṡjiteka ānu vāi; nāṡge artateka ve'e ānu vā'enu īṡji kogaṡju vesteṡju.
6. prāḡaṡju īra/ēra veṡjanaṡi ānu eanaṡi aṡpa giteka vāneṡju gina vā'eṡju sūṡi īṡji elugiteṡju.
7. kogerṡi ḡekalka ahanai eanaṡi vīpkiteṡju eṡga kogaṡju koksanaṡi, vīpki duṡṡamu prāḡati, īvi nāṡge goṡtateka ve'e imbane koksa duṡi iseṡju.
8. prāḡaṡju ide vadiṡga vīteka ana āne sūṡi īṡjanaṡi deri deri vadiṡga ahanai ḡāṡaṡa'i ḡaṡḡe ḡaṡḡe vīpkiteṡju.
9. vīpkane koganaṡi goṡtu/gcṡu eṡga kogaṡju ṡānaṡi mrahnu ṡa'i dīteṡju eṡga prāḡaṡju eanaṡi ahanai ḡūṡaṡa'i vēteṡju.

୪.୨. ଆତ୍ମ କଥା

ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପିଲା ଅଳ୍ପ ଶାଳବା ପାଇଁ ଭଲ । ଗଛ ଉପ ଗୋଟିଏଟା ଦେଉଳି ସେ ପିଲା ଚଢ଼ି (କରି) (କରି) ଡାଳରେ ଚଢ଼ି (କରି) (କରି) ଶାଳବା (କରି) ମନବୋଧ ହେବାପରି ଅଳ୍ପ ଶାଳବା । (ଅଳ୍ପ) ଶାଳବା ପମ୍ପରେ ଗଛର ଶାଳବା/ମାଳବା ବୁଢ଼ା ଅଳ୍ପ ଗୋଟିଏଟା ପାଇଁ ଅଳ୍ପ, କିନ୍ତୁ ଗଛ ଶାଳବା ପମ୍ପ, ସେ ଛୋଟ ପିଲାକୁ ଦେଖିଲା । ଏ ଛୋଟ ପିଲା ! ତୁ ମୋ ଗଛରେ (କହି) କ'ଣ କରୁଛୁ ? ତେଲ ଓହ୍ଲାଇ ନ ଅସିଲେ ମୁଁ ତୋତେ କେମିତି ହେଲେ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ । “ଏ ଶାଳବା ବୁଢ଼ା ! ତୁ ମୋର କ'ଣ କରୁ ? ମୁଁ ଅସିବି ନାହିଁ, ମୋର ଗୋଟି ପୁଅଲେ ମୁଁ ଅସିବି । ମୋତେ (ଦେଖେ) ଡାଳଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅସିବି ନାହିଁ,” ବୋଲି ଛୋଟ ପିଲାଟି କହିଲା । ଶାଳବା ବୁଢ଼ା ଏ କଥା ଶୁଣି (କରି) ମୁଁ ଏକକୁ କରୁ ଦେଖାଇଲେ/ଦେଖାଇଲେ ଅସିବି କି ଅସିବି ନାହିଁ, ଦେଖିବି ବୋଲି ମନେ ମନେ ହେଲା । ଛୋଟ ଛୋଟ ଡେକାଲ (ହେବା/ହେବା) ଅସିବି ତା ଅଡ଼କୁ ଡୋପାଡ଼ିଲା ଏବଂ ଛୋଟ ପିଲାଟି ଗଛ ଉପରେ ଚଢ଼ି, ଡୋପାଡ଼ି ଅଳ୍ପ ଶାଳବା ବୁଢ଼ା, ଏହିପରି (ହେଲା) ମୋ ଦେହରେ ବାଜିଲେ ମଧ୍ୟ (ମୁଁ) ଏଠାରେ ବସିଥିବି ବୋଲି

8. *elugaṭi* *ōḍa* *oṭe* *ronḍa* *mehanai* *nisite.*
 ବୁଦ୍ଧିଆ ହେଲି ଅଛୁ ଗୋଟିକୁ ଦେଖିକରି ଠିଆହୋଇ ରହିଲୁ ।
9. *ike* *mañjanai* *ḍōsanai* *bēgali* *ōḍa* *taṛa* *gaṇḍi* *ku'iṭi*
 ଟିକିଏ ରହିଯାଇ ଶୋଇକରି ଅନ୍ୟ ହେଲି ତାର ପିଠି/ଶରୀର ଉପରେ
pojna *pojna* *ḍuḍanai* *neginanga* *paheria* *sase.*
 ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ କୁଦାମାର ଭଲଭବରେ/ସୁବିଧାରେ ନିଜ ବାଟରେ ଗଲୁ ।
10. *dau* *ḍōsamasi* *elugaṭi* *ōḍa* *ninganai* *taṛa* *bīratani*
 କାପରେ ଶୋଇଥିବା ବୁଦ୍ଧିଆ ହେଲି ଉଠି ଠିଆହୋଇ ନିଜ ଗୋଟକୁ
sase.
 ଗଲୁ ।

୪.୧. ଛେଳି କଥା/କାହାଣୀ

ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ବହୁତ ଛେଳି ଥିଲେ । ସେଠାରେ ଅନେକ ଉଠା ଉଠା ପଟ୍ଟ ଥିଲା ଏବଂ ଛେଳିଗୁଡ଼ିକ ପଟ୍ଟ ଉପରେ ଖାଦ୍ୟ ଅନ୍ତଃସ୍ଥରେ ଗଲେ । ଆଉ କଣେ ଲୋକର ଗୁଡ଼ିଏ ଛେଳି ଥିଲା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଛେଳି ପଟ୍ଟ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିବା ଏବଂ ଓହ୍ଲାଇବା ବାଟ ସବୁ ଭଲଭବରେ ଜାଣିଲା । ସନ୍ଦେହ ଏକ ଛେଳିଟି ତାର ଗୋଟ ଛାଡ଼ି ଉଠି ପଟ୍ଟରେ ଉଠି ପଡ଼ି ପାଇବ ବୋଲି (ପଟ୍ଟରେ) ଚଢ଼ିଲା । ଗୋରୁଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିବା ସମୟ ହେଲେ (ସେଗୁଡ଼ିକ ଯିବା ପାଇଁ) ଗୋଟିଏ ସଫଳ ବାଟ ଅବଲମ୍ବନ କର/ଚେତନ କରି ଯିବା ପାଇଁ ଥିଲା । ସେଇ ବାଟ ପାର ହେବା ସମୟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛେଳି ଉପରଆଡ଼ୁ ଆସୁଥିଲା ଏବଂ ତାକୁ ଦେଖିକରି ଏକ ଛେଳିଟି ବହୁତ ଭୟ କଲା/ତରସିଲା । କାହିଁକି ନା ଏକ (ଘରୁ) ବାଟ ଦେଇ ଦୁଇଟି ଛେଳି ସୁବିଧାକୁ (ପାରହେବାକୁ) ସୁବିଧା ହେଲା । ବୁଦ୍ଧିଆ ଛେଳିଟି ଆଉ ଗୋଟିଏ (ଛେଳି) ଦେଖିକରି ଠିଆହେଲା । (ସେଇ ଛେଳି) ଟିକିଏ ରହିଗଲା ଏବଂ (ଅଳ୍ପ ସମୟ) ଶୋଇ ଅନ୍ୟ ଛେଳିର ଶରୀର ଉପରେ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ କୁବ (ଭଲଭବରେ) ସୁବିଧାରେ ତା' ବାଟରେ ଗଲା । (ସେ ଯିବା) ପରେ ଶୋଇଥିବା ବୁଦ୍ଧିଆ ଛେଳି ଉଠି ଠିଆହୋଇ ନିଜ ଗୋଟରେ ଗଲା ।

4.2 Maha Kerondi

1. *ro kogañju maha'maska tinba tangi saneñju.*
2. *priha mrahnū mehanai eañju senḡanai dēgatani koksanai jeda jili esanai maha tiñjimasenñju.*

ଏ ମହୁ ଭରି ମିଠା ହେଉଛି, ମୋତେ ଭରି ଭେକ ହେଉଛି, (ମୁଁ) କାହିଁକି ଯିବି ? ଆଜି, ମୁଁ ଘରୁ ଖାଇବି” ବୋଲି ଢଳୁ କହିଲେ । ଏତକ/ଏହା କହିପାରି (ଭଲ) ତାର ମୁହଁ ପାଟି ମହୁପେଣା ଭିତରକୁ ପୁରାଇଲା । ମହୁମାଛଗୁଡ଼ିକ ଡି ଡି ଶବ୍ଦ କରି “ଅହେଁ ଭଲ ! (ତୁମେ) ଯାଅ/ଯା ଯା, ଏଇଟା (ମହୁପେଣା) ଆମର, ଗୋର/ତୁମର ନୁହେଁ । ତୁ ଖାଇଲେ ଆମର ପିଲାଛୁଆଁ ସମସ୍ତେ ଭେକରେ ମରାବେ, ତୁ ଖୁଲିଗଲେ ଭଲ ହେବ, (ତୁ) ନ ଗଲେ ଅମେମାନେ (ସମସ୍ତେ) (ତୋତେ) ଗାଳିଦେବୁ” ବୋଲି କହିଲେ । ଢଳୁ ଗୁଣିଯାଇ “ତୁମର ମନ, ଗାଳି ଦେଲେ ଗାଳି ଦାଅ, ତୁର ରହିଲେ ତୁର ରହ, ଦେମିନା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ (ମହୁ) ଖାଇବି” ବୋଲି କହିଲେ । ଢଳୁ (ଏପରି) କହିବାକୁ/କହିଲେ, “ଭୁଲ, ଅମେମାନେ ଗାଳି ଦେବା” କହି ମହୁମାଛଗୁଡ଼ିକ ଏକ ମନ କରି, ଏକାଠି କମା ହୋଇ ଭଲକୁ ତରବର ହୋଇ ବାବମ୍ବାର ଚୋବାଇଲେ/ଚାମୁଡ଼ି ପକାଇଲେ ଏବଂ ଭଲୁ ମରଗଲା । ମହୁମାଛଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତେ ଏକ ମନ କରିବାକୁ ଭଲକୁ ପାରିଲେ/କିଶିଲେ ।

4.4. Venba mu?ani kata/kerondi

1. ro dinatani roañju rajeñju maseñju.
2. eañju krika ike laka veñji sid?ateñju.
3. lōkutara tukigiva dīteka deri girara?i vespiseru.
4. eañju jahitara veñjiseñju engga jahitara veñjisid?ateñju.
5. eañju ven?aipāra sore tuki giva mūpi sid?ateñju.
6. lōku taka īra mehanai gāme bikalī panviseru/aiseru engga gule?etaka ē rajanii mlīteru.
7. ē rajeñju dehane vēle ven?akañju ma engga bēganii rajeñju ginamu ma iseru.
8. ronisi rajeñju rajalinga ihti kata sēlu podapodi/sīlakōlo āteru engga eañju dīha ajanai gosatani rahiāva sēlu saseñju.
9. ē dinatani oṭe roañju tāsa gaṭañju īdehngine ven?anañju maseñju.
10. eañju sēru ruva sēlu saja maseñju.
11. eañju sēru rūi masara mehanai/mehana roañju ōḍaṅga āṅga gaṭañju ōḍaṅga ēsōṛiṭi taṅgi ōanai āṅgiteñju.

କହିଲ । ଏବେ ପଥର ଫୋପାଡ଼ିଲେ କ'ଣ ହେବ ଦେଖିବ, ବୋଲି ସାଉକାର ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର ଅଣ୍ଟି
ଦଳପୁର ବନ୍ଧନ ବନ୍ଧନ ଫୋପାଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲ । ପଥର ଫୋପାଡ଼ିବାରୁ ଗ୍ରୋଟ ପିଲ ଦେହରେ ବାଜିଲ ଏବଂ
ପିଲଟି ଠକ୍ ପାଟିରେ ଗାଢ଼ ଚାନ୍ଦ ଗହରୁ ଖସିପଡ଼ିଲା ଏବଂ ସାଉକାର ବୁଢ଼ା ତାକୁ ଧରି ବାଡ଼ିରେ ବାଡ଼େଇଲ ।

4.3. Oli Kerondi

1. ro oli pūki ike tii iñji sōrutangi dahpa tangi sase.
2. sajimasava vasamasi mrahnu/mrahunđi garotani dehane pūki niru pāte.
3. ī oli tiñji masava ro prāđi gađi pūki viha/visa jēkaṛa?i srohanai ō oliti, īnu inariki/anariki vāti, saseka negi āne, ī jēka nānda gina nānda iñji veste.
4. āē ! ī pūki napkimane, nānge saki gipki mañjane, inariki/anariki sai, ā ē, ānu gule?e tii iñji oli veste. ēra iñjanai tara suđa jēkala?i soṭe/sōṭte.
5. vihangga/visangga brō brō iñjanaika ā ē, oli salamu, īri mānda, nānda a?e, īnu tiseka nāi mīđa bōda gule?e sākiṛa?i sānu.
6. īnu saseka negi āne, sal?ateka āmu prohtanamu iñji vestu, oli dīha ājanai nī jēda, prohtāteka prohtādu, kin iseka kin iñju; isingi āteka ve?e ānu tii iñji veste.
7. oli vespane, prohna iñji vihangga/visangga ro jēda ṛa?i ūjanai olitini taravala ṛa?i kaskitu engga oli sāte.
8. visangga/vihangga ro jēda ātuki oli tini mūtu.

୪.୩. ଭାଲୁ କଥା

ଗୋଟିଏ ଛାତ୍ର ମହା ବିଜୟ ଶାଲୁକ ବୋଲି (ବିବି/ମନ କର) ପଞ୍ଚାଙ୍ଗକୁ ଡୋକିବା ପାଇଁ ଗଲ । (ବିବି) ଶାଲୁକ ବୋଲି ପଞ୍ଚାଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ଶୁଣିଲ ଗଲ ବୋଲିରେ ବହୁତ ମହା ରସ ପାଇଲ । (ବିବି) ଶାଲୁକ ବୋଲି ପଞ୍ଚାଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ଶୁଣି ମହାମାତ୍ର ମହାଦେବୀ/ମହାଦେବୀ କହାରି “ଏ ଛାତ୍ର ! ତୁ କାହିଁକି ଅସିଲୁ ? ଗୋଟିଏ/ଶୁଣିଗଲେ ଗଲ ହେବ/ହେବୁନା । ଏ ମହାଦେବୀ ଅମର କି ତୋର ?” ବୋଲି କହିଲ । “ଆ,

29. ĩaru ūḍa roṇḍa ahana nāṅgi ārpa vājamaneru iñji elugiana rajeñju vesteñju - “dina gule’e brūḷi āteka ve’e ānu isingive’e vā’enu, ĩra ūḍa ana gii ā’e, ā’e ānu isingive’e va’enu to iseñju.”
30. rajeñju vesteñju “vā’enu” āṅga gaṭañju vesteñju, negi ūḍa si’enu.
31. ṭāsagaṭañju vesteñju, “ānu vē’asid’enu.”
32. idehṅgi gāme ḍeli ṭukna aimasara/aisara roañju dosobasari tañju miḍa ĩra veñjanai ē veñjoki saseñju eṅga ĩarii aṅgegāṭitakarii gule’e kata veñjana mūlakata klarisajiteñju eṅga earu salbiteru.
33. ven’anaka ese maseka ve’e krlu sid’e, venbatari gāme kreu mane.
34. ven’ani rajeni bāga venbagati kogerimida derañju.

୪.୪. ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ କଥା/କାହାଣୀ

ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟରେ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜାନକୁ ଟିକିଏ (ଅଳ୍ପ) ଶୁଣାଯାଉ ନ ଥିଲା (ସେ ଟିକିଏ ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିଲେ) । ଲୋକମାନଙ୍କର ନ୍ୟାୟ ବ୍ୟବ୍ଥିତ କରିବା ସମୟରେ/ଅବସ୍ୟକ ହେଲେ (ଲୋକମାନେ) ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରରେ/ବଡ଼ ପାତ୍ରରେ କହୁଥିଲେ । ସେ (ରାଜା) କହୁ କହୁ ଶୁଣି ପାରୁଥିଲେ ଏବଂ କହୁଟା ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିଲେ । ସେ (ରାଜା) ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିବାରୁ ସମାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନ୍ୟାୟ ବ୍ୟବ୍ଥିତ କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଲୋକମାନେ ଏହା ଦେଖିକରି ବହୁତ ବିଳମ୍ବ ପାଉଥିଲେ/ଦୁଃଖିତ ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତେ ସେଇ ରାଜାକୁ ଅଭିଶାପ ଦେଉଥିଲେ । “ଏ ରାଜା (ବହୁତ କହୁ ନ ଶୁଣନ୍ତୁ ହେଲେ) ଅଦୈର୍ଘ୍ୟ କହୁ ନ ଶୁଣନ୍ତୁ/ରାଜାକୁ ଅଦୈର୍ଘ୍ୟ ଶୁଣା ନ ଯାଉ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ହେଲେ ରାଜା କରନ୍ତୁ” ବୋଲି କହୁଥିଲେ (ଲୋକମାନେ) ।

ସମେ ରାଜା ରାଜ୍ୟ ସହିତ ଏହିପରି କଥା ପାଇଁ ପରାହର ବୋଲିବୋଲି ହେଲେ । ରାଜ୍ୟ ସହିତ ରାଜାଙ୍କର ମନୋମାଳିନ୍ୟ ହେଲା ଏବଂ ସେ (ରାଜା) ରାତ୍ରି/ରାତ୍ରି ବେଳେ ରହିବା ପାଇଁ ଗଲେ । ସେ ଦେଶରେ ସେହିପରି ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଏକ ରାଜା ଥିଲେ । ସେ ହଲ ନେଇ ଶୁଣି କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତେ । ସେ ହଲ କରୁଥିବାବେଳେ ଅନ୍ୟ ଏକ ହେଳ ଜଗୁଥିବା ଲୋକ ତା ପାଖକୁ/ଦେଖୁ ହେଲିଗୁଡ଼ାଏ ନେଇ ଚାଲିଲେ । ସେଇ ହେଳ ଚାଲିବା ଲୋକଟି ହେଲି ଖିର ଦୁଧ ବଡ଼ ଗାଁ/ସହର/ବଜାରରେ (ତାହା) ବିକିବା ପାଇଁ ମନ କଲ/ଛାଡ଼ା କଲ ଏବଂ ହଲ କରୁଥିବା ଲୋକକୁ କହିଲା—“ସେ ହଜାତ ! କହୁ ! ମୁଁ ଖିର ବିକିବାକୁ ଯାଉଛି, ତୁ ହେଲିଗୁଡ଼ାକୁ ଟିକିଏ ଦେଖୁଥା (ଦେଖାଉଥା, ଜଗାଉଥା କରୁଥା) । ମୁଁ ଅଧିକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଇ

12. ē ōḍaṅga kōpagatañju ōḍapaḍu vṛisanai gaṛatani prāpa sēlu
mōnogiteñju/āteñju eṅga sēru ṛūi sananii vesteñju, "ō ma'eñju! ānu
paḍu prāpasēlu sajumai.
13. īnu ōḍaṅga ike mehajiamu.
14. īnu nāi vṛniṭukha mehajiataka nīngi sōṭi ōḍa roṇḍa siai iñji eanii
vesanai paḍu prāpa taṅgi saseñju.
15. ē ōḍaṅga kōpagatañju ve'e kṛika ven'anañju maseñju.
16. ihingi rajeñju. tāsagaṭaṇju eṅga ōḍaṅga kōpagatañju ī tinigāṇḍi ro
ḍehṅgine ven'anaka maseru.
17. ōḍaṅga kōpagatañju paḍu prāsanaī vāteñju eṅga taṛa vesamasi ḍehṅgi
tāsa gaṭanii sēru ṛūimasi veñjoki sōti ōḍatini ḍṛisanai ōteñju.
18. eañju eanii vesamasi kata ike ve'e venasid'ateñju.
19. tāsagaṭaṇju iseñju, ānu to nāiso'ḍ sēru ṛūimai, eservēla nīndara ōḍa
vēte.
20. īnu nanda ōḍa vesajiati iñjana nāi veñjoki tapiñji.
21. ānu ōḍa sōtna viasid'enu gina vēsasid'enu ve'e iñji brā iñjana
nisiteñju.
22. ōḍaṅga kōpagatañju eanii iñjimasara ven'ati bāga ihingi vesteñju.
23. ā, ānu nīngi negarā gina oḍa siai iñji vesamañjate.
24. eaki isingive'e negi ōḍa sī'enu.
25. īnu īra sōti ōḍa aka ōmu.
26. iḍehṅgi gāme ṭoṭaṭoṭi āteru eṅga tūki āva sēly rajeni bahtaṅgi
gosataṅgi saseru.
27. rajeñju rajalinga podapodi/silakōlo ājana gosatani maseñju earu
rajenii bahta nisana ihṅgi vesteru, "āṅgagaṭaṇju/kōpagatañju
vespiseñju - "ānu vē'asid'enu."
28. rajeñju rīarii vespimani kata veñjisid'anaki ēaniti ēlu ihingimase.

4.5. tihtipota Kerondi

1. ro gosatani ronđe kogeri tihtipota mase.
2. eri gāme pūkiŋga tinbatiki ēlu gipse enŋa ronisi pūkiŋga dahpasēlu duñjite.
3. dahe dahe gosadaŋdo trēte embē dahe estavani/estani pūki puŋd'ate.
4. ehŋgi saja saja ro deri kamboŋitani sōte.
5. ēremba/eremtā ro deri mrahunđi seŋdo ronđe pēraŋge pūkimase.
6. ī poŋa pūki sōriŋi ro ŋelatani kokte enŋa tara lamba suḋara'i pūki nīru jūpa tōŋḋite.
7. ehŋgi jūse jūse gāme nīru tise.
8. pūki nīru tinbaŋgane gāme ēski āte ēra ēski siru dahpa duñjite.
9. ehŋgi eneone trēteki estavanive'e siru pan'ate.
10. saje saje ro nāju sōriŋi ekate.
11. erembā ronđe kogari muŋḋa mase.
12. ē muŋḋa pīratani koksanaŋga siru unba tōŋḋite.
13. siru uñje uñje gāme siru sripna/sipna uŋe
14. eservela sripiso'o/sipiso'o embā masai panaŋga, mīx-ga, jananga gule'e depki ātu.
15. ē nājutani ronđe āsamīḋa siru tapka sēlu ē muŋḋatangi vāte.
16. eri mehte erembā siru siḋ'e.
17. vas'animuŋḋa siru gule'e veiane enŋa embāmani mīn-ga jananga seŋle nēḋe pīrtong pīrtong/pritong pritong piskaimane.
18. eri sajananga nāju lōkurii veskate—"muŋḋa siru vasite enŋa mīn-ga sīri sīri/sīri sīri iñjīmane".

ହେଉଥିଲା ଦେଖିଦେଲେ/କରିଦେଲେ/କରୁଦେଲେ ମୁଁ ତୋତେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେଟ ହେଲି ଦେବ”
 ବୋଲି ତାକୁ କହି ଶୀର ବଳବାକୁ ଗଲା । ଯେଉଁ ହେଲି ଜଗୁଥିବା ଲେକଟିର ମଧ୍ୟ କାନକୁ ଶୁଣାଯାଉ ନ ଥିଲା
 (ଲେକଟି ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିଲା) । ଏହିପରି ଭାବା, ଗୁଣୀ ଏବଂ ହେଲି ଜଗୁଥିଲା— ଏ ଚିନ୍ତାଧାରା ଏକ ପ୍ରକାର
 ବହୁର କାଳ (ଶୁଣି ନ ପାରିବା ଲେକ/ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିବା ଲେକ) ଥିଲା ।

ହେଲି ଜଗୁଥିଲା ଶୀର ବଳବାକୁ ଅସିଲା ଏବଂ ସେ କହିଥିବା କଥା ଅନୁଯାୟୀ ଗୁଣୀ ଗୁଣ କରୁଥିବା
 ଜ୍ଞାନକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେଟୀ ହେଲିକୁ ଟାଣି ଟାଣି ଚାହିଁ ରହି ନେଲା । ହେଲି ଜଗୁଥିଲା ତାକୁ କହିଥିବା କଥା
 ସେ (ଗୁଣୀ) କହୁ ଶୁଣିପାରି ନ ଥିଲା । ଗୁଣୀ କହିଲା—“ମୁଁ ତ ମୋ ହଳ ଚପୁଡ଼ା/ଗୁଣ କରୁଛି । କେତେବେଳେ
 ତୋର ହେଲି ମାରିଲି, ତୁ ମୋର ହେଲି ମାରିବେଲୁ ବୋଲି ମୋ ଅଡ଼କୁ ଅଣୁ ? ମୁଁ ହେଲିକୁ ପ୍ରେଟୀ କରି
 ମାଧ୍ୟ ନାହିଁ କି ମାଡ଼ ଦେଇ ନାହିଁ ବୋଲି କହି ତୋତାଙ୍କ ପରି ଠିଅହେଲା ।

ହେଲି ଜଗୁଥିଲା ଗୁଣୀ କହିଥିବା କଥା ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିବାରୁ କହିଲା—“ଏ, ମୁଁ ତୋତେ ଭଲ
 ଦେଖିବି ଦେବ ବୋଲି ତ କହି ନ ଥିଲି । ତେଣୁ ମୁଁ ନେବହେଲେ କୌଣସିମତେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହେଲିଟିଏ
 ଦେବ ନାହିଁ । ତୁ ଏଇ ପ୍ରେଟୀ ହେଲିଟି ଏକା ହୁଁ ନେବୁ ।” ଏହିପରି ବହୁତ କଥା ବୋଲିବୋଲି ହେଲା
 (ଦେହର ଅନେକ କଥା ଗୁଣାବୁହୁ ହେଲେ) ଏବଂ ବହୁର ହେବା ପାଇଁ ବଢ଼ରେ ଥିବା ଭଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ
 ଗଲେ । ଭଜା ଶୀତ ହେତୁ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ହେବା ପରିଠାରୁ ବଢ଼ରେ ଥିଲା । ସେମାନେ ଭଜାଙ୍କ ପାଖରେ
 ଠିଆହୋଇ ଏହି ପ୍ରକାର ପରି କହିଲା । ହେଲି ଜଗିବା ଲେକ କହିଲା—“ମୁଁ ମାରି ନାହିଁ”, ଗୁଣୀ କହିଲା—“ମୁଁ
 ମାରି ନାହିଁ” । ଭଜା ଦୁଇଜଣଙ୍କର କହିବା କଥା ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିବାରୁ ମନେ ମନେ (ସେ) ଭାବିଲେ—ଏମାନେ
 ହେଲି ଗୋଟିଏ ଥର ମୋତେ ତାଳିବାକୁ ଅସିବୁ । ଏହି କଥା ଭାବି ଭଜା କହିଲେ—“ଭାବ୍ୟ ଦେବ ହେ
 ଧ୍ୟାନ ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କଦାପି ଅସିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ହେବି ତ’ଣି କରିବି ? ନା, ନା, ମୁଁ କଦାପି ଅସିବ
 ନାହିଁ ।”

ଭଜା କହିଲେ—“ମୁଁ ଅସିବ ନାହିଁ, ଯିବି ନାହିଁ ।” ହେଲି ଜଗୁଥିଲା କହିଲା—“ମୁଁ ଭଲ ହେଲି
 ଦେବ ନାହିଁ ।” ଗୁଣୀ କହିଲା—“ମୁଁ ମାରି ନାହିଁ ।” ଏହିପରି ସେମାନେ ଅନେକ ସମୟ ଧର୍ମକୁ/ଧର କହି
 ହେଉଥିବା / କରୁଥିବା କଥା ଗୋଟିଏ ଚଣ ଚର୍ଚ୍ଚର ବାଳକ ଶୁଣିପାରି ସେମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ/ସେ ଅଡ଼କୁ ଗଲା ଏବଂ
 ଜଣ ଜଣ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଯଦି କଥା ପଚାରି ମୂଳ କଥା/ଅଫଳ ବିପ୍ରବୃତ୍ତି ଟିକି କରିଦେଲା/ଶୁଣାଦେଲା
 ଏବଂ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ (ନିଜ ନିଜ ବାଟରେ) ଘାଟିଲେ ।

ନ ଶୁଣିବା ଲେକ/ଶୁଣାଯାଉ ନ ଥିବା ଲେକ ଯେତେ ଥିଲା ମଧ୍ୟ କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ଶୁଣି ପାରୁଥିବା
 ହେଲିର ବହୁତ ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା । ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିବା ଭଜାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣି ପାରୁଥିବା ପ୍ରେଟ ପିଲଟି ଅନେକ ଗୁଡ଼ରେ
 ଗଲା ।

ଯାହା ଗାଁର ଲୋକମାନଙ୍କୁ କହିଲା - "ପୋତରେ ଗାଣି ଯିବୁ ଶୁଣିଲେ ଏକ ମାସ ଯିବୁ ବନ୍ଦୀରେ ରହିବ । ଗାଁର ଲୋକମାନେ ଛୋଟ ପୋତ, ଗୋଟିଏ ଚାଳ ମାଟିର ପାଇଁ ଯାରିବେ ପୋତ ଛୋଟ ହୋଇ ଏବୁ ବନ୍ଦୀ ମାତ୍ର ଅନ୍ଧାର ପାଇଁ ଅସ୍ତି ପଡ଼ିଲେ/ପଶିଲେ । ଗାଁର କି ଅର୍ଥେନ୍ତର କି ଚକ୍ରପା (ଧନିକ) ସୁଧାସୁଧୀ ଓ ଛୋଟ ପିଲାମାନେ (ସମସ୍ତେ) ମାତ୍ର ବନ୍ଦୀ ପାଇଁ ପୋତର ଉତ୍ତରକୁ ପଶିଲେ ।

ଛୋଟ ପିଲାଟିଏ ପୋତର କୁଳରେ ବେଳୁଥିଲା । ପୋତରେ ଯେଉଁ ପୋତରୁହୁଡ଼ା ଛାପରେ ଟିକିଟି ବେଳେ ଘଟେତ ଅନ୍ଧାରରେ ଚାଲି ହୋଇ ଯିବୁଥିଲା । ତା' ପେଟ ଦୁଇ ଦୁଇ (ପାଣି ପିଇବେଳା ଅପାତୁ) ବୋଲୁଥିଲା । ଯେଉଁ ପିଲାଟି (ପେଲ) ଟିକିଟି ବେଳେକୁ ଦେଖି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବାହୁ/ଚାଳ ଅଥବା ବାପା ବାମା, ବା ମା ବୋଲି ଡାକୁ (ବାହରେ) ଓଲଟାଇ/ଲେଉଟାଇ ଲେଉଟାଇ (ଓଲଟପାଲଟ କରି) ଦେଖୁଥିଲା । ଏପରି ଓଲଟପାଲଟ କରି ପେଟ ଉଡ଼ାଇ ବାହୁ ମୁଣ୍ଡରେ ପେଟକୁ ଚୋଷି/ଫୋଡ଼ିଦେଲା । ଯାତରେ (ପେଟ) ଗୋଡ଼ ଦୋକ୍ତାବ/ସଲରେ ଘେନି ଛବରେ ଥିବା ପାଣି ଗଡ଼ ଗଡ଼ ହୋଇ ବାହାରି ଯିବୁଥିଲା ଏବଂ ପୋତର ଟି (ପାଣିରେ) ଘୁଣି ହୋଇଗଲା । ଯେଉଁ ପୋତର ଉତ୍ତରରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ଲୋକ ପାଣି ପିଇ (ପାଣି ଉତ୍ତରରେ ଅନ୍ଧାରସୁଧୀ ହୋଇ) ପୋତରେ ମରଗଲେ ।

4.6. *biṭa*

1. buḍḍikaṇḍo roṇḍe kogeri nāju.
2. eri māṛiṅga sūru rēpita mane.
3. māṛiṅga sūru gāme pīsanari.
4. nāju tīriguñjeri mrahka mālaṅga alsana kāṅga pūṅga ṛaʔi sāñja tūskimane.
5. nāju sainera ṛaʔi jōṛi sajimane.
6. nāju tīigirūsi ketanga, nedanga manu.
7. īri sāñjanari baha mehteka mono sajīduh'e.
8. ē nājuta dos baroṭa iṭka manu.
9. deri idu tanani pada biṭa.
10. biṭa kuṛani pada kosmoti.

19. nāju lōku burkanga tāmīnga ahanangaṭi mīn-ga apha sēlu vāteru.
20. gule'e lōku enḡa sāsi lōku buḡa laḡi mīḡa bōda gule'e mīn-ga apha sēlu muṇḡatani sōṭeru.
21. roṇḡe kogeri mīḡa muṇḡa kuḡutani kahaimase.
22. erembā ē muṇḡa pīṭatani ṭihṭipoṭa sāhela giana kūramase.
23. tānde ṭūṭu priṅgi priṅgi iñjimahe ēri mīḡa ēra ṭihṭipoṭa mehanai roṇḡa kogara suha ahana buḡ buḡ ajabui, ajabui iñjanangaṭi mīlsi mīlsi kahaimase.
24. eaṭjune milse milse pakaṭa'i ṭūṭu pīṣana gobagiva pāṭe.
25. pris inḡangane ṭūṭuta masi siru dogodogona srohtato. enḡa muṇḡa gule'e pūri āto.
26. ē muṇḡa la'i masi gule'e lōku taka siru guhpanai embā sāteru.

୪. ୫. ଟିକିଟି ଚଢ଼େଇ/ପକ୍ଷୀ କଥା

ଏକ ଜଙ୍ଗଲରେ/ବନରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଟିକିଟି ଚଢ଼େଇ/ପକ୍ଷୀ ଥିଲା । ସେ ଚଢ଼େଇଟି ଅଳ୍ପ ମନ୍ଦୁ ଖାଇବାକୁ ମନ କଲ/ଭାଙ୍ଗି କଲ ଏବଂ ମନ୍ଦୁଟିଏ ପାଇବା ପାଇଁ/ଖୋଜିବା ପାଇଁ ବାହାରିଲା । (ମନ୍ଦୁ) ଖୋଜି ଖୋଜି ସାରା ବନ/ଜଙ୍ଗଲ ବୁଲିଲା । କେଉଁଠାରେ ହେଲେ ମନ୍ଦୁ ପାଇଲାନ/ଭେଟିଲାନ । ଏହିପରି ଯାଇ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ପଶିଲା । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଗଛ ଉପରେ ମନ୍ଦୁଫେଟାଟିଏ ଥିଲା । ସେଇ ଚଢ଼େଇଟି ମନ୍ଦୁଫେଟା ନିକଟରେ/ପାଖରେ ଥିବା ଏକ ତାଳ ଉପରେ ଯାଇ ବସିଲା ଏବଂ ତା'ର ଲମ୍ବା ଅଣ୍ଟରେ (ପାଖରେ) ମନ୍ଦୁ ଉପ ଖାଇବାକୁ (ଖୋଷିବାକୁ) ଲାଗିଲା । ଏହିପରି ଖାଇ ଖାଇ ବହୁତ ମନ୍ଦୁ ଖାଇଲା । ମନ୍ଦୁ ଉପ ଖାଇବାରୁ (ତାକୁ) ବହୁତ/ବଡ଼ ଶୋଷ କଲା । (ସେ) ଚଢ଼େଇ ପିଇବା ପାଣି ଖୋଜିବାକୁ ବାହାରିଲା । ଏହିପରି ଏଣେତେଣେ ବୁଲି ବୁଲି କେଉଁଠି ହେଲେ ପାଣି ପାଇଲାନ । ଯାଇ ଯାଇ ଏକ ଗାଁ ନିକଟରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବନ/ପୋଖର ଥିଲା । ସେଇ ପୋଖରକୁ ଉପରେ ବସି (ଚଢ଼େଇ) ପାଣି ପିଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ପାଣି ପିଇ ପିଇ ବହୁତ ପାଣି ଖୋଷି ଖୋଷି (ଅଣ୍ଟରେ) ପିଇଲା । (ଚଢ଼େଇ) ପାଣି ପିଇବା ସମୟରେ ସେଠାରେ (ପୋଖରରେ) ଥିବା ବେଙ୍ଗ, ମାଛ ଏବଂ ଚଢ଼ା ସବୁ ଗଟପଟ ହୋଇ ଚେଇଁବାକୁ କରିଲେ/ଚେଇଁଲେ ।

ସେଇ ଗାଁର ଗୋଟିଏ ବୁଝ (ପିଲା) ପାଣି ଅଣିବା ପାଇଁ ସେଇ ପୋଖରକୁ ଅଣିଲା । ସେ ଚଢ଼େଇ ସେ, ସେଠାରେ (ପୋଖରରେ) ପାଣି ନାହିଁ । ଅଗରୁ କେତେ ଶୁଣିଯାଇ ନ ଥିବା ପୋଖର ସବୁ ପାଣି ଶୁଖିଯାଇଛି ଏବଂ ସେଠାରେ ଥିବା ମାଛ, ବେଙ୍ଗ ସବୁ ଉପରକୁ ଡଳୁ ଚେଇଁ ଚେଇଁ ଲୋଉଛନ୍ତି । ସେ

32. irabotini ve'e seṇḷoṭi jamaki sīva sēlu biṭa gāṭipoṭi tiñjaseñju.
33. eaki irabotini dolgu dolanga ra'i moheri titeriṭa'i kuhku giana
jāmaki sīteñju.
34. ēnda kraha vihite.
35. iraboti idugaṭari āte.
36. iskultani grāmba masaki ēri tara mīḍakani ijo grāpte engga ē be'oṭi
iskultangi paṇḍite.

(ସମ୍ବନ୍ଧ)

୪. ୭. ବିଷା

ବୁଢ଼େଇକାଣ୍ଡ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ ଗାଁ । ସେଇ (ଗାଆଁ)ଟି ମାଧ୍ୟାହ୍ନ ପାଞ୍ଚଟାରେ ଅଛି (ଅବସ୍ଥିତ) । ମାଧ୍ୟାହ୍ନ (ପାଞ୍ଚ) ଏକ ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତ । ଗାଁର ଗୁରୁପଣ୍ଡା (କରୁଣିଗରେ) ଗଛଲତା ବେଳେବେଳେ ହୋଇ (ପରିବେଷିତ ହୋଇ) ଫଳ ଫୁଲ ଦ୍ଵାରା ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିଲା (ଶୋଭାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରୁଥିଲା) । ଗାଁର ନିମ୍ନ ପାର୍ଶ୍ଵ ଦେଇ ନଦୀଟି ବହୁଥିଲା । ଗାଁର କରୁଣିଗରେ ଶଲବାଡ଼/ଶଲପତ୍ର ଅଛି । ଏହି ସୁନ୍ଦର ଜାଗା (ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାଗା)ଟିକୁ ଦେଖିଲେ ମନ ଲାଜୁ ନାହିଁ । ମନରେ ବରଷା ଭାବ ଅସୁ ନାହିଁ ।

ସେଇ ଗାଁରେ ଦଶ ଦାଉ ଗୋଟି ପର ଅଛି । ତା ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ପରଟିର ମାଲିକ (ନାମ) ବିଷା । ବିଷା ଗାଁର ନାମ କରମଣ । ବୁଢ଼େଇ (ବୁଢ଼େଇ ମିଶି) ସୁନ୍ଦର/ଅନନ୍ଦରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ବେଳୁ, ଜଳ ଏବଂ ଲୁଗା (ନାମ୍ମା ଲେଖାଟି ସନ୍ତାନ)କୁ ନନ୍ଦ ଦେଲେ । ବେଳୁ ସମସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ଏବଂ ବିଶାଳ, ଜଳୁ ଧାନ୍ୟ (ସୁବଳ) ହୋଇଛି । ବିଷା ଲୁଗା ମା ଦୁଇ ମିଶି ପରର କାମକାମ କରନ୍ତି । ଦାଣ୍ଡ ଓଳାଲୋ, ଗୁହାଳ ପୋ ଲଗା, କଂସାବାସନ ମାଲିକା, ପେଟପାଣି ଲଗା (କାନ୍ଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଲଗା)ରେ ସେ ଯେବା ବାନ୍ଧୁ ରହନ୍ତି । କାହାର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତା ସମୟ (ସୁବୁଦ୍ଧ) ନାହିଁ । ବେଳୁ ଓ ଜଳୁ (ଜମି) ଗୁଣ ବଢ଼ିବାକୁ ଜମିକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଗୁହା ଲୁଗା ହୋଇଥିବା ଶାଳସତ୍ରା (କାଠ)ର ଲୁଗା ଦିନ ପର ଦୁଇପାଖରେ ଥିବା ଉଚ୍ଚା ଘାଟରେ ବସି ବିଷା ଜଳିଲେ, “ସୁଅ ବେଳୁ ! ଲୁଗା ଉପରେ ଥିବା କାଠକୁ ଚାରି (ଦୁଇ) ବିଲକୁ/ଜମିକୁ/ଖେତକୁ ଯିବୁ ।” କାଠ ଚାରି ଯେବା ପରେ ସେ ଦୁଇଜଣ ଖେତକୁ ଗଲେ । ମା'କୁ ସମୟ ନ ଅଭିବାରୁ ଲୁଗାଟି ରକାବଡ଼ା କଲେ । ମା' ବିଷା ବୁଢ଼େଇ ଓଷାପିଆ କଲେ । ମା' କାନ୍ଦୁଲିକତ, ବରଷା ଗାଁର ଥଣ୍ଡା ଖେତକୁ ବାହାରିବା ସମୟରେ ଲୁଗାଟି ଯିବା ପାଇଁ କହିଲେ । ବେଳୁ ଓ ଜଳୁକୁ ବେଳେବେଳେ ହେଉଥିଲା । କାନ୍ଦୁଲିକତ ସୁନ୍ଦର ବରଷା

11. rīṇṇi jēḍa ṛaʼi manu.
12. ēvi benu, jilu enḡa irabotini māranu.
13. benu derañju enḡa ṛāñjaneñju, jilu lāveñju mīḍa ājameñju.
14. iraboti budi ṭaḍiṅge kabari gipimane.
15. ēri raha ḍupka, goheli sepka, maṇṇi muta maji giva, ēju tiranḡa giva bumbu āimane.
16. estasaṇṇiveʼe ḍeli siḍʼe.
17. benu enḡa jilu keta nēḍa rūvaṛuvi givatangi netoki sajineru.
18. ḍaṇṇaṅga ḍari laʼiti ḍarḡata koksana biṭa vesteñju, āpo benu, īnu ḍarita veska pēskana netoki salamu.
19. veska pēska mūsane tajeriaru netoki saseru.
20. ajanii tekʼataki iraboti vaja runda gite.
21. ṭaḍe mīda tinba unba gitu.
22. aja kāṅga ēju enḡa kōpu kusa ḍusana netoki sasi vēlene irabotini iskultangi salbatangi veste, benu enḡa jilu ēski saki saiseru/saimaseru.
23. kāṅga ejuṛaʼi kōpu kusa jai giteru.
24. ketanḡa paksana ḍura giteru enḡa nēḍanḡa maṭiteru.
25. piju vilu negi āvane tāsavriṣu negi āte.
26. kōva kōvi viḡpa kṛoḡpa giana tāsa jajari ātaki krūṭiṅga, mūḡiṅga, kōsaṅani kuḍiṅga kueri ḍeri koṇṇiṅga kīpkiteru.
27. gāme reba āteru.
28. biṭa buḍa āteñju, ūju pṛenu dumbitu kārakabari mūʼateñju.
29. nōmerigori ṛaʼi gaṇḍimāra vasite.
30. jilu sēlu dālamahatararini ḍolḡu ḍolanḡa ṛaʼi seṇṇoni sēri giva ājase.
31. kuhku giana gilui ṛaspa āte.

Some Reference of Works on Kōnd Language and their People

- Andronov, M. S. 1970 : Dravidian Languages, Nouka Publishing House, Moscow
- Bell, R. C. S. 1945 : Koraput District Gazetter, Cuttack.
- Bloch, Jules, 1954 : A Grammatical Structure of Dravidian Languages, Poona.
- Boal, B. M. 1963 : The Church in the Khond Hills, An encounter with Animisim, Nagpur.
- Burrow, T. and S. Bhattacharya, 1961 : Some notes on the Kui dialect as spoken by the Kuttia Kondhs of North-East Koraput, Indo-Iranian Journal, Vol. V. P. 118-35.
- 1963 : Notes on Kuvi, with a short Vocabulary. Indo-Iranian Journal. Vol. VI. P. 231 to 289.
- Borrow, T and M. B. Emeneau, 1961 : A Dravidian Etymological Dictionary, Oxford, Calender Press.
- 1968 : A Dravidian Etymological Dictionary, Supplement.
- Cald Well, R, 1956 : Re-printed Madras (First Edition 1856) A Comparative Grammar of the Dravidian or South Indian family of languages. Third Edition, Revised and edited by J. L. Wyatt and T. R. pillai London, 1913.
- Campbell, G. 1874 : Specimens of the Languages of India, Calcutta pp. 95.
- Campbell, John, 1861 : Narrative of his Operations in the Hill Tracts of Orissa for the Suppression of Human Sacrifice and female Infanticide, London.
- 1864 : A Personal Narrative of Thirteen Years Service amongst the wild Tribes of Khondistan for the Suppression of Human Sacrifice, London.
- Carmichael, D. F., 1869 : A Mannual of the District of Vizagapatam in the Presidency of Madras. Vocabularies of highland Khond and lowland Khond compared with Telugu, Gadaba and Saura pp, 84-98 pp. 375-371.
- Census of India, 1961, 1971, 1981.
- Crooke, W., 1914 : James Hastings (Ed.) Article in the Encyclopaedia of Religion and Ethics, Vol. 7. pp. 648-651 London.
- Dalton, E. T., : Descriptive Ethnology of Bengal. p. 285 Sq. Calcutta.
- Dash G. B. 1981 : Structure of Kui language, Viswa-Bharati University (unpublished). (Ph. D. Dissertatíon)

ଶାସ ମିଶାଇ ଥିଲେ । କମିଶ୍ନ/କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ରଥମ ଥର ଗୁପ୍ତ କରି ଦୋଷକୁ ନେଲେ (ଦ୍ଵିତୀୟ ଥର ଗୁପ୍ତ କଲେ) ଏକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା କମିଶ୍ନେ ବୁଝାବୁଝି କରିଦେଲେ ।

ବର୍ଷା ଚାଲି ହେବାକୁ ଗୁପ୍ତବାସ ମଧ୍ୟ ଚାଲି ହେଲା । ପ୍ରଥମ କଟାକଟି ଓ ମନ୍ତ୍ରାମଳି (ଅମଳ) କରି ଗୁପ୍ତ (ପ୍ରଥମ) ଉଲ୍ଲେଖରେ ହୋଇଥିବାବୁ ବିଭିନ୍ନ ରକ୍ଷମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ଦୋଷରେ ଧାନ, ମାଣ୍ଡିଆ, ସୁଅ ଓ ପଦର ଧାନ ପ୍ରଭୃତି ଯନ୍ତ୍ରରେ ସାଇତ ରହିଲେ । ଏହିପରି ସେମାନେ କହୁତ ଶୁଣି ହେଲେ । ବିଟା କମେ ବୁଝା ହୋଇ-
ଯିବାରୁ ମାଂସ ହାଡ଼ ମଣ୍ଡିଶାଣ୍ଡି ଅବସ୍ଥାକୁ ଅଧିଗଲା । କାମଦାମ କହୁ କରିପାରିଲ ନାହିଁ । ଭୀଷଣ ଜ୍ଵରରେ
ଅନ୍ଧାନ୍ତ ହୋଇ ତାର ଶରୀର ଶୁଖିଗଲା (ଶୀତ ହୋଇଗଲା) ।

କଲୁ ଦଳମାହା ଗାଁର ଟିଅ ପହୁତ ବିବାହ ନିମନ୍ତେ ତୋଳି ବାଜା ବାଜି ନିବନ୍ଧ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ତାକୁ କାନ୍ଧରେ (୧) ବସାଇ ନାଚଗୀତ ମଧ୍ୟରେ କଲୁ ବିବାହ କଲ । ଇଶ୍ଵରଙ୍କୁ ବିବାହ ଦେବା ପାଇଁ ବିଟା ମଧ୍ୟ କୁର୍ଦ୍ଦାଠାରୁ ଗଣି ଖାଇଲେ (୨) । ତେଣୁ ତୋଳି ବାଜା ମହୁର ପ୍ରଭୃତି ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ ଇଶ୍ଵରଙ୍କୁ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ କୁର୍ଦ୍ଦାଠୁ ଦେଇଦେଲା (ବିବାହ ଦେଲା) । ଧୂମଧାମ୍ରେ ନାଚ ଗୀତ ଶେଷ ହେଲା (୩) । ଇଶ୍ଵରଙ୍କୁ ମୁହଣୀ ହେଲା । ସୁଲରେ ନିଜେ ପାଠ ଶିଖିଥିବାରୁ (ପଢ଼ିଥିବାରୁ) ସେ ତାର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଘରେ ଟିଆଇଲା (ପଢ଼ାଇଲା) ଏବଂ ତା'ଘରେ ଫୁଲକୁ (ପଢ଼ିବା ପାଇଁ) ପଠାଇଲା ।

(୧) କଳିଯମାଜରେ ପାଧାରଣତଃ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ବିବାହ । ଧନ ଘରର ଝିଅକୁ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ (ବିବାହ ଦେଲେ) ନିଅଯାଏ ଏବଂ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ନାଚିବା ବ୍ୟକ୍ତି ହେଲେ/ପୁଷ୍ପର ପ୍ରଭୃତି ପାଇଥାଏ । ଶରୀର ଘର ଝିଅ ପାଦରେ ଗୁଲି ଗୁଲି ଶାଶୁଘରକୁ ଯାଏ ।

(୨) କଳି ଯମାଜରେ କନ୍ୟା ପିତା ଝିଅ ପାଇଁ କୁର୍ଦ୍ଦାଠୁ ଖୋଜି ନ ଥାନ୍ତି । ପୁଅର ବାପ ପୁଅ ନିମନ୍ତେ ବୋହୂ ଖୋଜି ଯାଆନ୍ତି । ବିବାହ ନିମନ୍ତେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବା ନିବନ୍ଧ ହେଲେ ପୁଅ ଝିଅର ବାପକୁ ଟଙ୍କା, ପୋତୁଅ, ବଳଦ, ଗାଈ, ପୁଷ୍ପର ପ୍ରଭୃତି ଦେଇଥାଆନ୍ତି ବା ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରତିହତୁକେ ହୁଅନ୍ତି । ତାହାକୁ 'ଗଣି' ବୁଝନ୍ତି । ପୁଅ ପ୍ରତିହତୁକେ ମୁକାବଲ ପଣି ନ ଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିବାହ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଶରୀର ଘରର ପୁଅମାନେ ଝିଅର ବାପକୁ ଗଣି ଦେଇ ନ ପାରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଅବିବାହିତ ରହନ୍ତି ।

(୩) କଳି ଯମାଜରେ ବିବାହର ଦୁଇ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ୟାସାନ, ନାଚଗୀତ ପ୍ରଭୃତି ଧୂମଧାମ୍ରେ ହୋଇଥାଏ । ବିଶେଷତଃ ଅବିବାହିତ ପୁଅମାନେ ଅବିବାହିତା ଝିଅମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ନାଚ କରନ୍ତି । ନାଚଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ପରସ୍ପର ମନ ମିଳିଲେ ସେମାନେ ବିବାହ କରନ୍ତି ।

- Hunter, Sir, W.W. 1868 : A Comparative Dictionary of the Non-Aryan Languages of India and High Asia. London. Reference under Khond.
- 1872 : The Annals of Rural Bengal, Orissa 2 Vols. London. Reference under Khonds.
- 1892 : The Indian Empire pp. 98-101 London.
- Krishnamurty, Bh. 1969 ; Kōṇḍa or Kūbi A Dravidian language. Tribal Cultural Research and Training Institute, Hyderabad.
- Lingum Letchmajee, 1853 : An introduction to the Grammar of the Kul or Kondh language, Calcutta. Christian Observer, May and June, Second Edition, Revised and corrected by J. M. Descombes and Sir G. A. Grierson, Calcutta 1902.
- Macpherson, SC., 1841 : Report upon the Khondhs of the Districts of Ganjam and Cuttack, Madras.
- 1843 : An account of the Religious opinions and observances of the Khondhs of Goomsur and Boad. Journal of the Royal Asiatic Society (J.R.A.S.) VII pp. 172-199 London.
- 1852 : An account of the Religion of the Khonds in Orissa (J.R.A.S.) XIII pp. 216-274 London.
- Maltby T. J. 1882 : The Ganjam Dist. Manual Edited by G. O. Lemn. pp. 63-93, Madras.
- Mohanty Gopinath : Kuvi Kondh Vasa Tatwa. (in Oriya)
- Mukherjee p. 1964 : History of Orissa, Vol. IV Utkal University, Bhubaneswar.
- O' malley, L.S.S. 1908 : Bengal District Gazetters, Anugul. Numerous Reference under Khondhs, pp. 46-76.
- Penny, Mrs. F.E. 1910 : Sacrifice, A Novel dealing with the meriah sacrifice, London.
- Ramaswami Aiyar, L.V. 1929, 1931 : The Kui Verb Educational Review, Madras.
- 1930 : Kui words and Dravidian Origin, Journal of the Oriental Research, Madras.
- Risely Sir H. H., 1891 : The Tribes and Castes of Bengal Ethnographic Glossary. Vol. I LV-to XVI and PP. 397-413, Calcutta.
- Schulze, F.V.P., 1911 : A Grammar of the Kuvi language, Madras.

- Driver, L., 1926 : Tea District Labour Association Language Handbook "Kui".
(Printed for private circulation only) Calcutta.
- Elwin, Verrier, 1954 : Tribal Myths of Orissa, Oxford University Press, London.
- Emeneau, M. B., 1974 : The Indian Linguistic Area revised. International Journal of Dravidian Linguistics, Vol. III No. 1 p. 108-111.
- Farnell, L. R., 1905 : The Evolution of Religion p. 183 London.
- Fawcett., 1890 : Miscellaneous Notes, Journal of the Bombay Anthropological Society, II pp. 247-251.
- Fitzgerald, A. G. 1913. Kuvinga Bhasa, The Language of the Western Khonds, Calcutta.
- Forbes, G. S., 1885 : Wild life in Canara and Ganjam. pp. 243-270. London
- Francis, W., 1915 : Madras District Gazetteers, Vizagpatam, Madras, Numerous reference under Khonds, Khondi, Konda and Kuvinga,
- Frazer, Sir J. G. 1924 : The Golden Bough, A Study in Magic and Religion. London, 1907-1915 in 12 Volumes.
- Friend-Pereira, J. E., 1899 : Some Khond Songs. Journal of the Asiatic Society of Bengal LXVIII, Part III P. 1-13, Calcutta.
- 1902 : The Marriage Customs of the Khonds, Journal of the Asiatic Society of Bengal LXX, Part III, pp. 18-28 Calcutta.
- 1904 : Totemism among the Khonds. Journal of the Asiatic Society of Bengal, LXXIII, Part III pp, 39-59. Calcutta.
- 1909 : A Grammar of the Kui language, Bengal Secretariat Book Depot, Calcutta.
- Frye, J. P. 1851 : A Grammar and Progressive Reading Lessons in the Kondh Language with an English Translation, Cuttack.
- Grierson, Sir, G.A, 1903 : Linguistic Survey of India, Vol. IV pp. 457-471 Calcutta.
- Hodgson, B. H., 1856 : Aborigines of the Eastern Ghats. Journal of the Asiatic Society of Bengal XXV pp. 32-52 Calcutta. Reprinted in Misc. Essays relating to Indian Subjects. II p. 112 Sq London 1880.

କୁଳ ଶିଳାକୋଷ

କୁଳ-ଇଂରାଜୀ-ୱଡ଼ିଆ

1912 : The Religion of the Kuvi Konds, their Customs and Folk-lore, Madras

1913 : Vocabulary of the Kuvi-Khond Language with short sentences for conversational purpose, Madras.

Sharma, Krishna, 1979 : The Khonds of Orissa : An Anthropometric Study, Delhi.

Smith. J. mc D. 1876 : A Practical Handbook of the Khond language, Cuttack.

Taylor, W. 1837 : On the language, manners and Rites of the Khonds or Khoi Jati of the Goomsur mountain, Madras, Journal of literature and Science VI pp. 17-46, Madras

Tylor, W. 1838 : Some Additional Notes on the Hill inhabitants of the Goomsur mountains, Vol. VII pp. 89-104 Madras. Journal of literature and Science, Madras

Thurston, E. 1906 : Ethnographic Notes in Southern India, Madras, Numerous references under Khonds.

1909 : Castes and Tribes of Southern India, Vol. III pp. 356-415, Madras

1912 : Omens and superstitions of Southern India London pp. 199-207

1913 : The Madras presidency with Mysore Coorg and the Associated States. Reference under kandh, Cambridge.

Various Authors, 1837-1861 : Reports of the Meriah Agents, Ganjam

1844-48 : Articles in the Calcutta Review, Vols. V, VI, VIII, X

1854 : Human Sacrifice and Infanticide in the Hill tracts of Orissa, Selections from the records of the Govt. of India

1885 : Manual of the Administration of the Madras Presidency, Vol. II P. 198 Sq. Madras.

Madras Census Report 1891, 1901, 1911, 1921

1911 : Ethnographical Survey, Central Provinces pt. VII P 55.

Winfield, W.W, 1928 : A Grammar of the Kui Language, Asiatic Society of Bengal, Calcutta.

1929 : A Vocabulary of the Kui Language (Kui-English) Asiatic Society of Bengal, Calcutta.

୦ ଅ

- okol/okoli (ଅକଲ/ଅକଲି) n. - the rear of the house, a backward - ଗରୁର ପଛ, ପଛକୁ
- okoli āva (ଅକଲି ଆବା) v. i. - to menstruate - ରକ୍ତସ୍ରାବ ହେବା
- oga (ଅଗା) v.t. - to set a trap, to catch animals in a trap, snare - ଜାଲ ପକାଇବା, ଡାଗିବା ଆକାଶ ପକାଇ ପଶୁ ବା ପକ୍ଷୀ ଧରିବା
- n. - the act of trapping - ପଶୁ/ପକ୍ଷୀଧରଣ
- oṭe/oṭ'e (ଅଟେ/ଅଟେ'ଏ) a. adv. conj. - and, also, again, other, another - ଏବଂ, ଓ, ଆଉମଧ୍ୟ, ଆଉ-ଅବେ
- oda (ଅଡା) v.t. - to swear, take an oath, promise - ଶପଥ କରିବା, ନିୟମ କରିବା
- n. - swearing - ଶପଥ
- oda (ଅଡା) v.t. - to be clear, pure - ସ୍ପଷ୍ଟ, ନିର୍ମଳ ହେବା
- n. - transparent, purity - ସ୍ପଷ୍ଟ, ନିର୍ମଳ
- odri (ଅଡ୍ରି) (pl. odrika) (ଅଡ୍ରିକା) n. - a rat mouse - ମୂଷା
- one (ଅନେ) adv. - that side, ~ki, to that side ~ ṭi, from that side
- opa (ଅପା) v.t. - to lead away, take away (persons, rational objects) - ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନେବା, ବାଟ କଟେଇ ନେବା
- omboroti (ଅମ୍ବରୋତି) n. (<o.) - the papeya tree or fruit - ଅମ୍ବରକଣ୍ଡୁ
- omba/ōmba (ଅମ୍ବା/ଅମ୍ବା) adv. - there, yonder - ସେଠାରେ
- oli (ଅଲି)/(pl. olinga) (ଅଲିଙ୍ଗା) n. - a bear - (ବିଲ୍ଡ)
- oli jo'eli (ଅଲି ଜୋ'ଏଲି)/(pl. - jo'elaka) (ଜୋ'ଏଲକା) n. - a large species of Indian corn - ମଟା

- oli jona (ଅଲି ଜନା)/(pl. - jonanga) (ଜନାଙ୍ଗା) n. - one kind of Indian corn - ବାଜରା
- osa (ଅସା) v. t. - see ūsa - କୁରା ବୁଣିବା
- oska oski giva (ଅସ୍କା ଅସ୍କି ଗିବା) v. t. - to mend garments - କୁରା ମରାମତ କରିବା
- oro ma'isi (ଅରୋ ମା'ଇସି) n. - the day following the day after to-morrow ପରେ ପର
- oro varōṇḍi (ଅରୋ ବା'ରଣ୍ଡି) n. - the year after next
- orpa (ଅର୍ପା) v.t. - (1) to desire to eat something (by a patient or pregnant woman) ଭୋକିଲା ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି କୌଣସି ଜିନିଷ ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବା
- (2) to be cured from illness after eating some desiring things - ବୋଲି କୌଣସି ଜିନିଷ ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବା ଏବଂ ଖାଇ ଭଲ ହେବା
- ohomari (ଅହୋମାରି) n. (<o.) - selfishness, pride - ଗର୍ବ, ଅହଂକାର, ସ୍ୱାର୍ଥପର
- ohomari āva (ଅହୋମାରି ଆବା) v. i. - to be proud, selfish - ଗର୍ବ କରିବା, ସ୍ୱାର୍ଥପର ହେବା
- ohari (ଅହାରି) n. (<o.) - breath, width - ଓହ୍ଲାର
- a. - broad, wide
- ohpa (ଅହ୍ପା) v.t. - to burst, smash, break, crack (stone etc.) - ଗୁଡାକିବା, (ମଡ଼କ)

ଠ ଅ

- ō (ଅ) a. - that, that yonder, a demonstrative denoting 'that' which is some distance or far away - ସେଠାଟି, ତାହା (କିଛି ଦୂରରେ ଥିଲେ)
- ōga (ଅଗା) n. - pride - ଗର୍ବ
- ōga āva (ଅଗା ଆବା) v.i. - to be proud - ଗର୍ବ କରିବା

aji (ଅଜି) n. - fear, terror, dangerous - ଭୟ, ଭୟଙ୍କର
 añjori (ଅଞ୍ଜରି)/(pl. añjoraka) (ଅଞ୍ଜ ଡାକା) n. - eaves of a house - ଗୁଲର ଓଳ
 aṭa (ଅଟା) v.t. - to heat or boil a liquid (as water), to set the utensils on the fire-place for cooking - ତରଳ ପଦାର୍ଥ (ପାଣି) ଚୁଲରେ ଗରମ କରିବା, ଚୁଲରେ ହାଣ୍ଡି ବସାଇବା (ବୁଜାବା ପାଣି)
 aḍa (ଅଡା) adv. - only - କେବଳ
 aḍa (ଅଡ) v.i. and t. - to be associated with, united with to join one self to, accompany, to aid, assist, help - ମିଳାମିଶାହେବା, ସାହାଯ୍ୟ କରିବା, ମିଳିମିଶି ହେଉଥିବା ହେବା
 n. association, help, assistance - ସାହାଯ୍ୟ, ହେଉଥିବା
 aḍi miḍi (ଅଡିମିଡି) n. - unit, association, compromise - ମିଳାମିଶା, ଦକ୍ଷ
 aḍre (ଅଡ୍ରେ) a. - imaginary, valueless, useless, idle, empty, free, profitless - ଭୁତାରେ, ଭାବରେ, ମାତାକଥରେ
 aḍrene (ଅଡ୍ରେନେ) adv. - without sense, without benefit, profit or return - ଭୁତାରେ
 aṇḍra (ଅଞ୍ଡ୍ରା) n. (<o.) - a male animal or bird - ଅଞ୍ଡ୍ର (ଗଞ୍ଜ, ପକ୍ଷୀ) (pl. aṇḍranga) (ଅଞ୍ଡ୍ରାଞ୍ଗା)
 a. - male - ଅଞ୍ଡ୍ର, ପୁରୁଷ
 aṇḍesi (ଅଞ୍ଡେସି) n. - heart - ହୃଦୟ
 ata (ଅଟା)/(pl. ~ska) (ଅଟାସ୍କା) n. - grand mother, father's mother, mother's mother - ଜେଜେମା, ଅଜ୍ଞ
 ati (ଆତି)/(pl. ~nga) (ଅଟିଙ୍ଗା) n. (<o.) - elephant - ହାତୀ
 aḍangi (ଅଡାଙ୍ଗି) n. - astonishment, surprise, wonder, fear - ଅସ୍ତବ୍ଧତା, ସ୍ତବ୍ଧତା

aḍangi āva (ଅଡାଙ୍ଗି ଆବା) v.i. - to be surprised, to fear - ଅସ୍ତବ୍ଧ ହେବା, ସ୍ତବ୍ଧ ହେବା
 aḍangi giva (ଅଡାଙ୍ଗି ଗିବା) v.t. - to surprise, astonish - ଅସ୍ତବ୍ଧ କରିବା, ସ୍ତବ୍ଧ କରିବା
 ana (ଆନା) a. and pron. - what - କ'ଣ ?
 anaki (ଆନାକୀ) adv. - why ? where for ? - କାହିଁକି ? କେଉଁଥି ପାଇଁ ?
 anabuna/anabunaski (ଆନାବୁନା/ଆନାବୁନାସ୍କି) adv. - perhaps, possibly, who knows - ସମ୍ଭବତଃ, ଜେଜେବା
 anaṛiki (ଆନାରିକୀ) adv. - why ? where for ? - କାହିଁକି ? କେଉଁଥିପାଇଁ ?
 anaṛiki iseka (ଆନାରିକୀ ଇସେକା) adv. - because - କାରଣ
 andari (ଆନାରି) n. (<o.) - darkness - ଅନ୍ଧାର
 ama (ଆମା)/(pl. amaska) (ଆମାସ୍କା) n. - father's sister, paternal aunt, maternal uncle's wife, madam, miss, lady (honourific purposes) - ସ୍ତ୍ରୀମଣି, ମା'ଣି, ମହୁଳା
 ambā (ଆମ୍ବା) adv. - there, over there - ସେଠାରେ
 ambesa (ଆମ୍ବେସା)/(pl. ~ska/saka) (ଆମ୍ବେସା/ଆମ୍ବେସାକା) n. - younger brothers, wife's younger brother - ଯାକ ଭାଇ, ଭଉ (ସ୍ତ୍ରୀ ଚାଉଁ ଯାକ)
 arāvaka (ଆରାବାକା)/(pl. ~nga) (ଆରାବାକାଙ୍ଗା) n. - a goad, a pointed or spiked stick for urging or driving cattle - ଗାଈର ଗାଡ଼ି
 are'e (ଆରେ) a. and adv. - in vain, false - ମିଥ୍ୟା, ଅବାସ୍ତବରେ (same as aḍre)
 argoli (ଆର୍ଗୋଲି)/(pl. argolaka) (ଆର୍ଗୋଲାକା) n. - (1) a cross bar rail - ଅର୍ଗଲ, ଗଲକ, ଯିବା କାଟ (2) the fencing in a room which separates from one another - ଘର ମଝିରେ ଅବା ଅସାସୀ କାଟ
 argi (ଆର୍ଗି) n. - curse, malediction - ଅଶୁଭାଞ୍ଜ

ōja (ଓଜା) v.i. - to be burst, broken, cracked,
 to break (as a pot) - ଭାଙ୍ଗିବା, ଚାଟି ଚାଟି ହୋଇଯିବା,
 ଗୁଡ଼ିଆବା
 ōḍa (ଓଡ଼ା)/(pl. ōḍaṅga) (ଓଡ଼ାଙ୍ଗ) n. - a goat - ଚେଳି
 ōri (ଓରି) pron. - that woman, that thing, she,
 it, that - ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ, ସ୍ତ୍ରୀ, ସେହି ଜଣକ
 ōva (ଓଭା) v.t. - to take, to take away (things),
 receive - ନେବା, ଗ୍ରହଣ କରିବା
 ōvi (ଓଭି) pron. - those women, those things -
 ସେହି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ, ସେହି ଜଣକମାନେ (pl. form of
 ōri)
 ōso/oso (ଓସ/ଓସ) n. (<o.) - medicine, drug,
 poison - ଔଷଧ, ବିଷ
 ōsa/osa (ଓସା/ଓସା) v.t. and i. - to sew, weave -
 କୁଞ୍ଜା କୁଞ୍ଜିବା
 n. - sewing, weaving - କୁଞ୍ଜାକୁଞ୍ଜି
 ōsan (i) aba (ଓସାନ୍(କି)ଆବା)/(tanji) (ଟାଞ୍ଜି) n. - step
 father - ପାକର ବାପ
 ōsan(i)aja (ଓସାନ୍(କି)ଆଜା)/(tadi) (ଟାଡି)n. - step
 mother - ପାକର ମା
 ōsan(i)maro (ଓସାନ୍(କି)ମାର) - step daughter -
 ପାକର ଝିଅ
 ōsan mri'ēñju (ଓସାନ୍ ମ୍ରି'ଏଞ୍ଜୁ) - step son - ପାକର
 ପୁଅ
 ōse (ଓସେ) a. - that size - ସେଇ ଆକାର
 ōra (ଓରା)/(pl.-ṅga) (-ଙ୍ଗା) n. - a stream, drain,
 trench - ପାଣିଯିବା ନଳା
 ōra visuri (ଓରା ବିସୁରି) n. - a water channel
 under the eaves of a house - ପାଣି ଯିବା ପାଇଁ
 ଘର ଭିତରେ ଥିବା ନଳା
 ōra (ଓରା) v.t. and i. - to miss one's aim, to
 miss the mark, to make a mistake, to
 forget - ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥ ହେବା, ଭୁଲିଯିବା
 ōre (ଓରେ) adv. - out side - ବାହାରେ

a

aka (ଆକା)/(pl.-ṅga) (~ଙ୍ଗା) n. - a jute bag, a
 sack - ଆକା, ଅକା ମୁଣା
 akajaka āva (ଆକାଜାକା ଆବା) (<o.) v.i. - to be
 dumb founded, to be confounded, confused
 through fear and awe - ଆକାଜାକା ହେବା
 ake (ଆକେ)/(pl. akeru/akeṅga) (ଆକେରୁ/ଆକେଙ୍ଗା) n.
 - grand father - ଜେଜେ ବାପା
 ake bodu (ଆକେ ବଡୁ)/(pl.-boduru/bodunga)
 (~ବଡୁରୁ/ବଡୁଙ୍ଗା) - grand father, ancestor
 - ଜେଜେ ବାପା, ପୂର୍ବପୁରୁଷ
 anggo (ଆଙ୍ଗୋ)/(pl. - angoska) (ଆଙ୍ଗୋସ୍କା) n. - mother's
 younger sister - ମାଉସୀ (ମା ଠାରୁ ବଡ଼ଦେର ସାନ)
 anga (ଆଙ୍ଗା) a. - different, dissimilar, other -
 ଭିନ୍ନ, ଅନ୍ୟ, ଅଲଗା
 anga mīda (ଆଙ୍ଗା ମୀଡ଼ା)/(pl.-mīdaka) (~ମୀଡ଼ାକା)
 n. - a grand child - ନାତି/ନାତୁଣୀ
 angara/angari (ଆଙ୍ଗାର/ଆଙ୍ଗାରି) n. (<o.) - charcoal
 - କୋଇଲା
 angī (ଆଙ୍ଗି)/(pl. angiska) (ଆଙ୍ଗିସ୍କା) n. - younger
 sister - ସାନ ଭଉଣୀ
 ange (ଆଙ୍ଗେ) a. - different, same as anga
 ange giva (ଆଙ୍ଗେ ଗିବା) v.t. - to separate,
 unravel - ଭିନ୍ନ କରିବା, ଅଲଗା କରିବା
 aja (ଆଜା) v.i. and t. - to be afraid, to fear,
 timid - ଭୟ କରିବା
 n. - fear, timidity - ଭୟ
 aja (ଆଜା)/(pl. ajaska/ - saka) (ଆଜାସ୍କା/ଆଜାସାକା)
 n. - mother, woman - ମା, ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ
 aja bōra (ଆଜା ବୋରା)/(pl.-bōraska) (ଆଜା ବୋରାସ୍କା)
 n. - mother-in-law - ଶାଶୁ
 ajan japa/ajan sāpa (ଆଜାନ୍ ଜପା/ଆଜାନ୍ ସାପା) n. -
 terrible, terror, danger - ଭୟଂକର

āteka ve'e (ଆଡେକା ଭେ'ଏ) (conj.) - but,
 although, even if - ହେଲେ ମଧ୍ୟ
 ānu (ଆନୁ) pron. - I - ମୁଁ
 āpo (ଆପୋ)/(pl. āporu) (ଆପୋରୁ) n. - boy, son - ପୁଅ,
 ବାଳକ
 āpi (ଆପି)/(pl. āpiska) (ଆପିସ୍କା) n. - girl, wife -
 ଝିଅ, ସ୍ତ୍ରୀ
 āba (ଆବା)/(pl. ābaru) (ଆବାରୁ) n. - father - ବାପା
 āba potaḍhñju (ଆବା ପୋଡ଼ହନ୍‌ଜୁ)/(pl. āba potka)
 (ଆବା ପୋଟକା) n. - father-in-law, husband's
 elder brother - ଶ୍ୱଶୁର, ଦେଶଶୁର
 āmu (ଆମୁ) pron. - we, exclusive of the person
 or persons addressed - ଆମେମାନେ
 ārka (ଆର୍କା) n. - a species of millet - ଚାଳରା
 ārpa (ଆରପା) v.t. - to invite, to call (ask a
 person to come or to get attention) -
 ଡାକିବା, ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା
 āva (ଆବା) v.i. - to be, become, happen, occur
 to be sufficient, finish - ହେବା, ଘଟିବା, ଶେଷ
 ହେବା
 āva (ଆବା) a. and pron. - those things, those -
 ସେଗୁଡ଼ିକ
 āvi (ଆବି) a. and pron. - those women or girls,
 they, those things, those - ସେଗୁଡ଼ିକ, ସେମାନେ
 (ସ୍ତ୍ରୀ)
 āsa (ଆସା) n. (<o.) - hope (ଆଶା)
 āsa giva (ଆସା ଗିବା) v.t. - to hope - ଆଶା କରିବା
 āsa (ଆସା)/(pl. - ska) (ଆସା) n. - a female
 woman - (ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)/a female (human) - ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ
 āska (ଆସ୍କା) v.t. - to select, choose (out of
 several) to elect, separate by selecting
 to sort (separate kinds) - ଚାହିଦା, ଅଲଗା/କରି
 ଭାଗ କରିବା
 n. - selection, choice, election - ଚୟନ, ଚିନ୍ତା,
 ଅଞ୍ଚଳ

āspa (ଆସ୍ପା) v.t. - to reply, respond, answer,
 resound, echo - ଉତ୍ତର ଦେବା, ପ୍ରତିକ୍ଷ୍ଯା କରିବା
 n. - an answer, response, echo - ଉତ୍ତର,
 ପ୍ରତିକ୍ଷ୍ଯା
 ārpa (ଆରପା) - to hide, to bury - ଲୁଚାଇବା

I ଇ

ike'e (ଇକେ'ଏ) n. and a. (<o.) - less, partial,
 little bit, few small - (କିଛି) same as īko,
 īke
 ijo (ଇଜୋ)/(pl. - ŋga) (ଇଜୋ) n. - home, the
 inner house or room used for cooking -
 ଘର
 iṭa (ଇଟା) a. - last born, youngest - ସାନ, ପଛରେ
 ଜନ୍ମ
 ex. iṭa mīḍa, 'last born child' - ସାନ, ସାନ ପିଲା
 iṭa (ଇଟା) v.t. - to keep, preserve, to place,
 to put down, set, fix - ରଖିବା, ସଜାଡ଼ି/ସଜାଡ଼ି
 ରଖିବା
 n. - the act of placing, setting, keeping -
 ରଖାଯିବା, ସଜାଡ଼ି, ସଜାଡ଼ିଯିବା
 iṭa rohpa (ଇଟା ରୋପା) v.t. - to put by, keep,
 store - ରଖିବା, ସଜାଡ଼ିବା
 iḍu (ଇଡୁ)/(pl. iṭka) (ଇଟ୍କା) n. - a house,
 dwelling shed, hut, room - ଘର
 iḍu kumbu (ଇଡୁ କମ୍ବୁ)/(pl. - ŋga) (ଇଡୁ କମ୍ବୁ)
 n. - a household, family - ଘରାଣା, ବଂଶ
 ide/ide'e (ଇଡେ/ଇଡେ'ଏ) a. and adv. - fresh,
 now - ଚିତ୍ତାତ, ସମ୍ଭବ
 ide'e āḍa (ଇଡେ'ଏ ଆଡା) adv. - just now -
 ସମ୍ଭବ, ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ
 ide'e ṭukna (ଇଡେ'ଏ ଟୁକ୍ନା) adv. - still, yet -
 ଚିତ୍ତାତ ସୁଦ୍ଧା

- argi āva (ଅର୍ଗି ଆବା) v.t. - to be cursed etc. -
ଶାପଦ୍ରବ୍ୟ ହେବା
- argi giva (ଅର୍ଗି ଗିବା) v.t. - to curse - ଶାପଦେବା,
ଅଭିଶାପ ଦେବା
- arṣa (ଅର୍ଷା)/(pl. ~ṅga) (ଅର୍ଷାଙ୍ଗା) n. - a fence -
ବାଡ଼, ବେଲୁଣ ବାଡ଼
- arṣa gebga (ଅର୍ଷା ଗେବ୍‌ଗା) v.t. - to build up a
fence by inter twining bamboos or twigs -
ବାରିଶ ବାଟା କମ୍ପା ତାଳକୁ ପରସ୍ପର ଛନ୍ଦି ବାଡ଼ି ତିଆରି କରା
- alajāndru/alajrāṇḍu (ଆଳଜାଣ୍ଡ୍ରୁ/ଆଳଜାଣ୍ଡୁ (pl. ~
ka) n. - shoot - ଅଳନ୍ତ
- alu (ଆଲୁ) n. (<o.) - a potato - ଅଳୁ
- alga (ଆଲ୍‌ଗା) n. - child delivery - ପ୍ରସବ
- alga āva (ଆଲ୍‌ଗା ଆବା) v.t. - to be delivered of
a child - ପ୍ରସବ କରା
- alga giva (ଆଲ୍‌ଗା ଗିବା) v.t. - to cause to
delivery of a child - ପ୍ରସବ କରାଇବା
- alpa (ଆଲ୍‌ପା) v.t. - to huddle, to weave
(baskets), to inter weave, plait, interlace -
ଛନ୍ଦିବା, ଗୋଟି ଗୁଣିବା, ବେଣୀ/ଖୋରା ବାନ୍ଧିବା
- asāṇi (ଆସାଣି) n. - storm - ସଞ୍ଚ (ବର୍ଷା)
- aspa (ଆସ୍‌ପା) v.t. - to cause to fear, causative
of aja, 'to fear' - ଭୟ କରାଇବା
- aspa giva/siva (ଆସ୍‌ପା ଗିବା/ସିବା) v.t. - to
threaten - ଭୟ ଦେଖାଇବା, ବଢ଼ିବା
- arṣa (ଅର୍ଷା) v.t. - to mix, put together,
unite, include - ମିଶାଇବା, ନିଶ୍ଚି କରା
- ahpa (ଆହ୍‌ପା) v.t. - to catch, to accept a thing
(by hands), to hold, grasp, take, capture -
ଜଳସ ଧରା, ହାତରେ କବସ ଗ୍ରହଣ କରା

ā ଅ

- ā (ଆ) a. - demonstrative adjective, that
there denoting that which is a short
distance away - ସ୍ଥାନରେ

- ā, (interj) ଆ - yes (indicating assent) - ହଁ,
ସମ୍ମତ ପ୍ରଦାନ
- āku (ଆକୁ)/(pl. āka) (ଆକା) n. - a leaf, paper,
letter, page - ପତ୍ର (ଗଛ), କାଗଜ, ଚିଠି, ପୃଷ୍ଠା (ବହିର)
- āga (ଆଗା) v.i. - to bear fruit, to yield a
harvest - ଫଳ ଧରା
- āṅga (ଆଙ୍ଗା) v.t. - (1) to prevent, intervene,
keep back - ଅଗରେ ଜାମିବା, ଅଟକାଇବା, ଅରୁକିବା
(2) to check, to plug a leak - ଚଳ ଗଳିଆ ବନ୍ଦ
କରା
(3) to herd - ଗାଈଗୋରୁ ପ୍ରଭୃତି ଚରାଇବା/ଜାମିବା
- āja (ଆଜା) v.i. - to become cool, to be reduced
in temperature - ଅଶ୍ରୁ ହେବା, ଶୀତଳ ହେବା
- āji (ଆଜି) n. - hail - ବରଫା, କୁଆପଥର
- āji vāḍi (ଆଜି ବାଡ଼ି) (pl. ~ṅga) (ଆଜି ବାଡ଼ାଙ୍ଗା) n. - a
hail stone - କୁଆପଥର
- āju (ଆଜୁ) pron. - we (inclusive of the person
or persons addressed) - ଆମ୍ଭେ
- āñja (ଆଞ୍ଜା) v.t. - to admit (error), to agree,
confess, promise, to promise for offering -
ଭୁଲ ସ୍ୱୀକାର କରା, ଭୁଲ ମାଜିବା, ମନାସିବା
- āṭa (ଆଟା)/(pl. ~ṅga) (ଆଟାଙ୍ଗା) n. (<o) - a weekly
market, market place, a week of seven
days - ଶାବ ସପ୍ତାହ
- āṭpa (ଆଟ୍‌ପା) v.t. - to hide ଲୁଚାଇବା - same as
ārpa
- āḍa (ଆଡ଼ା) v.i. - to be good, handsome,
excellent, to be suitable, fitting, convenient
- ଠିକ୍ ହେବା, ଉପଯୁକ୍ତ ହେବା
adj. - beautiful, pretty - ସୁନ୍ଦର
- ātari (ଆଟାରି) n. - swamp, jungly, dense -
ସରସ୍ୱତୀ, ଘାଟ
- āteka (ଆଟେକା)/(< āva) (ଆବା) (conj.) - or - କିମ୍ବା,
ହେଲେ

- unguli (ଉଂଲୁକି)/(pl. ungulaka) (ଉଂଲୁକା) n. - a finger nail, toe nail - ଅଂଗୁଳି ନାଲ
- ujali (ଉଜାଲ) n. - light, same as ujari - ଅଲୁଅ, ଭଲ
- ujari (ଉଜାରି) n. - day light, light, day - ଅଲୁଅ, ଭଲ
adv. - in the day time - ଦିନବେଳେ
- ujari vēla (ଉଜାରି ବେଳା) n. - day time, day break - ଦିନବେଳା
- uje/uje'e (ଉଜେ/ଉଜେ'ଏ) n. - real, truth, right, certainly - ହତ୍ତେ, ପ୍ରକୃତରେ, ଠିକ୍ ସବୁରେ
a. - true, correct, accurate
adv. - truly, really, certainly, accurately
- uda (ଉଡା) v. t. - to accuse, blame, complain, suspect - ଦୋଷଦେବା, ଦନ୍ତେଇ କହିବା
- ute (ଉଟେ) adv. - soon, fast, quickly, early - ତୁଟଳ, ଶୀଘ୍ର
- utkuluburi (ଉତ୍କୁଲୁବୁରି) a. - easy, light (in weight) ସହଜ, ହାଲୁକା
- unba (ଉନ୍ବା) v. i. - to drink, part take of food (with ēju) ପିଇବା, ଡିଅପିଅ, ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା
n. - smoke tobacco/the act of drinking, smoking - ବନ୍ଧି ଖାଇବା/ପିଇବା
- ubga (ug-ba) ଉର୍ବା (ଉର୍ବା) v.t. - to strike against, to collide with two moving bodies, to happen (something) - ଟକ୍କର, ଦୁର୍ଘଟଣା ମୁହଁରେ ବାଟକା, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଫଳା ପଢ଼ିବା, ଗାଡ଼, ବେଲି ପ୍ରଭୃତି ଶିକାରରେ ଶୁଣିଦେବା କନ୍ୟା ପଚାରିବା ଲୁଟିବା, ସଫଳା ପଢ଼ିବା
- umba'i/umba'e (ଉମ୍ବା'ଇ/ଉମ୍ବା'ଏ) pron. - who - କିଏ ?
- urponḍi, (ଉର୍ପଣ୍ଡି) (pl. urponḍaka (ଉର୍ପଣ୍ଡାକା) n. - one kind of snake - ମାଟିକା-କିଆଁ ଘାସ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚାଳ ଘାସ
- urpa (ଉର୍ପା) v. i. - to boil, bubble over, spring up, thick liquids pass slowly through small openings - ଟଙ୍କାଟା ଚଢ଼ିବା, ଉର୍ବୁସବା, ସାଣି ବା କେଶୁରେ ଉର୍ବୁସବା ଦେଖା ଉଠିବା

- usa (ଉସା) v.t. - to set ups from the ground, to set into the ground - ମେଟା, ଖୁମ୍ବ ପ୍ରଭୃତି ଭୂମିରେ ସୋପାବା
- urpa (ଉର୍ପା) v. t. - to dye cloth - ଲୁଗା ରଙ୍ଗ କରାବା
n. - paint - ରଙ୍ଗ
- uha (ଉହା) v. t. - to plant, transplant - ଶୁଣ୍ଢ/ତଳି ବୋଇବା, ଶୁଣ୍ଢ/ତଳି ଲଗାଉବା
n. - planting - ଡେପଣ
- uha ḍāñju (ଉହା ଡାଞ୍ଜୁ) n. - planting season, i.e. July - ଡେଇଟା ମାସ (ଶୁଣ୍ଢ, ତଳି ପ୍ରଭୃତି)
- uhpa, (ଉହ୍ପା) v.t. - to strike against, hit against, to impress, make a mark, write to draw a picture, to paint - ମୁହଁରେ ବା ଦେହରେ ଚିତ୍ରା ଲୁଟାଇବା, ଘର ଟଙ୍କିବା, ଚିନି ଚଳିବା, ଘଣ୍ଟା, କାଳା ପ୍ରଭୃତି ବଜାଇବା

ଊ

- ūkoṛi (ଊକୋରି) n. - breath, steam - ଶ୍ଵାସ, ବାଷ୍ପ
- ūga (ଊଗା) v. i. - to be stripped of, split off, skinned - ଗୁଲି ହୋଇବା
- ūja (ଊଜା) v. i. - to assemble, come together, congregate - ମିଳି ହେବା, ସଙ୍ଗେ ହେବା
n. - the act of assembling - ସଂଗୃହଣ
- ūju (ଊଜୁ) n. (pl. ūḡḡa) (ଊଂଂ) - meat, flesh, fleshy part of the fruit - ମାଂସ, ଫଳ କନ୍ୟା ପ୍ରଭୃତିର ମୋମଳ ଅଂଶ/ଂଶ
- ūtpa (ଊତ୍ପା) v. t. - to cause to drink, to give to drink, same as ūrpa - ପିଇାଇବା
- ūpka (ūk-pa) ଊର୍ପା (ଊର୍ପା) v. t. - 1. to strip off, to skin (an animal) to peel (fruit or skin)

inaki/anaki (ଇନାକି/ଆନାକି) adv. - why, where-
fore - କାହିଁକି, କେଉଁ କାନ୍ଧେରୁ

inapiki/anapiki (ଇନାପିକି/ଆନାପିକି) adv. - why,
where for - କାହିଁକି, କେଉଁଥିପାଇଁ ?

ine (ଇନେ) n. and adv. - this side, this way,
here - ଏଠାରେ

inba (ଇନ୍ବା) v.i. - to be articulate, to say,
speak - କହିବା, ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା

n. - saying, speaking, articulation - ଉଚ୍ଚାରଣ

ibga (ଇବ୍ଗା) v.t. - to through down, cast
down, to cause to fall - ଖସେଇବା

imba (ଇମ୍ବା) adv. - here - ଏଠାରେ

imba omba (ଇମ୍ବା ଓମ୍ବା) adv. - here and there -
ଏଠାରେ ସେଠାରେ, ଏଇଠି ସେଇଠି

imbai/(ଇମ୍ବାଇ)

imba'i/(ଇମ୍ବା'ଇ)

imbae/(ଇମ୍ବାଏ)

imba'e/(ଇମ୍ବା'ଏ)

pron.

- who (କଣ୍ଠ)

iram vāṅgeri (ଇରମ୍ ବାଙ୍ଗେରି)/vāṅgeri (ଇରମ୍
ବାଙ୍ଗେରି) n. - cobra - ବାଘା ଘାସ

irpi (ଇରପି) (pl. - ṅga) (ଇରପିଙ୍ଗା) n. - the mahula
tree or flower - ମହୁଳା ଗଛ ବା ଫୁଲ

isananda (ଇସାନାନ୍ଦା) adv. - here and there -
ଏଠାରେ ସେଠାରେ

isingi (ଇସିଙ୍ଗି) adv. - how, however - କେମିତି
କେବେ ମଧ୍ୟ

ispa (ଇସ୍ପା) v.t. - to make articulate, to
cause to say, causative of inba - କୁହାଇବା

ihpa (ଇହ୍ପା) v.t. - (1) to hurt, to spear with
sharp weapons - ଡାକ୍ତରୀରେ କ୍ଷତ କରିବା

(2) to pile up, place upon - ଡାକ୍ତରୀ କରିବା

(3) to stab, to thrust upon, thrust into -
ଡାକ୍ତରୀ କରିବା, ଘାରିରେ କୁହାଇବା

ଈ ଇ

ī (ଈ) a. - this, a demonstrative denoting
something near at hand. It is used by
itself as a demonstrative adjective or
compounded with gender and number
suffixes to form demonstrative pronouns.
- ଏହା, ଏଇଟା

īko/īkoni (ଇକୋ/ଇକୋନି) - a few, little, small - ଅଳ୍ପ
କିଛି

īkoli/īkōri (ଇକୋଲି/ଇକୋରି) a. - same as īke/ike'e
- କିଛି

īke (ଇକେ) n. and a. - same as ike'e

īgari (ଇଗାରି) n. - this year - ଏଇ ବର୍ଷ, କଳିତ ବର୍ଷ

īnu (ଇନ୍‌)/ (pl. īru) (ଇରୁ) n. - you - ତୁ, ତୁମେ

īra/ira'a (ଇରା/ଇରା'ଆ) pron. - this thing - ଏଇଟା,
ଏଇ କିଛିଟା

īraṇiki/ērāṇiki (ଇରାଣିକି/ଏରାଣିକି) adv. and conj. -
therefore, hence, for this reason - ତେଣୁ,
ଏଣୁପାଇଁ, ଏଇ କାରଣରୁ

īri (ଇରି)/(pl. īvi) (ଇବି) n. - this woman or girl
or thing, this, she, it - ଏଇ (ସ୍ତ୍ରୀ), ଏଇ କନ୍ୟା,
ଏଇଟା, ଏହା

īru (ଇରୁ) pron. - you (pl.) - ତୁମେମାନେ

īvi (ଇବି) pron. - these, these women or girls
or things - ଜଣାଣେ (ସ୍ତ୍ରୀ), ଏସବୁକ (କନ୍ୟା)

ଉ ଊ

ukusi (ଉକୁସି) a. - strange, fearful, surprising -
ଅନ୍ଧକାରୀ

ukusi āva (ଉକୁସି ଆବା) v.i. - to be surprised -
ଅନ୍ଧକାରୀ ହେବା

esēka ve'a (ଏସେକା ବେ'ଏ) adv. - never (used with negative verb) - କଦାପି

eser vēla/eseri vēla (ଏସେର ବେଲ/ଏସେରି ବେଲ) adv. - when, whenever, at that time, at such a time as - କେତେବେଳେ

estava/estavani (esti + ava + ni) (ଏଷ୍ଟା ବା/ଏଷ୍ଟାବାନି) adv. - where, in what place - କେଉଁଠି, କେଉଁଠାରେ

esti (ଏଷ୍ଟି) a. - which - ଦେଉଛି

espa/es-pa (ଏସ୍ପା/ଏସ୍ପା) v.t. - to pluck, pick (fruit etc from tree) - ଫୁଲ କମ୍ପା, ଫଳ ତୋଳିବା/ଫୁଲାଇବା

ehngi (ଏହ୍‌ଙ୍ଗି) adv. - alike, thus, so, in that way - ଏହିପରି

ehpa (ଏହ୍‌ପା) v. t. - to acquit, to remove something (pot) from the fire, to save, deliver, to help, to release (set free) - ଚୁଲିରୁ ହାଣ୍ଡି ପ୍ରଭୃତି କମ୍ପା, ମୁଣ୍ଡରୁ ବୋଉ ପ୍ରଭୃତି ଚଳାଇବା

n. - deliverance - ମୁକ୍ତି, ଉଦ୍ଧାର

ଫ ଏ

ḥ (ଏ) a. - that, denoting that which is not far away, used by itself as demonstrative adjective or compounded with gender and number suffixes to form demonstrative pronouns, e. g. ḥ + anju = eanju, 'he', 'that man'

ḥga (ଫେ) v. i. - to be open, to open out, to uncover slightly open - କାନ୍ଥ ବା ଭୂମି ଡାହାଣ

n. - the state of being open - ଡାହାଣ, ଡାହାଣ

ḥja (ଫେ) v.i. - 1. to move (one object from one place to another) to move aside, make way for - କୌଣସି ଜିନିଷ ରୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର, ସ୍ଥାନାନ୍ତର

2. to be separated from, detached - ଅଲଗା ହୋଇଯିବା

3. not to touch younger brother's wife - ସାନ ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନ ସ୍ପର୍ଶିବା କମ୍ପା ନ କୁଟିବା

ḥja giva (ଫେ ଗିବା) v.t. - to move - ସ୍ଥାନାଇ ଦେବା

ḥjan/ḥjani āba (ଫେଜାନ୍/ଫେଜାନି ଆବା) n. - husband's elder brother - ବଡ଼ଭାଇ

ḥju (ଫେ) n. - food, cooked rice with water in it, gruel - ଖାଦ୍ୟ, ପକାଇ ଭାତ, ଜାନ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ଖାଦ୍ୟ

ḥnda (ଫେ) v.i. - to dance - ନାଚ କରିବା

n. - a dance - ନାଚ

ḥnba (ଫେନ୍‌ବା) v.t. - to receive, accept, to put forth both the hands to catch something - ଗ୍ରହଣ କରିବା, ଦୁଇ ହାତ ବଢାଇ ଜିନିଷ ଧରିବା ।

n. - acceptance, reception - ଗ୍ରହଣ

ḥpka (ḥek-pa) (ଫେକ୍‌ପା) v.t. - to open, open up, causative of ḥga - ଖୋଲିବା, ଖୋଲି କରିବା

ḥri (ḥ + ri) (ଫେ) pron - that woman or girl or thing, she, it, that - ସେ (ସ୍ତ୍ରୀ) (ପୁରୁଷ) ସେ ଜିନିଷ

ḥlu (ଫେ) n. - mind - ମନ

ḥlu giva (ଫେ ଗିବା) v. t. - to think, decide, to discuss, imagine to plan, remember, realize, to be worried - ମନେପକେବା, ଚିନ୍ତା କରିବା, ଭବିଷ୍ୟ, ସୋଚନା କରିବା

ḥlu tihpa (ଫେ ତିହ୍‌ପା) v. t. - to repent, to change one's mind - ଅନୁତାପ କରିବା, ମନରେ ଉତ୍ତରା (କେନ୍ଦ୍ରବା କାର୍ଯ୍ୟ)

n. - repentance - ଅନୁତାପ

2. to beat with a stick, causative of ubga -

ହେଳ, ପୁଷ୍ପି, କୁନ୍ତା ପ୍ରଭୃତି ପୋଡ଼ି ତା'ର ରୂପ ଓ କମଡ଼ା
ଛଡ଼ାଇବା, ଗହରୁ ଦଉଡ଼ି/ଲଇ/ହାଲ ପ୍ରଭୃତି ଛଡ଼ାଇ ବାହାର
କରିବା, ବାଡ଼ିରେ ବାଡ଼େଇବା/ପିଟିବା

ura (ଉରା) (pl. - ŋga) n. (<o.) - beam - ଡର -

Urofi/Urepi (ଉରୁଫି/ଉରେପି) adv. - formerly,
anciently, in olden times - ଶତ କାଳରେ, ପୁରୀ
କାଳରେ, ଅଗରୁ

a. - first - ପ୍ରଥମେ, ପ୍ରଥମ

uspa (ଉସ୍ପା) v. t. - to collect, gather, bring
together, hoard, accumulate, to assemble,
causative of ūja - ଏକାଠି କରିବା, ଗତା କରିବା,
ସଂଗ୍ରହ

n. - the act of collecting, gathering,
accumulating

urpa (ଉର୍ପା) v.t. - to cause to drink, to give
to drink, causative of unba

E

eaki (ଏକି) adv. and conj. - therefore, for
that reason, consequently - କେଣି, ଏଇ କାରଣରୁ,
ଏହେତୁ

eanju (ଏଆନ୍ଜୁ) (ē + anju) pron. - that man or
boy, he - ସେ (ପୁରୁଷ)

earu (ଏଆରୁ) (ē + aru) pron. - those men or boys,
they - ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ) ସେଇ ଲୋକ (ପୁରୁଷ) ମାନେ/
ପିଲାମାନେ

enga (ଏଙ୍ଗା) conj. - and - ଏବଂ, ଓ

ejga (ଏଜ୍ଗା) v. i. - to die in child birth - ଜନ୍ମ
ହେଉ ହେଉ ମରିଯିବା

eta (ଏଟା) v.t. - to carry a child on the heap
supported by a cloth wound around it -
ପିଲାକୁ ପଶାରେ ଧରି ଛୋଟ ଜଳ ବା ଲୁଗାରେ ବୋଲି ପରି
ସୁଲାଇ ନାହାନ୍ତି ପଟ କାନ୍ଥରେ ବାନ୍ଧି ନେବା

ene/ene'e (ଏନେ/ଏନେ'ଏ) adv. - that way, that
direction - ସେଇ ଦିଗରେ, ସେଇ ରାସ୍ତାରେ/ବାଟରେ

epa (ଏପା) v.i. - to reach, arrive at, to over
take, to extend to - ପହଞ୍ଚିବା, ବଢ଼ାଇବା
n. - arrival

epa (ଏପା) (ep-pa) v.t. - to cause to reach,
causative of epa - ପହଞ୍ଚାଇବା, ବଢ଼ାଇ ଦେବା

embo (ଏମ୍ବୋ) adv.

embova (ଏମ୍ବୋଭା) adv. } - where - କେଉଁଠି,
embovani (ଏମ୍ବୋବାନି) adv. } କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ

embā (ଏମ୍ବାଆ) adv. - there, at that place,
then - ସେଠାରେ, ସେଇ ସ୍ଥାନରେ, ତା'ହେଲେ

embai/emba'i (ଏମ୍ବାଇ/ଏମ୍ବା'ଇ) pron. - who - କିଏ
embai/emba'i ve'e (ଏମ୍ବାଇ/ଏମ୍ବା'ଇ ବେ'ଏ) pron. -
not any, none - କେହି ନୁହେଁ

embē/ombe'e (ଏମ୍ବେ/ଏମ୍ବେ'ଏ) adv. - where -
କେଉଁଠାରେ

erga (ଏର୍ଗା) v.t. - to make a clearing, to
clear jungle or thick grass (for planting) -
ଗୁସ୍ତ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ସତା କରିବା

n. - the act of clearing

erpa/ērpa (ଏର୍ପା/ଏର୍ପା) v.t. - to ignite, cause
to burn - ଜଳାଇବା, ଅଳୁଅ କରିବା

n. - ignition, lighting - ଅଲୋକ

esoni (ଏସୋନି) adv. - how much, how many,
some, few - କେତେ ? କେତେକ, ଅଳ୍ପ କେତେକ

esē/ese'e (ଏସେ/ଏସେ'ଏ) n. and adv. - how
much, how large, how many, enough,
sufficient - କେତେ (ପରିମାଣ), ଯଥେଷ୍ଟ

esēka (ଏସେକା) adv. - when, whenever -
କେତେବେଳେ

esēka āteka (ଏସେକା ଏଟେକା) adv. - whenever -
କେତେବେଳେ/କେବେବେଳେ

kopa ṭōṇa (pl. - ṭōṇaṅga) n./kopa ṭōṇa (pl. ṭōṇaṅga) (କପା ଟଣା/କପା ଟଣା) n. - a locust, grass hopper - ପଞ୍ଚାଳ, ଟିଣ୍ଡିକା

kopka (kok-pa) (କପ୍କା) v. t. - 1. to sit, sit down, sit on - ବସିବା

2. to settle down, subside - ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବା, ମାନ୍ୟତା କରିବା

koba (pl. - ṅga) (କବା) n. - post, pillar - ଶ୍ମଶ୍ତୁ

korori (pl. kororaka) (କରୋ) n. - a wooden bell - କାଠ ଗଣ୍ଡି

korkori (କର୍କୋ) n. - a playing article - ନଟ

kormo giva (କର୍ମ ଗିବା) v. - to take under the wings - କୁକୁଡ଼ା ବୁଝି ପକ୍ଷୀ ତଳେ ରହିବା, ମା ବୁଝି ଜାଳନ୍ତୁ ଶୁଣିବା

kolia/kole (କଲିଆ/କଲେ) (pl. - aṅga/ka) - a jackal - ବଲୁଆ

kolta/korta (କଲ୍ତା/କର୍ତ୍ତା) (pl. - ṅga) n. - black gram - କୋଲଭ

kospa (କୋସ୍ତା) v.t. - 1. to beat, strike with stick or hand or fist - ମାରିବା, ବାଡ଼େଇବା (ବାଡ଼, ହାତ) ମୁଥ ମାରିବା

2. to bite, sting - କାମୁଡ଼ିବା (ସାପ), ଖୁଣ୍ଟିବା

koju kospa - କୁକୁଡ଼ା ଖୁଣ୍ଟିବା (ଧଉଳେ)

koronggi (କୋରଙ୍ଗି) a. - inner most room of the house - ଗହ୍ୱର ଘର

korgi (କୋର୍ଗି) a. - green, unripe, immature, newly sprouted (leaves or branches) - କଞ୍ଚା, ଗଜ ଚଣି, ବଢ଼ିଲା (ପାଳପତ୍ର ବେଳା)

koheli (କୋହେଲି) (pl. kohelaka) n. - a wooden peg, the peg that fastens the shaft to the shoe of a wooden plough - ଘଣ୍ଟି କଳା (ଲୁଗା)

kohko (କୋହ୍କୋ) (pl. - ṅga) n. - a pelican - କର

kohpa (କୋପା) v.t. - 1. to stretch up the arm
2. to hold out the hand

3. to pass the materials from one hand to another - ହୋତେ ଏକ ପାର୍ଥ ପ୍ରଦ (ଉପରେ ତଳେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ) ହାତ ବଦାଇବା, ହୋତେ ଚଳଣ ଗୋଟିଏ ହାତରୁ ଅନ୍ୟ ହାତକୁ ଦେବା, ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା

kohponḍi (କୋହ୍‌ପଣ୍ଡି) n. - the highest reach of the hand or arm. Ref. kohpa - ହାତ ବଢ଼ାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ, ହାତ ପାହାନ୍ତି

kōeri (କୋରି) n. - harvest, harvesting, reaping - ଫସଲ କଟା, ନୂଆଫସ

kōkomeḍu (କୋକୋମେଡୁ) (pl. kōkomeṭka) - a butter fly, moth - ପ୍ରଜାପତି

kōko vahpa (କୋକୋହାପା) v.i. - to be out of breath, to pant - ବେଗରେ ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ, ହାଲୁଆ ହୋଇ ଘର ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ

kōka (କୋ) (pl. kōkaru) (<o.) n. - father's younger brother - କୋ

kōksi (କୋକ୍ସି) a. - insufficient, less - କମ୍, ନିମ୍ନ

kōga (କୋ) v.i. - to decrease, become small, reduce, shrink - କମିଯିବା, ହ୍ରାସିତ ହୋଇଯିବା

kōju (କୋ) (pl. kōska) n. - a horn, antler - ଶିଙ୍ଗ, ହତସ ଗଛର ଶିଙ୍ଗ

kōṭa (କୋ) (pl. - ṅga) n. - an inside wall, inner wall between two houses - ମଝିକାନ୍ତ (ଘରେ)

kōṭi (କୋ) (pl. - ṅga) (<o.) n. - the handle of the plough - ଲୁଗାବେଣ୍ଟ

kōṭi (କୋ) (<o.) a. - a crore, ten millions - କୋଟି

kōḍi (କୋ) (pl. - ṅga) n. - a cow, an ox - ଗାଈ, ବଳଦ

kōṇa (କୋ) n. - darkness - ଅନ୍ଧାର

kōṇkōṇa (କୋକୋ) n. - thick darkness - ମନ୍ତ୍ର ଅନ୍ଧାର

ēvi/ēvu (ଏବି/ଏବୁ) pron. - those women or girls, those things, they - ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ/ବସ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ)
ସେଗୁଡ଼ିକ (ବସ୍ତୁ)

ēsa (ଏସା) v.t. - to sing, recite, read aloud, chant relate, tell, say - ଗୀତ ବୋଲିବା
n. - the art of singing - ସଙ୍ଗୀତ ଗାନ

ēsu (ଏସୁ) n. - water - ପାଣି

ēski (ଏସ୍କି) n. - thirst - ଶୋଷ

ēski sāva (ଏସ୍କି ସାବା) v.i. - to be thirsty, suffer thirst - ଶୋଷ ହେବା, ଶୋଷରେ ମଗ୍ନବା

ēspa (ଏସ୍ପା) v.t. - 1. to separate, make a division - ବାଛିବା, ସଲଗା କରିବା (ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଦେବା)
2. to detach, pluck - ତୋଳିବା, ଛୁଆଇବା (ଫୁଲ, ଫଳ ଇତ୍ୟାଦି)

3. to cause to move - ଘୁଆଇବା

4. to spin thread - ସୂତା ଚାହିବା

n. - the act of separating, plucking spinning - ବସ୍ତ୍ରବସ୍ତୁ, ଛୁଆଇବା, ସୂତାଚାହିବା

K କ

koibiduri/koeri biduri (କୋବିଦୁରି/କୋରି ବିଦୁରି)
(pl. - biduraka) n. - a species of beetle -
କୋବିର ପୋତ

kokorkoli/kokorsoli (କୋକୋର କୋଲି/କୋକୋର କୋଲି) (pl. -
kolinga/solinga) n. - a fox - କୋକୋରିଆଳ

kogi (କୋଗି) a. - small, little - ଛୋଟ

kogañju (କୋଗାଞ୍ଜୁ) (pl. kogaru) n. - a small man
or boy - ଛୋଟ ବାଳକ/ଲେକ

kogari (କୋଗାରି) (pl. kogai) n. - a small woman,
girl or thing - ଛୋଟ ସ୍ତ୍ରୀ, ବାଳିକା ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଛୋଟ ବସ୍ତୁ

kogeri (କୋଗେରି) a. - small, little - ଛୋଟ

kongori/kongri (କୋଙ୍ଗୋରି/କୋଙ୍ଗ୍ରି) a. - curved, zig-
zag, bent - ବକା, ବକାସିକା

kongori/kongri giva (କୋଙ୍ଗୋରି/କୋଙ୍ଗ୍ରି ଗିବା) v. t. -
to bend - ବକା କରିବା

koju (କୋଜୁ) (pl. koska) n. - a hen, cock, fowl -
ମାଈ କୁକୁଡ଼ା

koju klāpa (କୋଜୁ କ୍ଲାପା) v.t. - cock to crow, the
time for cock to crow i.e. dawn (this time
is very important for kōnd boys and girls
for their separation from night enjoy-
ment) - କୁକୁଡ଼ା ଡାକିବା

n. - cock's crow - କୁକୁଡ଼ାର ଡାକ (କୋ... କ...)

koju nōmeri (କୋଜୁ ନମେରି) n. - a slight attack
of fever - ସାମାନ୍ୟ ଜ୍ୱର

koṭrongi āva/korṭangi āva (କୋଟ୍ରଙ୍ଗି ଆବା/କୋଟ୍ରାଙ୍ଗି ଆବା)
v.t. - to be drowsy, sleepy - ଚାଲେଇବା

koḍa (କୋଡ଼ା) v.t. - to buy, purchase - କଣିବା
to take, take down, take away, take off,
pluck, pull up, pull off - ତୋଳିବା, ଚାଡ଼ିବା
(ପାଣି), ଟେକିବା ନେଇଯିବା

n. - buying, purchasing, taking, plucking -
କଣିବା, ତୋଳିବା, ନେବା

konḍori (କୋଣ୍ଡୋରି) a. - same as kongori

konḍa (କୋଣ୍ଡା) (pl. - ṅga) (<o.) - a sword - ଶୂଳ

koto/koteri (କୋଟୋ/କୋଟେରି) (<o.) n. - loam,
manure - କୋ

kondeli (କୋଣ୍ଡେଲି) n. - 1. one part of the house,
river bank - ଗୃହର ଏକ ଅଂଶ, ଏଥିରେ କୁକୁଡ଼ା, କୋ
ଛାଡ଼ିବା ରହନ୍ତି

river bank - ଗୋଟିଏ ବା ଯାହା ଘେନି (କୂଳ)

kopa (କୋପା) (pl. kopanga) n. - a hump, cow's
hump - କୋ

2. coil of a woman's hair - ଗୋଡ଼ା

3. a weaver's handloom - ଚନ୍ଦ୍ରୀର କୋ

kadīṅga (କାଡ଼ିଙ୍ଗା) (pl.) n. - hair on the body -

କୂନ, କେମ

kaṇi (କାଣି) a. - small, narrow - ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ

kaṇi paheri, 'narrow path' - ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ରାସ୍ତା

kaṇḍari polgu (କାଣ୍ଡାରି ପଲ୍‌ଗୁ) (pl. polka) n. -

bran - ଚୋର, କୁଟା

kaṇḍru (କାଣ୍ଡୁ / କାଣ୍ଡୁଙ୍ଗା) (pl. - ka) n. - drop of

tear - ଲୁହ

always used in the plural form kaṇḍruka

kato (କାତ) (pl. - ka/ṅga) n. - 'a rake', 'spade' -

ବୋରାଳ, ଶାଉଡ଼ା, ପାଦ ଚାପୁଟି ବା ଘର

kata (କାତା) (<o.) n. - language, speech, talk,

story - କଥା, କାହାଣୀ, କଥା

kata (କାତା) v.t. - to cut, cut down, kill large

animals - କାଟିବା, ହାଣ୍ଡିବା

kanari (କାନାରି) n. - 'a sound', 'noise' - ଶବ୍ଦ,

ଗୋଲମାଲ

kanari āva (କାନାରି ଆବା) v. i. - to be noisy -

ଶବ୍ଦ ଦେବା, ଗୋଲମାଲ ଦେବା

kanari bogari (କାନାରି ବୋଗାରି) n. - a noise - ଶବ୍ଦ

kanu (କାନୁ) (pl. kan - ka/kan - ga) n. - 'eye' -

ଚକ୍ଷୁ

kanu ṭukuli (କାନୁ ଟୁକୁଲି) (pl. - ṭukulaka) n. - an

eye brow - ଭୁକୁଳା

kanudugu (କାନୁଦୁଗୁ) (pl. - dugunṅa) n. - eye

lash - ଅଖି ବାଳ

kanu pota (କାନୁପୋତା) (pl. - ṅga) n. - eye lid -

ଅଖି ପତା

kan-ga mrāspa (କାନଙ୍ଗା ମ୍ରାସ୍ପା) n. - eye disease

- ଅଖି ରୋଗ

kanu leñja (କାନୁ ଲେଙ୍ଗା) (pl. - leñjāṅga) n. - hair

of the eyebrow - ଅଖିପତା ବାଳ

kanu vaṭa (କାନୁବାଟା) (pl. - ṅga) n. - eye ball -

ଅଖିର ଗୁଡ଼

kapa (କାପା) (kap-pa) v.t. - to swallow (liquid

hastily) drink - ଭର ଭର ହୋଇ ଚିକିତା/ପିଇବା/

ଡୋଳିବା

kapka (କାପ୍‌କା) (kak - pa) v. t. - to laugh,

laugh at - ହସିବା, ହସ ଗମାଡ଼ ଦେବା

n. - laughter, fun - ହସ, ହସ ଗମାଡ଼

kapka giva (କାପ୍‌କା ଗିଭା) v. t. - to cause to

laugh - ହସେଇବା

kabari (କାବାରି) n. - work, labour - କାମ

kama (କାମା) n. - to present something at the

time of some body's death and coming

back - କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମୃତ୍ୟୁରେ କିଛି ଭେଟି ଦେଇ ଦେଖିବା

kara (କାର) (<o.) n. - the heat of the sun - ଘୋର

kari āva (କାରିଆବା) v.i. - to evaporate - ବାଷ୍ପୀଭୂତ

ହେବା, ଘେରିବା

kari inba (କାରିଇନ୍‌ବା) v. i. - to be healed,

cured - ଶୁଦ୍ଧିହୁବା, ଭଲହେବା (ବା, ଗଛ ଘାନ ଲୋଗାତ)

kari ispa (କାରି ଇସ୍‌ପା) v. t. - to heal, cure -

ଶୁଦ୍ଧିକରା, ଶୁଦ୍ଧିକରଣ, ଭଲ କରା

karkuri (କାର୍କୁରି) n. - injury in the body of a

man or fruit - ମଣିଷର ବେଶ୍ କମ୍ପା ଓଲ ଶୁଦ୍ଧିକରଣ ହେବା

kali (କାଲି) (pl. - ṅga) n. - a leaf cup - ଚୋଲ ବଳା

kali ḍo'o (କାଲି ଡୋ'ଓ) n. - a leaf cup - ଚୋଲ, ବଳା

kalu (କାଲୁ) n. - wine, bear, liquor - ମଦ

kaluri (କାଲୁରି) (pl. kaluraka) n. - କାଲୁରି - a

heifer, cow calf - ଛାଡ଼ା, କନ୍ୟା ଶବ୍ଦ ଦେଇ ଦେବା ଗାଈ

kasa (କାସା) (pl. - ṅga) n. - itch ବେଶ୍‌ବେଶ୍‌ କାନ୍ଦୁକିଆ,

କେଶ୍‌ବେଶ୍‌

kasa (କାସା) v. t. - to bite, sting, gnaw, chew

- ଚାବା କାମୁଡ଼ିବା, ମଞ୍ଜୁମଣ୍ଡ/ବେଶ୍‌ବେଶ୍‌ ଦେବା

kasandi (କାସାଣ୍ଡି) (pl. kasandaka) n. - a large

brass pot - କେନ୍ଦ୍ର

kasa gaba (କାସା ଗାବା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - the

caster tree and fruit - ଲଙ୍କାଲାଇ, କଳା ଚଢ଼

- kōnd (କୱନ୍ଦ) n. - the kōnd tribe, kōnd people
- କନ୍ଦ ଜାତି, କନ୍ଦ ଲୋକ
- kōpa (କୋପା) v.t. - to tend a herd of cattle, goats or sheep, to herd cattle etc. - ଗାଈ, ହେଲ ପ୍ରଭୃତି ଜଗିବା (ହେଲବା)
n. - tending, herding - ଗୋରୁ ଚୋ, ହେଲ ଚୋ
- kōpka (କପ୍ପକା) (kōk-pa) v.t. - causative of kōga, to make less, cause to become less, to reduce, to diminish - କମାଇବା, କମେଇ ଦେବା, ଉଣା କରା
n. - reduction - ଉଣା
- kōra (କୋରା) v. t. - to lull to sleep - ଶିଳକୁ (ମା) ଶୁଆଇବା
- kōru (କୋରୁ) (pl. kōrka) n. - a buffalo - ପଣ୍ଡା, ମଝି
- kōruvau/kōruvrāu (କୋରୁବାଉ/କୋରୁଭାଉ) (pl. - vaṅga/vrāṅga) n. - flaked rice - ଚୁଡ଼ା
- kōva (କୋବା) v.t. - to harvest, to reap (corn) - ଧାନ କାଟିବା, ଗହଳ କାଟିବା
to pluck leaves, flowers etc. - ଶାଗ, ପତ୍ର, ଫୁଲ ପ୍ରଭୃତି ତୋଳିବା
n. - harvesting - ଧାନକଟା, ଗହଳକଟା
- kōpi (କୋପି) (pl. - ṅga) (<o.) n. - leprosy - କୁଡ଼ି, କୁସ୍ମିନ୍ଦ୍ର
- kōru (କୋରୁ) (pl. kōruka/kōrka) n. - twig, a new shoot, stem or bud - କଣିକା ପତ୍ର, ଶାଗ
- kōre/kōreka (କୋରେ/କୋରେକା) a. - twenty - ଦୋଇଶ
- kau (କାଉ) (pl. kāṅga) n. - fruit, seed, Adam's apple - ମଞ୍ଜି, ଚୋ
- kau rūja/rūsa (କାଉ ରୂଜା/ରୂସା) v.i. - to yawn - ଡାକ ମାରିବା
n. - yawning - ଡାକ
- kauli (କାଉଲି) (pl. kaulaka) n. - one kind of gram used as food - ଚାଣି ଗାଡ଼ୁ ଚାଣି
- kakrōṅga (କାକ୍ରୋଙ୍ଗା) (pl.) n. - bracelet - ହାତର ଚନ୍ଦ୍ରା କଙ୍କଣ (ଅଳଙ୍କାର ବିଶେଷ)
- kagu (କାଗୁ) (pl. kaka) n. - hand, elephant's trunk - ହାତ, ହାତର ଶୁଣ୍ଠି - Ref. kaju
- kaja (କାଜା) v. i. - to be solidified by growing cold, to freeze - ଶୀତଲ ହୋଇ ଜମାଟ ବାଜିବା, ସଜାଉ ହେବା
n. - solidification - ସଜାଉ, ଜମାଟ
- kaju (କାଜୁ) n. (pl. kaska/kaka)n. - hand, snout - ହାତ, ଶୁଣ୍ଠି
- kajuri (କାଜୁରି) (<o.) n. - the date palm or fruit - ତେଲୁ
- kañjari (କାଞ୍ଜାରି) n. - a suggestion, temptation, request for love - ପ୍ରସାଦ, ସେରସି, ପ୍ରଲେଖନ, ପ୍ରେମ ନିବେଦନ
- kañjari āva (କାଞ୍ଜାରି ଆବା) v. i. - to be tempted - ପ୍ରଲେଖିତ ହେବା
- kañjari giva (କାଞ୍ଜାରି ଗିବା) v. t. - to induce, persuade - ପ୍ରଲେଖିତ କରା
- kaṭa/kaṭi nōmeri (କାଟା/କାଟିନୋମେରି) n. - a kind of fever which attacks in a particular day or time - ପାଲକରୁ
- kaṭi sāva (କାଟିସାବା) v.i. - to fall in a fit or epilepsy - ମୁହଁ, ଚେତନାହୀନ ଅବସ୍ଥା
- kaṭru (କାଟ୍ଟରୁ) a. - twisted, plaited - ମୋଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇଥିବା
- kaṭru giva (କାଟ୍ଟରୁ ଗିବା) v. t. - to twist or plait rope or string or hair - ଚଢ଼ି ଚଳା, ଚଢ଼ି ଚାରିବା, ଚୋରା ପାଟିଆ
- kaḍo/kaḍo kau (କାଢ଼/କାଢ଼ କାଉ) (pl. kaḍo kāṅga) a species of long runner bean - ଝୁଆ
- kaḍa (କାଢ଼ା) (pl. kaḍaṅga) n. - a shaft of a plough, the pole connecting the shoe of a plough with the cross beam or yoke - ଲାଙ୍ଗୁରୁ

kāla mūla (କାଳ ମୂଳ) (pl. - ŋga) n. - the brain -

ମସ୍ତିଷ୍କ - same as kāda mūla

kāli (କାଳି) (<o.) a. - black - କାଳୀ

kāsa (କାସା) (pl. - ŋga) n. - a pole or stick carried on the shoulder from the ends of which loads are suspended and carried - ଝରା, ବୋହାବା ନମନ୍ତେ ବ୍ୟବହାର ବାଡ଼ି, ବାଢ଼ୀଆ

kāsali (କାସାଲି) (pl. - ska) n. - a female enemy - ଶତ୍ରୁ (ସ୍ତ୍ରୀ)

kāsi (କାସି) (pl. - ŋga) n. - a small bowl or pot for keeping oil, turmeric etc. - ହଳଦୀ କାଠୁଆ

kāse (କାସେ) a. - enmity - ଶତ୍ରୁତା

kāspa (କାସ୍ପା) v.t. - to heat, make hot, cause to be hot, to boil (as does water) - ଗରମ କରିବା, ଗରମ କରେଇବା - causative of kāga n. - the act of heating - ଗରମ

kāra (କାରା) v.i. $\left\{ \begin{array}{l} \text{to be painful - ନିଜକୁ ବାଧୁବା} \\ \text{kara kāra - to be hot - ଝରୁ} \\ \text{କାଟିବା} \\ \text{jēda kāra - to be sorrow -} \\ \text{ଦୁଃଖିତ ହେବା} \end{array} \right.$

kikeri pilo (କିକେରି ପିଲ) (pl. - ŋga) n. - a cockroach - ଅନ୍ତରାଳ

kikesi (କିକେସି) (pl. kikesaka) n. - a cockroach - ଅନ୍ତରାଳ

kinḍori/kinḍeri, kinḍori kondori (କିଣ୍ଡରୀ/କିଣ୍ଡେରୀ/କଣ୍ଡରି କଣ୍ଡେରି) a. - curved, bent, winding, twisting, crooked, zig zag - ବକାସିକା

kiti (କିଟି) n. - tickling - ଚୁଟୁଚୁଟୁ

kiti giva (କିଟିଗିବା) v.t. - to tickle - ଚୁଟୁଚୁଟୁ କେବା (କିଟିଗିବା)

kitka lomi (କିଟ୍କା ଲମି) n. - the armpit - ବାହ

kin(i) କିନ(ି) n. - silence (ନିରାଶ୍ର, ନିରାଶ୍ରତା)

kin kin (କିନ-କିନ) adv. - lonely - ନିର୍ଜନ

kin inba (କିନ-ଇନବା) v.i. - to be silent - ନିରାଶ୍ର ହେବା

kin ispa (କିନ-ଇସ୍ପା) v.t. - to silence - ନିରାଶ୍ର ହେବା

kin prō (କିନ-ପ୍ରୋ) n. - pindrop silence - ନିରାଶ୍ର, ନିର୍ଜନତା

kinderi/kindri (କିନ୍ଦେରି/କିନ୍ଦ୍ରି) a. - round - ଗୋଲକାର, ଗୋଲ

kindri āva (କିନ୍ଦ୍ରି ଆବା) v.i. - to go around, go in a circle - ଘିରି ଘିରି ବୁଲିବା, ବୁଲିପକେ ବୁଲିବା

kima/kimba (କିମା/କିମ୍ବା) (pl. - ŋga) n. - a cage - ପିତ୍ତଳ, ପତ୍ତୁରୀ

kimeri/kimberi (କିମେରି/କିମ୍ବେରି) (pl. kimberaka) (<o.) - a crocodile - କୁମ୍ଭୀର, କୁମ୍ଭୀରୀ

kira (କିରା) (pl. - ŋga) n. - a parrot - ଶୁଆ

kirari (କିରାରି) a. - ceremonially unclean - ଅଶୌଚ

kirari āva (କିରାରି ଆବା) v.i. - to be ceremonially unclean - ଅଶୌଚ ହେବା ପିଲା ଅକାଳେକେ କାନ୍ଦିବା (କିରା ବନ୍ଦ ପାଇଁ ପୁନାବସ୍ତୁ କେନ୍ଦ୍ର)

kiri inba/kirinba (କିରି ଇନବା/କିରିନବା) v.i. - to take a half turn, to turn (one self) around - ଅଧା ବୁଲିବା

kiri ispa kirispa (କିରି ଇସ୍ପା/କିରିସ୍ପା) v. t. - to make a half turn (something) causative of kiri inba - ଅଧା ବୁଲିବା

kiri koro (କିରି କୋରୋ) - some sort of sound in the belly - ଗର୍ଜନ କିରି କୋରୋ

kiri mili (କିରି ମିଲି) - to support someone suddenly - ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା

kirimili āva (କିରିମିଲି ଆବା) v. - to support someone suddenly - ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା

kiru/kriu (କିରୁ/କିରି) (pl. kirka/krika) n. - an ear - କାନ

- kārṣa (କାର୍ଢ଼ା) v.t. - to knead - ଚକଟା, ଚକଟିବା
(ମାଟି ପ୍ରଭୃତି)
- kārṣa' (କାର୍ଢ଼ା) v.i. - to wither, dry up for
want of moisture and nourishment -
ଶୁଖିବା, ପାଣି ଅଭାବରୁ କମ୍ପା କୋଷେ କାଟିବୁ ମରୁକିଯିବା/
ହାଲିକି ଯିବା
- kaha (କାହା) v.i. - to play - ଖେଳିବା
n. - a play, game - ଖେଳ
- kahina' (କାହିନା) (pl. - ṅga) n. - toy - ଖେଳିବା,
ବେଳିବା
- kahe (କାହେ) adv. - former, ancient, previous,
formerly before, in times past - ପ୍ରାଚୀନରେ
- kaheli (କାହେଲି) (pl. kahelaka) n. - a cigar pipe
made off leaf - ବଡ଼, ପିପା
- kahpa (କାହ୍ପା) v.t. - to smear, plaster, wash
the face - ମୁହଁ ଖୋଇବା, ଲେପିବା (କାବୁଟ, ମାଟି)
- kāka (କାକା) (pl. - ṅga) n. - a crow - କୁଆ
- kākali (କାକାଲି) a. - wasteful, to be careless in
the use of money or goods - ବହୁତା, ବ୍ୟୟଗ୍ରାମୀ
- kaga (କାଗା) v.t. - to worm oneself before the
fire or sun - ନିଆଁ କମ୍ପା ଶେରେ ଦେଖିଦେବା
n. - the act of worming oneself
- kāja (କାଜା) v.t. - to plaster over the holes, to
patch up (a basket) - କଢା (ଗାତ ମୁତବା/ବନ୍ଦ
କରିବା) ଦୋର ମରମତ କରିବା
n. - plastering, patching
- kāṭa (କାଟା) (pl. ṅga) (<o.) n. - hook, fishing
hook, a peg, shoot bar bolt - କଣ୍ଟା, ବନ୍ଧୁଣୀ କଣ୍ଟା
- kāṭa kila (କାଟାକିଲା) (pl. - ṅga) n. (<o.) - door
shutter - କାଟି କଳିବା/ବନ୍ଦ କରିବା ବାଜି
- kāṭa giva (କାଟାଗିଡ଼ି) v.t. - to bolt the door -
ବୁଜିବା
- kāṭali (କାଟାଲି) (pl. kāṭalaka) n. - a thorn - କଣ୍ଟା
- kāṭali māri (କାଟାଲି ମାରି) n. - a species of
bamboo - କଣ୍ଟା ବାଉଁଶ

- kāḍa mūla (କାଡ଼ାମୁଲ) (pl. - ṅga) n. - the brain -
ମସ୍ତିଷ୍କ
- kāḍu (କାଡ଼ୁ) (pl. kāṭka) n. - the leg, foot -
ଗୋଡ଼, ପାଦ
- kāṇḍa (କାଣ୍ଡା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - a rafter -
ରୁଫ
- kāṇḍi (କାଣ୍ଡି) (pl. - ṅga) n. - a stalk, stem,
bush - ବୁଟ, ଡେମି, ଦାନ୍ତକ ଠି
- kāṇḍi paka (କାଣ୍ଡି ପାକା) (pl. - ṅga) n. - a stick
for clearing the teeth - ଦାନ୍ତକାଠି
- kāṇḍa (କାଣ୍ଡା) v.i. - to be hot - ଗରମ ହେବା
n. - hot - ଗରମ
- kāṇḍa giva (କାଣ୍ଡା ଗିବା) v.t. - to heat, to make
hot - ଗରମ କରିବା
- kāpa (କାପା) v.t. - to await, look out for, wait
for, to expect, to welcome - ଅପେକ୍ଷା କରିବା,
ଆଶା କରିବା, ସ୍ବାଗତ କରିବା
- kāpa giva (କାପା ଗିଡ଼ି) v.t. - to prop up, give a
support - ଠେସ ଦେବା
- kāra giva (କାରାଗିଡ଼ି) v.t. - to graze (animals) -
ଗାଇ, ଛେଳି ପ୍ରଭୃତି ଚରାଇବା
- kāra ḍūṇḍu (କାରାଡ଼ୁଣ୍ଡୁ) (pl. - ka) n. - a sty,
inflamed swelling on the edge of the
eyelid - ଆଖିର ଗଲ୍ଲୁଆ
- kārpa (କାର୍ପା) v.t. - to dig up (a hole) - (ଗାତ)
ଖୋଳିବା, ଖୋଳି ବାହାର କରିବା (କନ୍ଦା ପ୍ରଭୃତି)
- kārpa giva (କାର୍ପା ଗିଡ଼ି) v.t. - to cause to dig
up (a hole) etc - ଖୋଳେଇବା (ଗାତ) ଖୋଳେଇ
ବାହାର କରାଇବା
- kāla (କାଲା) n. - war, warfare, battle - ଯୁଦ୍ଧ, ଯୁଦ୍ଧ
- kāla prohpa (କାଲା ପ୍ରହ୍ପା) v.t. - to fight - ଯୁଦ୍ଧ
କରିବା, ଲଢ଼ିବା, ଯୋଦ୍ଧା, ଯୁଦ୍ଧୀ ପ୍ରଭୃତି ଲଢ଼େଇ କରିବା
(Ref. prohpa)

kuda giva (କୁଡାଗିବା) v. t. - to incite, instigate - ଉତ୍ସାହିତ କରାବା, ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାବା, ଉତ୍ସାହକ କରାବା

kudi/kudinga (କୁଡି/କୁଡିଙ୍ଗା) n. - (always used as plural form of kudi) paddy, grain - ଫସଲ, ଖେଟ, ଧାନ

kuḍu (କୁଡୁ) (pl. kuṭka) n. - a wall, a bank, shore, beech - ଦାଣ୍ଡ, ତଟା, ନଦକୂଳ

kunḍa (କୁଣ୍ଡା) (<o.) n. - bran - ଭୁଣା

kunḍi (କୁଣ୍ଡି) (pl. - ṅga) n. - a small earthenware pot - ଛୋଟ ମାଟିପାତ୍ର

kunḍuli giva (କୁଣ୍ଡୁଲି ଗିବା) v.t. - to make a scoop with one hand - ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଖୋଳି ବାଟିବା - same as kuṇḍeli giva

kunḍra (କୁଣ୍ଡ୍ରା) (pl. - ṅga) n. a wooden socket over which the doors of a house swings - ଦୁଆର ପଟା ଏହା ପରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଜନପଦ ରହେ

kuta (କୁଟା) n. - each, every - ପ୍ରତ୍ୟେକ

kuta (କୁଟା) v.t. - 'to prick, to hurt with a sharp point, to stab' - କୁଟିରେ କୁଟିବା, କୁଟୁକି କୁଟିବା ହତ୍ୟା କରାବା

n. - the act of pricking, stabbing - ହତ୍ୟା

kutu ku'eri/kuheri (କୁଟୁ କୁ'ଏରି କୁହେରି) n. - damp, mist fog - କୁହୁଡ଼ି

kuturupu (କୁଟୁରୁପୁ) n. - conspire - ଗୁମସ୍ତା

kuturupu giva (କୁଟୁରୁପୁ ଗିବା) v.t. - to conspire - ଗୁମସ୍ତା କରାବା

kudali (କୁଡାଲି) (pl. kudalaka) n. - a forest tree from the bark of which the ancients made clothes - ଏହା ପତଳର ଗଛ (ଏହାର କୋର୍ଡରୁ ପୁରାଣିକମାନେ କାମିଷା କାଟି ଗୁଣ୍ଡି ପିନ୍ଧୁଥିଲେ)

kuna (କୁନା) (pl. - ṅga) n. - a tuber, potato, root, sweet potato - କନା, ଅଳୁ

kupa (କୁପା) (pl. - ṅga) n. - a hillock, same as kupra - ଛୋଟ ପାହାଡ଼

kupi (କୁପି) (pl. - ṅga) n. - an earthenware pot with long narrow neck and mouth - ସ୍ୱରେକ, ମାଟିଆ

kupuli (କୁପୁଲି) (pl. kupulaka) n. - the crest of a bird, tuft of feathers - ପକ୍ଷୀର ଡେଇଁଗୁଡ଼ି, ଶିଖା, କୁଳ

kupra (କୁପ୍ରା) (pl. - ṅga) n. - low hill, hillock - ଛୋଟ ପାହାଡ଼

kumbareñju (କୁମ୍ଭାରେଞ୍ଜୁ) (<o.) n. - a potter, male member of potter's caste - କୁମ୍ଭାର

kumbareri (କୁମ୍ଭାରେରି) (pl. - kumareriska) n. - a female member of the potter's caste - କୁମ୍ଭାରି

kurḍa (କୁରୁଡା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - a plank or large wooden shovel used for shovelling earth - କୋରଡ଼

kurḍa giva (କୁରୁଡା ଗିବା) v.t. - to shovel earth - କୋରଡ଼ ଦ୍ୱାରା ଖୁସ ଜମି ଉଠାଇ କରାବା

kurura/kurra (କୁରୁରା/କୁରୁଡା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - same as kurḍa

kur'ari (କୁରୁ'ଆରି) (pl. - kur'araka) (<o.) n. - a big axe - କାଠହାକି ବଡ଼ ଟାଙ୍ଗିଆ

kurpuri (କୁରୁପୁରି) (pl. - kurpuraka) n. - loin cloth of male persons - ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପିନ୍ଧାବା ଜୋହର (ଦାବେରି daberī)

kurpuri giva (କୁରୁପୁରି ଗିବା) v.t. - to pasten loin cloth up between two legs - କୋହୁରୀ ମାରିବା, କୋହୁରୀ ପିନ୍ଧାବା

kurma (କୁରୁମା) (pl. - ṅga) n. - a spider - କୁଟିଆଣୀ

kul/kulu (କୁଲ/କୁଲୁ) a. - scattered, over spread, unloosened, take out from - ବିଛା, ବିସ୍ତାରି ହୋଇଥିବା, କେତେକ ହୋଇଥିବା

- kirpi āva (କିର୍ପି ଆବା) v. i. - to be turned round and round - ଘିରି ଘିରି ଚାଲିବା, ଘୁରୁଣାରେ ଚାଲିବା
- kirpi giva (କିର୍ପି ଗିବା) v. i. - to turn something round and round - ଘିରିଘିରି ଚାଲିବା, ଘୁରୁଣାରେ ଚାଲିବା
- kirperi (କିର୍ପେରି) (with nūṭka) (pl. kirperaka) n. - 1. mongose - ନେରୁଲ
2. spindle - ଶୁଙ୍ଘା ଗୁଡ଼ାକରା ତାକୁଡ଼ି, ସ୍ପିନ୍ଦଲ୍ ଯନ୍ତ୍ର, ଫରାଳ ରଣା ନମନ୍ତେ କମିରେ ରଖା ଯାଉଥିବା ବାଦିର ଥେର ଏକ ଚକ (noise of chattering or confused)
- kila bila (କିଲାବିଲା) (<o.) n. - conversation - କଳକଳା ଶବ୍ଦ
- kilu (କିଲୁ) n. - clay, soil, black cotton soil - ଚକଟା ମାଟି, କମି
- kisa (କିସା) v. i. - to pinch, nip - ଚମୁଟିବା
n. - a pinch - ଚମୁଟା
- kiseri (କିସେରି) (pl. kiseraka) n. - an ear ring - କୋଳ
- kiska (କିସ୍କା) (pl. - ṅga) n. - a very large earthen ware pot - ବଡ଼ ହାଣ୍ଡି
- kiska ṭo'eri (କିସ୍କା ଟୋ'ଏରି) } (pl. -
kiskang ṭo'eri (କିସ୍କାଙ୍ଗ ଟୋ'ଏରି) } ṭ'ēraka) n.
kska ṭṭo'eri (କିସ୍କା ଟ୍ଟୋ'ଏରି) } - a scorpion
- କେଡ଼ା ବୁଝି
- kiri koro (କିରିକୋ) - weak person - ଦଳପାତ ନିଧିବା
(ନିମ୍ନଶକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତି ଉପାୟ) ବେଟି ବେଟି
ସୋଇ ଦଳ ପାତ ନିଧିବା
- kīṭa (କିଟା) (pl. - ṅga) n. - a pin, small stick for hair or ear - ଛୋଟ ଦେବା, କାଟି
- kīreri (କିରେରି) (pl. kīrēraka) n. - a cage - ଶିଙ୍ଘର
- kīva, v. t. - 1. to pour - ଡଳାଡ଼ିବା, ଡାଳିବା, ଭରି
ବାଢ଼ିବା

2. to insert a peg with a hole - କଳା ମାରିବା
- kīrēñji (କିରେନ୍ଜି) (pl. kīrēñjaka) n. - a cage, cage trap - ବାଦ ମାରିବା ଯନ୍ତ୍ର
- kua/ku'a (କୁଆ/କୁ'ଆ) (pl. - ṅga) (<o.) n. - well - କୁଅ
- kuali (kui + ali) (କୁଆଲି) (pl. - ska) n. - a kōnd woman or girl - କନ୍ଦ ଜାତିର ସ୍ତ୍ରୀ କନ୍ୟା ଝିଅ, ବାଳିକା
- kui (କୁଇ) n. - the kōnd tribe or their language - କନ୍ଦ ଲୋକ କନ୍ୟା ସେମାନଙ୍କର ଭାଷା
- kuilōku (କୁଇଲକୁ) n. - the people of the kōnd tribe - କନ୍ଦ ଲୋକ, କନ୍ଦ ଜାତି
- kueñju (kui + eñju) (କୁଏଞ୍ଜୁ) (pl. - kuṅga) n. - a kōnd man or boy - କନ୍ଦ ପୁରୁଷ କନ୍ୟା ବାଳକ
- ku'i (କୁ'ଇ) adv and post p. - above, over, upon - ଉପରେ
- kueri (କୁଏରି) n. - millet - ସୁଆଁ
- kunguri/kunguri (କୁଙ୍ଗୁରି/କୁଙ୍ଗୁରି) a. - same as kongori
- kujū/kujgu/kujugu (କୁଜୁ/କୁଜ୍ଗୁ/କୁଜ୍ଗୁ) (pl. kуска/kuskaka) n. - the thigh - କନ୍ଦ
- kuṭa (କୁଟା) v. t. - to incite, instigate, stir up against another - ଉତ୍ତାପ ଦେବା, ଉତ୍ତେଜିତ କରିବା, ନିକେ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମତାକରା
- kuṭi (କୁଟି) (pl. - ṅga) n. - narrow channel, ditch - ପାଣିଯିବା ପାଇଁ ଘର ଭିତରେ କମ୍ପା ବାହାରେ ଥିବା କଳା
- kuṭumi (କୁଟୁମି) (<o.) n. - relation ship - କୁଟୁମି, ଶ୍ରେଣୀ
- kuḍa (କୁଡ଼ା) a. - incited, instigated - ଉତ୍ତାପ, ଉତ୍ତେଜନା, ଉତ୍ତେଜିତ
- kuḍa āva (କୁଡ଼ା ଆବା) v. i. - to be incite, instigate etc. - ଉତ୍ତାପିତ ହେବା, ଉତ୍ତେଜିତ ହେବା, ଉତ୍ତେଜିତ ହେବା

kure/kure'e (କୃଷ୍ଣ/କୃଷ୍ଣେ) (pl. -ka) n. - a knife an instrument for cutting branches - କାଟି. ଏକ ପ୍ରକାର କ୍ଷୁଦ୍ର କୁରୀ

keoteñju (କେଟେଙ୍ଗୁ) (pl. - keotenga) (<o.) n. - a fisher man - କେଟେଙ୍ଗୁ

keko/keke nakuri (କେକୋ/କେକେ ନାକୁରି) (pl. - nakuraka) n. - a fox - କୋକିଆ, କେକା

keke kekeranga (କେକେକେରାଙ୍ଗା) onom. - the crowing of a cock - କୁକୁଡ଼ା ଗାଳିବୋଲି ଧ୍ବନି/ଶବ୍ଦ

kenjeri (କେଜେରି) a. - curved, bent (the neck of a cow or person) - ଗାଈ ବା ମଣିଷର ବେକ ବକଳା ଗାଳିବୋଲି

kedu (କେଡୁ) (pl. ketka) n. - a large feather - ବର୍ଣ୍ଣ, ଗୁରୁ

keta (କେଟା) (pl. - nga) n. - a wet field, low field, rice field - କ୍ଷେତ୍ର, ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର, ଗହଳ କ୍ଷେତ୍ର

keta pira (କେଟା ପିରା) (pl. - nga) n. - terrace wall - ଡଙ୍ଗ

kepa (କେପା) (<o.) a. - maimed in one hand - କେପା (ଗୋଟିଏ ହାତ)

kepanga (କେପାଙ୍ଗା) (<o.) a. - maimed in both the hands - କେପା (ଦୁଇଟି ହାତ)

kereri/kerri (କେରେରି/କେରି) (pl. - ka) n. - wooden bell - କିରୀ ବାଜି same as koroři

keli kaha (କେଲିକାହା) v. i. - to play a game of cards, to gamble - କୁଡ଼ି ଖେଳିବା, ଗୁରୁ ଖେଳିବା

n. - gambling. a game of cards - କୁଡ଼ି ଖେଳ, ଗୁରୁ ଖେଳ

kelja (କେଲ୍‌ଜା) v. i. and t. - to be distended, cause to swell out (by pressure from within) - ଶରୀର ବୃଦ୍ଧି, ପତ୍ତା ବା ଶରୀର ବୃଦ୍ଧି

kelpa (କେଲ୍‌ପା) v. t. - to invoke, to worship a diety with uttering words - ପୂଜା କରବା, ଗୁରୁ କରବା (ମନ୍ତ୍ରପାଠପୂର୍ବକ)

keso'ri (କେସୋରି) a. - sorrow, sadness when deprived of getting something - କଷ୍ଟ ବା ଦେବାକୁ ଠିକ୍ ହେବାପରେ, କେବଳ ଶୁଣି ଥାଉ କଷ୍ଟ ବା ଦେବାପରେ କେବଳ ମନଦୁଃଖ, କୋପିତ ହେବା କଷ୍ଟ ପାଇଲେ ଏକ ଥର କଷ୍ଟ ନ ପାଇଲେ କେବଳ ମନଦୁଃଖ

kerga (କେଡ଼ଗା) v. i. - to shake, to be shaken - କେକେବା, ବିକଳହୋବା

n. - loose - ଢିଲା

kerereve (କେରେରେ) a. - lean and thin person - ପତଳା ଲୋକ

keriveri (କେରିବେରି) a. - lean and thin woman or girl - ପତଳା ଗୁରୁକେ/ଶିଶୁ

keko (କେକୋ) n. - a plume, tuft of feathers, cock's tail, feathers - କୁକୁଡ଼ାର ଶବ୍ଦ/ବର୍ଣ୍ଣ

kega (କେଗା) (pl. - nga) n. - a magpie, a bird - ଏକ ପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ

kedu (କେଡୁ) n. - a festival when buffalo or goats are being sacrificed. This is done in place of mariah sacrifice - ପୋଡ଼ିଆ (କେମ୍ବର) ନବମୀ ବେଳେରେ ବଢ଼ିଆର ପୋଡ଼ି ବସ୍ତ୍ର ଦେଇ ବଳି ଦେଉଥିବା । ଏହି ପର୍ବକୁ kedu କହନ୍ତି

kepa (କେପା) v. t. - to bewitch, enchant, exert magical powers - ପାଟଣି କରବା, ଗୁରୁ କରବା
n. - magic witch craft. sorcery - ପାଟଣି, ଗୁରୁ ପାଟଣି

keronḍi (କେରଣ୍ଡି) (pl. keronḍaka) n. - a story, a tale. parrable - କଥା, କାହାଣୀ, ଗଳ୍ପ

kera (କେରା) (pl. - nga) n. - 1. a story, tale, fable - କଥା, କାହାଣୀ, ଗଳ୍ପ

2. branch of a tree, a long bamboo pole - ଗଛର ଡାଳ, ଲମ୍ବା ବାଉଁଶ

3. a kind of ladder for climbing salap tree - ଗଛର ଡାଳରେ ଚଢ଼ିବା କ୍ଷମକ ଏକ ପ୍ରକାର ପୁଲି

kul(u)inba (କୁଲ(ଉ) ଇନ୍ବା) v. i. - to be scattered, unloosened etc. - ବଣ ହେବା, ଢିଲ ହେବା, ଶିଥଳ ହେବା

kulpa (କୁଲ୍ପା) v.t. - 1. to comb the hair - ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇବା, ବେଣା/ଝୋଷା ପକାଇବା

2. to take out weeds, gather, separate to pluck (mushroom) - ଗୋଟାଇ ଏକାଠି କରା, ଛତୁ କୋଳବା, ଛଣାଉ ଅଳଗା କରା

kusā/kūsa (କୁସା/କୁସା) n. - curry, edible leaves, greens, vegetables etc - ଶାମ, ଚଉକାଇ, ପରା

kusāboro (କୁସାବୋ) n. - curry, greens - ଶାମ, ଚଉକାଇ

kusi (କୁସି) (<o.) n. - lock - ଗାଲ

kusi kila/kusi paka (କୁସି କିଲା/କୁସି ପାକା) (pl. - ŋga) n. - key - ଗୁଡ଼, ଗୁଡ଼ାଠି

kuspa (କୁସ୍ପା) v. t. - to pull out, weed out, pluck out - ଗାଢ଼ କାଟିବା, ଗାଢ଼ ଛଣାକିବା

kuṛa (କୁṛା) (pl. - sika/saka) n. - wife - ସ୍ତ୍ରୀ

kuṛa mīda (କୁṛା ମିଡ଼ା) (pl. - ka) n. - son's wife, daughter-in-law - କୋଡ଼, (ସୁଅର ସ୍ତ୍ରୀ)

kurpa (କୁର୍ପା) v.t. - 1. to take away by force, carry off, snatch away - ବଳପୂର୍ବକ ଛିଡ଼ାଇ ନେବା

2. to make separation of two persons quarreling with each other - ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲଢ଼ିବା କାଳ/ଅସ୍ଥା ଚାଲିଗୋଇବୁ ବଢ଼ାଇଦେବା/ଅଲଗା କରାଦେବା

kuhuku poṭa (କୁହୁକୁ ପୋଟା) (pl. - ŋga) n. - Indian cuckoo - ଫୋଇବୁ

kūṭa (କୁଟା) n. - worship, divination - ପୂଜା

kūṭa gaṭarīju (କୁଟା ଗାଟାରିଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - the diviner, village doctor, the man who cures diseases by worship, the leader in worship and sacrifice - କାଳଶି ଲଗିବା ପୁରୁଷ (ପୁରୀ ମାଧବରେ ଡେଇଁ ଭଲ କରେ) ମେଣ୍ଟିବା ବା ଭଲ ପଡ଼ିବା, ପୁରୀ ଚୁଡ଼ିଆ ପଣ

kūṭa gaṭari (କୁଟା ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - the female diviner, the woman who cures diseases by worship - କାଳଶି ଲଗିବା ସ୍ତ୍ରୀ (ପୁରୀ ମାଧବରେ ଡେଇଁ ଭଲ କରେ)

kūt (କୁଟ) onom - a call to infants - ପିଲାକୁ ଗେଲରେ ଡାକିବା, ଧୂଳ୍ୟାହନ ଦେ

kūturi (କୁଟୁରି) (pl. kūturaka) n. - a small dog - କୁକୁର ଛୁଆ

kūṭuri (କୁଟୁରି) (pl. kūturaka) n. - the measure of the fore-arm with the feast closed - ହାତ ମୁଠା

kūna, (କୁନା) interj - do not, stay, irregular, imperative, form of verb kūva, to refuse - ନାହିଁନାଟକ/ବାରେ କରବା ଛାଡ଼

kūndu (କୁନ୍ଦୁ) (pl. kūṭka) n. - mushroom, fungus - ଛତୁ

kūṇka (kūṇ-pa) (କୁଞ୍ଜା) v.t. - 1. to cry aloud, to shout - ବଡ଼ ପାଟିରେ କାଲିକା/ଚିକାରି କରବା

2. to call or invite persons for meeting/ gathering - ସଭା ସମ୍ମିଳନ ପାଇଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଡାକିବା

n. - shouting - ଚିକାରି

kūr (କୁର) onom - to call for fowls - କୁକୁଡ଼ାକୁ ଡାକିବା ଦେ

kūra (କୁରା) v.i. - to fall down, to fall over, lie down to tumble - (ଗର) ଉପୁଡ଼ି ଘୋଡ଼ ପଡ଼ିବା, ଲଞ୍ଜ ଘୋଡ଼ ଗେଡ଼େଲେ ଲଢ଼ିବା, ଗଛ ଲାଟିଲୁ ପଡ଼ି ପଡ଼ିବା

kūva (କୁଭା) v.i. and t. - to refuse, to stop work, to abstain from - ନାହିଁ କରବା, ଉତ୍ୟାସ୍ୟାନ କରବା, ଗାଡ଼ି ହେବା

n. - refusal - ଅତ୍ୟାସ୍ୟାନ

kūri (କୁରି) (pl. - ŋga) (<o.) n. - a hot made of bows or some slight materials of leaves, straw etc. - ବାଣ/ଅଳଗା କରିବା ପାଇଁ ଘଷି ଗୁଡ଼ିଆ ପଣ

- klega (କ୍ଲେଗା) v.t. - to bewitch, enchant, exert magical powers - ଗୁଣୀ କରବା
- kroh inba (କ୍ରୋହ ଇନ୍ବା) v.i. - to come undone, become loose, break off, fall out of position - ଭିଲ ହେବା, ଶିଥଳ ହେବା, ଯାନତ୍ୟୁତ ହେବା
- krohna (କ୍ରୋହନା) adv. - in a manner indicating something coming undone or becoming loose - ଭିଲ/ଶିଥଳ ଭାବରେ
- krohpa (କ୍ରୋହପା) v.t. - 1. to winnow, separate rice from husk - ଉଡ଼ାଇବା, ପାକୁଡ଼ାଇବା
to cough (always) - ଖୁଁ ଖୁଁ ହୋଇ କାଶିବା
n. - winnowing - ଅମଳ, ପାକୁଡ଼ା
- krōga (କ୍ରୋଗା) n. - fat - ଚର୍ବି
- krōspa (କ୍ରୋସ୍ପା) v.i. - to believe - ବିଶ୍ୱାସ କରବା
- kra'i/krāi (କ୍ରା'ଇ/କ୍ରା'ଆ) (pl. - nga) n. - a young female buffalo having no issue - କନ୍ୟା କରାଣ୍ଡା ମଞ୍ଜି
- krahpa (କ୍ରାହପା) v.i. - to evacuate the bowels - ପାସ କମ୍ପା କଲପାଦି ଡାଲି କରିବା, ଶୂନ୍ୟ କରିବା
- krāu (କ୍ରାଉ) (pl. krānga) n. - hole, a pit, deep - ଗାଡ଼ (same as gada)
- krādi (କ୍ରାଡ଼ି) (pl. - nga) n. - tiger, leopard, panther, hyaena - କାଠ
- krāding kara (କ୍ରାଡ଼ିଙ୍ଗ କାରା) n. - twilight - ଅସ୍ତବିକାଶ, ରାତି, ଦିଆ
- krīñja (କ୍ରୀଞ୍ଜା) v.i. - to dream - ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବା
n. - a dream - ସ୍ୱପ୍ନ
- krīpa (କ୍ରୀପା) v.i. - to swell, to be filled with food (belly) - ଡୁଲିବା, ସେଟ ହେବା
n. - inflation, expansion, act of swelling - ଡୁଲି, ସେଟହେବା
- krīspa (କ୍ରୀସ୍ପା) v.t. - to reveal in a dream, to cause to dream - ଡୁଲିକରା causative of krīñja

krūa (କ୍ରୁଆ) (pl. - ska) n. - a wife - ସ୍ତ୍ରୀ same as kuṛa

krūspa (କ୍ରୁସ୍ପା) v.t. - same as krūhpa

krūhpa (କ୍ରୁହପା) v.t. - 1. to take off, pull out, unloose - କାଢ଼ିବା (ଲୁଗା ସବୁଦିନ)

2. to take to pieces, tear out, release from bonds - ଝେ, ଝେ କରବା, ଚିତରା, ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ କରିବା

3. to draw, sketch, make a picture, illustrate - ଚିତ୍ର କରବା

n. - the act of undoing, releasing, sketching - ଚିତ୍ରାଙ୍କନ, ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ କେତ୍ୟାଦି

krūmba

krūmbu

krūmbe

ଅଂଶ

(କ୍ରୁମ୍ବା/ କ୍ରୁମ୍ବୁ/ କ୍ରୁମ୍ବେ)
(pl. - ka) n. - a part, a piece, section - ଖଣ୍ଡ, ଖଣ୍ଡେ,

krūpka (krūk-pa) କ୍ରୁକ୍ପା (କ୍ରୁକ୍-ପା) v. t. - to lower, reduce - କମାଇ ଦେବା, ଘୁଟେ କରାଦେବା
n. - reduction - ଉତ୍ତ, ଘୁଟେ

krūva (କ୍ରୁଭା) v. i. - to sink into, to sink down, to set (sun, moon), sink below the horizon - ଭୁଜିଯିବା, ନିମ୍ନଭୁ ହେବା, ଅସ୍ତ ହେବା

n. - sun/moon set, the act of sinking down or into - ସୂର୍ଯ୍ୟ/ଚନ୍ଦ୍ର ଅସ୍ତ, ନିମ୍ନଭୁ ହେବା

krēnga (କ୍ରେଙ୍ଗା) v.i. - to shake, to be shaken, to stagger - ଉଲଟାକାନ୍ତି/ବିଲେଇ କରବା, ଡଳିବା, ଡଳିବା, ଅସ୍ତବା, ଡଳି ଟଳି ହେବା

krēpka (krēk-pa) କ୍ରେକ୍ପା (କ୍ରେକ୍-ପା) v. t. - to shake, cause to shake - ଡଳାଇବା, ଅସ୍ତକରା କେତ୍ୟାଦି (causative of krēnga)

G

gourenju (ଗୁରେଞ୍ଜୁ) (<o.) n. - a herds man, milk man, caste - ଗରୁଡ଼

- kēri (କେରି) (pl. - ṅga) n. - side, flank - ପାଖ, ପାଶ୍ବ
- kēri mehpa (କେରି ମେହପା) v.t. - to look askance - କେତେକ କରୁ ଚାହିଁବା
- kēri mlinga (କେରି ମିଲିଙ୍ଗା) v.i. - to turn on one side (while sleeping) - ଶୋଇଥିବାବେଳେ କଡ଼ ଲେଉଟାଇବା
- kēle (କେଲେ) (pl. - ka) n. - sickle - ବାଆ
- kēlba giva (କେଲବା ଗିବ୍ବା) v.i. - to tease - ବିରକ୍ତ କରିବା, ଉତ୍ସାହ କରିବା
- krōsu (କ୍ରୋସୁ) a. - bending, bowed - ବଙ୍କା
- krōsu inba (କ୍ରୋସୁ ଇନ୍ବା) v.i. - to bent, bowed, hanging over - ବଙ୍କାହେବା, ବଙ୍କେଇ ଝୁଲିବା
- krōsu ispa (କ୍ରୋସୁ ଇସ୍ପା) v.t. - to bent, bowed - ବଙ୍କା କରିବା, ବଙ୍କେଇ ଝୁଲିବା
- kraha (କ୍ରାହା) v.i. - to swim, to move with arms while dancing - ପହଁରିବା, ହାତ ଝୁଲାଇ ନାଚିବା
- n. - a swim, a kind of folk dance of kōnd people - ପହଁରିବା, କନ୍ଦ ଲୋକଙ୍କର ଏକ ପ୍ରକାର ଲୋକନୃତ୍ୟ
- kraha ēnda (କ୍ରାହା ଏନ୍ଦା) n. - a dance festival - ନୃତ୍ୟୋତ୍ସବ ଓ ପାଣ୍ଡା
- krāṇḍa (କ୍ରାଣ୍ଡା) (pl. - ṅga) n. - buttocks, the rump - ଡିଣ୍ଡ, କଟମୁ
- krāṇḍu (କ୍ରାଣ୍ଡୁ) (pl. - ka) n. - stalk - କୃଷ୍ଣ, ଡେମ୍ଫ
- krāpa (କ୍ରାପା) v.t. - to cut, saw, sacrifice (a hen) - କାଟିବା, କେତେବା
- n. - the act of cutting, sacrificing
- krāva (କ୍ରାଭା) (pl. - ṅga) n. - 1. the tongue of a bell - ପଞ୍ଜିର ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଚାକି
2. the stick of a drum - ଡ୍ରମ୍ ବାଡ଼ି, ବାଜା ବାଡ଼ି
- kriu (କ୍ରିୟ) (pl. - krika) n. - ear - କାନ
- krisi krusu inba (କ୍ରିସି କ୍ରସୁ ଇନ୍ବା) v.i. - to be broken into pieces - ଢେ, ଢେ, ଭାଙ୍ଗିବା
- krisi krusu ispa (କ୍ରିସି କ୍ରସୁ ଇସ୍ପା) v.t. - to break into pieces - ଢେ, ଢେ, କରିବା, ଭାଙ୍ଗିଦେବା
- krumu (କ୍ରମୁ) a. - scorched, tinder like - ଦଗ୍ଧାଭୂତ, ଶୁଷ୍କ
- krumu inba (କ୍ରମୁ ଇନ୍ବା) v.i. - to be scorched, to be dried up or withered - ଦଗ୍ଧାଭୂତ ହେବା, ଶୁଷ୍କ ହେବା
- kruhu (କ୍ରୁହୁ) (pl. - ka) n. - a barking deer - କୁହୁ
- kreu (କ୍ରେୟ) n. - price, cost, value - ମୂଲ୍ୟ, ଦର
- a. - costly, valuable - ମୂଲ୍ୟବାନ
- kreha (କ୍ରେହା) v.i. - to swim - ପହଁରିବା - same as kraha
- klā'i/klai (କ୍ଲା'ଇ/କ୍ଲାଇ) (pl. - ṅga) n. - threshing floor, space cleared for threshing - କୋଳ
- klāpa (କ୍ଲାପା) v.t. - to cackle (as hen), to crow, to lament, to sing as a bird - କୁକୁଡ଼ା ଡାକିବା
- n. - the call of a male bird
- klāmbu (କ୍ଲାମ୍ବୁ) (pl. klāpka) n. - family, lineage, kin, tribe, race - ପରିବାର, ଗୋଷ୍ଠୀ
- klāri (କ୍ଲାରି) a. - clean, clear, distinct, cured - ପରିଷ୍କାର, ଅଭେଦ୍ୟ
- klāri inba/klār inba (କ୍ଲାରି ଇନ୍ବା/କ୍ଲାରି ଇନ୍ବା) v.i. - to be clear, distinct, clear, cured - ପରିଷ୍କାର ହେବା, ଅଭେଦ୍ୟ ହେବା
- klāri ispa (କ୍ଲାରି ଇସ୍ପା/କ୍ଲାରି ଇସ୍ପା) (klārispa) v.t. - to make clear, distinct, cure - ପରିଷ୍କାର କରିବା, ଅଭେଦ୍ୟ କରିବା, ଭଲ କରିବା
- klārna (କ୍ଲାର୍ନା) adv. - clearly, cleanly, distinctly - ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ବୁଝାବୁଝି
- klār inba (କ୍ଲାର୍ ଇନ୍ବା) v.i. - to cry in a loud shrill voice, shout - ଚିତ୍କାର କରିବା, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିତ୍କାର
- kleha (କ୍ଲେହା) v.t. - same as klēga

gōra (ଗରା) (pl. - ŋga) n. - a claw, nail, talon - ଗୋରାଞ୍ଜି ମୁହଁ ନଃ (ବାଦ, ଭଲ୍ଲୁ ସବୁ, କେ)

gōrugāṇīju (ଗରୁ ଗାଟାଣ୍ଡ) (pl. - gōru gaṭaru) - enemy - ଶତ୍ରୁ

gōṛa (ଗଠା) (pl. - ŋga) (<o.) n. - a horse - ଘୋଡ଼ା

gōṛa muguri/gōṛa munguri (ଗଠା ମୁଢ଼ି/ଗଠା ମୁଞ୍ଚୁ) (pl. - raka) n. - a mongoose - ଗୋରୁକ

gōri (ଗରୀ) (pl. - ŋga) n. - a hook, sprout - ଗଠା ଗୋରୁକା (୧ ପ୍ର.)

gōṛēñji (ଗଠେନ୍ଜି) (pl. - gōṛēñjaka) n. - the Adam's apple in the throat - ଗଣ୍ଡ, ବେବେରେ ଥିବା ଗୋରୁକା ଥିବା ଅଂଶ

gaureñju (ଗାଉରେନ୍ଜୁ) (<o.) n. - same as gour-
enju

gagoli (ଗାଗଲି) (pl. gagolaka) n. - anklet - ଗୋଡ଼ରେ ଲଗାଯାଇ ଥିବା

gajari (ଗାଜାରି) n. - a noise, confusion, roaring - ଗୋଳମାଳ, ପାଟିପାଟି

gajariāva (ଗାଜାରି ଆବା) v. i. - to roar, grunt - ଗୋଳମାଳ ହେବା, ପାଟିପାଟି ହେବା

gañja (ଗାଞ୍ଜା) v.i. - to solidify, to become herd, to be firm - ଗଠି/ହାତ ଗଠିବା

n. - tight - ଗଠି, ଟାଟ

gaṭosi/gaṭasi (ଗାଟସି/ଗାଟାସି) (pl. gaṭoska/gaṭaska) n. - the heel - ଗୋଟ

gaṭa (ଗାଟା) (pl. - ŋga) n. - a ford, starch - ଗଡ଼ା ପାଦପଥ ଗାଟ

gaṭi (ଗାଟି) (pl. - ŋga) n. - ghat road, hill road - ଗାଟ

gaṭusi (ଗାଟୁସି) (pl. gaṭuska) n. - the heel, same as gaṭosi - ଗୋଟ

gaḍa (ଗାଡ଼ା) (pl. - ŋga) n. - check - ଗାଲ

gaḍi (ଗାଡ଼ି) n. - a loan, money or kind borrowed or lent at interest, interest - ଗଢ଼ି, ଧାର, ସୁଧ

gaṇḍi (ଗାଣ୍ଡି) (pl. - ŋga) n. - the body - ଗାନ୍ଧି

gaṇḍi māra (ଗାଣ୍ଡିମାରା) n. - limbs - ଅଙ୍ଗଗୁଣ୍ଠ

gaṇḍi kuna (ଗାଣ୍ଡିକୁନା) (pl. - ŋga) n. - sweet potato - ଗୁଣ୍ଡୁଆଳ

gada (ଗାଡ଼ା) (pl. - ŋga) n. - jackal, large jackal - ଗୟା, ଗୟା

gadi priu (ଗାଡ଼ି ପ୍ରିୟ) (pl. - prika) n. - a large caterpillar - ପାଣିରେ ରହୁଥିବା ଏକ ପୋକ

gani (ଗାନି) (pl. - ŋga) n. - a knot - ଗଣ୍ଡି, ଧୁଳାଗଣ୍ଡି (same as gāṭi)

ganda (ଗାନ୍ଦା) (<o.) n. - a bad smell, unpleasant odour - ଦୁର୍ଗନ୍ଧ

gaba (ଗାବା) (pl. - ŋga) (<o.) n. - the castor plant or tree - ଜଡ଼ା

gari (ଗାରି) (pl. - ŋga) n. - the fruit of mahula or irpi tree - ଟୋଲ

garba (ଗାର୍ବା) (<o.) a - pregnant - ଗର୍ଭ

gala (ଗାଲ) (pl. - ŋga) n. - the cheek - ଗାଲ same as gaḍa

gaska (ଗାସ୍କା) v.i. - express continuity of action of the verb ganja 'to solidify' etc.

gaspa (ଗାସ୍ପା) v.t. - 1. to hang oneself, to commit suicide - ଗାସ୍ପା ହେବା (ବେଶ୍ଟି ବେଶ୍ଟି ହେବା ଅଥବା ଗାସ୍ପା)

2. to tie a knot - ଗଣ୍ଡି ବାନ୍ଧିବା, ବାନ୍ଧିବା

n. suicide by hanging - ଗାସ୍ପା

gaṛek/gaṛeka (ଗାଡ଼େକ/ଗାଡ଼େକ) adv. - just now, quickly - ଗାଡ଼େକ, ଗାଡ଼େକ (same as gāre/gāreka)

gaha (ଗାହା) (pl. - ŋga) (<o.) n. - a wound, sore, injury - ଗା

- goeli (ଗେଲି) (pl. goelaka) - n. cowshed, stable -
ଗୁହାଳ (same as goheli)
- gogola/gogla (ଗଗୋଳ/ଗଗୁଳ) (pl. - ṅga) n. - a
necklet, a neck band made of silver -
ଚେକେଲେ ଲଗାଉଳା ଅଳଙ୍କାର ବସେଷ
- gonggo (ଗଙ୍ଗ) (pl. - ka) n. - a prawn, a shrimp -
ଚୋରୁ ମାଛ
- goṭa (ଗୋ) (pl. - ṅga) (<o.) n. - cattle, a
heard, flock - ଗୋ (ଗାଈ, ମଝି, ବେଲ ଇତ୍ୟାଦି)
- gonḍi mliṅva (ଗଣ୍ଡି ମଲିଙ୍ଗା) v.i. - to turn the head
and body like a wheel on the ground -
ମୁଣ୍ଡକୁ ଓଲଟୁ କରି ଲେଉଟିବା, ଓଲଟାପଲଟ ହେବା
- gota (ଗୋ) n. - relationship by marriage -
ବୈବାହିକ ସମ୍ପର୍କ
- godo/godo gōra (ଗୋ/ଗୋ ଗୋ) (pl. - ṅga) (<o.)
n. - a donkey - ଗଞ୍ଜ
- godo kṛāḍi (ଗୋ କ୍ରାଡ଼ି) (pl. - ṅga) n. - a hyena
- ହେଟାବାସ, ଗୟା
- godna (ଗଡ଼ନା) adv. - in a manner indicative
of snapping or breaking off, absolutely,
altogether, entirely - ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ
- gob/gobu (ଗବ୍/ଗବୁ) n. - a sweet scent,
pleasant odour - ଗୁରାସ, ଗୁରୁ
- gob gob inba (ଗବ୍ ଗବ୍ ଇନ୍ବା) v.i. - to have a
sweet scent, pleasant odour - ଗୁରାସ/ଗୁରୁ ହେବା
- gordi (ଗର୍ଡି) n. - grumbling, murmuring -
ଅନ୍ଧକାରୀ ଗର୍ଜନ, ଗୁଁସୁଁ ଗୋ, ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ବରରେ ଅନ୍ଧକାରୀ
ବୋଲିବା
- gordi āva (ଗର୍ଡି ଆବା) v.i. - to murmur against,
grumble - ଅନ୍ଧକାରୀ ବୋଲି ଗର୍ଜନ, ଗୁଁସୁଁ ଗୋ
- gola/goli (ଗୋ/ଗୋ) (pl. - ṅga) n. - a shell - ଶାମ୍ବା
- gosa (ଗୋ) n. - jungle, forest - ଗଢ଼ ଜଙ୍ଗଲ
- gosa (ଗୋ) n. - silk worm, form taken by an
insect during the second stage of its life,
caterpillar - ଗୋପକ, ଗୋଷ୍ଠ ଗୋ (same as
goha)

- gosi (ଗୋସି) (pl. - ṅga) n. - 1. a family, lineage,
sept, class - ପରିବାର, ଗୋଷ୍ଠୀ
2. a big village - ବଡ଼ ଗାଁ
- gositañju (ଗୋସିତାଞ୍ଜୁ) (pl. gositaka) n. - a man or
boy of one's own family or class - ଆତ୍ମୀୟ
ଲୋକ (ସ୍ବରୂପ)
- gositari (ଗୋସିତାରି) (pl. - gositai) n. - a woman or
girl of one's family or class - ଆତ୍ମୀୟ ଲୋକ
(ସ୍ତ୍ରୀ)
- gorpa (ଗରୁପା) v.t. - to aim at, hit the mark -
ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା
n. - an aim, hitting the mark
- goḥa (ଗୋହା) (pl. - ṅga) n. - caterpillar, silk
worm - ଗୋଷ୍ଠ ଗୋ, ଗୋପକ (same as gosa)
- goḥi (ଗୋହି) (pl. - ṅga) n. - a kind of snake
having foot like lizards - ଗୋଷ୍ଠ ଗୋ
- goheli (ଗୋହେଲି) (pl. - gohelaka) n. - shed for
cows, goats etc, a section of kōnd house
where cows, goats, hens etc. sleep at
night time - ଗୁହାଳ
- gohpa (ଗୋହ୍ପା) v.t. - to swallow - ଗୋଳା, ଗିରା
(same as gubpa)
- gōṇi (ଗୋଣି) (pl. - ṅga) n. - a hook, shoot, newly
sprouted, sprout from the knot of a
bamboo branch of antlers - ବଞ୍ଚା ହୋଇଥିବା କୁଞ୍ଜ
କୁଞ୍ଜ ହୋଇ ବଞ୍ଚିକାହୁଏ ହୁଏତ ଶିଖର ଶାଖା (same as
gōṇi)
- gōpka (gōk - pa) ଗୋପକ (ଗୋ - ପା) v.t. - to
stretch forth (cow, goat etc.) to stretch
forth the neck through the fence - ଲେଉଟି
ମଣିବା (କୋଷ୍ଠ ଲେଉଟିବା) ଗୋଟି ବଢ଼ାଇବା, ଗୋଟି, ଗୋଟି
ଲେଉଟି ବାଡ଼ରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇବା
- gōbu (ଗୋବୁ) (pl. - gōpka) n. - shrub, a branch
of a bush - ଗୁଳ୍ମ

- giva (ଗିବା) v. t. - to do, make, form, create, perform - କରିବା
- gīndruka (ଗିନ୍ଦ୍ରୁକା) n. - sap - ଅଳ, ଗଛର ରସ
(always plural form)
- gīra (ଗିରା) (pl. - ṅga) n. - 1. the voice, voice in the song - ସ୍ଵର, ସଙ୍ଗୀତର ସ୍ଵର
2. a line, mark, stripe - ଚାଲ, ଚିହ୍ନ
- guñji (ଗୁନ୍ଜି) (pl. - ṅga) n. - an owl - ପେରୁ
- guṭa (ଗୁଟା) (pl. - ṅga) n. - 1. a knot of hair - ଖୋଣା
2. a fist - ମୁଥ, ମୁଠା
- guṭa nalpa (ଗୁଟା ନାଲ୍ପା) v.t. - to bind the hair into a knot, to plait, braid - ଖୋଣା/ବେଣା
ଭାନ୍ଧବା
- guḍa (ଗୁଡା) (pl. - ṅga) n. - an enclosure, fort, cage - ଗୁମାବ, ଦୁର୍ଗ
- guḍi (ଗୁଡି) (pl. - ṅga) n. - the living room, the central room of the house - ଶୋଭାବା ପରା
- guṇḍa (ଗୁଣ୍ଡା) (pl. - ṅga) n. - flour, powder - ଝା, ମଇଦା ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣ୍ଡ, ଡାବା
- guṇḍa biheni (ଗୁଣ୍ଡା ବିହେନି) n. - measles, chicken pox - ଗୁଣ୍ଡି, ବସନ୍ତ
- gudu (ଗୁଡୁ) (pl. - ṅga) (<o.) n. - broken rice - ଗୁଡୁ
- gunduri (ଗୁନ୍ଦୁରି) (pl. gunduraka) n. - a round thing, circle - ଗୋଲକାର
- gunderi (ଗୁନ୍ଦେରି) a. - round, circular, sorrounding - ଗୋଲେଇ, ଗୋଲକାର
- gupi tōga (ଗୁପି ତୋଗା) (pl. - ṅga) n. - a custard apple - ରମସଳ/ସିଂତାପଳ/ଲଙ୍ଗା ବଞ୍ଚିଆଳ
- gurna (ଗୁର୍ନା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - grinder - ଘୋରୁଇ
- guli (ଗୁଲି) (pl. - ṅga) n. - a bullet, missile - ମୁନାହିର ବଣା

- gule'e (ଗୁଲେ'ଏ) n. - all, whole, every - ସମସ୍ତ, ସମସ୍ତେ
- gurumil/gurmil (ଗୁରୁମିଲ/ଗୁରୁମିଲ) n. - lightening - ବିଜୁଳି
- guhpa (ଗୁହ୍ପା) v.t. - to swallow - ଖିଟିବା, ଡୋଳିବା
same as gohpa (ଗହ୍ପା)
n. - the act of swallowing
- gūṭa (ଗୁଟା) (pl. - ṅga) n. - stump, dwarf - ଖୁଣ୍ଟା/ଧୁଣ୍ଟା, ଦାମର, ଠୁଣ୍ଟା
a. - stumpy, short - ଖେଡ଼ା, ଦାମର
- gūṭa (ଗୁଟା) n. - a hamlet, jungle village - ଗୁଣ୍ଡା
- gūṭi (ଗୁଟି) (pl. - ṅga) n. - an arrow - ଚେ
- geji (ଗେଜି) a. - frayed, split - ଚା, ପଟା
- geñja (ଗେଞ୍ଜା) v.i. - to leave, depart, to be separated from, divided from - ଗୁଡିବା, ଅଲଗା ହେବା
n. - separation - ଗୁଡିବାଡ଼, ଭିନ୍ନ, ଅଲଗା
- gedri/gedre (ଗେଡ୍ରି/ଗେଡ୍ରେ) n. - mud, slush - ଚାଡ଼ୁଆ
- geṅgeṇa (ଗେଞ୍ଜେନା) a. - filthy, dirty - ମଲେ, ଅଇଲା, ଘୋଡ଼ାଘାସ, ଅସଜାବାର
- gedo (ଗେଡ଼ୋ) n. - mud, slush, mire - ଚାଡ଼ୁଆ, ଗଞ୍ଜ
- gedeli (ଗେଡେଲି) a. - muddy, slushy, slippery - ଚାଡ଼ୁଆ, ଘେଡ଼ା
- gebga (geg ba) (ଗେବ୍‌ଗା) v.t. - 1. to associate with, to be united, to be connected with by ties with friendship, love or common cause - ଘୋଡ଼ି ହେବା, ଦଂଷ୍ଟ୍ରାଣ୍ଡ ହେବା
2. to leave together as husband and wife - ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷ ଏକତ୍ର ବସବାସ କରିବା
3. to have faith in - ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବା
n. - the act of associating with, faith

gahali (ଗାହାଲି) (pl. - ska) n. - a woman or girl of the sweeper caste - ବାସିଆଣୀ

gahi (ଗାହି) n. - the sweeper caste - ବାସି

gaheñju (ଗାହେନ୍ଜୁ) n. - a man or boy of the sweeper caste

gāṭali (ଗାଟାଲି) (pl. - gāṭalaka) n. - 1. the cheek bone - ଗାଲର ଡାକ

2. a cock's spur, spur - କୁକୁଡ଼ାର ଗୋଡ଼ ନଖ

gāṭi (ଗାଟି) (pl. - ṅga) n. - 1. joint (of the body) - ଗଣ୍ଡି (ଅଙ୍ଗ ସଂଯୁକ୍ତ)

2. a knot - ଶୁଭା କନ୍ୟା ଦଉଡ଼ି ଗଣ୍ଡି

gāṭi (ଗାଟି) n. - a bride price - କନ୍ୟାମୂଳ, କନ୍ୟାସୁଦା (କନ୍ୟାମାନେ ବରାଣ କଲେ ବର କନ୍ୟା ପିତାକୁ ଦେଇ, ପେଟୁଅ କନ୍ୟା ଟଙ୍କା, ସୁନା ପତ୍ତନ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଏହାକୁ ଗାଟି କହନ୍ତି)

gāṭimuda (ଗାଟିମୁଦା) n. - bride price - କନ୍ୟାମୂଳ, କନ୍ୟାସୁଦା

gāḍa (ଗାଢ଼ା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - a hole, hollow, depression - ଗାଡ଼, ଗାଡ଼
a. - deep - ଗଭୀର

gāpa (ଗାପା) v.i. - to sprout, grow, increase (grass, twig etc.) - କଞ୍ଚିଲବା, ବଢ଼ିବା

gāpa (ଗାପା) (gāp - pa) v.t. - to cause to increase, grow, causative of gāpa and gāmba

gāpsi (ଗାପ୍ସି) a. and adv. - too many, much, more, sufficient - ଅଧିକ, ଅତ୍ୟଧିକ

gāpsi kōksi (ଗାପ୍ସି କଠ୍ସି) adv. - more or less, approximately - ଅଳ୍ପ ବହୁଳ, ସୁଦା ଅଳ୍ପ

gāme (ଗାମେ) a. and adv. - more, much, many, excessive, sufficient - ଅଧିକ, ଅତ୍ୟଧିକ

gāmba (ଗାମ୍ବା) v.t. - to exceed, increase, to be many much, surplus - ଅଧିକ ହେବା, ବଳବା ହେବା, ବଢ଼ିବା

gāro/gāra (ଗାରା/ଗାରା) (pl. - ṅga) n. - the fruit of the mahua or irpi tree - ଟୋଲ (same as gari)

gāro (ଗାରା) (pl. - ṅga) n. - a bullock or buffalo not trained for ploughing - ଅମହଣିଆଁ କଳହ କମ୍ପା ପଶୁ/ପୋଡ଼ୁଅ

gāri (ଗାରି) a. - every - ସବୋକ, dina gāri - ଦିନା ଗାରି-ସବେନ

gāri (ଗାରି) n. - 1. a song - ଗୀତ

2. formation, creation, production, generative act - ତିଆରି କରିବା, ଗଠିବା, ସୃଷ୍ଟି କରିବା

gāri āva (ଗାରି ଆବା) v. i. - to be born, come into being, formed, prepared - ଜନ୍ମହେବା

gāri giva (ଗାରି ଗିବା) v.t. - 1. to produce, create, generate - ତିଆରି କରିବା, ଜନ୍ମ କରିବା, ସୃଷ୍ଟି କରିବା

2. to count - ଗଣିବା

gāre/gārek/gāreka (ଗାରେ/ଗାରେକ/ଗାରେକା) adv. - just now/quickly - ଏଇକ୍ଷଣି, ତତ୍ତଳ (same as garek)

gīḍa (ଗିଢ଼ା) (pl. - ṅga) n. - elbow, the inside of the elbow joint - ବଡ଼ଣୀ (same as gila)

gīḍri (ଗିଢ଼ି) (pl. - ṅga) n. - the knee cap - ଅଣ୍ଟା ଉପର ଗଣ୍ଡି

gina (ଗିନା) cl. - 1. an interrogative expression ପ୍ରଶ୍ନପଦକ - କି ? vādi gina - ଆସିଲୁ କି ?

2. conjunction, 'or' - କିମ୍ବା/ଅଥବା

gireṇḍi (ଗିରେଣ୍ଡି) n. - 1. the palate - ଡାକୁ

2. the whirling like hair in the head - ମୁଣ୍ଡ ଭରିବା

girda (ଗିର୍ଦା) (pl. - ṅga) n. - a vulture - ଗୁରୁ ପକ୍ଷୀ, ଗର୍ବ

gila (ଗିଲା) (pl. - ṅga) n. - elbow - ବଡ଼ଣୀ (same as gīḍa)

gris (ଗ୍ରିସ୍) a. - clean, clear, pure - ପରିଷ୍କୃତ, ସ୍ବଚ୍ଛ
 gris inba (ଗ୍ରିସ୍ ଇନ୍ବା) v.i. - to be clean, clear, pure - ପରିଷ୍କୃତ ହେବା/ ନିର୍ମଳ ହେବା
 gris ispa (ଗ୍ରିସ୍ ଇସ୍ପା) v.t. - to make clear, pure - ନିର୍ମଳ/ପରିଷ୍କୃତ କରା
 grisori/griseri (ଗ୍ରିସୋରି/ଗ୍ରିସେରି) (pl. - raka) - a lizard - ଚମେଳା ନେଲୁ
 grumna (ଗ୍ରୁମ୍ନା) adv. - 1. for ever, altogether, absolutely, completely, wholly - ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସର୍ବଦା
 2 never - କଦାପି, କେବେକେବେ
 gruhka (ଗ୍ରୁହ୍କା) v.t. - 1. to smear a surface with cow dung - ଚୋବୁରରେ ଲୁଗିବା
 2. to plaster - ମାଟି ଛୁଟିବା, ଲେପିବା

J

joeli/jo'eli (ଜୋଲି/ଜୋ'ଲି) (pl. - joelaka) n. - maize - ମଇ
 joki (ଜୋକି) (pl. - nga) n. - a narrow space between two uprising surfaces, cleft in the hills - ଚନ୍ଦ୍ରକ୍ଳୁଚ ମାଳ
 jongari (ଜଙ୍ଗାରି) a. - paired, yoked - ଯୋଡ଼ି ମାଲିକା (ଦୁଇ ଯୋଡ଼ିକା)
 joba (ଜୋବା) (pl. - nga) n. - a large earthenware pot with small mouth used for keeping liquor - ମଦ ରଖିବା ଗାଡ଼ି
 jorjo (ଜୋର୍ଜୋ) (pl. - nga) n. - a bamboo broom - ବେଙ୍ଗା ପତ୍ଟି
 jorji (ଜୋର୍ଜି) (pl. - nga) n. - a nest - ଗଣ୍ଡା ବୋ
 johari (ଜୋହାରି) (<o.) n. - salute, honour at the time of meeting - ନମସ୍କାର, ସମ୍ମାନ
 johari giva (ଜୋହାରି ଗିବା) v.t. - to salute - ନମସ୍କାର/ସମ୍ମାନ କରା

jōga (ଜୋଗା) v.t. - to wash clothes - ଲୁଗା ଧୋଇବା
 jōga tuhpa (ଜୋଗା ତୁହ୍ପା) v.t. - to be pregnant - ଗର୍ଭବତୀ ହେବା
 jōga burja (ଜୋଗା ବୁର୍ଜା) v.t. - to become pregnant - ଗର୍ଭ (lit. to forget about washing clothes)
 jōnga (ଜୋଙ୍ଗା) v.t. - 1. to take under the wings to hatch, to set on eggs - ଶାଢ଼ୀ ଚାଷିଆଇବା (ଗୁଲୁଣା)
 2. to serve out food, to sit for taking food - ଖାଦ୍ୟ ବାଣ୍ଟିବା, ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ବସିବା
 3. to sway, to rule (one's own claim as hen hatches eggs) - ଶାସନ କରବା
 4. to take care of the patient - ରୋଗୀର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ/ନିରନ୍ତର ଗୁଣିଆ ଦାୟିତ୍ବ ନେବା
 jōmba/jōmbali (ଜୋମ୍ବା/ଜୋମ୍ବାଲି) (pl. - nga) n. - a stool, seat, bench - ପିଢ଼ା, ବସିବା ପାଇଁ ବାଟ ଅଟକ
 jōto/jōtu (ଜୋଟୋ/ଜୋଟୁ) (pl. - nga) (o) n. - an animal, wild animal - ଜନ୍ତୁ
 jōpa (ଜୋପା) v.t. - to watch over, guard - ଜଗିବା
 jōri (ଜୋରି) (pl. - nga) n. - glass, bottle - ଗାଲ ବୋତଲ
 jōlo/jōla (ଜୋଲୋ/ଜୋଲା) (<o.) n. - soup, gruel, grary - ରୋଲ
 jōri (ଜୋରି) (pl. - nga) n. - a river, stream - ନଦୀ, ଝରଣା
 jōre/jōreka (ଜୋରେ/ଜୋରେକା) (<o.) n. - two, a pair - ଦୋହଡ଼ି, ଦୁଇଜଣ
 jakeri pēnu (ଜାକେରି ପେନ୍ୟୁ) n. - the village God (founder of the village) - ଗାମ ଦେବତା
 jajureri (ଜାଜୁରେରି) (pl. - ska) n. - husband's brother's wife - ଗାଧ
 jangi (ଜାଙ୍ଗି) a. - tight - ଦଠିଳ, କୋରୁ

gespa (ଗେସ୍ପା) v.t. - to leave, separate - ଛାଡ଼ିବା
 ଘଳିବା କରିବା - causative of genja
 geha (ଗେହା) v.i. - to run, flee - ଧାଇଁବା
 gēka (ଗେକା) a. - 1. loose in morals - ଚିଲି,
 ନିରାଶ୍ରମ
 2. estranged from wife or husband - ସ୍ତ୍ରୀମାନ
 ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବା
 geru (ଗେରୁ) (<o.) n. - brown, red, red ochre
 - ଗେରୁ
 gernga (ଗେରଙ୍ଗା) v.i. - to groan, moan, to
 groan with pain and exhaustion in severe
 illness - ପ୍ରଳାପ/କଳାପ କରିବା, ବ୍ୟୋମନିଦ୍ରା ଯୋଗୁଁ
 ଶବ୍ଦସ୍ବରେ ପ୍ରଳାପ କରିବା
 n. - groaning, moaning - ଅଭିଳାଷ, ଦୁଃଖ/ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ବାହାରି ଧ୍ବନି/ଶବ୍ଦ
 gropa (ଗ୍ରୋପା) v.t. - to scratch, to claw - ଗ୍ରସ୍ତ କରିବା
 n. - the act of clawing - ଗ୍ରସ୍ତ
 grai (ଗ୍ରାୟ) (pl. - nga) n. - crocodile - କୁରୁରା
 grahi (ଗ୍ରାହି) (pl. - nga) n. - a kind of snake -
 ଏକ ପ୍ରକାର ସ୍ନାୟ
 grāpa (ଗ୍ରାପା) v.t. - to teach, instruct, advise,
 explain - ଶିକ୍ଷାକର, ପଢ଼ାଇବା, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା, ଉପଦେଶ
 ଦେବା, ବୁଝାଇବା (Causative of grāmba)
 grāmba (ଗ୍ରାମ୍ବା) v.t. - to learn, read, study -
 ପଢ଼ିବା, ଶିକ୍ଷିବା
 n. - the act of learning - ପଢ଼ା, ଶିକ୍ଷା
 grāsu (ଗ୍ରାସୁ) n. - delivery place, child birth -
 ଯନ୍ତ୍ରଣାସ୍ଥାନ (ଶିଶୁ ଜନ୍ମଦେବା ସ୍ଥଳ)
 grīpa (ଗ୍ରୀପା) v. t. - to cremate. burn the body
 - ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବା/ଦାଢ଼ କରିବା
 n. - cremation - ଶବ୍ଦାବସ୍ଥା/ଶବ୍ଦ ଦହାଇବା
 grūpa (ଗ୍ରୁପା) v.t. - to surround, encircle, to
 raid - ଘେରିବା, ଗୁରୁପଟେ ଘେରି ରହିବା
 n. - the act of surrounding - ଘେରୁ

grūsi grūsi (ଗ୍ରୁସି ଗ୍ରୁସି) (<grūpa) adv. - around,
 round about, encircling - ଘେର ଘେର (ଗୁରୁପଟେ)
 grūsisi (ଗ୍ରୁସିସି) adv. - encircling - ଗୁରୁପଟେ
 ଘେରିବା/ଘେରୁ
 greji (ଗ୍ରେଜି) a - soft, pulpy - ମୋଟମୋଟ
 grehpa (ଗ୍ରେହ୍ପା) v.t. - to worm, worm by fire,
 forment - ନଷ୍ଟ କରିବା ଗରମ କରିବା, ଘେନିବା
 grēnga (ଗ୍ରେଙ୍ଗା) - v.i. - to groan - କଳାପ କରିବା
 (same as gernga)
 grēñja (ଗ୍ରେଞ୍ଜା) v.i. - to groan, moan etc - କଳାପ
 କରିବା - same as gernga (ଗେରଙ୍ଗା)
 grēska (ଗ୍ରେସ୍କା) v.i. - continuity of action form
 of verb grēnja, to groan, moan etc.
 grēspa (ଗ୍ରେସ୍ପା) v.t. - to mock, mimic,
 ridicule - ଚିତ୍କେଇବା, ଟେକେଇ ହେବା
 glōnga (ଗ୍ଲୋଙ୍ଗା) v.i. - to be muddy, impure,
 adulterated - ଦାଢ଼ିବା, ଗୋଲାଇବା, ଗୋଲିଆ ହେବା
 glōpka (ଗ୍ଲୋପ୍କା) (glōk-pa) v.t. - to mix with
 impurities, to make muddy or turbid -
 ଗୋଲାଇବା, ମିଶ୍ରଣ କରିବା, ଦାଢ଼ିବା (causative form
 of glōnga)
 glahpa (ଗ୍ଲାହ୍ପା) v.t. - to mix by stirring - ଘେନିବା
 ମିଶାଇବା, ମିଶ୍ରିତ କରିବା (to confuse)
 glik (ଗ୍ଲିକ୍) n. - surprise - ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
 glek (ଗ୍ଲେକ୍) n - surprise - ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
 glūñju (ଗ୍ଲୁନ୍‌ଜୁ) (pl. - glūska) n. - a small pool,
 puddle - ଛୋଟ ଡାଣ୍ଡିଆ, ଘୋଟା
 grāpa (ଗ୍ରାପା) v.t. - to cross, cross over, jump
 over, pass by - (ନଦ) ପାରହେବା, ଅତିକ୍ରମ କରିବା
 grāpa (ଗ୍ରାପା) v.i. - to infect - ସଂକ୍ରମଣ କରିବା
 n. - infection - ସଂକ୍ରମଣ
 grāsa (ଗ୍ରାସା) v.t. - to pass something over or
 through, to pass a thing through the out
 stretched legs - ଉପର - ଘାଁ କୋଣସି ବାଟ ଦେଇ ଛାଡ଼ି
 ଦେବା ଅତିକ୍ରମ କରିବା, ଦୂର ଗୋଡ଼ ଫୋରା ମଝିରେ ଘାଁ
 ବାଟ ଦେଇ କୋଣସି ଜିନିଷ ଅତିକ୍ରମ କରିବା

jīperi (ଜିପେରି) (pl. jīperaka) n. - bellows - ଚର୍ଚ୍ଚି
ବହୁବା ଯନ୍ତ୍ର

jīva (ଜିବା) v.t. to give - ଦେବା (same as siva)

jueli (ଜୁଏଲି) (pl. juelka/juelaka) (<o.) n. -
yoke - କୁଆଳି (the cross beam of a plough)

juel idu (ଜୁଏଲ୍ ଇଡୁ) n. - the jail - ଜେଲ

jupi (ଜୁପି) n. - the mouth of a jug - ମାଠି / ଡାଳ
ମୁହଁ

jūga (ଜୁଗା) v.i. - to suffer, to be afflicted -
ପୀଡ଼ିତ ହେବା

jūpa (ଜୁପା) v.i. and t. - to suck, absorb, to be
sucked into a socket, to cling into - ଶୋଷିବା,
ଲୁହ କରି ରହିବା (ଶର, ଟାଙ୍ଗିଆ ଗୁରୁତ୍ବ କାଠରେ)

jūpi (ଜୁପି) a. - narrow, restricted, confined -
ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ, ଅବସ୍ଥାପିତ

jūpka (ଜୁପ୍କା) (jūk - pa) v.t. - to afflict, ill
treat, to torture, cause to suffer - ହଇହଇ
କରିବା, ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେବା (causative of jūga 'to
suffer')

jūmba (ଜୁମ୍ବା) v.t. - to suck, absorb, kiss, to
cling into - ଶୋଷିବା, ଲୁହ କରି ରହିବା, ଚୁମ୍ବିବା,
ଭୁମ୍ବା ହେବା

jūla (ଜୁଲ) n. - a loan - ଋଣ, ଧାର

jendo (ଜେଣ୍ଡ) n., jendongi (ଜେଣ୍ଡଂଜି) n., jendi
(ଜେଣ୍ଡି) n. - a crest, tuft of hair, cock's comb,
horse's mare - ଚଢ଼ି

jelba (ଜେଲ୍ବା) v.t. - to draw, pull up, to drag
(a heavy object) to suck - ଟାଣିବା, ଡାକ, ମୁହଁ
ପକେଇ ଗଛ ଉପାଡ଼ିବା, ବଳପୂର୍ବକ ଟାଣିବା/ଧରିବା, ହଠାତ୍
ଢେଳି ଧରିବା

jēka (pl. - ŋga) (ଜେକା) n. - bee-hive, honey
comb - ମହୁଘେଟା

jēda (ଜେଡା) n. - love, affection, desire,
pleasure, sexual passion, pity, the mind,
spirit, life soul, heart, feelings, seat of
emotions and affections - ସ୍ନେହ, ସ୍ନେହ, ବସ୍ତା,
ଆତ୍ମା

jēda atpa (ଜେଡା ଅଟ୍ପା) v.t. - to love, to unite
the affections - ଭଲ ପାଇବା, ଜବନ ମିଳାଇବା

jēda gaṭi (ଜେଡାଗାଟି) n. - a dear one - ସ୍ନେହରତ୍ନ

jēda giva (ଜେଡାଗିବା) v.t. - to love, desire, to
be affectionate - ଭଲ ପାଇବା, ସ୍ନେହ ଦେବା

jēda johari (ଜେଡା ଜହାରି) n. - greeting out of
love and affection, grateful - ସେନେବା ବା
ସ୍ନେହବଳେ କମ୍ପାନୀ କରିବା

jēda tōspa (ଜେଡା ଡୁସ୍ପା) v. t. - to have pity on
somebody - ଦୟା ଦେଖାଇବା

jēda nōva (ଜେଡା ନବା) v.t. - to become passio-
nate, to pity, merciful, have mercy upon -
ଦୟା ଦେଖାଇବା, ବିଚଳ ପାଇବା

jēda vrēpa (ଜେଡା ବ୍ରେପା) v. i. - love to be
revised, the affection and love to be re-
awakened, mind to be reconciled - ପୁନର୍ବାର
ସ୍ନେହ ବା ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା, ମିଳାମିଶା ହେବା (ପୁନଃ),
ସ୍ନେହ ଓ ସ୍ନେହ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରେ ମନର ପ୍ରତିବନ୍ଧନ ହେବା

jēda rupa (ଜେଡା ରୁପା) v. t. - heart to be
united - ହୃଦୟର ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ

jēla (ଜେଲ) n. - love, pity, same as jēda

jroḍinga (ଜ୍ରୋଡିଙ୍ଗା) a. - deaf, dull of hearing -
ବାକ୍

jraki (ଜ୍ରାକି) a. - tight - ଟେକ, କୋର

jraki inba (ଜ୍ରାକି ଇନ୍ବା) v.i. - to be tight - ଟେକ
ହେବା, କୋର ହେବା

jraki ispa (ଜ୍ରାକି ଇସ୍ପା) v. t. - to make tight -
ଟେକ କରିବା

- jāngi inba (ଜାଙ୍ଗି ଇନ୍ବା) v.i. - to be tight - ଟେକି ହେବା, ଜୋର ହେବା
- jāngi ispa (ଜାଙ୍ଗି ଇସ୍ପା) v.t. - to make tight - same as jraki (ଜ୍ରାକି)
- jaṭi (ପ୍ଲ. - ṅga) (<o.) n. - matted hair - ଜଟି
- jani (ଜାନ) n. - priest, leader in religious worship and sacrifice - ପୁରୋହିତ, ଜାନ
- jamali (ଜାମାଲି) (ପ୍ଲ. - laka) n. - the jaw - ଜଳ ପାଟି
- jami (ଜାମି) (ପ୍ଲ. - ṅga) (<o.) n. - a guava - ଶିଙ୍ଗୁଳ
- jargi (ଜାର୍ଗି) n. - the sal tree - ଶାଳ ଗଛ
- jaleṇḍi (ଜାଲେଣ୍ଡି) n. - one kind of bird - ବକ୍ର ଚଉଁଳା - ଅର୍ଶ ପାଇଁ ଖେଳୁ ଓଷର ମୁଦ ହାତରେ ଲଗାନ୍ତି
- jali (ଜାଲି) (ପ୍ଲ. - ṅga) (<o.) n. - a net for catching fish - ଜାଲ
- jalkinga (ଜାଲିଙ୍ଗା) n. - bewilderment, state of being stupefied - ଜଡ଼, କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବମୁଦ, ବହୁଳ, ହତବୁଦ୍ଧି
- jahala/jahla (ଜାହାଲ/ଜାହଲ) (ପ୍ଲ. - ṅga) n. - brother-in-law, wife's brother (elder) - ଭାଇ
- jāñjisi/jāñjesi (ଜାଞ୍ଜିସି/ଜାଞ୍ଜେସି) (ପ୍ଲ. - saka) n. - the black bird, king crow - ଜଳପାତ୍ର
- jāñje (ଜାଞ୍ଜେ) (ପ୍ଲ. - ka) n. - the black bird - ଜଳପାତ୍ର
- jāpa (ଜାପା) v.i. - 1. to descend, come down from - ଓହ୍ଲାଇବା, ଚଳିବା ଓହ୍ଲିବା
- jāpa (ଜାପା) v.t. - to cause to descend, come down from - ଓହ୍ଲାଇବେବା, ଓହ୍ଲାଇବେବା
- jāpa (ଜାପା) v.t. - to beg, ask, request for favour, borrow - ମାଗିବା, ଚାହୁଁବେଳା କରିବା
- āma (ଜାମା) (ପ୍ଲ. - ru) n. - husband, a bridegroom - ଶାମୀ, ବର

- jāmba (ଜାମ୍ବା) v.i. - to refresh, rest, stop (doing something, cease doing something) - ବସ୍ତାନ ନେବା, କାମ ବନ୍ଦ କରିବା
- n. - rest, ceasation - ବସ୍ତାନ, ବାମ ବନ୍ଦ
- jāmbali (ଜାମ୍ବାଲି) (ପ୍ଲ. - laka) n. - the jaw - ଜଳପାଟି (same as lapaṭi/jamali)
- jāna (ଜାନା) (ପ୍ଲ. - ṅga) n. - 1. a crab - କବଡ଼ା
2. lock (that looks like a crab) ଜାଲ
- jiu (ଜିଉ) (<o.) n. - life, soul, spirit - ଜୀବନ
- ji'onī (ଜି'ଓନି) (ପ୍ଲ. - ji'onaka) n. - thatch, spear grass for thatch - ଚପର ପାଣି ଶୁଙ୍ଘ ପାତ୍ର
- jipori (ଜିପରି) (ପ୍ଲ. - jiporaka) n. - eye wax - ଲେହରା
- jiba/jibēṇḍi (ଜିବା/ଜିବେଣ୍ଡି) (ପ୍ଲ. - jibēṇḍaka) n. - moss, a species of grass growing in damp and moist places
a. - green - ଶିଉଳ, ଘନାବନା ଚାଞ୍ଚ
- jili (ଜିଲି) a. - cold, cool - ଥଣ୍ଡା
- jili inba (ଜିଲି ଇନ୍ବା) v.i. - to be cold, cool - ଥଣ୍ଡା ହେବା
- jili julu (ଜିଲିଜୁଲୁ) a. - sparkling, shining - ଚକ୍ଚକ୍
- jilijulu inba (ଜିଲିଜୁଲୁ ଇନ୍ବା) v.i. - to sparkle, shine - ଚକ୍ଚକ୍ ହେବା
- jilimili (ଜିଲିମିଲି) (ପ୍ଲ. - ṅga) n. - fire fly - ଜଳଜୁଳିଆ ଫୋଟ
- jīñja (ଜିଞ୍ଜା) v.i. and t. - to blow, fan - ବୁଝିବା, ଧାନ ବୁଝେଇବା
n. - the act of blowing, fanning - ବୁଝିବା ଗତି, ଧାନ ବୁଝିବା
- jīñjeri (ଜିଞ୍ଜେରି) (ପ୍ଲ. jīñjeraka) n. - bellows - ଉଷ୍ମ ବୁଝିବା ଯନ୍ତ୍ର (ବସ୍ତା)
- jīda/jīla (ଜିଡା/ଜିଲା) a. - thin, fine - ପତଳା, ସୁନ୍ଦର
- jīda (ଜିଡା) a. - thin (of dimension) - ପତଳା

t̥āna (ଟାଣା) n. - land, ground - ଜମି, ଭୂମି
 t̥āra (ଟାଡ଼ା) n. - land, ground - ଜମି, ଭୂମି
 t̥āra paṭu (ଟାଡ଼ା ପାଟୁ) n. } - world - ଦୁଃସା,
 t̥āra vaṇḍi (ଟାଡ଼ା ବାଣ୍ଡି) n. }
 ବସୁନ୍ଧା, ବସୁନ୍ଧା
 t̥ika (ଟିକା) (pl. - ŋga) (<o.) n. - a mark, tatoo
 mark, vaccination mark, design, embroi-
 dery - ଚିହ୍ନ, ଚିହ୍ନ, ନକ୍ସା, ଚିତ୍ର
 t̥ikaṅga uḥpa (ଟିକାଂଗା ଉହ୍ପା) v.t. - to make a
 mark, sketch etc. - ଚିତ୍ରା କୁଟି ଲେଖା, ନକ୍ସା ଡେବା
 ଲେଖା
 t̥ika t̥ikaṅga (ଟିକା ଟିକାଂଗା) a. - spotted - ଚିତ୍ରିତ,
 ଚିତ୍ରିତ
 t̥iṭa baṛa (ଟିଟାବାଡ଼ା) a. - restless, active, in a
 hurried manner - ଜଳେ ଚଳିବା/ଚଳିବା/ଚଳିବା
 ହେଉଥିବା ଲୋକ
 t̥iṭu (ଟିଟୁ) (pl. - ŋga) n. - scaffold (small one) -
 ବଡ଼
 t̥iṭeṛi vañju (ଟିଟିଋ ବାଞ୍ଜୁ) n. - the little finger
 fourth finger - କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରୁ
 t̥ipa (ଟିପା) v.t. - to fold, bend back, double up,
 to wring (clothes) - ଲୁଗା ଝୁଟିବା, ମୋଡ଼ିବା
 causative of t̥imba
 t̥imba (ଟିମ୍ବା) v.i. - to be folded, bent back -
 ଲୁଗା ଝୁଟି ହେବା, ମୋଡ଼ି ହେବା
 t̥iṇi (ଟିଣି) (pl. - ŋga) n. - a bell - ଘଣ୍ଟି
 t̥iṇi (ଟିଣି) (pl. - ŋga) n. - a bell - ଘଣ୍ଟି
 t̥ukna (ଟୁକ୍ନା) adv. - until, upto, as far as,
 as long as - ଯାଏ
 t̥uṇḍa (ଟୁଣ୍ଡା) v.t. - to shut, close, stop up -
 ବନ୍ଦ କରିବା
 t̥ūki (ଟୁକି) (pl. - ŋga) n. - the nest of a white
 ant hill - ଚୂର୍ମୁସ (ବିଲୁ ଗାଈ)
 t̥ūku (ଟୁକୁ) n. - same as t̥ūki

t̥ūku (ଟୁକୁ) n. - depression between the lower
 part of the waist and the buttocks - ମେଡୁ-
 ବେଇର ଶେର ଅଂଶ (ଗୁହ୍ୟାଙ୍ଗଳ) ଓ ଅଣ୍ଟା ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ
 t̥ūṭu (ଟୁଟୁ) (pl. t̥ūṭka) n. - the stomach, belly,
 womb - ଗେଷ୍ଟ
 t̥ūṇu (ଟୁଣୁ) (pl. - ka) n. - the trunk of a tree,
 harrow - ମଢା, ଗଛର ଗଣ୍ଡି
 t̥upā (ଟୁପା) a. - short, dwarfish - ଗୋଡ଼ା, ବାଞ୍ଛା
 t̥upri/t̥upri (ଟୁପ୍ପା/ଟୁପ୍ପା) a. - short - ଛୋଟ
 (ଉଚ୍ଚତାରେ) ଗୋଡ଼ା
 t̥eki (ଟେକି) (pl. - ŋga) (<o.) n. - an earthen-
 ware pot - ହାଣ୍ଡି, ଗୋଡ଼ା
 t̥eki baṇḍi (ଟେକିବାଣ୍ଡି) n. - pots and pans,
 various kinds of pots - ବାସନକୂଳ
 t̥riḥpa (ଟ୍ରିହ୍ପା) v.i. - to be slippery, to slip, to
 be smooth and glossy - ଘେଡ଼ା
 n. - slipperiness, slick - ଘେଡ଼ା
 t̥rēka (ଟ୍ରେକା) (pl. - ŋga) n. - bat - ବାଦୁଡ଼ି
 t̥rāḍa (ଟ୍ରାଡ଼ା) (pl. - ŋga) n. - the liver - ଚକ୍ର

d

ḍoṛo (ଢ଼ୋ) (pl. - ŋga) n. - a leaf cup - ଡୋଲ
 ḍoḍi (ଢ଼ଡ଼ି) (pl. - ŋga) n. - a bamboo fish trap
 or net - ମାଛ ଧରଣ ବୋଲ
 ḍoḍga (ଢ଼ୋଗା) v.i. - to roll in the ground,
 grovel - ଭୂମିରେ ଲେଟିବା, ଗଡ଼ିବା
 ḍopa ḍūra (ଢ଼ୋପା ଢୁରା) (pl. - ŋga) n. - thick
 stick, club - ମୋଟା କାଠ, ଡୋ
 ḍoba (ଢ଼ୋ) (pl. - ŋga) n. - shrub - ଗୁଳ୍ମ
 ḍom/ḍomba (ଢ଼ମ/ଢ଼ମ୍ବା) n. - the pan cast
 ḍola (ଢ଼ୋ) (pl. - ŋga) (<o.) n. - a large brass
 drum - ଢକ ପ୍ରକାର ବାଜା

jrakna/jrangna (ଜ୍ରାକ୍ନା/ଜ୍ରାଙ୍ଗନା) adv. - tightly - କଠିନଭାବେ

jrānga (ଜ୍ରାଙ୍ଗା) a. - rough, gravelly - ବନ୍ଧୁର, କଞ୍ଚା-କଞ୍ଚା

jrāmbu (pl. jrāpka) (ଜ୍ରାମ୍ଭୁ) n. - an udder - ପଶୁର ଗାଈର

jrūva (ଜ୍ରୁଭା) v.i. - to be shed, cast off, to fall off (leaves, fruits etc.) - କ୍ଷୀଣ ହେବା, ଗୁଡ଼ିକା, ଗଛରୁ ପତ୍ତ, ଫଳ ପଡ଼ିବା

jlōti (ଜ୍ଞଳିତ) a. - over shadowed, overhung by trees - ଘେନି, ଗଛଦ୍ୱାରା

jrīpa (ଜ୍ଞିପା) v. t. - to rescue, save, deliver, protect - ବନ୍ଧୁରୁ ରକ୍ଷା କରବା, causative of jrīva

jrīpka (ଜ୍ଞିପକା) n. - the groin - ଜଞ୍ଜିର ଓ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସ୍ଥାନ

jrīva (ଜ୍ଞିଭା) v.i. - to step over (an obstacle) to escape, to be saved, to be released (set free) - ବନ୍ଧୁରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା, ବନ୍ଧୁରୁ ଅନ୍ଧେନ କରବା, ବନ୍ଧୁରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା

†

toi (ତୋ) (pl. - ŋga) n. - parrot - ଶୁଣ୍ଠା

tonḍa (ତଣ୍ଡା) (pl. - ŋga) n. - lip - ଚୁଟି

tōṇḍa (ତୋଣ୍ଡା) v. t. - 1. to begin, initiate (ceremonially) - ଆରମ୍ଭ କରିବା, ଉଦ୍‌ଘୋଷଣା କରିବା
2. to scold - ଗାଳି କରିବା

tōpa (ତୋପା) (pl. - ŋga) n. - basket (small) a flat basket - ଚୋର (ବାସ୍ତବ ପାତ୍ରରେ ବୋହି)

tōra (ତୋରା) (pl. - ŋga) n. - the sting of a crab or centipede - ବୋହ, ବହୁଦଳ ଚିରୁର ଗୋଟି ମୁହଁ ଡଞ୍ଜି

tōla (ତୋଳା) (pl. - ŋga) n. - a lump, excrescence - ଝୁଲ

ṭaṅgi (ଟାଙ୍ଗି) (pl. - ŋga) (<o.) n. - an axe, a particular type of axe (each and every kōṇḍ man carry with them this type of axe when they out from home) - ଟାଙ୍ଗି, ଟାଙ୍ଗି

ṭaṭi poṭi (ଟାଟି ପୋଟି) (pl. ŋga) n. - bed, a kind of mat (made of bamboo) ଟାଟି (କାଞ୍ଚିଆ ଗାଈରେ ଘେରି)

ṭaḍi (ଟାଡ଼ି) (pl. - ska) n. - a mother, woman, female - ମା, ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ

ṭaḍuri (ଟାଡ଼ୁରି) (pl. ṭaḍuraka) n. - a rain hat, umbrella made of leaves and bamboo - ଟାଡ଼ି, ପତ୍ରଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଟାଡ଼ି

ṭaḍra (ଟାଡ଼୍ରା) a. - a cock, male bird, a male animal usually used with koju - ଟାଡ଼ିର (କୁକୁରା) କନ୍ୟା

ṭapal (ଟାପଲ) a. - bald - ଚୋରା (ମୁଣ୍ଡ)

ṭapri (ଟାପ୍ରି) a. - short, a short man - ଚୋରା, ବାହାଡ଼

ṭahi (ଟାହି) (pl. - ŋga) n. - the stone of the mango fruit - ଟାହି ଟାହି

ṭākori (ଟାକୋରି) (pl. - ṭākora) (<o.) n. - the ankle - ଟାକୋରି, ଟାକି

ṭāka (ଟାକା) (pl. - ŋga) (<o.) n. - money, rupee - ଟଙ୍କା

ṭākuri (ଟାକୁରି) (pl. ṭākura) (<o.) n. - the ankle - ଟାକି, ଟାକି

tāṅgara/tāṅgra (ଟାଙ୍ଗାରା/ଟାଙ୍ଗ୍ରା) (<o.) a. - shaved, bald, a place without any tree or grass - ଚୋରା, ଟାଙ୍ଗ୍ରା (ମୁଣ୍ଡ କାଞ୍ଚି କୋଷ୍ଠି ଟାଙ୍ଗ୍ରା)

ṭāṭa (ଟାଟା) v.t. - to clothe, to put on clothes, to gird the loins cloth round the waist - କୁରା ପିନ୍ଧିବା, କୁରା ପିନ୍ଧିବାରେ ବନ୍ଧିବା

- daba giva (ଦାବ ଗିବା) v. t. - to prosecute a person in the law courts, to bring a law suit against - ଅପରାଧ/ଅପରାଧୀଙ୍କ ବିଚାର
- dabi (ଦାବି) (pl. - ṅga) (<o.) n. - a small substance made by tin to be used as light - ଡିବି, ଡିବିର
- dabu (ଦାବୁ) (pl. - ṅga) n. - money, copper price - ଡାବୁ
- daberi (ଦାବେରି) (pl. daberaka) n. - a napkin, small cloth used as loin cloth of the kōnd woman - ଡାବେରି (କଣ୍ଡ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବ୍ୟବହୃତ)
- daberi dōru (ଦାବେରି ଡ଼ରୁ) n. - umbilical cord - ଡାବେରି ଡ଼ରୁ
- darba (ଡାଡା) (pl. - ṅga) n. - a pedestal placed near the doorway of a house - ଡାଡା (ଗୃହର ଦ୍ଵାର ନିକଟରେ ଥିବା ପଥର ଗୋଟିଏ)
- dahi (ଡାହି) (pl. - ṅga) n. - a patch of newly acquired land, turmeric field - ଡାହି (ନିଉଁ ଜମି)
- dahi kele (ଡାହି କେଲେ) (pl. - ka) n. - a large sickle used for cutting small branches or long grass - ଡାହି କେଲେ (କ୍ଷୁଦ୍ର ଶାଖା କାଟିବା ବା ଗଛର ଡାଳ କାଟିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ)
- dāi giva (ଡାଈ ଗିବା) v.t. - to compare, measure by comparison - ଡାଈ ଗିବା
- dāki (ଡାକି) (pl. - ṅga) n. - 1. a skull - ଡାକି
2. shell of tortoise, turtle, coconut or egg - ଡାକି (କର୍କଶ କେରକ, କଙ୍କଡ଼ା କେରକ, ଅଣ୍ଡା କେରକ)
- dākoli (ଡାକୋଲି) a. - convex, curved, bent - ଡାକୋଲି
- dāngi (ଡାଙ୍ଗି) n. - envy, enmity, jealous, violent - ଡାଙ୍ଗି (ଅପମାନ, ଅପମାନ, ଅପମାନ)
a. - envious, malicious - ଡାଙ୍ଗି

- dāñju (ଡାନ୍‌ଜୁ) (pl. dāska) n. - 1. moon, month, season, period - ଡାନ୍‌ଜୁ, ମାସ, ଋତୁ, ସମୟ
2. kernel of the mango stone - ଡାନ୍‌ଜୁ କୋର
- dāṭa (ଡାଟା) n. - strength, hard, stiff, difficult, tough - ଡାଟା, ଡାଟା
- a. - strong, powerful, hard - ଡାଟା, ଡାଟା
- dāṭka (ଡାଟକା) v. i. - continuity of action form of the verb dāṭa
- dāḍa (ଡାଡା) v. i. - to increase in number, multiply, to swell (as a wound) - ଡାଡା, ଡାଡା
- dāḍaki (ଡାଡାକି) a. - corpulent, fat and heaviness of a person or animal - ଡାଡାକି, ଡାଡାକି
- dāmba (ଡାମ୍‌ବା) v.t. - to pound, crush by pounding - ଡାମ୍‌ବା କୁଟିବା
n. - pounding, crushing - ଡାମ୍‌ବା
- dāsa (ଡାସା) v.t. - to measure - ଡାସା
- dāra/dāra (ଡାଡା/ଡାଡା) adv. - after, afterwards, later on - ଡାଡା, ଡାଡା
- dāri (ଡାରି) (pl. - ṅga) n. - scaffold, a platform raised on poles for storing straw or grain or wood - ଡାରି (ଧାନ, ଗହଳ, ଗହଳ କମ୍ପା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ)
- dikunī (ଡିକୁନି) (pl. dīkunaka) n. - a chisel - ଡିକୁନି, ଡିକୁନି
- dikuri (ଡିକୁରି) (pl. dīkuraka) n. - same as dikunī - ଡିକୁରି, ଡିକୁରି
- dikseri (ଡିକ୍‌ସେରି) (pl. dīkseraka) n. - a fish insect - ଡିକ୍‌ସେରି
- digali (ଡିଗାଲି) (pl. dīgalaka) n. - a large brass pot - ଡିଗାଲି ପାତ୍ର
- dīnga (ଡିଙ୍ଗା) n. - the life, the flame of life, spirit, soul - ଡିଙ୍ଗା

- dōlgi (ଦୋଲ୍ଗି) (pl. - ṅga) n. - an uncastrated pig - ଖାସ୍ତା ବା ଅସ୍ତ୍ରା ହୋଇ ନ ଥିବା ସ୍ତ୍ରୁଣ୍ଡି
 dōho (ଦୋହ) (pl. - ṅga) n. - a leaf cup - ଚୋଲ
 same as do²o
 dōhoṇa (ଦୋହୋ) (pl. - ṅga) n. - a metal saucepan with two handles - ଟେକେଇ
 dōka (ଦୋକା) (pl. - ṅga) n. - the throat, front part of the neck - ଗଳା
 dōka klāpa (ଦୋକା କ୍ଲୋପା) v.i. - to snore - ସ୍ବପ୍ନାସ୍ବପ୍ନାସ
 dōka krāpa (ଦୋକା କ୍ରୋପା) v.i. - to snore - ସ୍ବପ୍ନାସ୍ବପ୍ନାସ
 dōka nāla (ଦୋକା ନାଲ) n. - the gullet, wind pipe - ପରାଦ ପିତା ନଳୀ (ନାଳବାଣେ)
 dōka mrēsa (ଦୋକା ମ୍ରେସା) v.t. - to throatle, choke - ଗଳାରେ ଚଢ଼ା ରଖିବା, ଚଢ଼ାବା, ଚଢ଼ାବା (ଫାଟି)
 dōki (ଦୋକି) (pl. - ṅga) n. - a species of gourd - ଶିଳା ଲୁହ (ଏଥିରୁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିବା ପାତରେ ଖାଦ୍ୟ ନେବା ଧରଣର ଲୁହ)
 dōpi (ଦୋପି) (pl. - ṅga) n. - a suckling pig, pig's kid - ସ୍ତ୍ରୁଣ୍ଡି ଛୁଆ
 dōṇḍi (ଦୋଣ୍ଡି) (pl. - ṅga) n. - a pumpkin - ଲୁହ, ଲୋହ
 dōpa (ଦୋପା) v.i. - to lie down, sleep, recline - ଚୋଇବା ଶୋଇବା/ଶୋଇବା
 dōra (ଦୋରା) (pl. - ṅga) n. - wrinkle - ଚଢ଼ିତ ଲେଖା (ଲେଖା ଓ ଲେଖା)
 dōru (ଦୋରୁ) (pl. - dōrka) n. - a rope, string - ଦଉଣି
 dōru vēpa (ଦୋରୁ ବେପା) v.t. - to twist strands into a rope - ଦଉଣି ବଢ଼ାବା
 dōre/dōreñji (ଦୋର/ଦୋରେଞ୍ଜି) (pl. dōreñjaka) n. - a metal bell hung round the neck of a buffalo or bullock - ମୁଣ୍ଡି ଲୁହା ଲୋହ ବେକରେ ବୋ ହୋଇଥିବା ପିନ୍ଧିଲ ବଣି
 dā'isi (ଦା'ଇସି) n. - morning, early morning - ସକାଳ, ଭୋର same as nāḍisi
 dakali (ଦାକାଲି) (pl. dakalaka) (<o.) n. - a clod of earth - ଚୋକ ଲ ଚୋକା
 daki (ଦାକି) (pl. - ṅga) n. - the chest, the breast bone - ଛୁଇଁ
 dakrūmi inba (ଦାକ୍ରୁମି ଇନ୍ବା) v.i. - to die suddenly, suddenly collapse, to be killed in the spot - ହେଉ ଉ ମରାଯିବା
 daga daga (ଦାଗାଦାଗା) a. - bald - ଚୋ
 dagari (ଦାଗାରି) (pl. daga rka) n. - the wooden peg at the end of the shaft of a plough to which the yoke is fastened - ଲୁହାଲୁହା ବେକ୍ତି ବାଉଁଶ ପାଇଁ ଥିବା ଚଢ଼ା ବା କଳା
 dagjēri (ଦାଗ୍ଜେରି) a. - bare, unfruitful, desert, barren - ବନ୍ୟା
 dangara (ଦାଙ୍ଗାରା) n. - a unmarried boy - ଧାଙ୍ଗା
 dangari (ଦାଙ୍ଗାରି) n. - a unmarried girl - ଧାଙ୍ଗା
 dangari idu (ଦାଙ୍ଗାରି ଇଡୁ) n. - a house or room used as dormitory for unmarried girls and boys of a kondh village - ଧାଙ୍ଗାରି ଗର
 dangesi (ଦାଙ୍ଗେସି) (pl. dangesaka) n. - pan - କଢ଼େଇ
 danda (ଦାନ୍ଦା) (pl. - ṅga) n. - a pole, beam - ଦଣ୍ଡା, ଶୁଣ୍ଠ, ଡେଇ
 danda sōru (ଦାନ୍ଦା ସୋରୁ) (pl. - sōrka) n. - slope of the hill - ଡେଇର ଡେଇ ଲମ୍ବା ଡଂଗ
 dāṇḍe/dāṇḍe'e (ଦାଣ୍ଡେ/ଦାଣ୍ଡେ'ଏ) adv. - quickly, fast, immediately, at once, soon, as soon as - ଚଢ଼ିକ, ହେଉ
 daba (ଦାବା) (pl. - ṅga) n. - a cover, lid - ଡାକ୍ତରୀ
 daba (ଦାବା) n. - prosecution, law suit, a claim, accusation - ଡାବ, ଅପରାଧ ଅଭିଯୋଗ

dūkuli (ଦୁକୁଲି) (pl. dūkulaka) n. - a hump,
 hunch - ଭୁଲ, ଲୁଲ ଲୁଲ ଚାଲିବା ଲେକ
 dūṇḍu (ଦୁଣ୍ଡୁ) a. - supported or carried on the
 back - ପିଠିରେ ବୋହାବା
 dūṇḍugiva (ଦୁଣ୍ଡୁଗିବା) v.t. - to carry a person
 or thing on the back - ପିଠିରେ ଲଦ ନେବା
 dūpa (ଦୁପା) v.t. - to drive, guide a vehicle
 or animal or herd - ଚାଟି ଦେବାଦେବା, ଚାଟି
 କୋଇବା, ଅଣାଳା କେବା (ଗୋରୁ, ହେଳା ଇତ୍ୟାଦି)
 dūpa (ଦୁପା) (dūp-pa) v. t. - 1. to cause to
 shrink - ସଙ୍କୁଚିତ କରାଇବା
 2. to shorten, contract, pull together -
 ଛୋଟ କରିବା causative of verb dūmba
 dūma/dūmba (ଦୁମା/ଦୁମ୍ବା) (pl. - ṅga) n. - an
 insect, an insect paradise, a tick - ଟିକ
 dūmba (ଦୁମ୍ବା) v.i. - to be shrunken, contra-
 cted, to shrink - ସଙ୍କୁଚିତ ହେବା, ସମ୍ପୀଡ଼ିବା, ଛୋଟ ହେବା
 dūsa (ଦୁସା) v.t. - to carry on the head - ମୁଣ୍ଡରେ
 ବୋହାନେବା
 dūspa (ଦୁସ୍ପା) v.t. - to bring to light, to cause
 to 'start forth, to remind - ଲେଖିଲେଖିଲେଖି
 ହଜିବା, ଶେଷ କରିବା causative of dūñja
 dūra (ଦୁରା) (pl. - ṅga) n. - a stick used by
 herdsmen to drive cattle or buffalo - ଚରାଡ଼ି
 ଧରିବା ଚାଡ଼ି
 dūra giva (ଦୁରା ଗିବା) v.t. - to plough across for
 the second time - ଦ୍ଵିତୀୟ ଥର ଚରା ପୁର (ଚେରା)
 ଖୁସ କରିବା
 dekalī (ଡେକାଲି) (pl. dekalaka) n. - a clod of
 earth - ମାଟି ଟେକା same as dakali (ଡାକାଲି)
 dekia krādi (ଡେକିଆ କ୍ରାଡ଼ି) (pl. - ṅga) n. -
 hyena - ହେଟାକାବା, ହେଟା
 deṅga viha (ଡେଙ୍ଗା ବିହା) (pl. - ṅga) n. - a mos-
 quito - ମଶା

depa (ଡେପା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - coast, river
 bank, rising ground high land, lower
 slopes of a hill, earth platform, dias -
 ଡିପ ଜାଗା, ଡିପ ଜମି, ନଦକୂଳ ।
 deli/dili (ଡେଲି/ଡିଲି) n. - time, season, occa-
 sion - ସମୟ, ବଡ଼ି
 dehka (ଡେହକା) v.t. - to carry on the shoul-
 ders, carry by means of a pole across the
 shoulders - ଗାଦିରେ ବଡ଼ି ବୋହାବା
 dehiṅgi (ଡେହିଙ୍ଗି) } a. and adv. - like, similar,
 deheṅgi (ଡେହେଙ୍ଗି) } as like as - ପରି, ଗୋଟି
 dehṅgi (ଡେହଙ୍ଗି) }
 dēka (ଡେକା) (pl. - ṅga) n. - a musical instru-
 ment made of strings like a. violin,
 piano - ଡାକ୍ତରୀ
 dēga (ଡେଗା) (pl. - ṅga) n. - a branch, bough,
 twig - ଡେଇଁ ଲତା ଡାଳ
 dēṭi (ଡେଟି) (pl. - ṅga) n. - the waist - ଅଣ୍ଟା
 same as rēṭi
 dēla (ଡେଲା) (pl. - ṅga) n. - small branch of a
 tree, a twig, a stem of a creeping or clim-
 bing branch - ଶାଖାପତାଖା, କଞ୍ଚ ଲତା ଶାଖା
 dēva (ଡେବା) (pl. - ṅga) n. - a large bamboo
 basket for storing grain - ଘଡ଼ ପକାଇ ବଡ଼ ବୋର
 (ଘଡ଼େ ଘାଡ଼, ଘଡ଼ା, ମାଡ଼ିଆ ଘଡ଼ା ଓଡ଼ା ଗୋଡ଼ାଓଡ଼ା)
 dēspa (ଡେସ୍ପା) v.t. - 1. to raise, lift, to praise,
 flatter - ଉଠେଇବା, ଚୋଟିଟି ଚୋଟି ଚୋଟିବା, ଉତ୍ତରା
 କରାବା
 2. to weigh, pound - ଡେଇଁ କରିବା
 dēri (ଡେରି) n. - a species of millet, ragi -
 ମାଡ଼ିଆ
 drōka (ଡ୍ରୋକା) n. - snoring, a snore - ଡ୍ରାଡ଼ି
 drādu (ଡ୍ରାଡୁ) (pl. drātka) n. - a calf - ବାଘୁ

- dīṅga prūṅga (ଦିଙ୍ଗା ପ୍ରୁଙ୍ଗା) v.i. - spirit to be cut off, to die - ମରିବା
- dīṭi (ଡିଟି) (pl. - ṅga) n. - mirror, glass - ଦର୍ପଣ
- dīpa (ଡିପା) v.t. - to put a pot or vessel on the fire - ଚୁଲି ଉପରେ ଖୁଣ୍ଟ ବସାଇବା
- dīperī (ଡିପେରି) (pl. dīperaka) n. - a small loin cloth - ଛୋଟ ଚୋରୁଆ
- dīpka (ଡିପ୍କା) v.t. - to kill, murder - ହତ୍ୟା
ଭେଦା n. - murder - ହତ୍ୟା
- dīmbu (ଡିମ୍ବୁ) n. - a white ant - ଉଲ
- dīmbuli kuna (ଡିମ୍ବୁଲିକୁନା) (pl. - ṅga) n. - a white sweet potato - ଏକ ପ୍ରକାର କଇଁ
- dīli/deli (ଡିଲି/ଡେଲି) n. - season, time, occasion, menstrual period - ସମୟ, ଋତୁ
- dīha (ଡିହା) n. - ill temper, bad humour - ରୁଷିବା, ଅନ୍ଧାକର କମାଇବା
a. - ill tempered, etc.
- dīga (ଡିଗା) v.t. - 1. to touch, feel - ଛୁଇଁବା
2. to touch (to come in contact with a child after 21 days of its birth) - ପିଲା ହୋଇଥିଲେ ୨୧ ଦିନ ପରେ ଛୁଇଁ ହେବା
- dīṅga (ଡିଙ୍ଗା) v.i. - 1. to flick as light or fire, to burn as fire - ନିଆଁ ପରି ପେଡ଼ିବା କିମ୍ବା ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହେବା
2. to burst into flame - ଜଳନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା
- dīṇderi (ଡିଂଡେରି) a. - distended, belly puffed out after eating - ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ମଣିଷର ପେଟ ବଡ଼ ହୋଇଥିବା..... ବେଙ୍ଗ/ମୁଣ୍ଡା ପ୍ରଭୃତି ଖାଇ ପାତ୍ର ପେଟ ବଡ଼ ହୋଇଥିବା.....
- dīpa (ଡିପା) (pl. - ṅga) n. - tongs, a pair of stakes or pegs placed on either side of the plank to support it - ସାହାଯ୍ୟକ୍ରି ଚୁଲି ବାଉଁଶ ବାଉଁଶ ବୁଲପଟେ ବସା ଦେଇ ରଖିବା

- dīpka (ଡିପ୍କା) v.t. - to burn, to light a fire, to cause to flame - ଜଳିଯିବା, ନିଆଁ କଳାଇବା
causative of verb dīṅga
- dīmu/dīmbu (ଡିମ୍ବୁ/ଡିମ୍ବୁ) (pl. dīpka) n. - a white ant - ଉଲ
- dīmsa (ଡିମ୍ସା) } (pl. - ṅga) n. - an earth
dīmpsa (ଡିମ୍ପସା) }
dīmba (ଡିମ୍ବା) } ram - ଧୁମ୍ବ
- dīsa (ଡିସା) (pl. - ṅga) n. - tongs, princers, a sling made of split bamboos for carrying firewood etc. - କାଠ ବୋହୁବା ଜମନ୍ତେ ବାଉଁଶ ପାତ୍ରରେ ଧରି ହୋଇଥିବା ଉଲ
- dūkuli/dūkulī (ଡୁକୁଲି/ଡୁକୁଲି) (pl. dūkulaka) n. - a hump, hunch - କୁଳ, ଅଣ୍ଟା ଲାଞ୍ଜିଲେ ବାହାରିବା କୁଳ
- dūkurī (ଡୁକୁରି) (pl. dūkuraka) n. - a hump, hunch - କୁଳ, ଅଣ୍ଟା ଲାଞ୍ଜିଲେ ବାହାରିବା କୁଳ
- duñja (ଡୁଞ୍ଜା) v.i. - 1. to try, attempt, start forth - ଚେଷ୍ଟା ହେବା
2. to practice - ଅଭ୍ୟାସ କରୁବା
3. to come to light - ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସିବା
n. - an attempt, trial - ଚେଷ୍ଟା
- dūda (ଡୁଡା) v.i. and t. - to tread, trample, step upon, to crush - ଗୋଡ଼ରେ ଦଳିବା କିମ୍ବା ମକଡ଼ିବା
- dūṇḍa (ଡୁଂଢା) (pl. - ṅga) n. - a stalk, stem - ଫଳେଇ ଗାଈର ଦେହରେ ଫୁଲାଇବା କାଠ (ଡାଣିଆ)
- dūpka (ଡୁପ୍କା) v.t. - to sweep up, clear away rubbish, to rinse the land - ହୋଇ ବୋବା (ଜାଳ), ଜମି ସଫା କରିବା (ସ୍ୱପ୍ନ ଜମନ୍ତେ)
- dūb inba (ଡୁବ୍ ଇନ୍ବା) (<o.) v.i. - to be immersed, dipped - ବୁଡ଼ିବା
- dūb ispa (ଡୁବ୍ ଇସ୍ପା) (<o.) v.t. - to immerse, dip - ବୁଡ଼ିବା

tahpa (ତାହ୍ପା) v. t. - to smooth off, level down, to scrape - ପାଲିଷ୍ଟ କରବା, ଗୁସ୍ତିବା
 tāka (ତାକା) v.i. - to walk, move - ଚାଲିବା
 tāja (ତାଜା) v. i. - to wipe, erase - ପୋଛିବା, ଲୁଗାଇବା
 tānu (ତାନୁ) n. and pron. - he himself, she herself - ସେ ନିଜେ
 tāpe (ତାପେ) n. - his house, their house - ତା'ର ଘର, ସେମାନଙ୍କର ଘର
 tāru (ତାରୁ) (pl. tārka) n. - an ant, black ant - କାନ୍ତା କନ୍ତା
 tāla (ତାଳ) (pl. - ŋga) (<o.) n. - palm tree or fruit - ତାଳ, ତାଳ ଗଛ
 tāsa (ତାସା) (<o.) n. - cultivation, agriculture - ଶୁଷ୍ଟ
 tāsa gaṭaṇju (ତାସା ଗାଟାଣ୍ଡୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a cultivator - ଶୁଷ୍ଟୀ, କୃଷକ
 tāsa gaṭari (ତାସା ଗାଟରି) (pl. - gaṭai) n. - an woman belongs to farmer's family - ଶୁଷ୍ଟୀର ସ୍ତ୍ରୀ, ଶୁଷ୍ଟୀକୁଳର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ
 tāra (ତାରା) n. - comfort, consolation - ସୁଖ, ସନ୍ତୋଷ, ଅଭ୍ୟାସ
 tāri (ତାରି) (pl. - ka) n. - plantain - କଦଳୀ
 tija (ତିଜା) v.i. - to wake up, awake from asleep - ଚେତା ହେବା, ଜାଗ୍ରତ ହେବା
 tituri/tit'ufi (ତିତୁରି/ତିତୁଫି) (pl. tituraka/tituraka) n. - the cells of a black ant hill - ଉଇସବୁ, ଗଛରେ ଥିବା କାନ୍ତାଘର/ସୁତଥ (ନୟୁର ଶାଏ)
 tinba (ତିନ୍ବା) v.t. - to eat - ଖାଇବା
 tinba unba (ତିନ୍ବା ଉନ୍ବା) n. - food and drink, meals - ଖାଦ୍ୟ
 tiri (ତିରି) a. - clear, bright, pure, holy - ପରିଷ୍କାର, ସ୍ୱଚ୍ଛ, ନିର୍ମଳ, ପବିତ୍ର
 tirga (ତିର୍ଗା) v.i. - to shiver, tremble - କମ୍ପିବା, ଡରିବା

tispa (ତିସ୍ପା) v.t. - to awaken, to wake a person from asleep - ଉଠାଇବା (ନଦରୁ) ଜାଗ୍ରତ କରାଇବା (causative form of tija)
 tira/tiranga (ତିରା/ତିରଙ୍ଗା) n. - boiled rice water, gruel - ପେଜ, ପଦାଳ, କୋରୁଣି
 tiri (ତିରି) a. - sacred, true, trust-worthy - ପବିତ୍ର, ସତ୍ୟ
 tispa (ତିସ୍ପା) v.t. - to feed - ଖୁଆଇବା, ଖୁଆଇନେବା (causative form of verb tinba)
 tubga (ତୁବ୍ଗା) v.t. - to fasten a necklace (one's own) - ନିଜେ ଦ୍ୱାରା ପିନ୍ଧିବା
 tubga giva (ତୁବ୍ଗା ଗିବା) v.t. - to fasten a necklace of another woman to cause to fasten a necklace - ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଦ୍ୱାରା ପିନ୍ଧାଇଦେବା
 tumba lāñju (ତୁମ୍ବା ଲାଞ୍ଜୁ) (pl. - lāska) n. - a butterfly - ପ୍ରଜାପତି
 turra (ତୁର୍ରା) (pl. - ka/ŋga) n. - a kind of vegetable - କୁଡୁର
 tule'e (ତୁଲେ'ଏ) a. - half, halfway, middle, amid - ଅଧା, ଅଧାରେ, ମଝିରେ
 tuspa (ତୁସ୍ପା) v. t. - to pierce, bore, dig (a hole) - କଟା କରବା, ଖୋଦି କରବା
 tuhpa (ତୁହ୍ପା) v.t. - to sacrifice, throw off, cast away, abandon, leave, give up, divorce - ସମର୍ପଣ କରିବା, ତ୍ୟାଗହେବା/ଡିଙ୍ଗି ଦେବା ଛାଡିବା, ଛାଡିପକେ ଦେବା
 tūki (ତୁକି) n. - decision, judgement - ନିଷ୍ପତ୍ତି, ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି
 tūki giva (ତୁକି ଗିବା) v.t. - to judge, give decision - ବିଚାର କରିବା, ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଦେବା, ନିଷ୍ପତ୍ତି ଶୁଣାଇବା
 tūgu (ତୁଗୁ) n. - the blood that comes first at the time of delivery - ପ୍ରଥମ ସ୍ତବ୍ଧ ପ୍ରଥମ ରକ୍ତସ୍ରାବ
 tūloki (ତୁଲୁକି) n. - darkness, mid-night - ଅନ୍ଧାର, ଅନ୍ଧାର

drāmu/drāmbu (ଦ୍ରାମୁ/ଦ୍ରାମ୍ବୁ) (pl. drāpka) n. -
nerve, fibre, a tendon - ଶିର, ଶିରୋବିଶିର, ସ୍ନାୟୁ,
କନ୍ଥ
drīpa (ଦ୍ରୀପା) v.t. - to drag, drag away, abduct
ତାଣିବା, ଟାଣିବା
drumeli (ଦ୍ରୁମେଲି) } n. - lightening - ବଜ୍ର
drumbeli (ଦ୍ରୁମ୍ବେଲି) }
dre'onji (ଦ୍ରେ'ଓଞ୍ଜି) (pl. dre'onjaka) n. - a tail -
କଣ୍ଡ same as drēlu
dreha/irehe (ଦ୍ରେହା/ଇରେହେ) - a. and adv. - much,
many, more, large - ଅଧିକ, ବହୁତ, ନିଜ
drēṇḍu (ଦ୍ରେଣ୍ଡୁ) (pl. drēṇḍka) n. - a tail କଣ୍ଡ
same as dre'onji
drēlu (ଦ୍ରେଲୁ) (pl. drēlka) n. - a tail - କଣ୍ଡ
drāpa (ଦ୍ରାପା) (pl. - ŋga) - a step, thresh hold
ଧାମାତ, ପ୍ରବେଶ ପଥ/ସ୍ତମ୍ଭର ଏକତ୍ତ
ḍṛu (ଡ୍ରୁ) n. - a loud report, thunder, noise of
explosion - ଡକ୍‌ଡକ୍

T

torga (ତର୍ଗା) v.i. - to writhe, twist or roll in
pain, suffer mental agony - ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନରେ ବେଗିବା
ତନ୍ମୁ ଏପରିଭାବେ ବେଗିବା, ମାନସିକ ଅସାନ୍ନତା କନ୍ଥା ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ
ଭାବରେ ବେଗିବା
torika (ତୋରିକା) n. - theft - ଚୋରୀ, ଚୋରାପଣ
tohpa (ତୋପା) v.t. - 1. to tie, bind, fasten -
ଘରୁଟିରେ ବାନ୍ଧିବା
2. to close a bag - ମୁଣ୍ଡର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିବା
tōga (ତୋଗା) (pl. - ŋga) n. - a fig, fig tree - ତମ୍ବିର
tōga (ତୋଗା) v.t. - to kick, to stamp the feet -
ପଦ ଘାତ କରିବା, ଗୋଇଁବା ମାରିବା
tōñja (ତୋଞ୍ଜା) v.i. - to appear, to be visible -
ଦେଖାଯିବା, ଦୃଶ୍ୟ ହେବା

tōlo (ତୋଲ) n. - preparation, readiness - ପ୍ରସ୍ତୁତ,
ପ୍ରସ୍ତୁତ
tōlo āva (ତୋଲ ଆବା) v.i. - to be prepared, be
ready - ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା
tōlo giva (ତୋଲ ଗିବା) v.t. - to prepare, make
ready - ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା
tōla (ତୋଲା) (pl. - ŋga) n. - egg - ଡମ୍ବା, ଡମ୍ବ - same
as baṭa
tōspa (ତୋସ୍ପା) v.t. - to show, to guide, to
expose, to cause to appear - ଦେଖାଇବା, ପଥ
ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା causative of tōnja
tōru/tōre (ତୋରୁ/ତୋରେ) n. - friendship, a friend,
companion, companionship - ବନ୍ଧୁ, ସଙ୍ଗାତ, ମିତ୍ର
a. - friendly
tangi (ତାଙ୍ଗି) (pl. - ska) n. - a younger sister -
ସାନ ଭଉଣୀ
tañji (ତାଞ୍ଜି) (pl. tañjeru) n. - father - ବାପା
tapa (ତାପା) n. - old uncultivated land with
grass and small bushes - ବହୁତ ଦାନ ଧରା ଗୁଣ୍ଡ
ହୋଇ ନ ଥିବା ପୁରୁଣା ଜମି (ସାଧାରଣ ଗଛରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ)
tapa (ତାପା) v.t. - to bring (something to a
place) - ଆଣିବା
tapka (ତାପ୍କା) v.t. - to go and bring, to fetch
ଗାଲିଙ୍ଗି ଆଣିବା
tabla (ତାବ୍ଲା) (pl. - ŋga) n. - a pot - ଡେକ୍‌ଡି
taberi (ତାବେରି) (pl. taberaka) n. - a shelf, a
shelf just on the above of the door - ଦୁଆର
ବନ୍ଦ ଉପରେ ଥିବା ପଟା (ଘରେ ଲେଖି ଖଜଣା ଉପାୟ)
tama (ତାମା) (pl. - ŋga) n. - big brass pot - ବଡ଼
ପିତ୍ତଳ ଡଣ୍ଡା
tali (ତାଲି) n. and a. - a hen, a female bird or
animal - ବୁଆ ବନ୍ଦ, ବୁଆଣୀ ବୁଆ, ପଣ୍ଡା ପଣ୍ଡା
taleri (ତାଲେରି) (pl. - taleraka) (<o.) n. - disk
ଢାଳ

tlōpka (ତ୍ଲୋପ୍କା) v.t. - to cause to melt -
ତରଳାଇବା, ଅଭିଷେକବା

tlōma dōṇḍi (ତ୍ଲୋମା ଡ଼ଣ୍ଡି) } (pl. - ṅga) n. - the
tlōmba dōṇḍi (ତ୍ଲୋମ୍ବା ଡ଼ଣ୍ଡି) } liver - ଯକୃତ

tlau (ତ୍ଲାଉ) (pl. tlaka) n. - head - ମୁଣ୍ଡ

tlau tuhpa (ତ୍ଲାଉ ତୁହ୍ପା) v. t. - hair cutting,
hair dressing - ବାଳ କାଟିବା

tlāmbēri (ତ୍ଲାମ୍ବେରି) (pl. tlāmbēraka) n. - hair
(head) - ମୁଣ୍ଡବାଳ

tlāroṭi vēla (ତ୍ଲାରୋଟି ବେଲା) n. - mid day - ମଧ୍ୟାହ୍ନ

tlāṅga (ତ୍ଲାଙ୍ଗା) v.i. - to toss, to splash (water
waves) to sway - ଝୁଲିବା, ଦୋହଲିବା, ଅନୋଳିତ
ହେବା

tlāpka (ତ୍ଲାପ୍କା) v.t. - to knod the head, to
shake the head, to cause to sway - ମୁଣ୍ଡ
ହଲାଇବା, ଦୋଳି ପଡ଼ିବା, ଅନୋଳିତ ହେବା causative
of tlāṅga)

tlīpa (ତ୍ଲିପା) v. t. - to twist, press, squeeze,
wring, to cultivate land for the first
time - ପାଳନ କରିବା, ଦଳିବା, ଶିଳିବା, ଜମି ପ୍ରଥମେ ଚାଷ
କରିବା

tlumbu (ତ୍ଲୁମ୍ବୁ) (pl. tlūpka) n. - cream, moss -
ପେଜର ବହଳ ଅଂଶ, ଦେର, ଶିଉଳି

tlēpka (ତ୍ଲେପ୍କା) v. t. - to put out the
tongue - ଜିଭ କାଢ଼ିବା

D

dogo (ଦୋ) (pl. - ka/ṅga) n. - waterfall - ପ୍ରପାତ

dondo (ଦଣ୍ଡ) (<o.) n. - punishment - ଦଣ୍ଡ, ଶାସ୍ତି

doda (ଦୋ) (pl. - ṅga) n. - a pitted surface,
pitted sore - ଖିଲି ମୁଣ୍ଡର ଗା

dono (ଦନ) (<o.) n. - wealth, property - ଧନ

dohpa (ଦହ୍ପା) v.t. - to praise, honour, to cite
or mention the name of a person - ପ୍ରଶଂସା
କରିବା, ସମ୍ମାନ ସ୍ୱର୍ଗତ କରିବା (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ
ବା କାର୍ଯ୍ୟକଳାର ପ୍ରଶଂସା)

dōgera (ଦୋଗେର) n. - a man having two wives -
ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୁଇଟି ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ତାକୁ କହନ୍ତି ।

dōgeri (ଦୋଗେରି) n. - the woman who got
married a person having first wife - ନିଜର
ପ୍ରଥମ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ ଥିବା ଲୋକକୁ ବିବାହ କରିବା ମହିଳାକୁ
କହିନ୍ତି

dōpa (ଦୋପା) v.t. - to put within, insert,
introduce, plunge into - ଭିତରକୁ ଡେଲିବା

dōba (ଦୋବା) (<o.) n. - the washerman (caste
name) - ଧୋବା

dōbeñju (ଦୋବେଞ୍ଜୁ) (pl. dōbēṅga) n. - a washer-
man - ଧୋବା

dōbali (ଦୋବାଲି) (pl. - ska) n. - a washer woman
- ଧୋବିନୀ

dōli (ଦୋଲି) (pl - ṅga) (<o.) n. - cradle - ଦୋଳ

dati (ଦାତି) (pl. - ṅga) n. - the hood of a snake,
cobra - ଯାତ୍ରର ଡାକ, ନାଗ ଯାତ୍ର

dani (ଦାନି) (pl. - ṅga) n. - a snuff box - ନାସିକା

danda (ଦାନ୍ଦା) (pl. - ṅga) n. - rag, old piece of
cloth - ଡ଼ାକା କନା, ଢେଉ କନା

danda ibga (ଦାନ୍ଦା ଇବ୍ଗା) v.t. - to patch (cloth),
to repair a torn cloth - ଢେଉ ଲଗା ମରମତ କରିବା,
ତାଳି ପକାଇବା

dapā/dapē (ଦାପା/ଦାପେ) n and a. - falsehood,
untruth false, untrue - ମିଥ୍ୟା, ମିଛ

daba (ଦାବା) n. - a claim, accusation, law suit
- ଦାବ, ଦୋଷାବେଦ

daba giva (ଦାବା ଗିବା) v.t. - to bring a law suit
against - ଅଲଗା ଅଲଗା ସ୍ତ୍ରୀ ଦୋଷା ଯାବତ୍ତ କରିବା

- tūla (ତୁଳା) (<o.) n. - cotton - ତୁଳା
- tūli (ତୁଲି) (pl. - ŋga) (<o.) n. - the ridge of a house - ଗୃହ ଘରର ତୁଳି
- tūreñji (ତୁରେଞ୍ଜି) n. - burial ground, a cremation ground, a funeral fire - ଶ୍ମଶାନ, ଯଜ୍ଞ
- te'ori (ଡେ'ଅରି) a. - light (in weight) of light weight - ଉତ୍ତମାସିତ, ହାଲୁକା
- teja (ଡେଜା) v.t. - to beat out (iron clay etc.) - ହାତୁଡ଼ିରେ ଲୁହା କମ୍ପା ପୁନଃ ପତ୍ତନ ଦ୍ରବ୍ୟ ବାତେଇବା/ପିଟିବା
- tema (ଡେମା) (pl. - ŋga) n. - corn ear, a head of paddy, paddy ear - ଧାନ ଶୀର୍ଷା
- terpa (ଡେରପା) (pl. - ŋga) n. - a turban - ପଟେ
- terpa (ଡେରପା) v.t. - to twist, wind, to wind round and round, to roll up (make into a roll) - ଜଳବା, ଗୁଡ଼ାଇବା, ଘୁରାଇବା
- tehpā (ଡେହ୍ପା) v. t. - to avenge, to repay, return (loan) - ବାଣ୍ଟ ଶୁଦ୍ଧିକା, ଧାର ପରଶୋଧ କରିବା
- tēṅga/tēṅgari/tēṅgari (ଡେଙ୍ଗା/ଡେଙ୍ଗାରି/ଡେଙ୍ଗାରି) n. - a tier, layer to upwards, a high platform - ଉପରକୁ ଉଠେଇ, ବାନ୍ତ ଉପରେ ବାନ୍ତ ଉଠିବା (ବାହାଡ଼ା ବାନ୍ତ)
- tēpokori/tēpkori (ଡେପ କୋ/ଡେପ୍ କୋ) (< tēpka) n. - a tendency of vomiting - ଉକ୍ତ ଅସିବା, ବାନ୍ତ କରିବା ଅବସ୍ଥା, ବାନ୍ତ ମାଡ଼ିବା
- tēpka (ଡେପ୍କା) v.t. - to vomit, belch - ବାନ୍ତ କରିବା, ଶାଢ଼ିତବା ଜଳସ ପାଟିରୁ ବାହାର କରିବା
- tēru (ଡେରୁ) (pl. tērka) n. - bamboo joint, a shoot, bud - ବରଣି ଚଢ଼େଇ (ଆଦ୍ୟାଦିଦେ ବ୍ୟବହୃତ ଚଢ଼େଇ)
- trōṅga (ଡ୍ରୋଙ୍ଗା) v.i. - to move slowly, child to crawl, to roll (turn over and over) - ଗୁଡ଼ୁଡ଼ିବା, ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଲେଉଟିବା
- trōja (ଡ୍ରୋଜା) v.i. - to become mature, to grow in body well developed - ପୁଞ୍ଜିବେଳ ହୋଇ ବଢ଼ିବା
- a. - healthy

- trōju inba (ଡ୍ରୋଜୁ ଇନ୍ବା) v. - to slip (legs) to tread on the side of something so as to slip - ଗୋଡ଼ ଖସିଯିବା
- trōpa (ଡ୍ରୋପା) v.t. - 1. to rub, to massage - ଘଷିବା, ମାଲିଶ କରିବା
2. to move, to press something forward with the fingers - ଘୁଆଇବା, ଧକ୍କା ଦିଆ ଡ୍ରାଉ ଡେଇବା
3. to give birth before time - ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରସବ କରିବା, ଗର୍ଭ ନଷ୍ଟ କରିବା
4. to encroach upon (land or meat) - ଜମି କମ୍ପା ମାଂସ ଅଧିକ ନେଇଯିବା (ଜବରଦସ୍ତ)
5. to grow over a wound or sore - ପା କମ୍ପା ଶର ଝାଳ ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ହେବା
- trōpa giva (ଡ୍ରୋପା ଗିବା) v.t. - to cause abortion - ଗର୍ଭ ନଷ୍ଟ କରାଇବା
- trōpka (ଡ୍ରୋପ୍କା) v.t. - to cause to roll, to roll something over and over causative of trōṅga - ଗଡ଼େଇବା, ଲେଉଟାଇବା
- triki inba (ଡ୍ରିକ ଇନ୍ବା) (trik inba) v.i. - to be startled - ମେଲିବା
- trihō (ଡ୍ରିହୌ) n. - sneeze - ଛିଙ୍କ
- trihō inba (ଡ୍ରିହୌ ଇନ୍ବା) v.i. - to sneeze - ଛିଙ୍କିବା
- truspa (ଡ୍ରିସ୍ପା) v.t. - to pierce a hole - କଟି କରିବା
- trūva (ଡ୍ରିଭା) v.i. - to be pierced, holed - ଘାଟି ମାଠିଆ କଟି ହେବା
- trespa (ଡ୍ରେସ୍ପା) v.t. - to carry around, to cause to wander, to hawk for sale - ଜଳସ ନେଇ ଗୁଲିଦା, ବେଲବା ପାଇଁ (ଜଳସ) ବଡ଼ ପାଟିରେ ଢାଳିବା, ଗୁଲିଇବା
- trehpa (ଡ୍ରେହ୍ପା) v.t. - same as trespa
- trēba (ଡ୍ରେବା) v.i. - to move, to travel to and fro, to roam, go for a walk - ଗୁଲିଦା, ଗ୍ରମଣ କରିବା
- tlokori (ଡ୍ଲୋକୋରି) n. - wave - ଡେଉ, ଲହରୀ
- tlōṅga (ଡ୍ଲୋଙ୍ଗା) v.i. - to be melted, dissolved, to melt - ଘୁଟିବା, ତରଳିବା

dina (ଦିନା) n. - world, a country, province, district - ରାଜ୍ୟ, ଅଞ୍ଚଳ ବିଶେଷ
 dina dīva (ଦିନାଦିବା) v.t. - to attend puberty - ପୁଣି ଯୌବନ ପ୍ରାପ୍ତହେବା
 dina mehpa (ଦିନା ମେହପା) v.t. - to have monthly course, to menstruate - ରକ୍ତମତା ହେବା
 dina sūra (ଦିନା ସୁରା) v.i. - to menstruate - ରକ୍ତମତା ହେବା
 dina (ଦିନା) (<o.) n. - a day, season, period - ଦିନ, ସମୟ
 dina gāri, adv. - daily, everyday - ପ୍ରତିଦିନ, ଦୈନିକ
 dirda/dirdi (ଦିରଦା/ଦିରଦି) (pl. - nga) n. - a web - ବୁଡିଆଣୀ ଜାଲ, ପଟଳା ଜନ୍ତର
 dīpa (ଦିପା) (pl. - nga) n. - hairpin - ମୁଣ୍ଡକଣ୍ଠା (ଅଳଙ୍କାର ବିଶେଷ)
 dipka (ଦିପକା) v.i. - continuity of action form of the verb dīva 'to fall'
 dīri/dīre (ଦିରି/ଦିରେ) (<o.) a. and adv. - slow, slowly, gently, late - ଧୀରେ, ଅସ୍ତେ, ଡେଇଁରେ
 dīva (ଦିବା) v.i. - to fall, drop, fall down from, descend upon - ଉପରୁ ତଳକୁ ପଡ଼ିବା
 duā (ଦୁଆ) (<o.) n. - tobacco - ଧୁଆଁ, ନାଢ
 duāli (ଦୁଆଲି) (<o.) n. - smoke - ଧୁଆଁ
 dukan idu (ଦୁକନ୍ ଇଡୁ) n. - a shop, store - ଦୋକାନ ଘର
 duku (ଦୁକୁ) (<o.) n. - distress, suffering - ଦୁଃଖ
 duguri (ଦୁଗୁରି) a. - one upon another, in addition, additional - ଦୁଇଗୁଣ
 duru (ଦୁରୁ) (<o.) n. - distance - ଦୂରତା
 a. - distant, far - ଦୂର
 dula (ଦୁଲ) (pl. - nga) n. - beam - ଡ଼ା - dula

duhpa (ଦୁହପା) v.i. - an auxiliary verb meaning may, might, would in English, to be probable, to continue - ଏକ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ କିରା, ସମ୍ଭାବନା ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ
 dūkōṇḍi (ଦୁକଂଢି) (pl. dūkōṇḍaka) n. - 1. late paddy (the time when there is no water) 2. when water from the curry is dried up - କେତେକ ସମୟରେ ହେଉଥିବା ତରଳାଣରେ ପାଣି ଶୁଷ୍କ ପାରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା
 dūli (1) (ଦୁଲି) (<o.) n. - dust - ଧୂଳି
 dūli (2) (ଦୁଲି) n. - a bullock given in the day following a keḍu sacrifice as the final instalment of the price of a human victim - କେଡୁ ଯାଜ୍ଞର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଦର ପଦ
 dūli keḍu (ଦୁଲି କେଡୁ) n. - a ceremony of mourning for the deceased victim held on the day following human sacrifice - ମେରଣ ପରେ ବଳିଦତ୍ତଯାଜ୍ଞର ନିମିତ୍ତର ମୃତ୍ୟୁ ନିମନ୍ତେ/ପାଇଁ ହେଉଥିବା ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ ଓ ନନ୍ଦନ/ବିଳାପ
 dūso (ଦୁସ) (<o.) n. } - blame, fault,
 dūsokāse (ଦୁସକାସେ) n. } guilt - ଦୋଷ
 deoli (1) (ଦେଓଲି) (pl. deolaka) n. - always used in plural form meaning saliva, spittle - ଝୋପ (2) deoli (ଦେଓଲି) (pl. deolaka) n. - cradle - ଡୋଲି same as dōli
 deori (ଦେଓରି) n. - same as deoli, 'cradle - ଡୋଲି'
 dega (ଦେଗା) v.i. - to run, jump - ଧାଉଁବା, ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ଧକ୍କା, ଡେଇଁବା, ସ୍ପନ୍ଦନ
 n. - running - ଦୌଡ଼
 detka (ଦେଡକା) v.i. - to jump - ଡେଇଁବା
 n. - a jump - ଡେଇଁ

damra/dambra (ଦାମ୍ରା/ଦାମ୍ବ୍ରା) (pl. - nga) (<o.)

n - a steer, young ox - ଦାମ୍ବ୍ରା, ମଞ୍ଜୁ କୋଇଳ
ଅବା ଅଞ୍ଜିର ବାହୁ

dari (ଦାରି) a. - opened out, spread forth

(such as flower or cloth) - ଫୁଲ ଫୁଟିବା, ଲୁଗା
ଖୋଲିବା

darni (ଦାରି) n. - a shrine to a village God

consisting of three large stones and a
fourth covering them enclosing a space in
which sacrificial offerings are placed -
ଦେବତା (ଗାଁରେ ପୂଜା ପାଉଥିବା)

dalga (ଦାଲ୍‌ଗା) v.i. - to spread over a space -
ବିସ୍ତାରିତ କରିବା - e.g. nāri dalgite, the fire
spread out

darba (ଦାଡ଼ା) (pl. - nga) n. - a bench, a seat
or pedestal placed near the doorway of a
house - ଦୁଆର ନିକଟରେ ବସିବା ନିମନ୍ତେ ଥିବା ଏକ ଛାନ୍ଦ
(କାଠି ଅମ୍ବା ପଟାରେ ଉପର ଦେଖ ପଛ)

dahpa (ଦାହ୍‌ପା) v.t. - to seek, search for, desire,
want - ଖୋଜିବା, ଲାଲ୍ କରିବା

n. - search, desire, longing - ଲାଲ୍, ଅଭିଳାଷ

dahi giva (ଦାହି ଗିବା) v.t. - to overtake - ଦୌଡ଼ି
ଦୌଡ଼ି ଧରିବା ବା ମୁଣ୍ଡ ଖେଳିବା

dāi (ଦାଈ) n. - pursuit, chase - ଅନୁସରଣ

dāi giva (ଦାଈ ଗିବା) v.t. - to pursue, chase, to
follow (out of affection as a child follows
the mother) - ଗୋଡ଼ାଇବା, ଅନୁସରଣ କରିବା, ସ୍ନେହରେ
ପିଲାମାନେ ମାଆ ପଛେ ପଛେ ଚିବା

dāgarī (ଦାଗାରି) a. - excessively fond of - ଅତ୍ୟଧିକ
ସ୍ନେହ କରିବା, ଅତ୍ୟଧିକ ଭଲ ପାଇବା

dāgarī āva (ଦାଗାରି ଆବା) v.i. and t. - to be
excessively fond of, attracted to, to follow
continually or often repeatedly - (ପିଲା) ହାତ
ଛୋଇ ଚାତ ହେବାକୁ ହେବା, (ପିଲା) ମା' ପଛେ ପଛେ ହେବା

dāgarī giva (ଦାଗାରି ଗିବା) v.t. - to win the
affection of a child, to allow a child to
follow one (specially parents) repeatedly
or continually - ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲାକୁ ଧରିବା ପାଇଁ ହାତ
ଛୋଇବା, ମା'ର ପଛେ ଯିବା ପାଇଁ କହିବା କମ୍ବା ଅନୁମତି ଦେବା

dāda (ଦାଦା) (pl. - ru) n. - elder brother,
cousin - ଦାଦା ଭାଇ

dāda kōka (ଦାଦା କୋକା) (pl. - ru) (<o.) n. -
bretheren, elders - ଭଉଳି, ଦତ୍ତ ଭାଇ ସ୍ତ୍ରୀଭାଇ

dāpa (ଦାପା) v.t. - 1. to open a door - ଦୁଆର
ଖୋଲିବା

2. to clear a passage - ରାସ୍ତା ଖୋଲିବା କିମ୍ବା ପରିସାର
କରିବା

dāra (ଦାଋ) (pl. - nga) (<o.) n. - a doorway,
gate - ଦୁଆର

dāri (ଦାରି) (<o.) n. - 1. a prostitute - ବେଶ୍ୟା
2. adultery - ଅପମିଶ୍ରଣ

dāla (ଦାଲ) n. - crowd, many (only applicable to
human being) for others gāme, d̄rehe -
ଦଳ, ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ

a. - many, numerous - ଅଧିକ, ବହୁତ

dāri rāspa (ଦାରି ରାସ୍‌ପା) v.i. - (earth) to quake
- ଭୂମି କମିବା

n. - an earthquake - ଭୂମିକମ୍ପ

digalo/digal (ଦିଗାଲ/ଦିଗାଲ୍) (pl. - anga) n. - a
head man among the domb people, corre-
sponding to the malika among the kondhs
- ଦିଗାଲ, ପାଟ (କାଠି)ର ମଧ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡିଆ

digulēñju (ଦିଗୁଲେଞ୍ଜୁ) n. - messenger - ଦୂତ, ବାହକ

dideri (ଦିଦେରି) (pl. dideraka) n. - a web -
ବୁଦ୍ଧି ଅଟଳି ଜାଲ

dideri/didri (ଦିଦେରି/ଦିଦ୍ରି) n. - the white part
of an egg - ଅଣ୍ଡାର ଖୋଲପ/ଖୋଲ

napka (ନାପକା) v.i. - to be sweet - ମିଠା ହେବା
 n. - sweetness - ମିଠା
 nalpa (ନାଲ୍ପା) v.t. - to knot the hair, bind the hair into a knot - କୋଥା ପକାଇବା (ବାଳ) ଗଣ୍ଡି ବା ବେଲି ପକାଇବା
 nasa (ନାସା) v.t. - to push, press, crush, poke - ଠେଲିବା, କେଟିବା
 nahori/nah^oori (ନାହଡ଼ି/ନାହ^oଡ଼ି) (pl. nahka) n. - a dog - କୁକୁର nahi/nahiki (ନାହି/ନାହିକି) a. - destroyed ruined, demolished - ନଷ୍ଟ, ଝୁଟି
 nahiki āva (ନାହିକି ଆବା) v.i. - to be destroyed - ନଷ୍ଟ ହେବା
 nahiki giva (ନାହିକି ଗିବା) v.t. - to destroy - ନଷ୍ଟ କରିବା
 nahuri (ନାହୁରି) (pl. nahurka) n. a dog - କୁକୁର same as nahori
 nāka (ନାକା) v.t. - to lick, lap - ଖୁଟିବା
 nāngali (ନାଙ୍ଗାଲି) (<o.) a. - naked, rude - ଲଜାଳ
 nāngeli (ନାଙ୍ଗେଲି) (pl. nāngelaka) n. - plough, wooden plough - ଲଙ୍ଗଳ
 nāju (ନାଜୁ) (pl. - nāska) n. - village, street - ଗାଁ
 nājugosi (ନାଜୁଗସି) (pl. - ŋga) n. - neighbour - ପଡୋଶୀ
 nāñja (ନାନ୍ଜା) (pl. - ska) n. - wife's younger sister, younger sister-in-law husband's sister - ଶାଳୀ, ନନ୍ଦେ
 nāto (ନାଟ) n. - home, village as contrasted with the fields or forests - ଘର, ଗାଁ
 nādangi (ନାଡାଙ୍ଗି) n. - night - ରାତି
 nādisi (ନାଡିସି) n. - morning, early morning - ସକାଳ - same as dā'isi
 nāmba (ନାମ୍ବା) v.t. - to ascend, climb a hill or mountain or slope - ଉଠିବା କିମ୍ବା ଚଢ଼ିବା ଉପର ଚଢ଼ିବା ଉପର

nāla (ନାଲା) (pl. - ŋga) n. - a tube, pipe, drain, water channel - ପାଣିଯିବା ନଳା
 nāra (ନାରା) (pl. - ŋga) n. - straw, the stem of the paddy plant left after reaping. It is used for thatching houses or as food for the cattle - ନଡ଼ା, ପାଳ
 nāri (ନାରି) n. - fire - ଜ୍ୱାଳି
 nāri kōro (ନାରି କୋ) (pl. - ka) n. - fire brand - ଜ୍ୱାଳି ଚୁଆ
 nāri dūli (ନାରି ଦୁଲି) n. - ashes - ପାଉଁଶ
 nāri paji (ନାରି ପାଜି) (pl. - ŋga) n. - a pig given by the bride groom to the girl's parents for the care and maintenance of the girl from childhood - କନ୍ୟା ଜନ୍ମବେଳେ ନାମ୍ନା ମାତାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଦେଖାଯାଇଥିବା ଶୁଣ୍ଠି
 nāri pēri (ନାରି ପେରି) n. - match box - ଉପାଧିକ
 niāri/ni^oari (ନିଆରି/ନି^oଆରି) a. - humble, modest - ଶାନ୍ତ, ସରଳ
 ninga (ନିଙ୍ଗା) v.i. - to get up, to rise, wake up, to get up from illness - ନିଦରୁ ଉଠିବା, ରୋଗରୁ ଉଠିବା
 nipi (ନିପି) n. - shoulder - ଶାଢ଼ି
 nipka (ନିପ୍କା) v.t. - to raise, to cause to wake up, stand up, to raise from bottom - ଉଠାଇବା, ଉଠିବା ପାଇଁ ଉଠାଇବା (causative of ninga)
 nisa (ନିସା) v.i. - to stand, stand still, to be set - ଠିକ୍ ହେବା
 nisa giva (ନିସା ଗିବା) v. t. - to cause to stand still, to bring to a standstill position - ଠିକ୍ ହେବା

- detka giva (ଦେତକାଗିବା) v.t. - to cause to jump, to cause someone to jump - ଡିଆଁବା, ଡିଆଁଇ ଦେବା
- depo (ଦେପୋ) } n. - a cough, hiccup, saliva
depoka (ଦେପୋକା) } - କାଶ, କପ, ଲଳ
- depoli/depolaka (ଦେପୋଲି/ଦେପୋଲକା) n. - saliva - ଘେପ, ଲଳ
- debo (ଦେବୋ) } n. - the left, left side - ବାମ ପାର୍ଶ୍ବ
deba (ଦେବୋ) } - ବାମ, ବଡ଼, ଲଳ
- debe (ଦେବେ) a. - left - ବାମ
- deri (ଦେରି) a. - large, great, elder,
derapi (ଦେରିପି) superior, important - ବଡ଼, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, ବୃଦ୍ଧ
- deri aja (ଦେରିଆଜା) (pl. - ajasaka) n. - aunt - ଦେବେଇ ମାଆର ଶେରୀ (ମାଉସି)
- deha (ଦେହା) adv. - many, more, most,
dehane (ଦେହାନେ) much - ବହୁତ
- deha bāga (ଦେହାବାଗା) adv. - mostly, generally - ସାଧାରଣତଃ, ଅଧିକାଂଶତଃ
- drāga (ଦ୍ରାଗା) n. - a deep pool, deep ditch full of water - ଗଭୀର ଜଳାଶୟ
a. - deep - ଗଭୀର
- drū (ଦ୍ରୁ) a. - lengthened, drawn out, opened out - ଲମ୍ବା
- drū inba (ଦ୍ରୁ ଇନ୍ବା) v.i. - to be lengthened - ଲମ୍ବିବ, ଲମ୍ବ ହେଉଥିବା
- drū ispa (ଦ୍ରୁ ଇସ୍ପା) v.t. - to lengthen - ଲମ୍ବେଇ ଦେବା, ଲମ୍ବା କରାଇବା
- drūna (ଦ୍ରୁନା) adv. - in a long drawn out manner - ଲମ୍ବିବ, ଲମ୍ବା ହୋଇଯାଇ
- drūnga (ଦ୍ରୁଙ୍ଗା) v.i. - to swing, sway - ଦୋଳି ପଡ଼ିବା
- drūngoni (ଦ୍ରୁଙ୍ଗୋନି) n. - a swing - ଦୋଳି

- drūpka (ଦ୍ରୁପ୍କା) v.i. - to cause to swing or sway - ଦୋଳି ପଡ଼ିଯାଇବା
n. - the act of swinging something - ଦୋଳିଦ୍ବାରା ଅବସ୍ଥା
- dlāba (ଦ୍ଲାବା) } (pl. - ŋga) n. - sparks, a live
dlāva (ଦ୍ଲାବା) } coal - ନିଆଁଗୁଳ, ଜଳନ୍ତା ଅଜାତ ନିଆଁ

N

- noñja (ନଞ୍ଜା) v.t. - to kiss - ଚୁମ୍ବନ/ଚୁମାଦେବା
- nobga (ନବ୍ଗା) v.t. - to wash, cleans by washing, make clean or bright by friction - ହୋଇ କରା, ବାହନ ମାଜିବା, ଘଷିମାଜି ହୋଇ କରା
- nōki (ନଞ୍ଜି) adv. - in front of, ahead, in advance - ଅଗରେ, ହେତୁରେ
- nōmeri (ନମେରି) n. - fever, sickness, illness - ଜ୍ୱର
- nōmer gōri/nōmeri gōri (ନମେରି ଗରି/ନମେରି ଗରି) - n. - disease - ରୋଗ
- nōlba (ନଲ୍ବା) v.t. - to spin thread, to twist strands together, to break (as a rope) - ଦଉଡ଼ି ଘଲିବା, ଦଉଡ଼ି ଭାଙ୍ଗିବା
- nōva (ନୋବା) v.i. - to be painful, to be ill, to ache - ବଥା ହେବା
n. - pain, suffering - ବ୍ୟଥା, କଷ୍ଟ
- nōsu (ନଞ୍ଜୁ) (pl. nōska) n. - string, cord made from a forest climbing plant - ଲୁଇ ଦଉଡ଼ି
- nakuri (ନାକୁରି) (pl. nakuraka) n. - a dog - ବୁକୁର
- nakuri (ନାକୁରି) (pl. nakuraka) n. - a dog - ବୁକୁର
- napa (ନାପା) (pl. - ŋga) n. - a tuber, edible bulb - କୋ

P

pokla (ପକ୍ଲ) (pl. - nga) n. - a hen that has not laid an egg - ପେଣ୍ଟି (ଅଣ୍ଡା ଦେଇ ନ ଥିବା ମାଢ଼ କୁକୁଡ଼ା)

pogda (ପଗ୍ଡା) (pl. - nga) n. - a pullet, young hen (especially the time she begins to lay eggs) - ପଥମ ଥର ପାଇଁ ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିବା ମାଢ଼ କୁକୁଡ଼ା

pongga (ପଙ୍ଗା) v.i. - to be split, scattered - ଢାଳିଯିବା, ଢଳିବା, ଚାରିବା, ପାତ୍ରବା

poja (ପୋ) v.t. - 1. to pack, make a bundle - ଗଣ୍ଡିଲି ବାନ୍ଧିବା

2. to hold in hands tightly - ହାତରେ ଜୋରୁ କରି ଗ୍ରସି ଧରିବା

3. to embrace - ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା

4. to cling to firmly - ଦୃଢ଼ରୂପେ ଲାସ୍ତି ରହିବା

poṭos (ପଟ୍ଟ) n. - a sound - ଶବ୍ଦ

potos inba (ପଟ୍ଟ ଇନ୍ବା) v.i. - to be burst, cracked - ଫାଟିବା

poṭa (ପଟା) (pl. - nga) n. - a bird - ପକ୍ଷୀ

poṭi (ପଟି) (pl - nga) (<o) n. - a mat - ପଟି (ଖଜୁରି ପତ୍ର ବା ଚାଉଁଶପତ୍ରରେ ବେସି ମଧ୍ୟମା)

poḍosi (ପଢ଼ସି) (pl. poḍosaka) n. - a blister - ବା ବକଳା

poṇosi (ପଞ୍ଠସି) (pl. - saka) n. - jack fruit - ପଞ୍ଠସି same as poṇosi

poṇḍri (ପଞ୍ଠ୍ରି) - a. - double. two at a time, two together - ଦୁଇଜଣ, ଏକ ସ୍ଥଳ

poṇḍri riṇḍi (ପଞ୍ଠ୍ରି ରିନ୍ଡି) n. - two together, husband and wife, a married couple - ଦମ୍ପତି ଯୋଡ଼ି (ଦୁଇଜଣ ଓ ଓ)

pota (ପଟା) (pl. - nga) n. - the calf of the leg - ପୁଟିଆ, ଗୋଡ଼ର ପେଣ୍ଡା

potadēñju (ପଟାଡ଼େନ୍ଜୁ) (pl. potka) n. - 1. father-in-law - ଶ୍ୱଶୁର

2. husband's elder brother - ଦେହଶୁର

popka (ପପ୍କା) v.t. - to spill, scatter (things), to pour water in the ground - ଇସ୍କିବା, ଡାଳିବା, ପାଣି ଡାଳିବା ଇତ୍ୟାଦି

pomba (ପମ୍ବା) v.t. - to embrace - ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା, କୋଳ କରିବା

porte (ପର୍ତ୍ତେ) (<o.) n. - belief, trust, faith - ବିଶ୍ୱାସ

porte giva (ପର୍ତ୍ତେ ଗିବା) v.t. - to believe, trust, have faith in - ବିଶ୍ୱାସ କରିବା

porpa (ପର୍ପା) v.t. - to wrap around the body, to put on an upper cloth - ଦେହରେ ଲୁଗା ପୋଡ଼େଇ ହେବା

polgu (ପଲ୍ଗୁ) (pl. polka) n. - husk, chaff, bran - ବୁଣ୍ଡା, ଚମ୍ପୁ generally used in plural form

polpa (ପଲ୍ପା) v.t. - to peel, to remove the shell or skin, to strip off (bark, leaves) - ଚୋଷା ହଟାଇବା କିମ୍ବା ଚୋଷିବା, ଚଢ଼େଇ ଚୋଷିବା ହଟାଇବା, ଚମ୍ପା ହଟାଇବା

pospa (ପସ୍ପା) v.t. - to pierce, bore a hole - ଡୋହୁବା, ଡୋ କରିବା

poṇosi (ପଞ୍ଠସି) (pl. poṇosaka) n. - jack fruit - ପଞ୍ଠସି same as poṇosi

pohi āva (ପହି ଆବା) v.i. - to be supported, tamed, kept nourished - ଯାବତ୍ୟା ହେବା, ଭଲଭଲ-ପୋଷଣରେ ରାହାଯା ହେବା/କରିବା

pohi giva (ପହି ଗିବା) v.t. - to support, nourish, keep - ପୋଷିବା, ପାଳନ କରିବା

poherañja (ପହେରାଞ୍ଜା) (pl. poheraska) (<o.) n. - broom stick - ପହରା

- nisu/niu (ନିସୁ/ନିଉ) n. - a kind of honey - ଏକ ପ୍ରକାର ମହୁ
- niju/niju (ନିଜୁ/ନିଜୁ) n. - oil - ତେଲ
- niru (ନିରୁ) n. - fruit juice, essence - ଫଳରସ, ରସ
- nili (ନିଲି) n. - marrow - ମଜ୍ଜା
- nili (ନିଲି) (<o.) n. - green, blue - ନିଲ ରଙ୍ଗ
- nĩbā (ନିଲ୍‌ବା) v.i. - to be standing (corn), to stand, to be set up - ଧାନ ବାହାରିବା
- nĩsa (ନିଲ୍‌ସା) (pl. - ŋga) n. - a castrated goat - ବୋରା
- nĩva (ନିବା) n. - frost, snow - ଉତ୍ତାରପୋତ
- nĩmba (ନିମ୍ବା) v.i. - to live, survive, revive - ବଢ଼ିବା
- nĩre (ନିରେ) a. - living, alive - ବଢ଼ିବା
- nũdu (ନୁଡୁ) (pl. nũtka) n. - cotton, yarn, thread - ଚୁଲି, ସୂତା
- nũlu (ନୁଲୁ) (pl. nũlka) n. - same as nuḍu, cotton - ଚୁଲି, ସୂତା
- nũsu (ନୁସୁ) a. - soft, smooth - କୋମଳ ଚର୍ମ
- nũriahpa (ନୁରିଆହପା) v. t. - to persist in a request, to importunate, to bother - ଚୋଟା କରିବା, ଅନୁରୋଧ କରିବା
- negi (ନେଗି) a. - good, well - ଭଲ
- neginanga (ନେଗିନଙ୍ଗା) adv. - well, nicely, properly, finely
- neñja (ନେଞ୍ଜା) v. i. and t. - 1. to be filled - ପୂର୍ଣ୍ଣହେବା
 2. to water plants with hands - ଗଛରେ ହାତରେ ପାଣିଦେବା
 3. to pour water in the body - ନିଜ ଉପରେ ପାଣି ଚାଲିଦେବା

- nedi/neli (ନେଡି/ନେଲି) n. - a tamarind tree - ତେନ୍ତୁଳି
- neto (ନେଟ) n. - the fields, working place (as contrasted with the village or home) - ପଦର, ପଡ଼ିଆ, ଜଙ୍ଗଲ (କାମ କରିବା ଛାଡ଼ି)
- neta (ନେଟା) (pl. - ŋga) n. - a bug - ଭୁରପୋଡ଼, ଓଡ଼ିଶା
- nepa (ନେପା) v.t. - to finish, complete - ଶେଷ କରିବା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା (causative of nemba)
- nemba (ନେମ୍ବା) v.t. - to be finished, ended, completed to come to an end - ଶେଷହେବା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା
- nespa (ନେସ୍ପା) v.t. - to load, fill, to push into a bag - ଡାକ୍ତାରେ ଭରା ଭର୍ତ୍ତି କରିବା, ଡୋକେଇ ବା ମୁଣାରେ କିଛି ପୁଣି କରିବା/ଭର୍ତ୍ତି କରିବା
- neja (ନେଜା) v.i. - to germinate, to sprout up out of the ground - ଅଳ୍ପବେଳେ ମିଳି ହେବା, ଗଜାହେବା
- neñja (ନେଞ୍ଜା) v.i. - to sigh, breathe - ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ନିଶ୍ୱାସ (ନିଶ୍ୱାସ) ଗ୍ରହଣ କରିବା
- neñju (ନେଞ୍ଜୁ) n. - to-day - ଆଜି
- nēdo/nēde (ନେଡ଼/ନେଡେ) n. - ground, down - ଭଲ, ତଟାଟ
- adv. - below, under, down, beneath, on the ground - ତଳେ, ନିମ୍ନରେ, ତଟାଟରେ
- nēda (ନେଡା) n. - a plot of high land cleared for cultivation - ଗଛ ନିର୍ମୂଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଜମି (same as nēla)
- nēra (ନେରା) v. t. - to polish, massage, rub, smear - ହାତରେ ମସ୍ତକିଆ (ସଫା) = ମୁଁ ମକଟିବା (ସଫା) ହାତରେ ଘଷିବା ଇତ୍ୟାଦି
- nēla (ନେଲା) n. - a plot of high land etc. same as nēda

- pāṇḍa (ପାଣ୍ଡା) v.t. - to send, depute someone - ପଠାଇବା
- pada (ପାଦା) (pl. - ṅga) n. - a name - ନାମ
- pana (ପାନା) (pl. - ṅga) n. - a frog - ବେଢ଼ା
- pana koju (ପାନାକୁ) (pl. - koska) n. - a goose, duck - ଗୁରୁଦ୍ୱୀପ, ପାଦୁଦ୍ୱୀପ
- pana kapa (kappa) (ପାନା କାପା) v.i. - to be eclipsed (moon or sun) e. g. pana kapte, lit. a frog swallowed it - an eclipse - ଗୁଣି ପରା, ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁଣି
- pana dali (ପାନା ଦାଲି) (pl. - ṅga) n. - foot, the sole of the foot - ପାଦ, ପାଦର ତଳପା
- papka (pak-pa) (ପାପକା) v.t. - to split, crack, divide, to break up the earth at a first ploughing - ଡାକାଇବା, ଭାଗ କରିବା, ପ୍ରଥମ ଗୁଣି କରି କରି ମୃଦୁ ପୃଷ୍ଠକୁ ଭାଗ ଭାଗ କରିବା (causative of pangā)
- pabi (ପାବି) n. - opportunity, chance, occasion - ସୁଯୋଗ
- pobi sīva (ପାବି ସିବା) v.t. - to allow, to give opportunity - ସୁଯୋଗ ଦେବା, ଅନୁମତି ଦେବା
- pari inba (ପାରି ଇନ୍ବା) v.i. - 1. to dawn, to break down - ଦିନାଳ ହେବା, ଡାକି ଦେବା
2. to smile - ହସିବା
- paru (ପାରୁ) (pl. - ka) n. - a pigeon - ପାରି
- paru kau (ପାରୁ କା) (pl. - ṅga) n. - a pigeon - ପାରି
- parmba (ପାରମ୍ବା) v.i. - to grope, search blindly - ଅନ୍ଧାରେ ଖୋଜିବା
- parri (ପାରି) n. - a hornet
- pala (ପାଲ) (pl. - ṅga) n. - scale, the bark of a tree, the skin of a fruit - ଗଛର ଚର୍ମ, ଫଳର ଚର୍ମ
- palga (ପାଲ୍ଗା) v.i. - to bend forwards, to crawl as a baby - ଅଗକୁ ଡଳା ଲୁହାରିବା, ଅଗକୁ ଡଳି ପଡ଼ିବା, (ସ୍ତ୍ରୀ) ଶରୀରକୁ ଡଳି ଡଳି ସେଇ same as pilga
- paheri (ପାହେରି) (pl. paheeraka) n. - a road, way, path, track - ରାସ୍ତା, ବାଟ
- pahpa (ପାହ୍ପା) v.t. - to divide (property), to share - ସମ୍ଭାରି ଭାଗ ଭାଗ କରିବା କିମ୍ବା ବଣ୍ଟନ କରିବା
- pākali (ପାକାଲି) n. - loam, a type of land - ଉଷର ମାଟି, ପାରିସୂକ୍ତ ମୃତ୍ତିକା
- pāgo (ପାଗ) (<o.) n. - a turban on the head - ପଗଡ଼ି, ଟୋକା
- pāga (ପାଗା) v.t. - to attack, to rape, to take away for sexual desire - ଆକ୍ରମଣ କରିବା, ପାଗଦଳି ପକ୍ଷରୁ ଚୋରାଣି ଅପରାଧ କରୁଥିବା ଅପରାଧୀଙ୍କୁ କେତେକ
- pāga subga (ପାଗା ସୁବ୍ଗା) n. - a feast - ଭୋଜି
- pāga rāḍu (ପାଗା ରାଡୁ) (pl. - rāṭka) n. - a hawk - ଚଢ଼ା, ବାଜ ପକ୍ଷୀ
- pāñja (ପାଞ୍ଜା) (pl. - ṅga) n. - cave - ଗୁମ୍ଫା
- pāñja (ପାଞ୍ଜା) v.i. - to fly (as a bird) - ଉଡ଼ିବା
- pāṭa (ପାଟା) (pl. - ṅga) n. - 1. a big plane stone - ପଥର ଡାକରେ ପାଟା ଏକ ବଡ଼ ପଥର
2. deep red (colour) - ଗାଢ଼ ନାଲି (ରଙ୍ଗ)
- pāḍu (ପାଡୁ) (pl. pāṭka) n. - milk - ଗାଈର, ଦୁଧ
- pāṇḍa (ପାଣ୍ଡା) n. - wound - ଆଘାତ, ଛତା, ଘା
- pāna (ପାନା) (pl. - ṅga) n. - a leaf plate - ଢଳି
- pān'anañju (ପାନ'ନାଞ୍ଜୁ) (pl. pān'anaru) n. - (< panba, 'to obtain') a poor man - ଗରିବ
- pān'anari (ପାନ'ନାରି) (pl. pān'anai) n. - a poor woman - ଗରିବ ମହିଳା
- pānba (ପାନବା) v.t. - to get, obtain - ପାଇବା
- pānba gaṭañju (ପାନବା ଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a rich man - ଧନୀ
- pānba gaṭari (ପାନବା ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a rich woman or girl - ଧନୀ ମହିଳା କିମ୍ବା ଝିଅ
- pāpo (ପାପ) (<o.) n. - sin, crime, evil - ପାପ, ଦୋଷ
- pāpu (ପାପୁ) n. - same as pāpo

- pōṅga (ପଂଗା) v.i. - to be sounded abroad, to become known, famous, be famed - ଖ୍ୟାତ/ ଯଶ ବଢ଼ିବା
- pōṅgo (ପଂଗୋ) n. - fame, power, glory, majesty - ଶ୍ରୀମତୀ, ଶାସନ
- pōṅgo giva (ପଂଗୋ ଗିବା) v.t. - to rule as a ruler - ଶାସନକର୍ତ୍ତା ପରି ଶାସନ କରବା
- pōṭe (ପଂଡେ) (pl. - ka) n. - a bead, a necklace of beads, a necklace - ମାଳର ଗୋଟି, ବେକର ମାଳ
- pōṭka (ପଂଡକା) v.t. - to preach, to give in (follow another's wish) - ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା
- pōṭka gaṭañju (ପଂଡକା ଗାଟ ଝୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a preacher - ପ୍ରସ୍ତୁତକ, ଧର୍ମପାଳକ
- pōra (ପଂରା) (pl. - ska) n. - wife's elder sister - ଦେବଶାଶୁ
- pōrpa (ପଂରପା) v.t. - to watch for, lie in wait, spy - ଶୁଣି ଭବରେ ଦେଖିବା କିମ୍ବା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା, ଲୁଚି ଲୁଚି ଦେଖିବା
- pōra (ପଂରା) (pl. - ṅga) n. - young buffalo, male animal - ପୋଡ଼ୁଆ, ପଂଶିର ଜନ୍ମ ବା ପ୍ରାଣୀ
- pōri āva (ପଂରି ଆବା) (<o.) v.t. - to ready, study - ପଢ଼ିବା
- pōri giva (ପଂରି ଗିବା) v.t. - to teach - ପଢ଼େଇବା
- paikenju (ପାକେନ୍ଜୁ) (pl. paikenga) (<o.) n. - a foot soldier - ପାଦକ, ପିପାସ
- paka (ପାକା) (pl. - ṅga) n. - a piece of stick or twig or bamboo used as a pin, a pointed piece of stick or metal, a pin, a hair-pin, peg, nail - ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇବା କଣ୍ଟା (ଅଳଙ୍କାର) କଳା, ଲୁଗା (ସୁତ) ଝେଲି
- panga (ପାଙ୍ଗା) n. - high arable land ପଂଗ (କମ୍ପ)
- panga (ପାଙ୍ଗା) v.i. - to be cracked, split, divided - ଟାଣିବା, ଭାଙ୍ଗିବା

- panṅeri (ପାଙ୍ଗେରି) (pl. panṅeraka) n. - a plank, a board - ପଟା
- paja (ପାଜା) n. - direction, way, side - ଦଗ, ରୁଣା, ବାଟ, ପାର୍ଶ୍ଵ (ତାହା, ବାମ ଇତ୍ୟାଦି)
- pajari (ପାଜାରୀ) n. - trade, barter, bargaining - ମୁଲବୁଲ, ବଣିଜ, ବ୍ୟବସାୟ, ଅଦଳବଦଳ (କିନିଷ)
- pajari giva (ପାଜାରୀ ଗିବା) v.t. - to barter, bargain - କିନିଷ ଅଦଳବଦଳ କରବା, ମୁଲବୁଲ କରବା
- pajari rujari (ପାଜାରୀ ରୁଜାରୀ) n. - trade, barter, bargaining - ବଣିଜ, ବ୍ୟବସାୟ, ମୁଲବୁଲ, ଅଦଳବଦଳ (ଧାନ ବଦଳରେ ଚାଷ କିମ୍ବା ମୁଗ)
- paji (ପାଜି) (pl. - ṅga) n. - a hog, pig - ପୁଷ୍ପୁ
- pañja (ପାଞ୍ଜା) v.i. - to be replete, to be satisfied with food - ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ହେବା, ଭୋକ ବେଳେ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା
- panjari kāḍu (ପାଞ୍ଜାରୀ କାଢୁ) (pl. - kāṭka) n. - the foreleg, one of the front leg of a four footed animal - ଆଗ ଗୋଡ଼
- paṭa (ପାଟା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - 1. door, a board, boards used for door or a harrow - ପଟା, ଦୁଆର ପଟା, ମଇ ପଟା, କୋରଡ଼ ପଟା ଇତ୍ୟାଦି
2. silk - ପାଟ
- paṭa tūṇu/tūru (ପାଟା ଟୁଣୁ/ଟୁରୁ) (pl. - ka) n. - a harrow - ମଇ
- paṭi (ପାଟି) (pl. - ṅga) n. - a beam - ଝୋ
- paṭu (ପାଟୁ) n. - earth, a measure for rice, turmeric etc. - ଧାନ କିମ୍ବା ହଳଦିଆ ଓଜନ ବା ମାପ
- paḍu (ପାଢୁ) (pl. paṭka) n. - tooth - ଦାନ୍ତ
- padria (ପାଡ୍ରିଆ) (pl. - ṅga) n. - a wealthy man, rich - ଧନୀ ଲୋକ
- padre (ପାଡ୍ରେ) (pl. - ka) n. - a wealthy man, rich - ଧନୀ ଲୋକ
- paṇḍa (ପାଞ୍ଡା) (pl. - ṅga) n. - skin, hide - ଚମଡ଼ା

pīṅga pīta (ପିଙ୍ଗା ପିତା) v.t. - to pass the stool -
 ଶାଢ଼ାସିବା

pīḍa (ପିଢ଼ା) n. - the penis - ପୁଁ ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ

pīta (ପିତା) v.t. - to emit wind from the
 anus - ପାତକା

pīṭka (ପିଡ଼ିକା) v.t. - continuation of action
 form of pīta

pīderi (ପିଡ଼େରି) (pl. pīderanṅa) n. - the spirit
 of a deceased person, ghost, witch - ଅତ୍ମା,
 ଭୂତ, ସେତ

pīdereñju (ପିଡ଼େରେଞ୍ଜୁ) (pl. pīderenṅa) n. - a
 male spirit - ପୁରୁଷେଣ ଅତ୍ମା, ଭୂତ ଇତ୍ୟାଦି

pīdereṇi (ପିଡ଼େରେଣି) (pl. - ska) n. - a female
 spirit - ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗର ଅତ୍ମା କିମ୍ବା ଭୂତ ଇତ୍ୟାଦି

pīderi kōḍi (ପିଡ଼େରି କଠି) (pl. - ṅga) n. - a cow
 given by bridegroom for sacrifice to
 bride's deceased ancestor - ବରର ପୁରସ୍କାର-
 ମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଗାଈ

pīderi pita (ପିଡ଼େରି ପିତା) n. - an ancestral
 spirit - ପୁରସ୍କାରର ଅତ୍ମା, ଭୂତ, ସେତ

pīperañja (ପିପେରେଞ୍ଜା) (pl. - ṅga) n. - a dragon
 fly - କଢି

pīri (ପିରି) n. - straw - ନଡ଼ା

pīli (ପିଲି) (<o.) n. - the spleen - ପ୍ଲିଭି

pīli nōmeri (ପିଲି ନଓମେରି) n. - malaria fever -
 ମାଲେରିଆ ଜ୍ୱର

pīsa (ପିସା) v.t. - to squeeze out, wring - ଲେମ୍ବୁ/
 ଲୁଗା ପଛୁଡ଼ି ଚିପୁଡ଼ିବା କିମ୍ବା ସେଇ ଭାବରେ ଚାନ୍ଦାର ଚୋବା

pīra (ପିରା) (pl. - ṅga) n. - an embankment -
 ବନ୍ଧ

pīra dēpa (ପିରା ଦିପା) (pl. - ṅga) n. - the bank of
 a wet field

puku inba (ପୁକୁ ଇନ୍ବା) v.i. - to be completely
 filled - ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ଥରାବସ୍ଥାରେ ପ୍ରସ୍ଥିତହେବା

puku ispa (ପୁକୁ ଇସ୍ପା) v.t. - to fill completely -
 ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ଥରାବସ୍ଥାରେ ଅଥବା ଉଲ୍ଲଭାବରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରା

pukna (ପୁକ୍ନା) adv. - in a manner descriptive
 of filling completely - ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ଥରାବସ୍ଥାରେ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ

puṭa (ପୁଟା) (pl. - ṅga) n. - a heap, collection,
 stack, pile, an assembly, congregation -
 ଚଢ଼ା, ସଂଗ୍ରହ, ଏକତ୍ର ହେବା ଜନତା, ସଭା

puṭuṭ uḥpa (ପୁଟୁଟୁ ଉହ୍ପା) v.t. - to stumble,
 strike the foot against - ଝୁଲିବା

puḍra (ପୁଡ୍ରା) (pl. - ka/ṅga) n. - a pumpkin -
 କଂହାରୁ

puti (ପୁଡି) (pl. - ṅga) (<o.) n. - a book - ପୋଥି,
 ବହି

putula/putla (ପୁଡୁଲା/ପୁଡୁଲ) (pl. - ṅga) n. - an
 image, idol, figurine - ଛୋଟ ମୂର୍ତ୍ତି, ପ୍ରତିମା

puni (ପୁନି) (<o.) n. - full moon - ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ପୁର୍ଣ୍ଣିମା

punba (ପୁନ୍ବା) v.t. - to know, understand -
 ଜାଣିବା, ବୁଝିବା

n. - knowledge, intelligence - ଜ୍ଞାନ, ବୁଦ୍ଧି

punba gaṭaṇju (ପୁନ୍ବା ଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. -
 a learned man or boy - ଜ୍ଞାନୀ (ପୁରୁଷ, ବାଳକ)

punba gaṭari (ପୁନ୍ବା ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a
 learned woman or girl - ଜ୍ଞାନୀ (ସ୍ତ୍ରୀ, ଝିଅ)

pusi (ପୁସି) (pl. - ṅga) n. - a white ant hill - ଭଲ
 ଝୁଙ୍ଗା

pusi līpu (ପୁସି ଲିପୁ) (pl. - līpka) n. - a species of
 small fungus that grows on white ant
 hill - ଝୁଙ୍ଗା ଝୁଙ୍ଗା

purgo (ପୁର୍ଗୋ) } a. - four hundred, a
 purṣe (ପୁର୍ସେ) } large store basket
 purṣeka (ପୁର୍ସେକା) } holding 400 tambis of

grain - ୪୦୦ ସଂଖ୍ୟା ପରିମାପକ (୧୦୦) ପାଉଣ୍ଡ, ଧାତ
 ଥରକା ପକ ତୋଇ

- pāpo gaṭaṇṇiṇṇu (ପାପ ଗାଟାଣ୍ଣ) (pl. - gaṭaru) n. - a widower - ବିପତ୍ନୀକ, ସ୍ତ୍ରୀ ମରଣୋପଶ୍ରେୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଲେକ
- pāpo gaṭari (ପାପ ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a widow - ବଧୂ
- pāpo miḍa (ପାପ ମିଡ଼ା) (pl. - miḍaka) n. - an orphan - ଅନ୍ଧାଧ, ଅପତ୍ନୀୟ ପିଣ୍ଡ
- pāpi (ପାପି) (pl. - ṅga) n. - a scaffold (big in size) - ଛତା - the roof or ceiling that covers the cubicle used as kitchen in a kōnd house - କନ୍ଦମାନଙ୍କର ବେଷେଇ ଘରେ ଥିବା ଏକ ଛତା ବା ମାଳ
- pāba (ପାବା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - a section between two knots - ଦୁଇଟି ପବ/ଗଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅଂଶ (ଉଦା— କନ୍ଥାପାତ୍ର ପାଦର ପାଦାଂଶ)
- pāla (ପାଲା) n. - boiled rice - ଚୁଡ଼
- pāska (ପାସ୍କା) v.t. - to despise, disparage - ମାନ୍ୟତା ଦାନ କରିବା, ଚୁପ୍ ବା ଚୁପ୍ରେ ନିନ୍ଦା କରିବା
- pāsanari/pāsanali (ପାସାନାରୀ/ପାସାନାଲି) (<. pāspa) - the cloth that is spread out, bed - ବଛା
- pāspa (ପାସ୍ପା) v.t. - to lay a cloth, spread out cloth - ଲୁଗା ଛେଳିବା, ବଛା ଛେଳିବା
- pāra (ପାରା) (pl. - ṅga) (<o.) n. - street, row of houses, side - ପାଡ଼, ରକ, ପଡ଼ା, ପାର୍ଶ୍ବ, ପଥ
- piongi/pi'onggi (ପିଙ୍ଗି/ପି'ଂଗି) a. - lacking in weight - ହାଲୁକା same as pihongi
- piongi inba (ପିଙ୍ଗିଇନ୍ବା) v.i. - to be lacking in weight, to be light - ହାଲୁକା ହେବା
- pioji/piosi (ପିଞ୍ଜି/ପିଞ୍ସି) (<o.) n. - onion - ପିଞ୍ଜି
- piu (ପିୟ) (pl. - piṅga) n. - stool - ଶାଢ଼ୀ ref. piṅga (ପିଙ୍ଗା)
- pika (ପିକା) (pl. - ṅga) n. - a cigar made of leaves - ପିକା, ଚିଟ୍ଟ
- pinguri (ପିଙ୍ଗୁରି) (pl. - piṅguraka) n. - a small brass bowl - ଛୋଟ ଗିଲା
- piju (ପିଜୁ) n. - rain - ବର୍ଷା
- piñja (ପିଞ୍ଜା) v.i. - to jump across, to overtake, to leap, to burst - କୁଦା ମାରିବା, ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ଧରିବା, ଅକସ୍ମାତ୍ କମ୍ପା ହଠାତ୍ ଆକ୍ରମଣ କରିବା
- piṭo (ପିଟ୍) (pl. - ka) (<o.) n. - a cake - ପିଟା
- piṭo sāpu (ପିଟ୍ ସାପୁ) (pl. - sāpka) n. - cactus plant - ନାଗଫେଣୀ (generally used for thorn type bushes)
- piṭeri (ପିଟେରି) (pl. - piṭeraka) n. - back, the rump, hip - ପଶୁ ବା ପକ୍ଷୀର ପଛ, ଲୁହର ଶେଷ ଭାଗ, ନିକଟ, ପିଠୁ same as pūku
- piṭrikoli (ପିଟ୍ରିକଲି) (pl. - ṅga) n. - the cranium - ବେକ ଓ ମୁଣ୍ଡର ସଂଯୋଗଭାଗ
- pitila/pitla (ପିଟିଲ/ପିଟ୍ଲ) (pl. - ṅga) n. - temple (flat part), forehead - କପାଳ
- piro'ori (ପିରୁ'ଓରି) (pl. - piro'oraka) n. - flute - ବଣୀ
- pirti kau (ପିରିତ କାଉ) (pl. - kāṅga) n. - chillie - ଲଙ୍କା
- pilga (ପିଲ୍ଗା) v.i. - to bend forward, bend down, bow down - ଆଗକୁ ଲଙ୍କି କମ୍ପା ଝୁଙ୍କିପଡ଼ି ପ୍ରଣାମ କରିବା, ଅଗକୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିବା (same as palga)
- pispa (ପିସ୍ପା) v.t. - to cause to burst - ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ଧରିବା କମ୍ପା ଧରିବା ଦେବା କଥା (causative of pinja)
- pihonggi (ପିହଙ୍ଗି) n. - light (in weight) - ହାଲୁକା
- pihpa (ପିହ୍ପା) v.t. - to divorce, to release, to leave - ଗୁଡ଼ିପତ୍ନୀ ଦେବା, ଗୁଡ଼ିବା, ପଛରେ ଗୁଡ଼ି ଥିବା, ମୁକ୍ତ କରିବା, ମୁକ୍ତ ପାଢ଼ିବା
- pikuri (ପିକୁରି) (pl. - pikuraka) n. - a hoof - ଝୁରୁ
- pīga (ପିଗା) v.i. - to be heavy - ଓଜଳ ହେବା/ ଲଘୁ ହେବା
- piṅga (ପିଙ୍ଗା) n. - stool, a lump, dung - ଶାଢ଼ୀ, ଗୋବର (it is the plural form of piu, generally this plural form is used)

pēñja (ପେଞ୍ଜା) v.t. - 1. to split (wood) - ଚିକିରା, କାଠ ଚିକିରା

2. to strain (through a strainer) to pour rice water - ପେଜ ଗାଳିବା

pēnu (ପେନ୍) (pēn - ga) n. - a flea, louse - ମୁକୁଣୀ (ମୁଣ୍ଡ)

pēnu (ପେନ୍) (pl. pēn - ga) n. - a God, a spirit - ଶ୍ୱେତ, ଅଗା, ଭୂତ, ସେତ

pēnu idu (ପେନ୍ ଇଡୁ) (pl. - iṭka) n. - a temple, church - ମନ୍ଦିର, ଚର୍ଚ୍ଚ, ମସଜିଦ୍ ବ୍ୟାଦି

pēnu rāñja (ପେନ୍ ରାଞ୍ଜା) v.t. - (a spirit, demon) to be possessed - ଶ୍ୱେତରେ ଭୂତ/ଅନ୍ୟର ଅଧୀନ ସନ୍ତାନ କରାଯା

pēro (ପେର) pl. - ska) n. - great grand mother, father's elder sister-in-law, paternal aunt - ପିତୃଣୀ, ବୃଣୀ ମା, ଅଉ

pēri (ପେରି) (pl. - nga) n. - a box, chest, a closed basket (made of bamboo) ବାବୁଡ଼, ଡେଇ (ବାଉଁଶ କିମ୍ବା ଡେଇରେ ବୁଣା)

prospa/prōspa (ପ୍ରସ୍ପା/ପ୍ରୋସ୍ପା) v.t. - to light up, to light a pipe or cigar, kindling a fire - ଜଳି କଳାହୋଇ/କାନ୍ଦାହୋଇ, ଜଳ, ପିଆ ଚନ୍ଦ୍ର କଳାହୋଇ

prohpa (ପ୍ରୋହ୍ପା) v.t. - to rebuke, scold - ଗାଳିବୋ

prohpa (ପ୍ରୋହ୍ପା) v.t. - to fight, to fight wage war - ଯୁଦ୍ଧ କରିବା, ବଳତ, ପୋଡ଼ୁଥିବା, କୁଳିଆ ପ୍ରଭୃତି ଲଢ଼େଇ ଲୁଟିବା

prō (ପ୍ରୌ) n. - heavy breathing, a sigh - ଓର୍ବ କାଶ୍ୱାସ

prō inba (ପ୍ରୌ ଇନ୍ବା) v.i. - to breathe heavily, to sigh - ଓର୍ବ କାଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ

prōna (ପ୍ରୌନା) adv. - breathing heavily - ଓର୍ବ କାଶ୍ୱାସ

prahpa (ପ୍ରାହ୍ପା) v.t. - to spread out, to stretch (something) - ଚଳିତ ବଢ଼ାଇବା

prānga (ପ୍ରାଙ୍ଗା) n. - uncooked rice - ଶୁଣ୍ଠଳ pl. form of prāu - 'ଶୁଣ୍ଠଳ' always used in plural form

prāṭka (ପ୍ରାଟକା) v.t. - continuity of action form of prāda, 'to swell'

prāḍa (ପ୍ରାଡ଼ା) v.t. - to swell (as a wound) - ଗା ଚନ୍ଦ୍ରା ସତ ଚନ୍ଦ୍ରା କିମ୍ବା ବନ୍ଦା

prāḍu (ପ୍ରାଡୁ) (pl. prāṭka) n. - ringworm - ଗାଡୁ

prāpa (ପ୍ରାପା) v.t. - to sell - ବିକ୍ରମ

prāpa ṛupka (ପ୍ରାପା ଋପୁକା) v.t. - to sell - ବିକ୍ରମ

prīpa (ପ୍ରୀପା) v.t. - to fold clothes, to roll up, to coil, to roll into a roll - ଗୁଡ଼ାଇବା, ବଉଡ଼ି, ଲୁଗା ପ୍ରଭୃତି ଗୁଡ଼ିବା

prība (ପ୍ରୀବା) v.i. } - to be cracked, opened
prīva (ପ୍ରୀବା) v.i. } out, to be hatched -
ତାଟିବା, ଚୁଟିବା (ପତ୍ର), ଗୋ ଗୁଣ୍ଡମେଇବା

prēnda (ପ୍ରେନ୍ଦା) (pl. - ru) n. - father's elder brother - ବାପାଙ୍କ ବଡ଼ ଭାଇ

plōkosi (ପ୍ଲୋକସି) (pl. plōkosaka) n. - fish scales - ଫାମାକ

plōva (ପ୍ଲୋଭା) v.i. - to shed a skin (as snake does) cast of a skin - ଗାଠ ଗୁଡ଼ିବା, ଗୋଷ୍ଠା ଗୁଡ଼ିବା

plānga (ପ୍ଲାଙ୍ଗା) v.i. - to be covered - ଗାଳିହୋଇବା

plapka (ପ୍ଲାପକା) v.t. - to cover with some thing - ଘୋଡ଼ାଇବା, ଗୁଡ଼ି ଘୋଡ଼ାଇବା

plaha (ପ୍ଲାହା) (pl. - nga) n. - plant, sapling - ଡଳ, ଶୁଣ୍ଠଳ

plāpa (ପ୍ଲାପା) v.t. - to enquire, question, ask, say answer (a call, a question) - ପଚାରା, ପଚାରିବା, ଉତ୍ତରାଦାନ କରିବା

plāpa āspa (ପ୍ଲାପା ଅସ୍ପା) n. - conversation, question and answer - ବାଦାବାଣୀ, ପଚାରିବେଳ

puhpa (ପୁହ୍ପା) v.t. - to make wet or damp -
 ଡବା କରା
 pūki (ପୁକି) (pl. - ŋga) n. - honey - ମହୁ
 pūki jēka (ପୁକି ଜେକା) (pl. - ŋga) n. - a honey
 comb - ମହୁଫେରା
 pūki nīju/nīru (ପୁକି ନିଜୁ/ନିରୁ) n. - honey juice -
 ମହୁ, ମହୁରସ
 pūki viha (ପୁକି ବିହା) (pl. - ŋga) n. - a honey bee
 - ମହୁମାତୁ
 pūki sita (ପୁକି ସିତା) n. - bees wax - ମହୁ ସିଂଗି
 pūju (ପୁଜୁ) (pl. - ŋga) n. - a flower - ଫୁଲ
 pūtpa (ପୁତ୍ପା) v.t. - 1. to yoke - ଭଲ ଯୋଡ଼ିବା
 2. to bear witness - ସାକ୍ଷୀ ହେବା, ସାକ୍ଷୀ ଦେବା
 same as pūrpa
 pūtpa gaṭaṇīju (ପୁତ୍ପା ଗାଟାଣିଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. -
 a male witness - ସାକ୍ଷୀ (ପୁରୁଷ)
 pūtpa gaṭari (ପୁତ୍ପା ଗାଟାରି) (pl. - gaṭari) n. - a
 female witness - ସାକ୍ଷୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)
 pūṇḍa (ପୁଣ୍ଡା) v.t. - to meet - ଭେଟିବା
 n. - the act of meeting - ଭେଟ
 pūta (ପୁଟା) v.t. - to blow with the mouth on
 something (flute, a horn) to hiss - ବଜା, ଶିଙ୍ଗା
 ଫୁଟିବା କମ୍ପା ବଜାଇବା, ଫୁଟିବା
 pūni (ପୁନି) a. and adv. - new, newly - ନୂଆ
 pūpa (ପୁପା) v.i. - to bloom, blossom - ଫୁଲ ଫୁଟିବା
 pūri (ପୁରି) (<o.) a. - full, filled - ପୂର୍ଣ୍ଣ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
 pūri āva (ପୁରି ଆବା) v.i. - to be filled - ପୂର୍ଣ୍ଣହେବା
 pūri giva (ପୁରି ଗିବା) v.t. - to fill - ପୂର୍ଣ୍ଣ କରା
 pūva/pūvala (ପୁବା/ପୁବାଲା) (pl. - ŋga) n. - a spark,
 living coal - ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
 pūreñji (ପୁରେଞ୍ଜି) (pl. pūreñjaka) n. - naval -
 କାଣ୍ଡ, ଲୁହ
 pūreñji drāmbu (ପୁରେଞ୍ଜି ଡ୍ରାମ୍ବୁ) (pl. - drāpka) n.
 - a naval string, umbilical cord - ଡକ୍ଟରୀ

pūrpa (ପୁର୍ପା) v.t. - to yoke, to bear witness -
 ଭଲ ଯୋଡ଼ିବା, ସାକ୍ଷୀଦେବା same as pūtpa
 pedagelo (ପେଦାଗେଲ) n. - love - ଭୋର ପ୍ରୀତି
 peṇḍo (ପେଣ୍ଡ) n. - vagina, the female organ -
 ଶ୍ରୀ ଜନନେନ୍ଦ୍ରୟ
 peṇḍa (ପେଣ୍ଡା) (pl. - ŋga) (<o.) n. - a cluster,
 bunch - ପେଣ୍ଡା, ପେଣ୍ଡା, ଗୁଚ୍ଛ
 peṇḍeka (ପେଣ୍ଡେକା) n. - a bundle, full measure
 of a bundle - ଗୋଛ, ଗଣ୍ଡିର, ଗଣ୍ଡିଲି
 peṇḍi (ପେଣ୍ଡି) (pl. - ŋga) n. - a bundle, bunch,
 cluster, collection - ଗୋଛ, ଗଣ୍ଡିଲି
 peṇḍra krāḍi (ପେଣ୍ଡ୍ରା କ୍ରାଡ଼ି) (pl. - ŋga) n. - a
 leopard - ଚିତା ବାଘ, କଲପେଡ଼କା ବାଘ
 peni (ପେନି) n. - cold weather, low
 temperature - ଶୀତ
 a. - cold, chilly - ଥଣ୍ଡା, କାଲୁଆ
 pebga (ପେବ୍ଗା) v.t. - to pick up (from the
 ground) collect - ଗୋଟାଇବା, ସଂଗ୍ରହ କରା
 peri (ପେରି) a. - torn - ଚିର
 peri inba (ପେରି ଇନ୍ବା) v.i. - to be torn -
 ଭେଦେବା
 peri ispa (ପେରି ଇସ୍ପା) v.t. - to torn - ଚିରା
 peska (ପେସ୍କା) v.t. - continuity of action
 form of pebga
 pereñji mīḍa (ପେରେଞ୍ଜି ମିଡ଼ା) (pl. - ka) n. - an
 infant, a child after 21 days of its birth -
 ୨୧ ଦିନର ବୁଢ଼ା
 peha (ପେହା) v.t. - to drive away, to chase -
 ଚାରିକିବା (ଭେର, ମଣିଷ, ଗାଈ, ଗୋରୁ, ମଝା, ମାଙ୍କୁ ଇତ୍ୟାଦି)
 pē (ପେ) a. - floating - ବସ୍ତାବ
 pē inba (ପେ ଇନ୍ବା) v.i. - to float - ବସିବା
 pē ispa (ପେ ଇସ୍ପା) v.t. - to cause to float -
 ଭସାଇବା/ଭେରାଇବା

prēnu (ପ୍ରେନୁ) (pl. prēka) n. - 1. a bone - ହାଡ଼
2. seed or stone of a fruit - ମଞ୍ଜି
prēnu kūtu (ପ୍ରେନୁ କୁଟୁ) n. - a bone - ହାଡ଼

B

boka (ବକା) (pl. - nga) n. - an uncastrated male goat, a strong young man in his prime - ବୋକା, ଦୁଷ୍ଟପୁରୁଷ ବଳାସୁ ଯୁବକ
bonggo (ବଙ୍ଗ) (pl. - nga) n. - a hole, broken place, gap - ଛୁଦ୍ର, ବଣା
bonggori (ବଙ୍ଗରି) (pl. bonggoraka) n. - a hole - ବଣା same as bonggo
boṭki (ବଟକି) (pl. - nga) n. - a cup, bowl, brass basin - ଗିନା, ପିତଳ ଗିନା
bodi (ବଡ଼ି) (pl. - nga) n. - a spoon, small ladle for drinking wine - ମଦ ଖାଇବା ନଳା/ପାତ
bonu bona (ବନ୍ଧୁ ବଣା) n. - a smell, scent, odour (good or bad) - ବାସନା (ଭଲ ବନ୍ଧୁ ମନ୍ଦ) ବନ୍ଧ
bona vira (ବନା ବର) n. - red earth, a kind of soil used for smearing the house or walls - ରଙ୍ଗମାଟି (ଘର ଚଟାଣ କିମ୍ବା କାନ୍ଥ ଲୁଗିବା ନିମନ୍ତେ ବରାଣର ଝୁଲ)
bondo (ବନ୍ଦ) (pl. - nga) (<o.) n. - a pool, tank, pond, a reservoir - ବନ୍ଦ, ପୋଡ଼ା, ଗଡ଼ିଆ, ଜଳାଞ୍ଜଳି
bondi (ବନ୍ଦି) (pl. - nga) n. - the lobe of the ear - କାନପୁଡ଼ା
bormi āva (ବରମି ଆବା) v.i. - to be fainted, be dazed, to be misty - ମୁହଁ ଛେକିବା, ଭ୍ରମହେବା
bosu inba (ବସୁ ଇନ୍ବା) v.i. - to fall on the ground - ଭୂମିରେ ପଡ଼ିବା
bosna (ବସନା) adv. - on the ground - ଭୂମିରେ ତଳେ
bosna kopka (ବସନା କପକା) v.i. - to sit on the ground (not on the heels) - ଭୂମିରେ ପିଠି ଉଠି/ମାଡ଼ି ବସିବା

boṇṇji (ବଞ୍ଜି) (<o.) n. - trade - ବଣିଜ, ବ୍ୟବସାୟ
boṇṇji idu (ବଞ୍ଜି ଇଡୁ) (pl. iṭka) n. - a shop - ଦୋକାନ, ଦୋକାନ ଘର
bōkola (ବଞ୍ଜଳ) (pl. - nga) n. - a fat man or boy - ମୋଟା
bōkoli (ବଞ୍ଜଳ) a. - fat, stout, corpulent - ମୋଟା
n. - a fat girl or woman - ମୋଟା ଦାଳିକା କିମ୍ବା ଘୁଲେକ
bōga (ବଞ୍ଗା) (pl. - nga) n. - basket (big size) - ବଡ଼ ବୋଝ, ଢେଉ, ଢେଉଣି
bōji (ବଞ୍ଜି) (<o.) n. - feast - ଭୋଗ
bōṇa (ବଞ୍ଜା) (pl. - nga) n. - 1. a rag, piece of cloth - ଢୁଗାକନା
2. after child birth - ପିଲା ଜନ୍ମ ପରେ ଘୁଲ ପଡ଼ିବା same as bōṇa/mīḍa bōṇa
bōntu (ବନ୍ତୁ) (pl. - nga) n. - ball - ପେଣ୍ଡୁ
bōpo (ବଞ୍ଜ) n. - strength - ବଳ balance word of dāṭa
bōṇa (ବଞ୍ଜା) (pl. - nga) n. - a rag, piece of cloth - ଢୁଗା କନା ଇତ୍ୟାଦି same as bōṇa/mīḍa bōṇa
bai (ବାଇ) (pl. - ska) n. - 1. sister-in-law (elder brother's wife)
2. elder sister - ବଡ଼ ଭଉଣୀ
bai (ବାଇ) a. - mad, mentally defective of disordered mind - ବାୟା, ପାଗଳ
baili (ବାଇଲି) (pl. bailanga) n. - a species of climbing bean - ମାରି (ଶିମ୍ବୁ ପରି ଫଳ)
baka (ବାକା) n. - lease, hire - ବଡ଼ା, ବଢ଼େଇ, ଭଡ଼ା
bagoleñju (ବାଗୋଲେଞ୍ଜୁ) (pl. bagolenga) n. - a ghost, spirit of a male person - ବାସ ବାସ କିମ୍ବା ପାଣିରେ ପଡ଼ି ମନୋଭ୍ରମକାରୀ ଭେଦର ଅନ୍ତ
bagoleri (ବାଗୋଲେରି) (pl. - ska) n. - a female ghost, spirit - ବାସ ବାସ କିମ୍ବା ପାଣିରେ ଘର ମନୋଭ୍ରମକାରୀ ଭେଦର ଅନ୍ତ

- plāmu (ପ୍ଲାମୁ) n. - hunting (one man) ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି
ଶିକାର କରିବା
- plāmba (ପ୍ଲାମ୍ବା) v.t. - to hunt, chase, seek (in group) - ଶିକାର କରିବା, ଜନ୍ତୁ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟାଇବା
- plāmba gaṭañju (ପ୍ଲାମ୍ବା ଗାଟାଙ୍ଗୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a hunter - ଶିକାରୀ
- plīpa (ପ୍ଲିପା) v.t. - to cause to open, to form, create, to hatch - ଫୁଲ, ଅଣ୍ଡା ପ୍ରଭୃତି ଫୁଟିବା କମ୍ପା ଫୁଟାଇବା
- plīva (ପ୍ଲିଭା) v.i. - to be created, be opened, be hatched - ଫୁଲ, ଅଣ୍ଡା ପ୍ରଭୃତି ଫୁଟିବା କମ୍ପା ଫୁଟାଇବା
- plīva (ପ୍ଲିଭା) v. i. - to be created, be opened, be hatched - ଫୁଲ, ଅଣ୍ଡା ପ୍ରଭୃତି ଫୁଟିବା
- plupka (ପ୍ଲପ୍କା) v.t. - to break, smash - ଭାଙ୍ଗିବା
causative of plunga
- prōñju (ପ୍ରଠଙ୍ଗୁ) n. - compensation, compensation given by the boy who has some illegal sexual relation with a girl whose negotiation for marriage has already been done - ବିବାହ ନିମନ୍ତେ ନିଷିଦ୍ଧ କରଯାଇ ଯାଉଥିବା ଗୋଟିଏ ଯୁବକ ଯୁବିକାଙ୍କ ସହ ଏକ ଯୁବକ ଯୌନ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରି ଯାଉଥିଲେ ସାମାଜିକ ନିୟମ ଓ ବିଚାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାକୁ ଚେପଟେଇବା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଯଦି ନିଷିଦ୍ଧ କରଯାଇଥିବା ଯୁବକଟି ଅବୈଧ ଯୌନ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ଯୁବକଠାରୁ ଯେଉଁ ଅର୍ଥ, ଦ୍ରବ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ଆକାରରେ ପାଏ ତାହାକୁ prōñju କହନ୍ତି ।
- prōseñju (ପ୍ରଠ୍ରେଣ୍ଡୁ) (pl. prōseru) n. - enemy - ଶତ୍ରୁ
- prāka (ପ୍ରାକା) n. - alluvial soil, mud - ପଟ୍ଟ, କାଦୁଅ ମଣ୍ଡ
- prādi (ପ୍ରାଡି) a. - old - ବୁଢ଼ା, ବୟସ୍କ
- prādañju (ପ୍ରାଡାଙ୍ଗୁ) (pl. prādaru) n. - an old man - ବୁଢ଼ା ଲୋକ
- prādari (ପ୍ରାଡାରି) (pl. prādai) n. - an old thing - ବୟସ୍କ ଜିନିଷ

- prāḍali (ପ୍ରାଡାଲି) (pl. - ska) n. - an old woman - ବୁଢ଼ୀ ଲୋକ
- prīa (ପ୍ରିଆ) (pl. - ŋga) n. - an unripe mango - କଞ୍ଚା ଅମ୍ଳ
- prīu (ପ୍ରିଉ) (pl. prīka) n. - a worm, wingless insect - ପୋକ
- prīha (ପ୍ରିହା) (pl. - ŋga) n. - an unripe mango - କଞ୍ଚା ଅମ୍ଳ same as prīa
- prīpa (ପ୍ରିପା) v.i. - to be tall, to grow, to be high - ବଢ଼ିବା, ଉଚ୍ଚତାରେ ବଢ଼ିବା
- prīsa (ପ୍ରିସା) a. - tall, high - ଉଚ୍ଚ
- prūnga (ପ୍ରୁଙ୍ଗା) v.i. - to break, be broken off, to be settled (a matter) decided, ଶୁଣିବା, ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେବା (କୌଣସି ସମସ୍ୟା)
- prupka (ପ୍ରପ୍କା) v. t. - to break off, to settle, decide - ଛୁଣ୍ଟେଇବା, ଚୁଟାଇବା, ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବା
- prēkora/prēkoreñju (ପ୍ରେକରା/ପ୍ରେକରେଣ୍ଡୁ) (pl. prēkorāṅga) n. - a thief, an adulterer - ଚୋର, ଅପମିତ୍ରକୋଷୀ
- prēkori (ପ୍ରେକୋରି) (pl. - ska) n. - a thief and adulterers
- prēkoreñi (ପ୍ରେକରେଣି) (pl. - ska) n. - a thief (woman or girl) - ଚୋରଣୀ (ସ୍ତ୍ରୀ କମ୍ପା ଇତ୍ୟ)
- prēki (ପ୍ରେକି) a. - theft, robbery, adultery - ଚୋରା, ଚଳାପୁର
- prēki āva (ପ୍ରେକି ଆବା) v.i. - to be thievish, adulterous - ଚୋରା ହେବା, ଅପମିତ୍ର ହେବା
- prēki gaṭañju (ପ୍ରେକି ଗାଟାଙ୍ଗୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a thief, an adulterer - ଚୋର, ଅପମିତ୍ରକୋଷୀ
- prēki gaṭari (ପ୍ରେକି ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a thief (female), an adulteress - ଚୋରଣୀ (ସ୍ତ୍ରୀ କମ୍ପା ଇତ୍ୟ)
- prēki giva (ପ୍ରେକି ଗିବା) v.t. - to steal, to commit adultery - ଚୋରା କରିବା, ଅପମିତ୍ର ହେବା

biuri (ବିଉରି) (pl. biuraka) n. - a latticed bamboo basket, a cage - ମାଛ ରଖିବା ବୋଉ, ପିତ୍ତଳ
 biko (ବିକ) (pl. - ka) n. - early paddy, autumn crop - ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧାନ (ସେପ୍ଟେମ୍ବର ବେଳକୁ କଟାଯାଏ)
 bikali (ବିକାଲି) (<o.) n. - sorrow, sadness, trouble - ବିକଳ, ଦୁଃଖ
 bikali āva (ବିକାଲି ଥିବା) v.i. - to be sorrowful, sad - ବିକଳ ହେବା, ଦୁଃଖିତ ହେବା
 biji (ବିଜି) n. - lightening - ବିଜୁଳି
 biji vēpa (ବିଜି ଦେବା) v.t. - to lighten, to emit lightening - ବିଜୁଳି ମାରିବା
 biṭali (ବିଟାଲି) n. - an initial religious act before participation in the sacrificial feast - ମେଣ୍ଡା ଢେଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ହେଉଥିବା ଏକପ୍ରକାର ଅଭିଷେକ ଚାର୍ଯ୍ୟ
 bide'e (ବିଡେ) a. - useless, valueless, purposeless, empty, false - ଖାଲିରେ, ଭୁଲ୍ଲରେ
 adv. - in vain, aimlessly, without any cause or reason - ଖାଲିରେ, ଭୁଲ୍ଲରେ, ଅକାରଣରେ
 biṇḍraṅga (ବିଣ୍ଡ୍ରାଙ୍ଗା) n. - blindness - ଅନ୍ଧ
 biṇḍrang gaṭaṇīju (ବିଣ୍ଡ୍ରାଙ୍ଗ ଗାଟାଣିଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a blind person or boy - ଅନ୍ଧ ଲୋକ, ଅନ୍ଧ ବାଳକ
 biṇḍranggaṭari (ବିଣ୍ଡ୍ରାଙ୍ଗ ଗାଟାଣି) (pl. - gaṭai) n. - a blind woman or girl - ଅନ୍ଧା (ସ୍ତ୍ରୀ କିମ୍ବା ବାଳିକା)
 biṇḍranggi (ବିଣ୍ଡ୍ରାଙ୍ଗି) n. - blindness (f) - ଅନ୍ଧତା
 binu (ବିନୁ) (pl. - ŋga) n. - monkey, a small monkey - ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାଙ୍କଡ଼
 bira boṭo (ବିରାବୋ) } a. - scattered - ବିକ୍ଷେପିତ
 bira boṭi (ବିରାବୋ) }
 biri biruri (ବିରି ବିରୁରି) a. - spotted, many coloured, variegated - ଚିତ୍ତଚିତ୍ତ, ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ ମିଶ୍ରିତ
 bilaraṅga (ବିଲାରାଙ୍ଗା) } n. - evening - ସନ୍ଧ୍ୟା
 bilari (ବିଲାରୀ) }

biluraṅga (ବିଲୁରାଙ୍ଗା) } n. - evening (ସନ୍ଧ୍ୟା)
 biluri (ବିଲୁରି) }
 biheni (ବିହେନି) (pl. - ŋga) (<o.) n. - seed, small pox - ମଞ୍ଜି; ବହନ, ହାତୁଡ଼ି (ବହନ)
 biri (ବିରି) (pl. - ŋga) (<o.) n. - a kind of gram, pulse - ବିରି
 biṣo/biṣa (ବିଷ/ବିଷା) (<o.) n. - poison - ବିଷ
 bisi (ବିସି) n. - name of the Bisi caste titled as Bissoyi - ବିଶି ଜାତି (ବିଶୋୟୀ ଯାଜଞ୍ଜ)
 biṣeñju (ବିସେଞ୍ଜୁ) n. - a head man, a man of Bisi caste - ମୁଖିଆ, ବିଶୋୟୀ ଜାତିର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି
 biṣibūsu (ବିସିବୁସୁ) a. - sober, calm and quiet - ଶାନ୍ତସ୍ଥିର, ଧୀରସ୍ଥିର
 bīra (ବିରା) (pl. - ŋga) n. - family, relative, group of related peoples, a herd, flock - ଅନ୍ଧାୟୁକ୍ତ, ସପର୍ବୀୟ, ଗୋଷୀ
 bīra gota/bīra tōru (ବିରାଗୋଟା/ବିରାଡ଼ୁ) n. - relative - ସପର୍ବୀୟ
 bīra gaṭaṇīju, bīra tōru gaṭaṇīju (ବିରା ଗାଟାଣିଜୁ/ବିରାଡ଼ୁ ଗାଟାଣିଜୁ) n. - a male relative - ଅନ୍ଧାୟୁ, ସପର୍ବୀୟ (ପୁରୁଷ)
 bīra gaṭari, bīra tōrugataṭari (ବିରା ଗାଟାଣି/ବିରାଡ଼ୁ ଗାଟାଣି) n. - a female relative - ଅନ୍ଧାୟୁ, ସପର୍ବୀୟା (ସ୍ତ୍ରୀ)
 buji (ବୁଜି) (<o.) n. - understanding, judgement - ବୁଝାମଣା, ନୀତି
 buji āva (ବୁଜି ଥିବା) v.i. and t. - to understand, to adjudicate - ବୁଝିବା, ନିଷ୍ପତ୍ତି ଦେବା
 buji giva (ବୁଜି ଗିବା) v.t. - to decide a case, pass judgement, to make understand - ନିଷ୍ପତ୍ତି ଦେବା, ବୁଝାମଣା
 buḍa (ବୁଡ଼ା) (pl. - ru/ŋga) (<o.) n. - an old man - ବୁଢ଼ା

- bagari (ବାଗାରି) n. - jealous, enmity - ବେହ୍ନି, ପରସ୍ପରାଦୃଷ୍ଟି
- ban̄ga (ବାଙ୍ଗା) n. - open, open space - ଖୋଲ/ଖୋଲି ଜାଗା
- bañri (ବାନ୍ରି) (pl. - ŋga) n. - a maina bird - ବଣି
- bañli koṛa (ବାନ୍ଲି କଠା) (<o.) n. - a sling, a device for throwing stones - ବାନ୍ଲି ଖଡ଼ା
- bañuri (ବାନ୍ରି) (pl. bañuraka) n. - broom made with a species of grass - ପନ୍ନୁର (ବେହ୍ନି)
- bandra (ବାନ୍ଦ୍ରା) n. - a watery stool, diarrhoea - ପଚଳା ଝାଡ଼ା
- bandrang̃a (ବାନ୍ଦ୍ରାଙ୍ଗା) n. - 1. a man who suffers from diarrhoea - ଝାଡ଼ାଯିବା ଲୋକ
2. a coward man, cowardice - କାବୁରୁସ, ବୁରୁସ
- batoṛi (ବାଡ଼ି) n. - fur - ନଈ ଛତା
- bade/bade'e (ବାଦେ/ବାଦେ'ଏ) (pl. - ŋga/ka) n. - a castrated pig, castrated - ବଧୂଅ/ଧରଣ ହୋଇ-ଥିବା ଚାମୁଛା, ଖାସ୍
a. - castrated - ଖାସ୍
- hana/vana (ବାନା/ବାନା) (pl. - ŋga) n. - face - ମୁହଁ
- banda (ବାନ୍ଦା) (pl. - ŋga) (<o.) n. - a pool - ପୋଖର, କନ୍ଦ, ପାଣିର ଜଳାଶୟ
- baboṛi (ବାବୋରି) (pl. baboṛaka) } n. - short and
babari (ବାବାରି) (pl. babaraka) } thick stick
with a heavy end, a stout stick - ଗଡ଼ା, ମୁରୁରୁ
- bara (ବାରା) n. - strength - ବଳ
- bargi (ବାରି) n. - command - ଆଦେଶ
- bargi apha (ବାରିଆ ଅଫା) v.t. - to obey a command - ଆଦେଶ ମାନିବା
- bargi āva (ବାରିଆ ଆବା) v.t. - to obey a command - ଆଦେଶ ମାନିବା
- bargi giva/siva (ବାରିଆ ଗିବା/ସିବା) v.t. - to command - ଆଦେଶ ଦେବା
- barri (ବାରି) (pl. - ŋga) n. - meriah grove - ମେରିଆ ଝୁଣି, ମେରିଆ ଗାଡ଼
- basa (ବାସା) n. - a place, position - ଛାତ
- basari (ବାସାରି) (pl. basarka) (<o.) n. - a year - ବର୍ଷ
- basar kuta/basar gaṛi (ବାସାର କୁଡ଼ା/ବାସାର ଗାଡ଼) adv. - yearly, every year - ପ୍ରତିବର୍ଷ, ପ୍ରତିବର୍ଷ ବର୍ଷ
- baha/basa (ବାହା/ବାସା) n. - a place or position nearby - ପାଖରେ, ନିକଟରେ
- bahta (ବାହ୍ତା) post. p. - in a place, with, beside - ନିକଟରେ, ପାଖରେ in the presence of ଉପସ୍ଥିତରେ
- bāga (ବାଗା) post. p. - by, for, on account for, by reason of - ପାଇଁ, କାରଣେ
- bāgūṭi (ବାଗୁଟି) a. - amazing, terrifying - ବାଗୁମୁହଁ ପରି ଭୟଙ୍କର ଦଶରୂପା ବିଷ ପିଲା
- bāge (ବାଗେ) (<o.) a. - a quarter, a share, a portion - ଭାଗ, ଭାଗ ଭାଗ ଭାଗ
- bādi (ବାଦି) (pl. - ŋga) (<o.) n. - enemy - ଶତ୍ରୁ ବାଦୀ
- bāneñja (ବାନେଞ୍ଜା) (pl. - ka/ŋga) (<o.) n. - sister's son, nephew - ଭଉଳି same as bārenja
- bāneñji (ବାନେଞ୍ଜି) (pl. - ska) (<o.) n. - sister's daughter, niece - ଭଉଳି same as bārenji
- bānda kusa (ବାନ୍ଦା କୁସା) n. - one kind of tree (the leaves of which are used as curry or edible) - ଶାଗ
- bāla (ବାଲା) (pl. - ŋga) n. - bracelet, a bangle, wristlet - ବାଳ
- bālo/bālu (ବାଳ/ବାଲୁ) (<o.) n. - sand - ବାଲ same as vālu
- bāra (ବାଡ଼ା) (pl. - ŋga) n. - an enclosed plot of land, garden, a homestead plot of ground - ବନ୍ଦିଆ

be'ongu sadi (ବେଂଅଙ୍ଗୁ ସାଡ଼ି) } adv. - backwards
be'ongu sari (ବେଂଅଙ୍ଗୁ ସାରି) } - ପଛରେ

bedi āva (ବେଡ଼ି ଆବା) v.t. - to pay a visit in order to pay respect to the man after death - ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଶେଷ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ଯିବା

bedra/bedre (ବେଡ୍ରା/ବେଡ୍ରେ) n. - dented - ଖୁଣ୍ଟା ହୋଇଥିବା ବସ୍ତୁ ମାଟି

bedra giva (ବେଡ୍ରା ଗିବା) v.t. and i. - be dented - ଖୁଣ୍ଟିଯିବା (ମାଟି)

bete (ବେଟେ) (pl. - ka/nga) n. - cane - ବେତ

betka (ବେଟ୍କା) v. t. - continuity of action form of benda

beda (ବେଡା) (pl. - nga) n. - a portion of meat to be sold - ବିକ୍ରୟ ନିମନ୍ତେ ଚାଣି/କଲକା ହୋଇଥିବା ମାଂସ

benda (ବେନ୍ଦା) v.t. - to string beads, to thread - ମାଳା ଗୁଡ଼ିବା

berbu (ବେର୍ବୁ) a. - three ply, of three thickness while weaving a basket, fan or cloth - ତିନିସ୍ତର

bēga (ବେଗା) } a. - another, different,
bēgali (ବେଗାଲି) } dissimilar opposite - ଭିନ୍ନ, ଅନ୍ୟ

bēgañju (ବେଗାଞ୍ଜୁ) (pl. - bēgaru) n. - a different man or boy - ଭିନ୍ନ ଲୋକ

bēgari (ବେଗାରି) (pl. bēgai) n. - a different woman, girl or thing - ଭିନ୍ନ ଲୋକ (ସ୍ତ୍ରୀ କନ୍ୟା ଶିଶୁ) ଭିନ୍ନ ଜିନିଷ

bēga dina (ବେଗା ଦିନା) adv. - daily - ପ୍ରତିଦିନ

bēgal bēgali (ବେଗାଲ ବେଗାଲି) n. - various - ବିଭିନ୍ନ, ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ

bēgam bōḍori (ବେଗାମ୍ ବଢ଼ରି) adv. - rising up morning star in the sky - କୃତ୍ତିକା ଯାହା ସକାଳୁ ସମୟରେ ଉଦୟ ହୁଏ

bēda (ବେଡା) (pl. - nga) (<o.) n. and a. - a dumb man or boy - ବେଡା, ଡୋ - a stammerer

bēda gaṭañju (ବେଡାଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a dumb man or boy - ବେଡା, ଡୋ (ଲୋକ)

bēda gaṭari (ବେଡା ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a dumb woman or girl - ବେଡା ଡୋ (ସ୍ତ୍ରୀ)

bēḍi (ବେଡି) (pl. - ska) (<o.) n. - a dumb woman or girl - ବେଡି, ଡୋ

bēṇḍi (ବେଣ୍ଡି) n. - contradiction, contrariness - ଅସ୍ମତ୍ତ୍ୱ, ବି, ପ୍ରତିବାଦ

a. - contrary

bēṇḍi giva (ବେଣ୍ଡି ଗିବା) v.t. - to act contrary, to contradict - ଅସ୍ମତ୍ତ୍ୱ କରିବା, ପ୍ରତିବାଦ କରିବା

bēto (ବେଟୋ) adv. - behind, at the rear - ପଛରେ same as be'o

bētongusaṇi (ବେଟଙ୍ଗୁସାଣି) adv. - backwards - ପଛରେ

bēra giva (ବେରା ଗିବା) v. t. - to cauterize, brand - ଲୁହେଇବା, ଲୁହୁଡ଼ା, ଯାକ ଦେବା

bēri (ବେରି) (pl. - nga) n. - 1. a woman's knot of hair - ବେରି, ଶୋଧା

2. a necklace, girdle - ଅଙ୍ଗାମୁଡା

brojna kopka (ବ୍ରୋଜ୍ନା କପ୍କା) v.i. - to sit on a chair, stool or on the ground - ଠିକ୍ ମାଡ଼ିକର ବସିବା same as bosna kopka

brōma (ବ୍ରୋମା) (pl. - nga) n. - a pimple - ଅବ୍ସ

braha (ବ୍ରାହା) (pl. - nga) n. - a wild bear - ବାଘା

brāṭpa (ବ୍ରାଟ୍ପା) v.t. - to make known, spread, sound abroad - ବିସ୍ତାରି କରିବା, ବାହାରେ ପ୍ରସଂସିଦ୍ଧ ହେବା causative of brāda

brāḷa (ବ୍ରାୱା) v.i - 1. to be sounded abroad, made known, spread (news)

2. to begin to heal (sore)

3. to be scattered - ବିସ୍ତାରି କରିବା, ପ୍ରସ୍ତର କରିବା, ବା' ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଢ଼ିବା, ସ୍ଵାଦିଗରେ ବୁଣିବା/ଛେଦିବା

- buḍa āba (ବୁଢ଼ା ଶବ୍ଦ) (pl. - ru) n. - father's father - ବୁଢ଼ାବାପା, ଜେଜେ
 buḍali (ବୁଢ଼ାଲି) (pl. - ska) n. - an old woman - ବୁଢ଼ୀ
 buḍali aja (ବୁଢ଼ାଲି ଶବ୍ଦ) (pl. - ska) n. - father's mother - ବୁଢ଼ୀମା, ଜେଜେ
 buḍa vañju (ବୁଢ଼ା ବାଞ୍ଜୁ) (pl. - vaskaka) n. - a thumb, large toe - ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି
 buḍi (ବୁଢ଼ି) (pl. - ska) (< o.) n. - a girl, daughter - ଗ୍ରେଟ୍ ଝିଅ, ସ୍ନେହରେ ଗାଳ ବୁଢ଼ୀ
 budri giva (ବୁଢ଼ି ଗିବା) v.t. - to ladle out, scoop up - ପାଣି ଯାକିବା, ଗାଢ଼ କରବା
 buti (ବୁଡ଼ି) (pl. - ŋga) n. - daily wage, daily labour, wages, hire - ମୂଲ, ଭଡ଼ା
 budo krādi (ବୁଦ କ୍ରାଡ଼ି) (pl. - ŋga) n. - a hyena - ଦେହାବାଦ, ଗହୁଆ
 humbu (ବୁମ୍ବୁ) n. - busy, agitation, excitement - ଭସେଇବା, ଅନ୍ଦୋଳନ
 humbu āva (ବୁମ୍ବୁ ଶବ୍ଦ) v.i. - to be agitated, excited - ଭସେଇବା ଦେବା, ଅନ୍ଦୋଳନ କରବା
 buru (ବୁରୁ) (piju buru) n. - slow continuous rain - ଝିଣି ଝିଣି ବର୍ଷା
 buru (ବୁରୁ) n. - growth of tiny, fungi forming on plants, leather etc. - ଫିଙ୍ଗି, ଶିରୁକା
 buru sūpa (ବୁରୁ ସୁପା) v.t. - to cover with fungi forming as on plants or leather - ଫିଙ୍ଗି ମାରିବା, ଶିରୁକା ଥରବା/ଲଗିବା
 burka/burki (ବୁର୍କା/ବୁର୍କି) (pl. - ŋga) n. - a small bamboo basket - ବୁରୁକାସୁଆ (ଛୋଟ ବୋଉ)
 burta (ବୁର୍ତ୍ତା) n. - cheating, fraud, mislead (purposely) - ଠକିବା
 burta gaṭañju (ବୁର୍ତ୍ତା ଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a liar, fraud (mase) - ଠକ, ମିଛୁଆ (ବୁରୁଷ)
- burta gaṭari (ବୁର୍ତ୍ତା ଗାଟାର) (pl. - gaṭai) n. - a liar, fraud (fem.) - ଠକ, ମିଛୁଆ (ସ୍ତ୍ରୀ)
 burta giva (ବୁର୍ତ୍ତା ଗିବା) v. t. - to deceive, defraud - ଠକିଦେବା
 burti (ବୁର୍ତି) a. - useless, unprofitable - ବୃଥା, ଅନାବଶ୍ୟକ, ଅପଥ
 bulu vaṭa (ବୁଲୁ ବାଟା) (pl. - ŋga) n. - a bubble - ପାଣିପୋଛା
 burja (ବୁର୍ଜା) v.t. - 1. to forget, ignore by forgetting to make a mistake - ଭୁଲିଯିବା, ଭୁଲି କରବା
 2. to become pregnant - ଗର୍ଭବତୀ ହେବା
 n. - forgetfulness, pregnancy - ଗର୍ଭ
 bū (ବୁ) n. - noise of wind in trees, noise made while calling pigs - ପବନ ବହୁବା ଘମସୁରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ, ଘୁରୁରୁକୁ ଡାକିବା ନମନ୍ତେ ଏକ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ କରବା
 būkuri (ବୁକୁରି) (pl. būkuraka) - a species of forest tree - ବୁଇଁ ନମ୍ବୁ
 būto (ବୁଟ) (< o.) n. - election - ଛେଟ
 būra pēnu, (ବୁରାପେନୁ) n. - the God of creation the creator - ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା
 būri (ବୁରି) (pl. - ka/ŋga) n. - fur, hair, feather, wool whisker - ପଶୁ ଲୋମ, ବାଳ, ନିଶ
 būru (ବୁରୁ) (pl. būrka) n. - hair (except head) - ଲୋମ, ଲୋମ
 be'o (ବେ'ଓ) n. - rear, a place behind - ପଛ
 be'oni (ବେ'ଓନି) adv. - a place at the rear - ପଛରେ
 be'onañju (ବେ'ଓନାଞ୍ଜୁ) (pl. be'onaru) n. - a man at the rear, a man behind - ପଛରେ ଥିବା ଲୋକ
 be'onari (ବେ'ଓନାରି) (pl. be'onai) - a woman or girl or thing at the rear or behind - ପଛରେ ଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ/ଝିଅ କିମ୍ବା କେ'ଣି କିଛି

maderi gaṭari (ମାଡ଼େରି ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a diviner (female) - ଲୋକ ଭୋଗତ୍ରୟ ହେଲେ ଗୁଣିକରି ବେଳେ ଜଳାଇବା କାମ କରୁଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ

maṇḍi (ମାଣ୍ଡି) (pl. - ṅga) n. - a brass bowl (big size) - ଚାପା

maṇḍi mūta (ମାଣ୍ଡି ମୁଟା) n. - utensils - କଂସାବାଜନ

madi (ମାଡ଼ି) n. - middle - ମଝି, ମଧ୍ୟବନ୍ଧ

madi gaṇḍi (ମାଡ଼ି ଗାଣ୍ଡି) n. - back - ପିଠି

made/made'e (ମାଡ଼େ/ମାଡ଼େ'ଏ) n.a. and adv. - middle, between, amidst, among, during - ମଝି, ମଝିରେ

madengi (ମାଡ଼େଙ୍ଗି) n. - day, day time - ଦିନ, ଦିନବେଳା

manba (ମାନବା) v.i. - to be, exist, remain, live at, stay - ରହୁବା, ଥିବା

mabga (ମାବଗା) v.i. - to grovel, roll on the ground - ଡଳେ ପଡ଼ିବା, ଗୁଣ୍ଡୁର, ଘୋଡ଼ିଆ ଢଳିଆ ପଡ଼ିବା ଲଟେଇ ହେବା

maro (ମାର) (pl. - ska/saka) n. - a daughter - ଝିଅ

malga (ମାଲଗା) v.i. - to fall flat on the face, to be stretched full length on the ground - ଯେତେ ଭଲକୁ କରା ଖୋଇବା, ମୁହଁମାଡ଼ି ଖୋଇବା

masuri (ମାସୁରି) (pl. masuraka, masurka) n. - a mat - ମଝିଆ

maska (ମାସ୍କା) n. - mango - ଅମ୍ବୁ (plural form of maha 'mango' generally used in plural form)

maska nakuri (ମାସ୍କା ନାକୁରି) n. - the spleen - ପିତ୍ତା same as pili

maha (ମାହା) (pl. - ṅga/maska) n. - mango - ଅମ୍ବୁ

mahuri (ମାହୁରି) n. - twilight, dusk - ଝାସୁଆ ଝରାଉ, ପ୍ରହୋଷ, ଭସା, ଗୋଧୁଳ ସମୟ

māka (ମାକା) v. t. - to bake or roast by wrapping in leaves and placing on hot ashes - ପତ୍ରଗୋଡ଼ା କରିବା, ନିଆଁରେ ଘେନିବା

māti (ମାତି) (pl. - ṅga) n. - small monkey - ଗୁଣ୍ଡା ମାଙ୍କଡ଼

māja (ମାଜା) v.t. - to become ripe - ପାଚିବା

māja giva (ମାଜା ଗିବା) v.t. - to ripen, to make ripe, cause to ripe - ପକେଇବା

māju (ମାଜୁ) (pl. māska) n. - an antelope, an elk type animal - ଘଣ୍ଟୁର

māṇḍa (ମାଣ୍ଡା) v.t. I. - 1. to aim at (arrow, gun etc.), to have fixed intention

2. to intend, desire, wish

3. to choose according to own wish

4. to hate, dislike - ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା (ଶତ୍ରୁ, ବନ୍ଧୁକୁ ଢଳିଆ କରିବା, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିବା, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକରା, ଢଳିଆ କରିବା, ମନକୁ ପାଲାଇ ପକ୍ଷ କରିବା ମନମୁତାବକ ବାହୁବା, ଭଲ ନ ପାଲାଇବା, ଘୃଣା କରିବା)

māni āva (ମାନି ଆବା) v.i. - to agree, to be obedient - ମାନିବା

mānda (ମାନ୍ଦା) a. - thick (of dimension), stout - ଗୋଟା

mānda (ମାନ୍ଦା) v.t. - to coagulate (milk etc.) - ଗଢ଼ିବା

māma (ମାମା) (pl. - ru) n. - maternal uncle - ମାମୁ

māra (ମାର) (pl. - ṅga) n. - a wing, arm - ଉଡ଼ି ଡେଇ

māra (ମାର) v.t. - to give birth to, to lay an egg, to beget - ଝୁଡ଼େ କରିବା, ଜନ୍ମଦେବା, ଅଣ୍ଡାଦେବା

mārga (ମାର୍ଗା) v.i. - to hide, conceal oneself, hide oneself to take over or shade - ଲୁଚିବା, ଗୁମ୍ଫାରେ ରହୁବା

brunggi (ବ୍ରୁଙ୍ଗି) (pl. - ngga) n. - a sling for hurling stones - ଶିଳା, ବାଟୁଲଖଡ଼ା (ଦଉଡ଼ି ମାଧ୍ୟମରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଥର ମାରବାକୁ ଡୁବ)

brūtpa (ବ୍ରୁଟ୍ପା) v.t. - to scatter, spread out (ashes, dust etc.) - ପାଉଁଶ ବାହା ଥିବା ପ୍ରଭୃତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାହା causative of brūda

brūda (ବ୍ରୁଡା) v.i. - to be scattered, spread about (ashes, dust etc.) - ପାଉଁଶ/ଧୂଳି ପ୍ରଭୃତି ବାହା/ବିସ୍ତରିତ ହେବା

bluku inba/bluk inba (ବୁକୁ ଇନ୍ବା/ବୁକ୍ ଇନ୍ବା) v.i. - to be falling, to fall heavily - କୋରରେ ପଡ଼ିବା

blukna/bluk blakna (ବୁକୁନା/ବୁକୁ ବ୍ଲାକ୍ନା) adv. - in a manner indicative of falling heavily - କୋରରେ ପଡ଼ିବା

brohi āva (ବ୍ରୁହି ଆବା) v.i. - to be troubled by flatulence - ପେଟ ବା ଚିନି

bruki (ବ୍ରୁକି) (pl. - ngga) n. - a hornet - ବରୁଣି ଚାଲିଥିବା ପୋକ (କେମାଳଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ)

brūva (ବ୍ରୁଭା) v.i. - to burst, explode (cooked maize, gun or seed - pod) - ଟକମକ ଚୁଟିବା ଭାବ, ମଜା ରଖା) ବନ୍ଧୁକ ଚୁଟିବା

M

modengi/modenji (ମଡେଙ୍ଗି/ମଡେଞ୍ଜି) (pl. modenji-aka) n. - the rump of a man, animal or a bird - ମନୁଷ୍ୟ, ପଶୁ ବା ପକ୍ଷୀ ମେରୁଦଣ୍ଡର ଶେଷ ଅଂଶ

motu (ମଟୁ) n. - semen - ଝାଡ଼ି

mōpo (ମଠ) (<o.) a. - late - ଡେଇଁ

mōpo (ମଠ) (<o.) n. - corpse - ମୃତ ଦେହ

mōpi (ମଠି) (pl. - ngga) n. - a bag - ପୁସା

ma'osi (ମା'ଓସି) } n. - day after tomorrow,
ma'isi (ମା'ଇସି) } a future day, in the
ma'esi (ମା'ଏସି) } future, some days hence -

ପଥରଦାନ (ଅନୁଗ୍ରା) ଭବିଷ୍ୟତରେ

ma'e (ମା'ଏ) (pl. - ngga) n. - a friend - ବନ୍ଧୁ, ସାଥୀ, ମିତ୍ର

ma'eñja (ମା'ଏଞ୍ଜା) (pl. - ngga) n. - a male friend - ପୁରୁଷ ବନ୍ଧୁ

ma'eli (ମା'ଏଲି) (pl. - ska) n. - a female friend - ସ୍ତ୍ରୀ ବନ୍ଧୁ

makra (ମାକ୍ରା) (pl. - ngga) n. - monkey (big type) - ମାଙ୍କଡ଼ (ବଡ଼)

majang bombori (ମାଜାଙ୍ଗ ବମ୍ବୋରି) (pl. - ka/ngga) n. - mongoose - କେଉଁଲ same as munguruti

maṭa (ମାଟା) v.t. - to sow by scattering seeds - ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା

maṭa (ମାଟା) (pl. - ngga) n. - a big earthenware pot - ବଡ଼ ମାଟିହାଣ୍ଡି

maḍa (ମାଡା) (pl. - ngga) n. - the palm of the hand, the sole of the foot, the pad of a paw, the flat of a hoof - ହାତ ପାଦୁକା, ପାଦ ତଳିପା

maḍu (ମାଡୁ) n. - menstrual period, legar or customary prohibition, a taboo - ସ୍ତ୍ରୀ ରଜସ୍ୱଳା ହେବା ସମୟ

maḍu idu (ମାଡୁ ଇଡୁ) (pl. - iṭka) n. - a hut or house for the accommodation of females during the menstrual period - ସ୍ତ୍ରୀ ରଜସ୍ୱଳା ହେବା ସମୟରେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହୁଥିବା ଘର

maḍeri (ମାଡେରି) n. - a witch, spell - ଦୁର୍ଗା, ପାଟଣ

maḍeri gaṭañju (ମାଡେରି ଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a diviner (male) - କେବଳ ବାଲକ ବାହା ଦେଖିଥିବା ହେଲେ ବୁଣିକରି ଦେହ ନିଲାଢ଼ିବା କାହିଁ କରୁଥିବା ପୁରୁଷ

L

- lotu (ଲଟୁ) a. - calm, quiet, steady - ନରାବ, ଶାନ୍ତ, ଧୀର, ଦୃଢ଼ବଳ, ଅଟଳ
- lotu inba (ଲଟୁ ଇନ୍ବା) v.i. - to be calm, quiet, steady, steady fast etc. - ଧୀର, ଶାନ୍ତ, ଅଟଳ, ଅଟଳ, ଦୃଢ଼ବଳ ହେବା
- lopka (ଲପ୍କା) v.t. - 1. to take care of, to nurse to adopt a child - ଯତ୍ନ ନେବା, ପିଲା ପାଳିବା, ପୋଷାପୁଷି କରିବା
2. to serve a master - ଶୁକର ପ୍ରଭୃତି ସେବା କରିବା
3. to treat illness or perform religious ceremony - ବାସ ଚାକ୍ଷୁକା ଲୋକର ପରବର କାନ୍ଦୁ ନାହାର, ତେଣୁ ଗୁଣିଆଁ ଅସି କାନ୍ଦ ହେବା ନିମନ୍ତେ ବିଧିବିଧାନ କରିବାକୁ (lopka) କୁହାଯାଏ
- losa āva (ଲସା ଆବା) v.i. - to be assemble, gathered together - ଏକତ୍ର ହେବା, ଗୋଟିହେବା, ଜମାହେବା
- losa giva (ଲସା ଗିବା) v.t. - to gather together, to assemble - ଏକତ୍ର କରିବା, ଜମା କରିବା
- loha (ଲହା) (pl. - nga) (<o.) n. - iron - ଲୁହା
- lohareñju/loheñju (ଲହାରେଞ୍ଜୁ/ଲହେଞ୍ଜୁ) (pl. loharenga) n. - a blacksmith - କମାର
- lohpa (ଲହପା) v.i. - to remain, reside, dwell, inhabit - ରହିବା, ବାସ କରିବା
- lōku/lōku baku (ଲଠୁ/ଲଠୁବାକୁ) (<o.) n. - person, people - ଲୋକ, ଲୋକବାସୀ
- lōngi (ଲଂଗି) a. - white, fair - ଧଳା, ସୁଖା
- lōngi vadi (ଲଂଗି ବଡ଼ି) (pl. - nga) n. - tinder - ଗଣି ମଞ୍ଚି ବାହାର କରିବା ପଥର
- lōba (ଲୋ) (<o.) n. - meanness, misery - ଲୋଭ

- lōba gaṭañju (ଲୋ ଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a miser (male) - ଲୋଭୀ (ପୁରୁଷ)
- lōba gaṭari (ଲୋ ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a miser (female) - ଲୋଭୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)
- lōba koli (ଲୋ କୋଲି) n. - the cranium - ଡାଳୁର ଲଳ
ଅଂଶ, ବେନ ଓ ମୁଣ୍ଡର ସଂଯୋଗ ସ୍ଥଳ
- lōba tōspa (ଲୋ ତୋସ୍ପା) v.t. - to tempt - ଲୋଭ ଦେଖାଦେବା
- laʼi (ଲାʼି) adv. and post p. - into, in, within, inside of - ଭିତରେ
- laja (ଲଜା) (<o.) n. - sensitive, shyness - ଲଜ
- laja sōla (ଲଜା ସୋଲା) n. - a plant that curls up its leaves when touched - ଲଜକୁଳି ଲଜା
- lada (ଲା) n. - a wet field, muddy land - ଗହଳିଆ ଗୁଆଳି
- lada keta (ଲା କେଟା) (pl. - nga) n. - a low wet field - ଗହଳିଆ ଗୁଆଳି
- lamba (ଲମ୍ବା) (<o.) n. - length - ଲମ୍ବା
- laha (ଲାହା) n. - laziness, lack of occupation - ଅଳସୁଆ
- laha gaṭañju (ଲାହା ଗାଟାଞ୍ଜୁ) n. - a lazy man - ଅଳସୁଆ ପୁରୁଷ, ବାଳକ
- laha gaṭari (ଲାହା ଗାଟାରି) n. - a lazy woman or girl - ଅଳସୁଆ ସ୍ତ୍ରୀ ବାଳିକା
- laha dēspa (ଲାହା ଦେସ୍ପା) v.t. - to yawn - ଡାକ ମାରିବା
- lāa (ଲାଆ) (pl. - ska) n. - a grown up girl, a young woman, unmarried woman - ଯୁବତୀ, ଯାତ୍ରୀ
- lāi giva (ଲାଆ ଗିବା) v.t. - to fashion, create - ବାନ୍ଧିବା, ତିଆରି କରିବା
- lāka (ଲାକା) v.t. - to offer, sacrifice, worship (in a group) - ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା, ପୂଜା କରିବା

- māla (ମାଳା) (pl. - ŋga) n. - a creeper, a creeper or climbing plant - ଲତା, ଡ଼ଙ୍କ
- mālika/malika (ମାଲିକା/ମାଲିକା) (pl. - ŋga) n. - the chief of the village - ଗାଁର ମୁଖିଆ
- māsi (ମାସି) n. - dirt, filth - ମଇଳା, ଦେହର ମଇଳା
- māsu (ମାସୁ) n. - dusk, twilight - ସନ୍ଧ୍ୟା, ସନ୍ଧ୍ୟା, ମାତ୍ର ଅନ୍ଧାର
- māska (ମାସ୍କା) v.t. - to exchange, barter, trade - ଅଦଳବଦଳ, ବଣିଜ
- māspa (ମାସ୍ପା) v.t. - 1. to trend a male calf for ploughing - ଜଳ ନିମନ୍ତେ ଅଟ୍ଟିର ବାହୁରୁ ମନ୍ତ୍ରଣ କରା
2. to throw out old pots and substitute new pots for them - ଡାଣି ଚରିବା, ପୁରୁଣା ଡାଣି ପୋସାକ ନୂଆ ଡାଣି ବ୍ୟବହାର କରିବା same as mrātpa
- māra (ମାଡ଼ା) n. - ceremony of mourning for the dead - ମରତାଙ୍କୁ ନ୍ୟାସ ନିମନ୍ତେ ଆତ୍ମୀୟସ୍ମୃତିନମାଣେ ସମସ୍ତେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ଚନ୍ଦନ ବରଣ୍ଡା ଚାକି māra କରନ୍ତି ।
- māra (ମାଡ଼ା) v.i. - to heal over, to be healed (sore) - ଗାଢ଼ ଶୁଦ୍ଧିତା
- māri (ମାରି) (pl. - ŋga) n. - bamboo - ବାଉଁଶ
- māru (ମାରୁ) n. - one kind of silver like metal - ଏକପ୍ରକାର ଧାତୁ ପ୍ରକାର
- mireñju (ମିରେଞ୍ଜୁ) (pl. mrika) n. - a son - ପୁଅ same as mrienju
- milpa (ମିଲ୍ପା) v.t. - to over turn, alter, turn over, to cultivate for the second time - ପ୍ରଥମବାର କରାଯାଇଥିବା କମ୍ପା ଓଲଟାଇବା, ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ଗୁଣ୍ଡା କରା (ବୋସାବ ଗୁଣ୍ଡା)
- misu (ମିସୁ) (pl. - ŋga) n. - 1. elder sister's husband - ଭଗେଇ
2. wife's younger brother - ଭାଇ

- mīja (ମିଜା) v.t. - to exceed, exceed - ଅତିକ୍ରମ କରିବା
- mīñja (ମିନ୍ଜା) v. t. - to attack (from back), to plunder, to chase and catch - ପଛରୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା, ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ଧରିବା
- mīja (ମିଜା) (pl. - ka/ŋga) n. - a child (ପିଲା)
- mīja bōda (ମିଜା ବୋଡା) n. - ଛୁଆପିଲା, ପିଲାପିଲା
- mīnu (ମିନ୍) (pl. mīn - ka, mīn - ga, mīr - ka) n. - fish - ମାଛ
- mīn - ga apha (ମିନ୍-ଗା ଆଫା) v.t. - to catch fish - ମାଛ ଧରିବା
- mīrka apha (ମିର୍କା ଆଫା) v.t. - to catch fish - ମାଛ ଧରିବା
- mīva (ମିବା) v.i. - to bathe, to lave - ଗାଧୋଇବା, ଦେହରେ ତେଲ ପ୍ରଭୃତି ଲଗାଇବା
- mīsa giva (ମିସା ଗିବା) v.t. - to include, mix - ମିଶାଇବା/ମିଶାଇ ଦେବା
- mīspa (ମିସ୍ପା) v.t. - to cause to bath, to bath, wash, smear - ଗାଧୋଇଦେବା causative of mīva
- mugi (ମୁଗି) (pl. - ŋga) n. - a large basket with narrow mouth used for storing rice - ଧାନ, ଚାଉଳ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ବଡ଼ ବୋହ
- mungeli (ମୁଙ୍ଗେଲି) (pl. mungelka) n. - the nose - ନାକ
- mungeli gara (ମୁଙ୍ଗେଲି ଗାରା) n. - the nostril - ନାକପୁଡ଼ା
- mungeli ḍaṇḍa (ମୁଙ୍ଗେଲି ଡାଣ୍ଡା) n. - the bridge of the nose - ନାକବନ୍ଧ
- munguruti (ମୁଙ୍ଗୁରୁତି) (pl. - ŋga) n. - a mongoose - ବେଉଳ same as majang bombori/gōra muguri
- muju (ମୁଜୁ) (pl. - ŋga) n. - the corner of a house, a corner - ଘରର କୋଣ

2. *sūṭa vañju* (ସୁଟା ବାଞ୍ଜୁ) forefinger - ବଡ଼ି ଆଙ୍ଗୁଠି
3. *maḍi vañju* (ମାଢ଼ ବାଞ୍ଜୁ) middle finger - ମଝି ଆଙ୍ଗୁଠି
4. *vai vañju* (ବାଇ ବାଞ୍ଜୁ) ring finger, third finger - ପରିଆଙ୍ଗୁଠି
5. *ṭeṛa vañju* (ଟେଟା ବାଞ୍ଜୁ) } the little
ṭeṇa vañju (ଟେଣା ବାଞ୍ଜୁ) } finger -
ṭiṭeri vañju (ଟିଟେରି ବାଞ୍ଜୁ) } ଛୋଟ ଆଙ୍ଗୁଠି, କାଣି ଆଙ୍ଗୁଠି
- vaṭa* (ବାଟା) (pl. - ṅga) n. - egg - ଅଣ୍ଡା, ଉମ୍ବୁ
- vaṭa nīreñji/vaṭa nīrandi* (ବାଟା ନିରେଞ୍ଜି, ବାଟା ନିରେଣ୍ଡି) n. - the yolk - ଅଣ୍ଡାର ଢଳୁଆ ଅଂଶ
- vaṭa* (ବାଟା) n. - a bereaved of husband or wife - ବାପୁଆ, ବଧୂରୀ
- vaṭa gaṭañju* (ବାଟା ଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a widower - ବାପୁଆ (ପତ୍ନୀ ମରିଯାଇଥିବା ପୁରୁଷ, ପତ୍ନୀହୀନ ପୁରୁଷ)
- vaṭa gaṭari* (ବାଟା ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a widow - ବାପୁରୀ
- vaṭa kākā* (ବାଟା କାକା) (pl. - ṅga) n. - Indian cuckoo - କୋଇଲି
- vaṭpa* (ବାଟ୍ପା) v.t. - to shake out, to wave (the hand) - ଢଳେଇବା, ହାତ ଢଳେଇବା, ହାତରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା *kanu vaṭpa* 'to wink at' ଅର୍ଥ ଚାଲିବା same as *vaṭpa*
- vaḍi* (ବାଢ଼ି) (pl. - ṅga) n. - a stone, rock, boulder - ପଥର, ଗୁଡ଼ା ପଥର
- vaṇḍa* (ବାଢ଼ା) v.i. - to taste - ଚୁଟିବା
- vaṇḍa giva* (ବାଢ଼ା ଗିବା) v.t. - to cause to taste - ଚେଟେଇବା
- vana* (ବାନା) (pl. - ṅga) n. - 1. a face appearance - ମୁହଁ
 2. a flag - ପତାକା

- vari* (ବାରି) a. - only - କେବଳ
- vala* (ବାଲା) n. - a point, sharp end, spear head - ମୁନିଆଁ, ଧାବୁଆ
- vasa* (ବାସା) v.i. - to dry, to be dried up - ଶୁଖିବା
- vasa giva* (ବାସା ଗିବା) v.t. - to make dry - ଶୁଖାଇ ଦେବା
- vasanañju* (ବାସା ନାଞ୍ଜୁ) (pl. *vasanarju*) n. - a lean person - ପତଳା ଲୋକ
- vasanari* (ବାସା ନାରି) (pl. *vasanai*) n. - a lean woman or girl - ପତଳା ସ୍ତ୍ରୀ କିମ୍ବା ଝିଅ
- vaṭpa* (ବାଟ୍ପା) v.t. - to shake, beat the wings, motion with the hand, to signal - ହଲେଇବା, ହାତରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା same as *vaṭpa*
- vaha* (ବାହା) n. - a place, position, site - ଜାଗା, ସ୍ଥାନ same as *baha*
- vaha* (ବାହା) v.i. - to be tired, exhausted - ହାଲୁଆ ହେବା
- vahta* (ବାହ୍ତା) post p. - at, in the presence of - ପାଖରେ same as *bahta*
- vahpa* (ବାହ୍ପା) v.t. - to fry, roast - ଢଳିବା
- vāu* (ବାଉ) (pl. - ṅga) n. - an edge, sharp - ଧାବୁଆ, ଧାର ହୋଇଥିବା
- vāṅga* (ବାଂଗା) v.i. - 1. to leak - ବୋହୁବା, ଝୁରୁବା
 2. to mold (shape of gold or silver by melting) ଚକ୍କା କରିବା, ଅଭୂଷିବା (ସୁନା, ରୂପା ଇତ୍ୟାଦି)
- vāñja* (ବାଞ୍ଜା) v.t. - to chip off, shave down - ଚୁଣିବା
- vāpka* (ବାପ୍ପା) v.t. - to cause to leak -
 ଝରେଇବା - to pour out from a small opening - ଡାଳି କରିବା କିମ୍ବା ଅଳାଡ଼ିବା ଅର୍ଥରେ (causative of *vāṅga*)
- vāru* (ବାରୁ) (pl. *vārka*) n. - a water channel, stream - ଝରଣା, ବୋହୁରୀ (ପାଣି ବୋହୁଥିବା ପାଣି)
- vālu* (ବାଲୁ) n. - sand, pebble - ବାଲ (same as *bālu*)

- lāka sōka (ଲକା ଶକା) n. - a sacrifice, worship - ପୂଜା
- lākseri (ଲକ୍ଷେରି) n. - worship, ceremony - ପୂଜାବିଧି
- lānga (ଲାଙ୍ଗା) v.i. - 1. to sleep being flat on the back - ଚେତୁ ହୋଇ ଶୋଇବା
2. to be changed from good to bad, turn over, to be changable - ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା, ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା (ମନ୍ଦୁଆ ଅଟୋରା ହେବା)
- lāñja (ଲାଞ୍ଜା) v.i. - to sprinkle, splash water, scatter around - ପାଣି ଛୁଟାଇବା, ଫାଟି ବୁଣିବା
- lāpka (ଲାପକା) v.t. - to cause to lay a person on his back, to cause a person to change for the worse, to cause to a person's downfall - ଚେତୁ କରି ଶୁଆଇବା, ଜଳେଇ ଅଧ୍ୟାତମ ନଷ୍ଟକାରୀ କରୁଥିବା ହେବା, ଜଳକୁ ଚାଉଳ ଭରିବେ ନେଇଯିବା (causative of lānga)
- lāveñju (ଲାଭେଞ୍ଜୁ) (pl. lāveṅga) n. - a grown up boy, a youth, a young man, a young unmarried man - ଯୁବକ, ଅବବାହିତ ଯୁବକ, ଯାକଡ଼ା
- liri (ଲିରି) (pl. - ka) n. - a small bell - ଘଣ୍ଟି
- liri'i (ଲିରିଂ) (pl. - ka) n. - a cricket - ଟିକ୍ଟିକା, ଟିକ୍ଟିକା
- liheri (ଲିହେରି) n. - dew - ଶିଶିର, ଶିଶିର ବନ୍ଦୁ/ଫାକର
- līpu (ଲିପୁ) (pl. līpka) n. - eggs of blue fly - ନଳ ମାଛ ଡମ୍ବୁ
- līpka viha (pl. - ṅga) n. - ଲିପକା ବିହା - a blue fly - ନଳ ମାଛ
- lunguri (ଲୁଙ୍ଗୁରି) n. - breeze, gentle wind, cold wind - ଅଳି, ସୁଲୁସୁଲୁ ପବନ
- lupa (ଲୁପା) v.t. - to extinguish - ଲେପହେବା, ନଷ୍ଟକରିବା (causative of lumba)
- lumba (ଲମ୍ବା) v.i. - to be extinguished, to be faded - ଲେପ ଗଲିଯିବା/ନଷ୍ଟକରିବା (ଗୁଲି), ଚୁଲି ବା ଛତା ମୁହେଁହେବା

- lūra (ଲୁରା) (<o.) n. - need, requirement, want, necessary - ଲୋଡ଼ା, ଦରକାର, ଆବଶ୍ୟକ
- lūra āva (ଲୁରା ଆବା) v.i. - to be necessary, required - ଦରକାର ହେବା, ଆବଶ୍ୟକ ହେବା
- lengga (ଲେଙ୍ଗା) v.i. - 1. to be broken, to break, to be broken out automatically, snap off - ଭାଙ୍ଗିବା, ଭାଙ୍ଗିଯିବା (ଗତ) ଉତ୍ତୁଡ଼ି ପଡ଼ିବା
2. to act, to tell in a style - କଥା କହିବା ଯମ୍ଭରେ ବାହନ ପ୍ରକାର ଭାବନାରେ କହିବା
- leñja (ଲେଞ୍ଜା) (pl. - ṅga) n. - hairs of eye lashes, hairs of tail - ଆଖିପତା ବାଳ, ଲୁହରେ ଥିବା ବାଳ
- lepa (ଲେପା) a. - a maimed in one leg - ଛୋଟା (ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼)
- lepanga (ଲେପାଙ୍ଗା) a. - maimed in both the legs - ଉଭୟ ଗୋଡ଼ ଛୋଟ ହୋଇଥିଲେ --
- lepka (ଲେପକା) v.t. - to break, snap off, to change money - ଭାଙ୍ଗିବା, ଭାଙ୍ଗେଇବା (ଟଙ୍କା)
- lesuri (ଲେସୁରି) (pl. lesuraka) n. - a species of onion - ସୋଟ

V

- vangosi (ବାଙ୍ଗସି) (pl. vangoska/vangosaka) n. - the tongue - ଜିହ୍ଵା
- vangu (ବାଙ୍ଗୁ) (pl. vakaka) n. - the finger - ଆଙ୍ଗୁଠି
- vaja (ବାଜା) v.t. - to cook, boil (something) - ରନ୍ଧିବା, ଯାକ ରନ୍ଧିବା
- vaja idu (ବାଜା ଇଡୁ) (pl. - iṭka) n. - kitchen - ରନ୍ଧାଘର
- vaja runda (ବାଜା ରୁନ୍ଦା) - ରନ୍ଧାଉଣ, ରନ୍ଧାବଣା
- vañju (ବାଞ୍ଜୁ) (pl. vaskaka) n. - a finger - ଆଙ୍ଗୁଠି
1. buḍa vañju (ବୁଡ଼ା ବାଞ୍ଜୁ) thumb, large toe - ବୁଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି

muñja (ମୁଞ୍ଜା) v.i. - 1. to be immersed, sub-merged, covered, buried - ପୋତାହେବା

2. to sink in water, to sink (beneath) - ବୁଜିବା, ଧାଣିରେ ବୁଜିବା

muṭa (ମୁଟା) (<o.) (pl. - ṅga) n. - 1. a handful, clenched fist, cluster, bundle - ମୁଠା (ଢାଳ), ଗୋଛ

2. a section of the country or district - ମୁଠା (କେତେକ ଗାଁ ବା ଅଞ୍ଚଳ ବିଶେଷକୁ ନେଇ ମୁଠା କୁହାଯାଏ)

mudengi/mudēñji (ମୁଡେଞ୍ଜି/ମୁଡେଞ୍ଜି) n. - cloud, the sky - ମେଘ, ଅକାଶ

mudengi ṛaspa (ମୁଡେଞ୍ଜିରାସ୍ପା) v. i. - to thunder - ଘଡ଼ଘଡ଼ ହେବା/ମାଜିବା

mudreñji (ମୁଡ୍ରେଞ୍ଜି) (pl. mudrenjaka) n. - the spine - ମେରୁଦଣ୍ଡ, ମେରୁଦଣ୍ଡ same as mureñji

muṇḍa (ମୁଣ୍ଡା) (pl. - ṅga) n. - a pond, tank, reservoir, pool - ଜଳାଶୟ, ବନ୍ଧ, ପୋତା

muṇḍa vati (ମୁଣ୍ଡା ବାତି) n. - the rectum - ମଳଦ୍ୱାର

muṇḍru (ମୁଣ୍ଡ୍ରୁ) (pl. - ka) n. - a cucumber - କାକୁଡ଼ି

muta (ମୁଟା) (pl. - ṅga) n. - a small brass pot - ଡାଳ

mudi (ମୁଡି) (<o.) (pl. - ṅga) n. - a ring - ମୁଠି

muroṛi (ମୁରୋରି) (muroṛka) } n. - big red ants

murāṛi (ମୁରୋରି) (pl. murārka) } - ଡାଳ, ଉତ୍ତାପକା

murūṛi (ମୁରୁରୁ) (murūrka) } ମୁଣ୍ଡା ବଡ଼ ଉତ୍ତାପକା

mureñji (ମୁରେଞ୍ଜି) (pl. mureñjaka) n. - the spine - ମେରୁଦଣ୍ଡ same as mudreñji

musa (ମୁସା) v.i. - 1. to cover a drum, to cover a pot with another or cover something

2. to wash the head - ଡାଣି ଉପରେ ଡାଣି ଥୋଇବା, ହାଣି ଥୋଇବା, ମୁଣ୍ଡ ଛୁଇଁବା କିମ୍ବା ଥପା କରିବା

musu inba/musuk inba (ମୁସୁ ଇନ୍ବା/ମୁସୁକ୍ ଇନ୍ବା) v.i. - to smile - ମୁସୁକ ହେବା

muska (ମୁସ୍କା) v.t. - to bark - ବୁଲ୍ ବୁଲ୍ (କୁକୁର ଗୁଲୁକା)
to grawl - ବୋବେଇବା

muspa (ମୁସ୍ପା) v.t. - to bury a dead body, to cover, to immerse, submerge - କୌଣସି ଜନଶଯ୍ୟା ପୋତା, ପାଣି ଭିତରେ ରଖିବା କିମ୍ବା ବୁଡ଼ାଇବା (causative of muñja)

mūhi giva (ମୁହି ଗିବା) v.i. - 1. to destroy, ruin, spoil

2. to rub - ନଷ୍ଟ କରିବା, ଘଷିବା, ଦେଲି ଚକଟିବା, ଘଷିବା (ଘଷିତ କରିବା)

muhpa (ମୁହ୍ପା) v.t. - to chew, to grind the teeth - ଚୋବାଇବା

mūñja (ମୁଞ୍ଜା) v.t. - to smell (odour) sniff - ଶୁଙ୍ଘିବା

mūteñji (ମୁଡ୍ରେଞ୍ଜି) (pl. mūteñjaka) n. - a mole, birth mark, water corn - କଳାକାଳ, ଏକ ପ୍ରକାର ଚନ୍ଦ୍ର

mūpa (ମୁପା) v.t. - 1. to be able, capable, to have power - ପାରିବା, କରିବା, କରିପାରିବା, ଚକ୍ର ହେବା
2. to complete, finish, succeed (in an attempt) conquer, win, to defeat - ଶେଷ କରିବା, କୃତକାରୀ ହେବା, ପରାସ୍ତ କରିବା

mūpka (ମୁପ୍କା) v.t. - 1. to complete, finish - ଶେଷ କରିବା

2. to shut (mouth) ପାଟି ବନ୍ଦ କରିବା

mūla (ମୁଲା) a. - true, actual, real, proper, genuine - ସତ୍ୟ, ବାସ୍ତବ

mūla be'oṭi (ମୁଲା ବେଠି) adv. - at last, last of all, at length - ଶେଷରେ

mūlka (ମୁଲ୍କା) n. - urine - ମୂତ୍ର, ମୂତ

mūlka dīṇḍi (ମୁଲ୍କା ଦିଣ୍ଡି) n. - bladder, kidney - ମୂତ୍ରାଶୟ, ମୂତ୍ରାଶୟ

mūlba (ମୁଲ୍ବା) v.t. - to urinate - ମୂତ୍ରାଶୟ କରିବା

- vālba (ବାଲ୍ବା) v.t. - to peel, to strip skin or fruit - ଚମଡ଼ା ଉଠାରିବା, ପତଳା କମ୍ପା ଫଳ ପ୍ରକ୍ଷୁଦ୍ଧ କରିବା
- vāva (ବାବା) v.i. - to come - ଆସିବା
- vāronḍi (ବାରଣ୍ଡି) n. and adv. - next year, coming year - ଆଗରୁ ବର୍ଷ
- viga (ବିଗା) (pl. - ka) n. - long grass (used for thatch) - ଘର ଉପର ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ଛତା
- viñja (ବିଞ୍ଜା) a. - dense, thick (forest) - ଘନ ଜଙ୍ଗଲ
- viḍu (pl. viṭka) n. - a bow - ଧନୁ
- vitaka (ବିତାକା) n. - semen - ବୀଜ: same as motu
- vira (ବିରା) a. - swift, quick - ଶୀଘ୍ର
- vira (ବିରା) n. - earth, soil - ପୃଥିବୀ, ମୃତ୍ତିକା
- viri (ବିରି) a. - light in weight - ହାଲୁକା
- vilu (ବିଲୁ) (pl. vilka) n. - a bow - ଧନୁ same as viḍu
- vilu (ବିଲୁ) n. - wind, air - ପବନ, ବାୟୁ
- viluri/viluranga (ବିଲୁରି/ବିଲୁରାଙ୍ଗା) n. - evening - ଦିନିଆ same as biluri
- visa (ବିସା) (pl. - ṅga) n. - a fly, winged insect - ମାଛି same as vihā
- viska (ବିସ୍କା) a. - swift, quick - ଶୀଘ୍ର, ତହଲ
- vihā (ବିହା) (pl. - ṅga) n. - a fly - ମାଛି same as visa
- viha (ବିହା) v.i. - to be ended, finished - ଶେଷ, ଶେଷହେବା
- viha giva (ବିହାଗିବା) v.t. - to bring to an end, to finish - ଶେଷ କରିବା
- vihpa (ବିହ୍ପା) v.t. - to separate the corn from the ear by treading or threshing - ଗୋଡ଼ରେ ଦଳି କମ୍ପା ହାତରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶିଖା ଅମଳ କରିବା
- vīori/vi'ori (ବିଓରି/ବିଓରି) (pl. - raka) n. - thatch - ଛତା, ଛପର (କଟା)

- vīa (ବିଆ) (pl. - ka) n. - long grass used for thatch - ଛପର ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଦେଉଳିଆ ଘାସ ବା ବଣ
- vīe/vi'e (ବିଏ/ବିଏ) n. and adv. - to-morrow - ଆଜୁଳା କାଲି
- vīe ma'isi (ବିଏ ମା'ସି) n. and adv. - to-morrow or the next day - ଆଜୁଳା କାଲି, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିନ
- vīka (ବିକା) v.t. - to blow an wind instrument with the mouth - ବଜା, ଶିଙ୍ଗା ପ୍ରଭୃତି ଫୁଙ୍କିବା କମ୍ପା କଳାକାର
- vīñja (ବିଞ୍ଜା) v.i. and t. - to blow, to fan, to winnow grain - ପବନରେ ଶିଖା ଉଡ଼ାଇ ଅମଳ କରିବା same as jīñja
- vīḍa (ବିଡା) v.t. - to jerk to and fro, to sway violently - ଜଣେ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଥିବା କିଛି ତା' କଣ୍ଠେ ବୋଲି କହିବା
- vīti (ବିତି) a. - scattered, dispersed - ଏତେତେବେ ରୁଣିହେବା, ବିଛୁହେବା
- vīti giva (ବିତି ଗିବା) v.t. - to scatter, disperse - ଏତେତେବେ ରୁଣିବା କମ୍ପା ବିଛୁବା
- vīva (ବିବା) v.t. - to throw, to shoot an animal, to set a post - ଡୋପାଡ଼ିବା, ଜନ୍ତୁ ଶିଙ୍ଗାର କରିବା, ଶୁମ୍ଭ ପୋତବା
- veka (ବେକା) v.i. - to cough, to clean the throat - ଜାଣିବା, ଗଳା ଖଙ୍କାର ମାରିବା
- vega (ବେଗା) v.t. - to thatch, roof - ଛପର କରିବା
- veju/vejgu (ବେଜୁ/ବେଜୁଗୁ) (pl. veska) n. - wood, fire wood - କାଠ
- veñjo (ବେଞ୍ଜୋ) n. - direction, side - ଦିଗ, ପାର୍ଶ୍ବ
- veṇḍa (ବେଣ୍ଡା) n. - early afternoon - ମଧ୍ୟାହ୍ନ
- veṇḍa vēla (ବେଣ୍ଡା ବେଲ) n. - early afternoon - ମଧ୍ୟାହ୍ନ
- venba (ବେନ୍ବା) v.t. - 1. to hear, listen - ଶୁଣିବା
2. to enquire, ask question - ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା

mṛāḍu (ମୃଡ଼ାଡୁ) (pl. mṛāṭka) n. - a rabbit, a hare - ଚୋକ୍ଷ

mṛāpa (ମୃଡ଼ାପ) v.t. - 1. to cheat, to flatter with the intention of cheating - ଚକ୍ରା, ଚକ୍ରାକ୍ଷ୍ମିତେ ଶୋଧାମତ କରବା

2. to urge - ଅନୁରୋଧ କରବା

mṛīu (ମୃତ୍ତି) (pl. mṛīka/mṛīṅga) n. - a scar - ଶତ ଚକ୍ର, କଟାଧାର

mṛek mṛek (ମୃଡ଼େକ୍ ମୃଡ଼େକ୍) a. - smooth - ଚକ୍ରକ୍ର

mṛeha (ମୃଡ଼େହା) a. - male, human being - ପୁରୁଷ

mṛeha mīḍa (ମୃଡ଼େହା ମୀଡ଼ା) (pl. - ka/ṅga) n. - a male child - ପୁରୁଷ ପିଲା (opposite of āse mīḷa - a female child)

mṛehali (ମୃଡ଼େହାଲି) (pl. - ska) n. - a woman, girl, wife - ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ, ସ୍ତ୍ରୀ

mṛehenju (ମୃଡ଼େହେନ୍ଜୁ) (pl. mṛehenja) n. - a man, boy, husband - ପୁରୁଷ, ବାଳକ

r

ro (ରୋ) a. - one, a, certain, another - ଏକ, ଗୋଟିଏ, ଅନ୍ୟ ଏକ

roi (ରୋ) n. - round - ଗୋଲକାଳ

ro'osi (ରୋ'ଓସି) adv. - the day before yesterday - ଗତ ପଞ୍ଚମିକ (same as rōsi)

roksi (ରୋକ୍ଷି) a. - a few - ଅଳ୍ପ, କମ୍

ronḍe (ରୋଣ୍ଡେ) a. - one, one woman or girl or thing - ଗୋଟିଏ, କଣେ ହିଁ କମ୍ପା ହିଁ, ଗୋଟିଏ କଣ

rohpa (ରୋପା) to put, place, store, put by, keep to arrange, decorate (କଳାକାର ଦେବା)

rōñja (ରୋଞ୍ଜା) v.i. - to be level, smooth - ସମତଳ ହେବା

rōsi (ରୋସି) adv. - the day before yesterday - ଗତ ପଞ୍ଚମିକ (same as ro'osi)

rōspa (ରୋସ୍ପା) v.t. - 1. to make level or smooth - ସମତଳ କରବା

2. to put things in good order - କଳାକାର ଦେବା

raka (ରାକା) n. - blood, blood colour - ରକ୍ତ, ରକ୍ତ ରଙ୍ଗ

rata (ରାତା) n. - red - ନାଲି, ରାଲ

rapka (ରାପ୍‌କା) v.t. - to break into pieces - ଗୁଡ଼େ, କଟାକୁ ଗୁଡ଼େ, ଭାଙ୍ଗି ଦେବା (same as repka)

rasi (ରାସି) a. and adv. - crosswise, at right angles - ବକ୍ରବୃତ୍ତି

rasi mehpa (ରାସି ମେହ୍‌ପା) v.i. - to see at right angles - କଣେ କଣ/କଣେ କଣ ଚାହିଁବା, ଦେଖିବା କଣ ଚାହିଁବା

raspa (ରାସ୍‌ପା) v.t. - 1. to cut across, cut crosswise, to chop (firewood), to shatter - କାଟିବା, ଚିକ୍ ଚିକ୍ କଣ କାଟିବା (କାଟ)

2. to sacrifice - ମେହ୍‌ପା କଲ (ମହୁଷ୍ୟକୁ ଚିକ୍‌ଚିକ୍ କଣ ହୋଇବା)

raha (ରାହା) (pl. - ṅga) n. - the fore court of a house, the open space between opposite rows of houses - ଅଗଣ ଦାଣ୍ଡ

rahi āva (ରାହିଆବା) v.i. - to remain, reside, dwell, live at, to be stopped - ରହିବା, ବାସ କରବା, ବାସ କରବା (ବାସ)

rāga (ରାଗା) v.i. - to be rubbed, worn by friction - ଗଢିବା, ଗଢିହେବା

rāgu (ରାଗୁ) (pl. rāka/rāguka) n. - blanket - କଳା

rāpka (ରାପ୍‌କା) v.t. - to cause to rub together, to cause to itch, to scratch - ଗୁଡ଼େଇ ଦେବା, ଗୁଡ଼ି ଦେବା, ବାସ କମ୍ପା ଗତ ଗୁଡ଼େଇ କୁଣା କାଟିଲେ ଯେଉଁ ଅସୁବିଧା କରେ କମ୍ପା ଗୁଡ଼େଇ ହୁଏ ତାକୁ କମ୍ପା

- mūsi/mūsinga (ମୁସି/ମୁସିଙ୍ଗା) n. - mucus of the nose - ଶୁଣିଲି ଶିରାଣି (always used in the plural form mūsinga)
- meo/meō (ମେଓ/ମେଓ) (pl. - ŋga) n. - a cat - ବରୁଣି
- meḍu (ମେଢୁ) (pl. meṭka) n. - peacock - ମୟୂର (same as melu)
- meṇḍa (ମେଣ୍ଡା) (pl. - ŋga) n. - the knee - ଉଣ୍ଟ
- meṇḍanga uta/meṇḍanga usa. (ମେଣ୍ଡାଙ୍ଗା/ଉଟା/ମେଣ୍ଡାଙ୍ଗା ଉସା) v. t. - to kneel, kneel down - ଉଣ୍ଟ ମାଡ଼ ବସିବା
- melu (ମେଲୁ) (pl. melka) n. - peacock - ମୟୂର (same as meḍu)
- meluṛa (ମେଲୁରା) (pl. meluṛaṅga) n. - an unsexed man, an eunuch, a misogynist, castrated man - ନୟନକ
- mespa (ମେସ୍ପା) v. t. - to fill up, to put into, to cast into an enclosed space, to drop into, to pour in, to imprison - ପୂରଣ କରିବା, ବନ୍ଦୀ କରା
- mehpa (ମେହ୍ପା) v. t. - to see, look, observe, perceive, to visit - ଦେଖିବା, ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା, ବୁଝିବା
- mēṇḍi/mēṇḍi ṭḍa (ମେଣ୍ଡି/ମେଣ୍ଡି ଡ଼ା) (pl. - ŋga) n. - a sheep - ମେଢା
- mēla (ମେଲା) n. - a blessing - ଅଶୀର୍ବାଦ
- mēla giva/sīva (ମେଲା ଗିବା/ମେଲା ସିବା) v. t. - to bless - ଅଶୀର୍ବାଦ କରିବା/ଦେବା
- mēsa/mēsu (ମେସା/ମେସୁ) (pl. - saka) n. - a testicle - ଅଣ୍ଡକୋଷ
- mēra (ମେରା) (pl. - ŋga) (<o.) n. - a pole for fencing, short pole - ମେରା
- mrau (ମ୍ରାଉ) (pl. - ska) n. - a daughter - ଝିଅ (same as maro)
- mrahu (ମ୍ରାହୁ) (pl. mrahka) n. - a tree - ଗଛ
- mrahunḍi (ମ୍ରାହୁଣ୍ଡି) (pl. mrahka) n. - a tree - ଗଛ

- mrāṅga (ମ୍ରାଙ୍ଗା) v. i. - to be lost, disappear - ହଜିବା, ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଇଯିବା
- mrātpa (ମ୍ରାଡ୍ପା) v. t. - to trend a male calf etc. - ହାଣ୍ଟି କରିବା, ମହଣ କରିବା (same as māspa)
- mrāpka (ମ୍ରାପ୍ପା) v. t. - to loose, misplay - ହରାଇଦେବା, ଅଦୃଶ୍ୟ କରିଦେବା/ହୋଇଯିବା (causative of mrāṅga)
- mrāmu (ମ୍ରାମୁ) n. - forehead - କପାଳ
- mriēñju/mri'eñju (ମ୍ରୀଏଞ୍ଜୁ/ମ୍ରୀ'ଏଞ୍ଜୁ) (pl. mrika) n. - a son - ପୁଅ, ବାଳକ
- mrūkna (ମ୍ରୁକ୍ନା) a. - cruel - ନିଷ୍ଠୁର
- mrunga/mrūnga (ମ୍ରୁଙ୍ଗା/ମ୍ରୁଙ୍ଗା) v. i. - to be torn, to be killed - ଚିତା, ମରିବା
- mrupka/mrūpka (ମ୍ରୁପ୍ପା/ମ୍ରୁପ୍ପା) v. t. - to tear, to murder, to kill - ଚିତା, ମାରିବା, ହତ୍ୟା କରିବା (causative of mrunga/mrūnga)
- mrūpkora (ମ୍ରୁପ୍ପକର) n. - a murderer - ହତ୍ୟାକାରୀ
- mrēḍa (ମ୍ରେଡା) v. t. - to chew, masticate - ଚୋବେଇବା, ଦାନ୍ତ କଟମଟ କରିବା, ଦାନ୍ତକୁ ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ିବା
- mrēsa (ମ୍ରେସା) v. t. - to choke, to throatle, strangle, to kill by strangling - ଡଙ୍ଗି କରି ମାରିଦେବା, କଢା ପିନ୍ଧିଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଗୋଡ଼ରେ ବଳିବା/ମରିବା
- mlīpa (ମ୍ଲୀପା) v. t. - to be damned, to curse - ଅଭିଶାପ ଦେବା (causative of mliṇa)
- mliṇa (ମ୍ଲୀନା) v. i. - to be changed, transformed, to change oneself or one's nature - ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା
- mṛōḍu (ମ୍ଠୁଡୁ) (pl. mṛōṭka) n. - new loin cloth (unused) - ନୂଆ କୌରୁଜ ବେ (ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ନ ଥିବା) (after use it a dāberī)
- mṛapka (ମ୍ଠାପ୍ପା) v. t. - to erase, wipe out - କିରଣ ପକାଇବା, ପୋଛା ପକାଇବା
- mṛahpa (ମ୍ଠାହପା) v. t. - to burn wood, cloth etc. by fire - ଝାଆଁରେ ବାଦ କରାଇବା, ଲୁଗାପଟା ପୋଡ଼ିଦେବା

- verka (ବେର୍କା) v.t. - to scratch a part that itches or irritates - ଚା' କମ୍ପା ଶୁଣିବା ଲାଗୁ କଲେ କୁଜାଲେ
- velba (ବେଲ୍ବା) v.t. - to pull, pull up - ଟାଣିବା
- veska gaṭaṇīju (ବେସ୍କା ଗାଟାଣିଜୁ) (pl. - goṭaru) n. - wood man - ଚାଉଳିଆ
- veska gaṭari (ବେସ୍କା ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - wood woman - ଚାଉଳିଆ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଚାଉଳିଆ
- vespa (ବେସ୍ପା) v.t. - to say, speak, tell - କହବା
- vespa vespiāva (ବେସ୍ପା ବେସ୍ପିଆବା) v.i. - to converse, to be engaged in a conversation - ବାହାଲଣା ହେବା
- veha (ବେହା) n. - cooked rice - ରନ୍ଧା ଚାଉଳ
- veha kalu (ବେହା କାଲୁ) n. - rice beer - ରନ୍ଧା ଚାଉଳ ମଦ
- veha sūsu (ବେହା ସୁସୁ) n. - time for taking rice (food) about 9.0 to 9.30 p.m. - ଚାଉଳ ସମୟ
- vehpa (ବେହ୍ପା) v.i. - to be hot (liquids, cooked food) - ଘାଣି କମ୍ପା ରନ୍ଧା ଘାଣି କୋରରେ ଲାଗିବା
- vēga (ବେଗା) v.i. - to out last, to dawn - ଘାଣି ହେବା
- vēga dina (ବେଗା ଦିନା) adv. - daily - ପ୍ରତିଦିନ ବା ଦିନକୁ
- vēgam boḍuri (ବେଗାମ୍ ବୋଡୁରି) n. - the morning star - କୁଣ୍ଡିତାର
- vēnga (ବେଙ୍ଗା) v.i. - to be spread out, opened out, flower to blossom - ଚୁଲୁ ଚୁଟିବା, ଘଣ୍ଟା କମ୍ପା ସୁନାମ ବିସ୍ତାରିତ ହେବା
- vēpa (ବେପା) v.t. - 1. to beat, strike - ଘଣ୍ଟା, ଘାଟା ପ୍ରଭୃତି ବଜାଲେ
2. to kill, to hurt - ମରିବା, ମୁହଁ ଥପ୍ପରେ ଥପାଡ଼ ହେବା
 3. to hammer, nail - ଘଣ୍ଟା ଖିଟିବା
 4. to twist rope - ଘଉଡ଼ି କେବା

- vēpka (ବେପ୍କା) v.t. - to spread out, stretch forth, to crame the neck - ଚୁଲୁ ଚୁଟିବା, ଘଣ୍ଟା, ସୁନାମ ଚୁଟାଉ ବାହାର କେବା, ବେକ ଟେକ ରୁଟିବା (ଚୁଟି) (causative of vēnga)
- vēla (ବେଲା) n. - the sun, time, hour, season - ସୂର୍ଯ୍ୟ, ସମୟ, ଘଣ୍ଟା, ବେଳ/ବେଳା
- vēla kādu (ବେଲା କାଡୁ) (pl. - kātka) n. - ray of sun light - ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣ
- vēla kṛūni vēñjo (ବେଲା କୃଣି ବେଞ୍ଜୋ) n. - the west, the direction or side for the sun to set - ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚୁଟିବା ଦିଗ, ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ
- vēla kṛūva (ବେଲା କୃଭା) v.i. - sun to set, sun set - ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚୁଟିଯିବା
- vēla guri (ବେଲା ଗୁରି) adv. - often, constantly - ବାହାମାରି
- vēla sroḥpa (ବେଲା ସ୍ରୋହ୍ପା) v.i. - sun to rise - ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେବା
- n - sunrise - ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ
- vēla srohtani vēñjo (ବେଲା ସ୍ରୋହ୍ତାନି ବେଞ୍ଜୋ) n. - the direction or side for the sun to rise, the east - ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେବା ଦିଗ, ପୂର୍ବଦିଗ
- vēle/vēlene (ବେଲେ/ବେଲେନେ) adv. - before, formerly, early, in the begining - ପୂର୍ବରୁ, ଅଗକୁ, ଅତୀତରେ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟରେ
- vēva (ବେଭା) v.i. - (food) to be cooked, (forest) to be burned - ରନ୍ଧିବା, ଘୋଡ଼ିବା (କାଢ଼ିବା)
- vēsa (ବେସା) v.t. - to expose, bring out to the open - ଚଢ଼େଇବା, ଘାଟିବା ବାହାରେ
- vēska (ବେସ୍କା) v.t. - continuity of action form of verb vēsa
- vēska (ବେସ୍କା) v.i. - 1. castrate - ଡାସ୍ କେବା, ଚୋରା କେବା
2. to expose the person who is possessed by a spirit - କେଳକୁ ରୁଣି/ପାଳି କରୁଥିବାବ୍ୟକ୍ତିକୁ ତା ବେହରୁ ଘାଟି, ମାଂସ କମ୍ପା ବାଳ ଲୋମାଦ ରୁଣିଥିବା ବାହାର କରେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ vēska କହନ୍ତି ।

rāsi (ରାସି) n. - the gingelly or sesame oil plant or seed - ରାସି (ତେଲ)
 ri'aru (ରିଆରୁ) n. - two. men or boys - ଦୁଇଜଣ (ମୁଁ)
 rihe (ରିହେ) adv. - twice, again, once more, second time - ଦୁଇଥର, ଥରେ, ଦ୍ଵିତୀୟ ଥର
 ri'isi (ରିଆସି) adv. - yesterday - ଗତକାଲି
 ri'aru (ରିଆରୁ) n. - two persons or boys, both - ଦୁଇଜଣ/ଭାଇ
 riṇḍi/riṇḍe (ରିଣ୍ଡି/ରିଣ୍ଡେ) n. - two women or things - ଦୁଇଜଣ ମହିଳା, ଦୁଇଟି ଜିନିଷ
 rīnda (ରିନ୍ଦା) v.i. - to be stable, steady - ଧିର ହେବା, ଦୃଢ଼ହେବା
 rīpirīpa (ରିପିରିପା) a. - tidy, kept in good order - ପରିଷ୍କାର ପରିଷ୍କୃତ, ଭଲମାନ ରଖାଯାଇଥିବା
 rīva (ରିବା) v.i. - to burn (fire), to flicker (as a fire or light) - ଜଳିବା, ଉଜ୍ଜ୍ଵଳିତ ହେବା
 rīsi (ରିଆସି) adv. - yesterday - ଗତକାଲି (same as ri'isi)
 ruja (ରୁଜା) n. - infectious disease (i.e. small pox, cholera) - ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗ (କବ୍‌ଚ, କଲେରା ଭଳି)
 ruta (ରୁଟା) v.t. - to kindly light, ignite, to set fire to - ଉଜ୍ଜ୍ଵଳିତ କରିବା/ଜଳାଇବା
 ruhu (ରୁହୁ) (pl. ruhka) n. - a noose, snare, trap - ଫାଲ, ଜାଲ, ଗନ୍ଧା
 rūga (ରୁଗା) v.i. - to be dissolved (as sugar in water) - ଶିଳାୟିତ ହେବା (ଯଥା-ପଣିରେ ଚିନି, ଲୁଣ ଭଳି)
 rūṭu (ରୁଟୁ) (pl. rūṭka) n. - road, high road - ରାସ୍ତା
 rūḍa (ରୁଡ଼ା) v.i. - 1. to hide oneself - ଲୁଚି ରହିବା, ଗୁପ୍ତ ରହେବା

2. to go into a hole by bending own body, to crawl - ଗାତ ଭିତରେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଯିବା, ଗୁରୁତ୍ଵ ଗୁରୁତ୍ଵ ଯିବା
 3. to remain forcibly in father-in-laws house - ଶ୍ଵଶୁର ଘରେ ବଳପୂର୍ବକ ରହିବା
 rumba (ରୁମ୍ବା) v.i. - to roar - ଗର୍ଜନ କରିବା
 rūsa (ରୁସା) v.t. - to grind, pulverize - ଚୂର୍ଣ୍ଣିତ କରିବା, ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା
 rūṣa (ରୁଷା) (pl. - ṅga) n. - rubbish, dirt - ମଜଲ (ଘର, ଦାଣ୍ଡ)
 repka (ରେପ୍‌କା) v.t. - to break into pieces - ଚାଟିବା, ପଟେଇ, କଟାକୁ ପ୍ରଭୃତି ଗୁଡ଼ାକରି କରିବା (same as rapka)
 reha (ରେହା) n. - pleasure, happiness, joy - ସୁଖ, ଅନନ୍ଦ
 reha āva (ରେହା ଆବା) v.i. - to be joyful, happy, glad - ସୁଖି ହେବା, ଅନନ୍ଦିତ ହେବା
 reha gaṭaṇṇju (ରେହା ଗାଟାଣ୍ଡ) (pl. - gaṭaru) n. - a man having sweet heart - କୋମଳ ହୃଦୟ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (ପୁରୁଷ)
 reha gaṭari (ରେହା ଗାଟାରି) n. - an woman having sweet heart - କୋମଳ ହୃଦୟ ଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ
 reha giva (ରେହା ଗିବା) v.t. - to please some one, to make some one happy - ଅନ୍ୟ ମନରେ ଅନନ୍ଦ ହେବା, ସୁଖୀ କରିବା
 rēṅga (ରେଙ୍ଗା) (pl. - ṅga) n. - a row, a line - ଧାଡ଼ି
 rēsa (ରେସା) v.t. - to rub, massage, smear - ଘଷିବା (ତେଲ ବା ମାଲ ଗୋଡ଼ ଘଷିବା) ମାଲିଆ କରିବା, ଘଷିବା
 rēṛi (ରେରି) (pl. - ṅga) n. - the waist, the hollow of the back same as dēṛi - ଅଣ୍ଟା, ପିଠିର ଗାତ ଥିବା ପରି ଅଂଶ

sopda (ସୋଡ଼ା) v. t. - to cut into pieces (e. g. meat) to chop up - ଚାଟି କଟି କରା, ଚିକି ଚିକି କରି କାଟିବା (ମାଂସ) ଚକ୍କୁର

sodi (ସୋଡ଼ି) n. - news, information - କବର, ସମ୍ବାଦ

sopo/sope (ସୋପୋ/ସୋପେ) n. and a. - less, a very small thing - ଅଳ୍ପ

sopeka (ସୋପେକା)
sope'eka (ସୋପେ'ଏକା)
sopelaka (ସୋପେଲକା) } n. - a very small quantity - ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ପରିମାଣ

soma (ସୋମା) (pl. - nga) n. - bisson, a wild buffalo - ବଣ୍ୟ ମହୁଷ, ବଣ ମଝି

soma kōru (ସୋମା କୋରୁ) (pl. - kōrka) n. - bisson - ବଣ ମଝି

soro (ସୋରୋ) (pl. - ka) n. - an ant - ପିଆଁଡ଼ି

sore'e (ସୋରେ'ଏ) a. - equal - ସମାନ

sore'e āva (ସୋରେ'ଏ ଆବା) v.i. - to be equal, to be compared - ସମାନ ହେବା, ଭୁଲିବା ହେବା

sore'e giva (ସୋରେ'ଏ ଗିବା) v.t. - to make equal, to compare - ସମାନ କରିବା, ଭୁଲିବା କରିବା

sorso (ସୋରସୋ) (pl. - ka/nga) (<o.) n. - mustard - ସୋରସ (ଗଣ୍ଡ/ଚେଳ)

soval (ସୋବାଲ) a. - proud, pride - ଗର୍ବ

soval gaṭañju (ସୋବାଲ ଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a proud man, a man who speaks high words - ଗର୍ବୀ, ଟାଣ କଥା କହୁଥିବା ଲୋକ

sōka (ସୋକା) v.i. - to choke, to stick in the throat - ଚକ୍କିରେ ଲାଗିବା/ଅଟକିବା

sōka (with lāka) ସୋକା (ଲାକା)/(ଲକା ସୋକା) n. - sacrifice - ଚଳ

sōju (ସୋଜୁ) (pl. sōska) n. - a sore, ulcer - ଘା

sōṭe/sōṭeka, cl. - once - ଅବେଳ

sōḍa/sōḍanga (ସୋଡ଼ା/ସୋଡ଼ାଙ୍ଗା) n. - the lungs - ଫୁଲ୍‌ଫୁଲ୍, usually used in the plural form sōḍanga

sōḍang/sōḍanga (ସୋଡ଼ାଙ୍ଗ/ସୋଡ଼ାଙ୍ଗା) n. - anger, ferocity - ରାଗ, ଦୋଷ

sōḷanga āva (ସୋḷାଙ୍ଗା ଆବା) v.i. - to be angry - ରାଗିଯିବା, ରାଗିଯିବା

sōru (ସୋରୁ) (pl. sōrka) n. - mountain, hill - ପର୍ବତ, ପାହାଡ଼

sōla (ସୋଲା) (pl. - nga) n. - reed, grass - ଗାଘ

sōlba (ସୋଲ୍‌ବା) v.t. - to enter in, pierce, to penetrate - ଭିତରକୁ ପଶିବା

sōsa (ସୋସା) v.i. - to be drunk, intoxicated - ପିଇବା (ମଦ), ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟ ପାନ କରିବା

sōska (ସୋସ୍କା) v.i. - to be drunk etc. - ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟ (ମଦ ଇତ୍ୟାଦି) ଖାଇ ଜାନଶୂନ୍ୟ ହେବା ଅବସ୍ଥା continuity of action form of sōsa

sōri (ସୋରି) post p. - near, close by, adjacent - ପାଖରେ, ନିକଟରେ

sōrpa (ସୋର୍ପା) v.t. - to cause to enter, to put in - ପଶେଇବା, ପଶୁ ପକ୍ଷୀକୁ ଗୁମାଲରେ ଚାଳାଇବା, ପାଣି ମଡ଼ାଇବା (to irrigate)

saī (ସାଈ) (pl. - nga) n. - a bean - ଶିମ୍ବ, ବୋଧି ଶିମ୍ବ

sa'i (ସା'ଇ) adv. and post p. - below, under, down, beneath - ତଳ, ତଳେ

saki (ସାକି) n. - hunger, fasting, starvation - ଭୋକ

saki gaṭañju (ସାକି ଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. - a poor man - ଗରିବ, ଭୋକଲ ଲୋକ/ପିଲ

saki gaṭari (ସାକି ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a poor woman - ଗରିବ ମହିଳା/ସ୍ତ୍ରୀ/ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲ

sakusi (ସାକୁସି) (pl. sakusaka) - box (made of bamboo) ବାଉଁଶ ପାତରେ ତିଆରି ପେଡ଼ି/ବାକ୍ସ

saṭa (ସାଟା) v.i. - to be easy for working or cultivation to be tender for eating - ଚାମ ଚଳେ, ବୁଝି କରାଯାଉ କରୁ ଖାଇବା ସ୍ବଳ୍ପ ଚାଟିରେ ସ୍ବଳ୍ପ ହେବା

- vringa** (ବ୍ରିଙ୍ଗା) v.i. - to fall to pieces, to be dispersed, to be loosened, unfastened, released, freed - ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଭଙ୍ଗିଯିବା, ଛୁଟିଯିବା, ମୁକ୍ତହେବା (ଗାଈ, ଗୋରୁ ପ୍ରଭୃତି ଜନ୍ତୁରୁ) ଚିଟିବା
- vripka** (ବ୍ରିପ୍‌କା) v.t. - to pull to pieces, dismantle, to disperse, dismiss - ଚିଟାଇ ଦେବା, ହୁକୁଳା କରିଦେବା, ଘାଟିଦେବା, ଛୁଟି ଛୁଟି କରିଦେବା, ମୁକ୍ତ କରିଦେବା (causative of vringa)
- vrīva** (ବ୍ରିଭା) v.i. - to become worn out, to be torn and full of holes, to fall to pieces - ଲୁଗା ପୁରୁଣା ହୋଇ ଆସେ ଚରିଯିବା, ଭାଙ୍ଗିଯିବା
- vrīsa** (ବ୍ରିସା) v.t. - to make a mark, to scratch, to write, to strike (a match) - ଲେଖିବା, ଆଙ୍କିବା, ଦଉସିଲ ମାରିବା
- vlēnda** (ବ୍ରେନ୍ଦା) v.i. - to rise, expand, swell, distend - ବଢ଼ିବା, ବଢ଼ାଇ କରିବା
- vlēpa** (ବ୍ରେପା) v.i. - to swell, distend - ବଢ଼ାଇ କରିବା, ଚୁଲିବା
- vlēpka** (ବ୍ରେପ୍‌କା) v.t. - to cause to expand, widen out - ବଢ଼ାଇ କରିଦେବା, ଚୁଲେଇବା
- vṛaka vṛpa** (ବ୍ରେକା ବ୍ରେପା) v. t. - to strike forcibly, to kill, to murder - ପୁରୁଷର ଜୀବନରେ ମାରିଦେବା - same as *ḍipka*
- vṛakna** (ବ୍ରେକ୍‌ନା) adv. - completely, wholly - ପୁରୁଷ
- vṛiti** (ବ୍ରେତି) a. - slippery - ଘେରା, ଧରଣୁ ଘେରା ଅଞ୍ଚଳ
- vṛiti inba** (ବ୍ରେତି ଇନ୍‌ବା) v.i. - to be slippery to slip - ଘେରା ହେବା
- vṛiti ispa** (ବ୍ରେତି ଇସ୍‌ପା) v.t. - to make slippery - ଘେରା କରିବା
- vṛitna** (ବ୍ରେତିନ୍‌ନା) adv. - in a slippery manner - ଘେରା

vṛīpa (ବ୍ରେପା) v.t. - to cause to descend, to bring down - ଓହ୍ଲାଇବା, ତଳକୁ ଆଣିବା - causative of *vṛīva*

vṛīva (ବ୍ରେପା) v. i. - to descend a hill or mountain to come down - ଯିବା, ହୁଡ଼ା କମ୍ପା ନଦୀରୁ ପ୍ରଭୃତି ଉଚ୍ଚ ଥାନରୁ ତଳକୁ ଯିବା

vṛīsa (ବ୍ରେସା) v. t. - to squeeze, milk - ଚିପିବା, ଚିପୁଡ଼ି ଉଠିବା, ଚିପିବା, ଛାତରେ ଚଳିବା, ଦୁହଁବା (ଗାଈ, ହେଳି ପ୍ରଭୃତି)

vṛēja (ବ୍ରେଜା) v.t. - to bend, bend back, to make down - ଗଛ ତଳ ପ୍ରଭୃତି ତଳକୁ ଆଣିବା କମ୍ପା କରିବା

vṛēpa (ବ୍ରେପା) v.i. - to return, come back again, to untie a knot - ଲୁଗା କମ୍ପା ଭାଙ୍ଗି ଦେବା, ଗଣ୍ଡି ହୁକୁଳେଇବା

vṛēpa (ବ୍ରେପା) v.t. - to cause to return, to turn back, to return something borrowed or pledged, to pay back - ନିଜେ ଦେବା, କିଛି ପ୍ରଭୃତି ଦେବା

S

sokoṛi/sokṛi (ସକୋରି/ସକ୍‌କ୍‌ରି) (pl. - sokoṛaka) n. - a leaf cup - ଚୋଳ, ଘେରୋଳ

sojo (ସୋ) (pl. - ṅga) n. - an ornament - ଅଳଙ୍କାର

soju (ସୋ) (pl. soska) n. - a porcupine - ଝିଙ୍କ ପଣି

soṭa (ସୋ) (<o.) a. - a lame man, cripple of one leg - ଛୋଟା

soṭi (ସୋ) (<o.) a. - a lame woman or girl - ଛୋଟୀ

soḍu (ସୋ) (pl. soṭka) n. - a fire place - ଚୁଙ୍କି

sonḍo (ସୋ) (pl. - ṅga) (<o.) n. - a bull - ଗୋ

sonḍo kōḍi (ସୋକୋଡ଼ି) - a bull - ଗୋ

sāla (ସାଲ) (pl. - ŋga) n. - a shed for animals - ଗୁମାଳ

sāleri (ସାଲେରି) (pl. sālerka) n. - a centepede - କିଛି

sāleri būleri (ସାଲେରି ବୁଲେରି) n. - a centepede - କିଛି

sāsi (ସାସି) a. - appertaining to the plains country i.e. Oriya - ସାସା ଅସରାସୀ (ଜଙ୍ଗଲ) ଭୂମି ଅଧୀନ ନିବାସରେ ବାସକରୁଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଲୋକମାନଙ୍କର

sāsi āku (ସାସି ଆକୁ) (pl. - āka) n. - the paper - କାଗଜ

sāseñju (ସାସେଞ୍ଜୁ) (pl. sāseṅga) n. - the Oriya people (male) - ଓଡ଼ିଆ ଲୋକ (ପୁରୁଷ)

sāsali/sāseri (ସାସାଲି/ସାସେରି) (pl. - siea) n. - the oriya people (female) - ଓଡ଼ିଆ ଲୋକ (ସ୍ତ୍ରୀ ଜନ୍ମା ସ୍ତ୍ରୀ)

sāsi kata (ସାସିକାତା) n. - the oriya language - ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା

sāva (ସାବା) v.i. - to die - ମରବା

sāra (ସାରା) n. - fast - ତପସ, ଶାସ୍ତ୍ର (same as sāda)

si'ali (ସିଆଲି) (pl. si'alaka) n. - deer, a spotted deer - ହରିଣ

sika (ସିକା) v.t. - to bend the head down, bow the head - ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇବା, ମୁଣ୍ଡ ଲୋକୁ ନେବା

sikala/sikali (ସିକାଲ/ସିକାଲି) (pl. - sikalanga) (<o.) n. - a chain - ଶିକୁଳା

siḍa'a (ସିଡାଆ) v.i. - negative auxiliary verb 'not to be' (opposite to verb manba, 'to be')

siḍru (ସିଡ୍ରୁ) n. - water - ପାଣି

siṇḍa (ସିଣ୍ଡା) (pl. - ŋga) n. - a cloth, clothing dress. garment, clothing - ଲୁଗା, ପୋଷାକ

siṇḍa būra (ସିଣ୍ଡା ବୁରା) n. - clothing, dress - ଲୁଗା, ପୋଷାକ

siṇḍu (ସିଣ୍ଡୁ) (pl. siṭka) n. - a trap for small birds - ଛୋଟ ଛୋଟ ଧରଣର ଯନ୍ତ୍ର

sitali (ସିଟାଲି) (pl. sitalaka) n. - deer, a spotted deer - ହରିଣ, ଚିତାଳ

sini (ସିନି) (<o.) n. - sugar - ଚିନି

sindali (ସିନ୍ଦାଲି) a. - moist, damp, watery - ଯକ୍ଷ୍ମାକ୍ଷ୍ମା

sipoli (ସିପୋଲି) (pl. sipolaka) n. - a spoon made of leaf - ପତ୍ର ଚୁମ୍ବକ

sipa (ସିପା) (pl. - ŋga) n. - a wedge - ଲଢ଼ାଇରେ ଲାଗିଥିବା ଲୁହାକୁ ମଜଭୁତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଥିବା ଲଳା/କାଠି

sima (ସିମା) n. - one kind of pumpkin pertaining to British people, white people - ଆଫେରିକାଙ୍କ ଦେଶର କଟାଭୁ

sima seje (ସିମାସେଜେ) (pl. - sejeṅga) n. - a tomato - ବିଲଡି ପାଉଁଶ

siru (ସିରୁ) n. - water - ପାଣି

siru ḍuḍa (ସିରୁଡୁଡୁ) v.t. - to attend puberty - ପାଦ ବୟସ ହେବା, ପରପୋଷ୍ୟ ହେବା

siruri (ସିରୁରୁ) (pl. siruraka) n. - a squirrel - ଗୁରୁରୁ ମୁଷା

sirkora (ସିର୍କୋରା) (pl. - ŋga) n. - moustache, beard, a whisker - ନଡ଼ି, ବାଡ଼ି, ପଶୁମାନଙ୍କର ନଡ଼ି

sirkoli peṭa (ସିର୍କୋଲି ପେଟା) n. - stomach - ପାତାଳି

sirkadiṅga (ସିର୍କାଡିଙ୍ଗା) n. - moustache, bearded - ନଡ଼ି, ବାଡ଼ି

sirsi giva (ସିର୍କି ଗିବା) v.t. - to sprinkle (with water) ପାଣି ଫୁଟେଇ

silunguri (ସିଲୁଙ୍ଗୁରୁ) (pl. silunguraka) n. - witch, a homeless spirit, the spirit of a woman who dies in pregnancy or child-birth - ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇ କିମ୍ବା ପ୍ରସବ ହେବାପରେ ସ୍ତ୍ରୀର ପେଟାକୁ

silpa (ସିଲ୍ପା) v.t. - to shave the beard or head - ବାଡ଼ି ଚିଟେଇ ହେବା/ମୁଣ୍ଡଟାଣିବା

saṭu (ସାଟ) (pl. -ka) } n. - ladle - ଚଢ଼ି
 saṭu'uki (ସାଟୁକି) (pl. -ṅga) }
 saḍu (ସାଡ଼) (pl. -ṅga) (<o.) n. - wife's sister's
 husband - ଶଶୁ
 sada (ସାଦା) n. - a noise, sound - ଶବ୍ଦ, ଧ୍ବନି
 sadali (ସାଦାଲି) n. - resin - ଝିରୀ
 saporī (ସାପୋରି) (<o.) n. - a slap, a blow with
 flat hand - ଗୁରୁତା
 saporī uḥpa/saporī vēpa (ସାପୋରି ଉହପା/ସାପୋରି
 ବେପା) v.t. - to clap the hands - ତାଳି ମାରିବା
 (ଦୁଇ ହାତରେ)
 same'e (ସାମେ'ଏ) a. and adv. - straight, front
 to front - ସିଧା
 sarna (ସାର୍ନା) a. and adv. - straight, - out
 stretched, upright - ସିଧା, ସରଳ, ଶୋଭିତ
 sarna kopka (ସାର୍ନା କପ୍କା) v.i. - to sit with
 legs out stretched - ଗୋଡ଼ ଚାଲି ବସିବା
 sarsa (ସାର୍ସା) (pl. -ṅga) n. - the wrist - କଟି
 sarāṣa/sarā (ସାରାସା/ସାରା) n. - an oath, a trial
 by ordeal - ଶପଥ, ଚିହ୍ନ, ପକ୍ଷି ପରୀକ୍ଷା
 sarā aḥpa/sarā giva (ସାରା ଅହପା/ସାରା ଗିବା)
 v.t. - to take an oath, to undergo trial by
 ordeal - ଶପଥ ହେବା, ଚିହ୍ନ ହେବା, ପକ୍ଷି ପରୀକ୍ଷା
 ପରୀକ୍ଷା ହେବା
 salari (ସାଲରି) (pl. salaraka) n. - a spear - ଚଢ଼ି
 saleṛi/saleṛi ṭōpa (ସାଲେରି/ସାଲେରି ଟୋପା) (pl. -ka/
 ṅga) n. - a flat basket with holes in it -
 ଚୁରୁଟି, ଚୁରୁଟି ବୋତ
 salba (ସାଲ୍ବା) v.i. - to go, depart - ଚିବା
 sasari (ସାସାରି) (pl. sasaraka) n. - a hawk - ଶଞ୍ଜା
 sarpa (ସାର୍ପା) v.t. - to dust off, shake out,
 flap wings - ଧୂଳି ଝାଡ଼ିବା, ବେଗ ଝାଡ଼ିବା ଭାବେ
 (same as jarpa)
 saha (ସାହା) (<o.) n. - tea - ଚା

sahpa (ସାହପା) v.t. - to beat, slap, thrash,
 whip - ମାରିବା, ଗୁରୁକ୍ ମାରିବା
 sahpa kospa (ସାହପା କସ୍ପା) n. - a beating,
 thrashing, an assault - ଦଣ୍ଡ, ଗୁରୁକ୍ ମାଡ଼
 sā (ସା) n. - tea - ଚା (same as saha)
 sākori (ସାକୋରି) n. - grief, sorrow, sadness -
 ଦୁଃଖ
 sākori āva (ସାକୋରି ଆବା) v.i. - to sorrow, to be
 sad - ଦୁଃଖିତ ହେବା, ଦୁଃଖ ମରଜିବା, ମଣିଷ ଦୁଃଖରେ ମରଜି
 ଯିବା
 sāki (ସାକି) (pl. -ṅga) (<o.) n. - witness,
 evidence - ଦାକ୍ଷୀ
 sāki gaṭañju (ସାକି ଗାଟାଞ୍ଜୁ) (pl. - gaṭaru) n. -
 a male witness - ଦାକ୍ଷୀ (ପୁରୁଷ)
 sāki gaṭari (ସାକି ଗାଟାରି) (pl. - gaṭai) n. - a
 woman or girl witness - ଦାକ୍ଷୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)
 sāñja (ସାଞ୍ଜା) v.i. - to be proper, good, beauti-
 ful - ଉପଯୁକ୍ତ ହେବା, ସୁନ୍ଦର ହେବା
 n. - goodness, beautiful - ଉପଯୁକ୍ତ, ସୁନ୍ଦର
 sāḍa (ସାଡ଼ା) n. - fast, hurry - ତରଳ, ତରଳତା, ତରଳତା
 (same as sāra)
 sādi āva (ସାଡ଼ି ଆବା) v.i. - to try, attempt, to
 practice, to urge, to tell someone again
 and again - ଚେଷ୍ଟା ହେବା, ଅନୁରୋଧ କରିବା
 sāpa (ସାପା) v.t. - to kill, extinguish - ମାରିବା,
 ବୁଜିଦେବା (causative of sāva, 'to die')
 sāpu (ସାପୁ) (pl. sāpka) n. - a thorn - କଣ୍ଟା ଗଛ
 sāroki (ସାରୋକି) a. and adv. - above measure, in
 excess, excessively - ବଳକା, ଅଧିକ
 sāroki vespa (ସାରୋକି ବେସ୍ପା) v.t. - to ex-
 aggerate - ଅତିକ୍ରମିତ କରିବା
 sāra (ସାରା) v.i. - to be in excess, to exceed -
 ବଳକା ହେବା, ଅଧିକ ହେବା
 sāru (ସାରୁ) n. - salt - ଲୁଣ

sūti (ସୁତି) n. - vagina, the female organ - ଗୁଣ୍ଡି

ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ

sūnu (ସୁନୁ) n. - snuff - ନାସ, ଗୁଣ୍ଡିରୁଳୁ, ଧୂଆଁ ପାଟ

sūpa (ସୁପା) v.i. - to spit - ଛେପ ପକାଇବା

sūsa (ସୁସା) v.t. - to close the eyes - ଶୋଇବା,

ଫୁଲ ମୁଦା ହୋଇଯିବା କମ୍ପା ମଉଳିଯିବା

sūra (ସୁରା) v.t. - to see minutely, examine closely to touch - ଟିକିନିକି କର ଦେଖିବା, ଖଣି କରବା, ଛୁଇଁବା

sūrpa (ସୁଡ଼ପା) v. t. - to show minutely, to pointed out - ଦେଖେଇବା (causative of sūra)

seko (ସେକ) a. and adv. - far, distant, far away - ଦୂର

senga (ସେଙ୍ଗା) v.t. - to ascend, climb (tree ladder) to ride - ଚଢ଼ିବା

sendo (ସେଣ୍ଡ) a. and post p. - up, above, sky - ଉପରେ, ଥାନା

senda (ସେଣ୍ଡା) a. - eldest, first born - ପ୍ରଥମ (ପିଲା) (same as jenda)

sepa (ସେପା) n. - a cold in the head, nasal catarrh - ଢେ, ଢେ

sepa (ସେପା) v.i. - to sweet, tasty - ମିଠା ଲାଗିବା (causative of semba)

seperi/seperi (ସେପେରି/ସେପେରି) (< sēpa, v.t. to sweep) (pl. seperaka/sēperaka) n. - broom (used for clearing the house) - ଶାଢ଼ୁ, ଗ୍ରହଣି

semba (ସେମ୍ବା) v. i. - to be sweet, tasty - ମିଠା ହେବା

serki/serki (ସେର୍କି/ସେର୍କି) (pl. - nga) n. - nape, the back of the neck - ଶୀରା, ବେକ ପଛପଟ

sespa (ସେସ୍ପା) v.t. - to scrape, shave a stick of piece of wood, shave beared or head - ଚଢ଼ିବା (ବାହ), କାଠ ଚଢ଼ିବା, ବାଡ଼ି କମ୍ପା ବାଳ ଟିଅର ହେବା/କାଟିବା

sernba/sermba (ସେର୍ନବା/ସେର୍ମବା) v. i. - to ripen (as fruit) - ଫଳ ପାଚିବା

serpa (ସେର୍ପା) v.t. - to become ripe - ଫଳ ପାଚିବା

sēke (ସେକେ) n. - panting, gasping for breath - ଧକେଇବା

sēju (ସେଜୁ) (pl. - nga) n. - husband's younger brother - ସ୍ବାମୀର ଯାକ ଭାଇ, ଭଉ

sēje (ସେଜେ) (pl. - ka) n. - brinjal - ବାଜେର

sēpa (ସେପା) v.t. - to clean, sweep - ଶାଢ଼ୁ କରବା, ଯତ୍ନ କରବା

sēperi (ସେପେରି) n. - same as seperi

sēpka (ସେପ୍କା) v.t. - continuity of action form of verb sēpa i.e. to clean continuously - ଶାଢ଼ୁ କର ଲାଗିଥବା

sēpka (ସେପ୍କା) v.i. - to itch, scratch (an itch) - କାଢ଼ି, କୁଣ୍ଡିଆ ପକ୍ଷୀ ଲୁଗା ଢେବା, ସ୍ବାମୀ ଢେବା

sēmi/sēmbi (ସେମି/ସେମ୍ବି) (pl. - nga) n. - a tortoise - କଇଁଛ

sēlu (ସେଲୁ) post p - by far, on behalf of, account of - ପାଇଁ, ବମ୍ବେ same as gēlu

sēru (ସେରୁ) n. - a yoke of oxen. a pair oxen - ଫୁଲ, ଫୁଲେ ବଳଦ

sēru ruva (ସେରୁ ରୁବା) v.t. - to plough - ଖୁଣ୍ଟ କରବା, ଫଳ ଯୋଗେବା, ଫଳ କରବା

sēsi (ସେସି) (pl. - nga) n. - a tray made of bamboo for winnowing paddy - ଗୁଲ

sēri (ସେରି) n. - girl about to be betrothed, bride - ବରାଦ mūla sēri, a negotiation for marriage - ବରଦ

sēri giva (ସେରି ଗିବା) v.t. - to betroath, engage (a woman) in contract of marriage - ବରାଦ ମନନ୍ତେ ଚଢ଼େଇ ହେବା, ବରାଦ ଦେବା

- siho (ସିହ) n. - a sneeze - ଛିନ୍ଦି
 siberi (ସିବେରି) n. - dew - କାନ୍ଦା, ଶିଶିର
 siali (ସିଆଲି) (pl. sialaka) n. - a spotted deer - ହଲଦି
 siṅga (ସିଙ୍ଗା) (pl. - ṅga) n. and a. - turmeric, the colour of the turmeric yellow - ହଳଦି, ହଳଦା ରଙ୍ଗ, ହଳଦିଆ (same as sringa)
 siṭe (ସିଟେ) n. - a settlement or contract regarding a bride and betrothal - ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମିତ, ନିବନ୍ଧ, ବିବାହ ଚୁକ୍ତି
 sidi (ସିଡି) a. - live, raw, unripe, green, wet - ଓଷା, ଚଞ୍ଚା
 siṇa (ସିନା) (pl. - ṅga) n. - needle - କୁଣ୍ଡି (same as sira)
 siṭa (ସିଟା) (pl. - ka) n. - date palm, a small date bush - ଫଳ ଖେଳୁ
 siṭpa (ସିଟ୍ପା) (pl. - ṅga) n. - a chicken - କୁକୁଡ଼ା, କୁଆ
 siṭerē (ସିଟେରେ) (pl. siṭeraka) n. - a comb - ପାନ୍ଥା
 siru (ସିରୁ) (pl. sirka) n. - 1. louse egg - ଚୁକ୍ତି (ଲୁ) 2. a root - ଚେର (ଗଛର)
 siṭa (ସିଟା) } n. - quarrel, dispute -
 siṭa kōlo (ସିଟା କୋଲୋ) } କଳି, ଚଣ୍ଡାଳୋକ, ଗୋଳମାଳ
 siṭa (ସିଟା) v.t. - to give - ଦେବା
 siṭeṇji (ସିଟେଞ୍ଜି) } n. - pus - ଗୁଳ
 siṭeṇḍi (ସିଟେଞ୍ଡି) }
 siṭa (ସିଟା) (pl. - ṅga) n. - needle - କୁଣ୍ଡି (same as siṇa)
 siṭari (ସିଟାରି) n. - pleasure, happiness - ସୁଖ (same as reha)
 siṭari āva (ସିଟାରି ଆବା) v. i. and t. - to be pleased, happy - ସୁଖିବେଳା, ସୁଖିହେବା
 siṭka (ସିଟ୍କା) (pl. - ṅga) n. - a star - ତାରା, ନକ୍ଷତ୍ର
 siṭka piṭu (ସିଟ୍କା ପିଟୁ) (pl. - ṅga) n. - a falling star, comet - ଗ୍ରହଚକ୍ର

- suñja (ସୁଞ୍ଜା) v.i. - to sleep - ଶୋଇବା
 suṭa (ସୁଟା) (pl. - ṅga) n. - a worm, tape worm, a leach - କେନ୍ଦୁଆ, କୋକ
 suḍa (ସୁଡା) (pl. - ṅga) n. - mcuth - ଗାଡ଼ି
 suno (ସୁନୋ) (<o.) n. - lime, chalk - ଚୁନ
 suna (ସୁନା) (<o.) n. - a piece of gold, gold - ସୁନା
 supa (ସୁପା) (pl. - ṅga) n. - a shrew, mouse - ଚୁକ୍ତି
 subga (ସୁବ୍‌ଗା) v.t. - to roast - ଭଜିବା, ପୋଡ଼ିବା, ଛେଳି, କୁକୁଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ପୋଡ଼ିବା (ନିଆଁରେ)
 suroṛi/suruṛi (ସୁରୁରି/ସୁରୁରି) (pl. - ṛaka) n. - the shin - ନଳୀ ଗୋଡ଼
 sursuḍi/sursuṛi (ସୁରୁସୁଡ଼ି/ସୁରୁସୁରୁ) a. - curly (hair) - କୁଣ୍ଡଳିଆ (ବାଳ)
 suli (ସୁଲି) (pl. - ṅga) n. - a peack, tip, pointed top - ଶୃଙ୍ଗ, ଶୀର୍ଷ ଭଗ, ଗୋଳିଆ (ଶୀର୍ଷ)
 suhpa (ସୁହ୍‌ପା) v.t. - to unite one end to another - ସଂଯୋଗ, ସଂଯୋଗିତ, ଯୋଡ଼ିବା
 sūka (ସୁକା) } a. - white, clear pure -
 sūkal (ସୁକାଲ) } ଧଳା, ପରିଷ୍କାର
 sūkali (ସୁକାଲି) }
 sūga (ସୁଗା) (pl. - ṅga) n. - a spring, small well - ଫଳ ଖେଳା ବୋଲି ପାଣିଧରା ରୁଆ
 sūja (ସୁଜା) v.i. - to be fat, thick, stout - ମୋଟାହେବା
 sūjambaṭuli/sujambaṭuli (ସୁଜାମ୍‌ବାଟୁଲି/ସୁଜାମ୍‌ବାଟୁଲି) (pl. - balulaka) n. - a whirl wind - ଗୁଲ୍‌ବାୟୁ
 sūṭa (ସୁଟା) v.t. - to point with finger, to indicate direction - ଅଙ୍ଗୁଳରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା, ଦିଆଯିବା
 sūṭa vañju (ସୁଟା ବାଞ୍ଜୁ) n. - the forefinger, index finger - ବାହ୍ୟ ଆଙ୍ଗୁଳ

rapaṇḍi/rapaṇḍi (ଡାପାଣ୍ଡି/ଡାପେଣ୍ଡି) (pl. rapaṇḍaka/

rapaṇḍaka) n. - the chin - ଧୋଡ଼ା, ଚିରୁକ

raspa (ଡାସ୍ପା) v.i. and t. - to knock (a door or window) to ring, to make reverberating sound - କବାଟ ଲମ୍ବା ଝରକାରେ ଠକ୍ ଠକ୍ (ଶବ୍ଦ) କରିବା, ଶବ୍ଦ କରିବା

rāñja (ଡାନ୍ଜା) v.i. and t. - to be married, to marry - ବିବାହ ହେବା, ବିବାହ କରିବା

n. - marriage - ବିବାହ

rāṇi (ଡାଣି) n. - uvula - ଘଣ୍ଟିକା

rāṇu (ଡାଢ଼) (pl. rāṇka) n. - a kite, kind of bird - ବସାଣ (same as lāṇu)

rāspa (ଡାସ୍ପା) v.t. - to give in marriage, to marry a person with another - ବିବାହ ଦେବା, ବିବାହ କରାଇବା/କରିବା

rāva (ଡାବା) v.i. - 1. to weep, cry - ବାନ୍ଧିବା

2. to howl - ବୋବେଇବା (କୁକୁର)

3. to utter a sound (bark, song of a bird) - ଶବ୍ଦ କରିବା, କୁକୁର ଚାଲିବା, ପକ୍ଷୀ ବୋବେଇବା

rupka (ଡୁପ୍କା) v.t. - to fit something between two surfaces, to twist something into a cloth, to insert - ଡୋରା ଡୋସିବା, ଲୁଗା ଡୋସିବା, ଭର୍ତ୍ତି କରିବା

ruhpa (ଡୁହ୍ପା) v.t. - 1. to offer wine, hen etc. to God; to release from a spell or oath by offering sacrifice - ମଦ, କୁକୁଡ଼ା ପଲ୍ଲବ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି କମ୍ପା ବଳି ଦେଇ ଅଶୁଣ୍ୟ ଖଟନ କରିବା (ଯେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଲୁଚାଇ ଅଶୁଣ୍ୟ ବୋଲି କହନାକର ବଢ଼ାଏ), ଚୁକା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି

2. to take skin off by burning - ଚର୍ମରେ ଘୋଡ଼ା ତମଡ଼ା ଉଠିବା (କହନାକେ କୁକୁଡ଼ା, ଘୁଡ଼ୁରା ପଲ୍ଲବ ଚର୍ମରେ ଘୋଡ଼ି ମେଡ଼ା ଡୋରାନ୍ତ ଏବଂ ହେଲ ମାଂସ ଡାଆନ୍ତି)

rūga (ଡୁଗା) (pl. rūnga) } n. - shade, shadow,
rūgu (ଡୁଗୁ) (pl. rūka) } picture - ଛାଇ, ଛାୟା,
ଛବି

rūva (ଡୁବା) v.t. - to plough, cultivate - ଗୁସ କରିବା

rūsa (ଡୁସା) v.t. - to strike, rub, scrape - ଧାଳି, ମାଣ୍ଡିଆ, ଘୁଷି ଦେଇ ଝୋଟେଇ ଦାଗରେ ଘୁଞ୍ଚି ଅଫଳ କେବା

rek/teki (ଡେକ୍/ଡେକ) a. - startled, surprised - ତମକିବା, ଭୟ କରିବା

rek inba (ଡେକ୍ ଇନ୍ବା) v.i. - to be startled, surprised - ତମକିବା, ଭୟାବ୍ଧ ହେବା, ଭୟ କେବା

repa (ଡେପା) v.t. - to hang up, suspend (on a hook) - ବନ୍ଧାରେ, ଜଳାରେ କମ୍ପା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଛିନ୍ନ ତଳକୁ ଓହଳାଇ/ଝୁଲାଇ ରଖିବା

sēri giva (ସେରି ଗିବା) v.t. - to strain (oil etc.) -
 ଗ୍ରସିବା (ତେଲ, ଘାଣି)

srahpa (ସ୍ରାହପା) v.i. - to be acid, sour - ଚଟା
 ଲୁଗା

n. - sour - ଚଟା

sraṅgu (ସ୍ରାଙ୍ଗୁ) (pl. srākaka/srāka) n. - breast -
 ଗ୍ରୀବ, ଗର୍ଭ

srām (ସ୍ରାମ)

srāmu (ସ୍ରାମୁ)

srāmbu (ସ୍ରାମ୍ବୁ)

} n. - gravel, hard soil -
 ପଥର ମିଶ୍ରିତ ମାଟି

srāsu (ସ୍ରାସୁ) (pl. srāska) n. - a snake - ସାପ

srāpa (ସ୍ରାପା) v.t. - to lengthen, to increase, to
 cause to exceed - ବଢ଼ାଇବା, ଲମ୍ବାଇବା

sringa (ସ୍ରିଙ୍ଗା) v.i. - to be loosened, untied,
 freed - ଚିଲିବେବା, ମୁକ୍ତହେବା, ଫିଟାଇବା

sripka (ସ୍ରିପ୍କା) v.t. - to loose, untie, free -
 ଚିଲି କରିବା, ମୁକ୍ତ କରିବା, ଫିଟାଇ ଦେବା causative of
 sringa

srīva (ସ୍ରିବା) v.i. - to rot, decay - ପଡ଼ିବା, ପତନିବା

sruṭuna (ସ୍ରିଠୁନା)

sruṭna (ସ୍ରିଠନା)

sreṭna (ସ୍ରେଟନା)

} adv. - tightly - ଦୃଢ଼ଭାବରେ

srēṭi (ସ୍ରେଟି) a. - tight - ଦୃଢ଼

srēṭi inba (ସ୍ରେଟି ଇନ୍ବା) v.i. - to be tight - ଦୃଢ଼
 ହେବା

slupka (ସ୍ଲପ୍କା) v.t. - to nod the head - ମୁଣ୍ଡ
 ହଲାଇବା - to shake the head

sluhpa (ସ୍ଲହପା) v.t. - to unite one end with
 another - ସୁତା ଚନ୍ଦ୍ରା ଦଉଡ଼ି ପଛର ଯୋଗିବା same
 as suhpa

urna (ଉର୍ନା) a. - vertical - ଝିଆ

rohpā (ରୋହପା) v.i. - 1. to come out from,
 come to light, to emerge - ବାହାର ଆସିବା
 2. marriage by elopement - ବିବାହ ବଦଳି କରି
 ଗଣିବା, ବାହାର ଆସିବା (ବିପ୍ର) ଓ ବିବାହ, ବିବାହ କରିବା

srāpa (ସ୍ରାପା) v.t. - to rub, to sharpen
 (a knife or an axe) - ଝୁଆ, କଟୁଆ, ଟାଙ୍ଗିଆ ପଲ୍ଲୁ,
 ଘଷିବା ଚନ୍ଦ୍ରା ଦାଡ଼ କରିବା

sringa (ସ୍ରିଙ୍ଗା) n. and a. - turmeric, the colour
 of turmeric yellow - ହଳଦିଆ, ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ, ହଳଦିଆ
 same as sringa

r

roṭi (ରୋଟି) n. - evil, sin, wickedness - ଝରପ,
 ପାପ, ଦୁଷ୍ଟ

ronda (ରନ୍ଦା) v.i. - 1. to be loosened - ଚିଲି/ହୁଲୁଇ
 ହେବା

2. to walk with one leg - ଏକ ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲିବା

ronda giva (ରନ୍ଦା ଗିବା) v.t. - to cause to loose -
 ହୁଲୁଇବା, ଚିଲି କରିବା

rohna (ରହନା) adv. - frequently, continuously,
 always, daily - ସବୁବେଳେ, ବାରମ୍ବାର, ସବୁଦିନ

rōṇḍu (ରୋଣ୍ଡୁ) adv. - the year before last, in a
 previous year - ଗୋଟି ବର୍ଷ

rōsa (ରୋସା) v.t. - to play a violin (by finger) to
 finger a stringed instrument - ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ଗାରି
 ଯନ୍ତ୍ର ବଜାଇବା

raki (ରାକି) a. - hung, hooked - ଢେଙ୍କା

raki āva (ରାକି ଆବା) v.i. - to be hung on a
 peg - କୋରେ ବା କଳାରେ ଢେଙ୍କା ହେବା, ଟଙ୍ଗାହେବା

raki giva (ରାକି ଗିବା) v.t. - to hang on a peg -
 କୋରେ ଢେଙ୍କାଇବା, ଟଙ୍ଗାଇବା, ଟଙ୍ଗାଇବା

raku (ରାକୁ) (pl. - ka/nga) n. - a hook - କୋ
 ଢେଙ୍କିଆ ଲୁଗା

rāja (ରାଜା) v.t. - to scratch up earth or dust -
 ମାଟି ଚନ୍ଦ୍ରା ଖୁଲି ଖୁଲିବା, ଖୋଳିବା ଚନ୍ଦ୍ରା ଖୋଳିବା କରିବା

randu (ରାନ୍ଦୁ) n. and adv. - last year - ଗତବର୍ଷ,
 ପୂର୍ବବର୍ଷ

କୁଇଁ ଶାଘକୋଷ

ଓଡ଼ିଆ-କୁଇଁ

ଅ

ଅନେ - diṭi (ଡିଟି)
 ଅଂଶ - pāga (ପାଗା)
 ଅବଳ - budi/gian (<o) (ବୁଦ୍ଧି, ଗ୍ୟାନ)
 ଅକାରଣ (ରେ) - bide'e/are'e (ବିଦେ'ଏ/ଅରେ'ଏ)
 ଅକା - aka (ଆକା)
 ଅଗଣା - raha (ରାହା)
 ଅଗଣିତ - gāme (ଗାମେ)
 ଅଗ୍ନି - nāri (ନାରି)
 ଅକ୍ଷର - nēja (ନେଜା)
 ଅକ୍ଷରୋତ୍ତମ ହେବା - nēja (ନେଜା)
 ଅନ୍ତଃପ୍ରାଣ - gaṇḍimāra (ଗାଣ୍ଡିମାରା)
 ଅଙ୍ଗାର - angara/angari (ଆଙ୍ଗାର/ଆଙ୍ଗାରି)
 ଅଙ୍ଗୁଳି - vañju (ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖ) ବାହୁ
 ଅଙ୍ଗୁଳି ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା - sūṭa (ସୁଟା)
 ଅକା - ake/ake boḍu (ଆକେ/ଆକେବଡୁ)
 ଅକାଡ଼ିବା - kīva (କିବା)
 ଅଟକାଇବା (ବାଟ), ଡି - ānga, (ଆଙ୍ଗା)
 ଅଟଳ - lotu (ଲଟୁ)
 ଅଠା - giṇḍru/giṇḍruka (ଗିଣ୍ଡ୍ରୁ/ଗିଣ୍ଡ୍ରୁକା)
 ଅଠାକାଠି (ତାଣ) - ruhu (ରୁହୁ)
 ଅଡ଼େଇବା (ଗାଈ, ଛେଳି ଇତ୍ୟାଦି) - ḍūpa (ଡୁପା)
 ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାରଣ - kaṇi/jūpi (କାଣି/ଜୁପି)
 ଅଣ୍ଡା - ḍeṭi/reri (ଡେଟି/ରେଡି)
 ଅଣ୍ଡାନି (ଲୁଣ) ଡିବା - palga/pilga (ପାଲ୍‌ଗା/ପିଲ୍‌ଗା)
 ଅଣ୍ଡାସୁତା - ḍeṭi ḍōru/ḍabeṛi ḍōru/pūreñji ḍrāmbu
 (ଡେଟିଠାରୁ, ଡାବେଡ଼ିଠାରୁ, ପୁରେନ୍‌ଜି ପ୍ରାୟ)
 ଅଣ୍ଡାକାଗ - mēsa/mēsu (ମେସା/ମେସୁ)
 ଅଢ଼ା - tōla/baṭa/vaṭa (ତଳ/ବାଟା/ବାଟା)
 ଅଣ୍ଡା ଉତ୍ତମାୟିତ - jōṅga/priḥa/priḥa (ଜଙ୍ଗା/ପ୍ରୀବା/ପ୍ରୀବା)

ଅଣ୍ଡାଖୋଳ - dideri/didri (ଦିଦେରି/ଦିଦ୍ରି)
 ଅଣ୍ଡାଦେବା - māra (ମାରା)
 ଅଣ୍ଡାର ହଳଦିଆ ଅଂଶ - vaṭanireñji (ବାଟା ନରେନ୍‌ଜି)
 ଅଣ୍ଡାଲବା - parmba (ପାରମ୍ବା)
 ଅଣ୍ଡାସୁତା/ଅଣ୍ଡା (ପ୍ରାଣୀବାଚକ) - mṛeha/aṇḍra/ṭaḍra
 (ମେହ/ହା/ଆଣ୍ଡା/ଟାଡ୍ରା)
 ଅନ୍ତମ କଣ୍ଠିକା - grāpa/mīja (ଗ୍ରାପା/ମୀଜା)
 ଅନ୍ତ (ସ୍ତ) - nājugaṭaṇṇju (ନାଜୁ ଗାଟାଞ୍ଜୁ)
 ଅନ୍ତ (ସ୍ତ) - nājugaṭari (ନାଜୁ ଗାଟାରି)
 ଅନ୍ତରା - gāme/sāra (ଗାମେ/ସାରା)
 ଅନ୍ତରାସ୍ତ୍ର - sāroki vespa (ସାରୋକି ବେସ୍ପା)
 ଅନ୍ତର/ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟୁକ - gāme/gāpsi/ḍreha/ḍrehe (ଗାମେ/
 ଗାପ୍ସି/ଡ୍ରେହା/ଡ୍ରେହେ)
 ଅନ୍ତରା - ike (ଇକେ)
 ଅଥକ/ଅଥବା - āteka/gina/geṭe (ଆଟେକା/ଗିନା/ଗେଟେ)
 ଅଦଳବଦଳ - pajari (ପାଜାରି)
 ଅଦଳବଦଳ କରିବା - pajari giva/māska (ପାଜାରି ଗିବା/
 ମାସ୍କା)
 ଅଦୃଶ୍ୟ କେବା - mrāpka (ମ୍ରାପ୍କା)
 ଅଦୃଶ୍ୟହେବା - mrānga (ମ୍ରାଙ୍ଗା)
 ଅଧକପାଳ - muñju (ମୁଞ୍ଜୁ)
 ଅଧା - tule'e (ତୁଲେ'ଏ)
 ଅଧା (ଧ) ଚନ୍ଦ୍ର - tūloki (ତୁଲୁକି)
 ଅଧା ଚୁଲିବା - kirinba (କିରିନ୍‌ବା/କିରିନ୍‌ବା)
 ଅଧା ଚୁଲିବା - kir ispa (କିରିନ୍‌ବା/କିରିନ୍‌ବା)
 ଅଧିକ - gāpsi/gāme/ḍrehe/sāraki (ଗାପ୍ସି/ଗାମେ/
 ଡ୍ରେହେ/ସାରାକି)
 ଅଧିକ ଦେବା - gāmba/dāḍa/sāra (ଗାମ୍ବା/ଡାଡା/ସାରା)
 ଅଧିକାଂଶ - dehabāga (ଦେହାବାଗା)
 ଅଧିକ - grāmba (ଗ୍ରାମ୍ବା)
 ଅଧିକ କେବା - grāmba (ଗ୍ରାମ୍ବା)
 ଅନବରତ - rohma (ରହ୍ମା)

ଅନ୍ତ (ସୂର୍ଯ୍ୟ) - *krūva* (କୃତୁବା)
 ଅନ୍ତରିକା/ହେବା - *krūva* (କୃତୁବା)
 ଅନ୍ତ ଚାରିଦେବା - *ihpa* (ଇହ୍ପା)
 ଅନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ - *krādingkara* (କ୍ରାଡିଙ୍ଗକାରା)
 ଅନ୍ତୀକାର - *bēṇḍi* (ବେଣ୍ଡି)
 ଅନ୍ତୀକାର କରିବା - *bēṇḍi giva* (ବେଣ୍ଡିଗିବା)
 ଅନ୍ତଃକାର - *dāngi* (ଡାଙ୍ଗି)

ଆ

ଆଇନା - *diṭi* (ଡିଟି)
 ଆତ୍ମା - *ata* (ଆତା)
 ଆତ୍ମଚାଳନା - *tlōpka* (ତ୍ଲପ୍କା)
 ଆତ୍ମଚିତ୍ତା - *tlōnga/vānga* (ତ୍ଲଙ୍ଗା/ବାଙ୍ଗା)
 ଆତ୍ମଧରଣ, ଆତ୍ମ ମଧ୍ୟ - *oṭe/oṭe'e* (ଅଟେ/ଅଟେ'ଏ)
 ଆକାଶ - *senḷo/muḍengi/muḍeñji* (ସେଣ୍ଡା/ମୁଡେଙ୍ଗି/ମୁଡେଞ୍ଜି)
 ଆକମ୍ପନ କରିବା - *pāga* (ପାଗା)
 ଆକମ୍ପନ କରିବା (କଠାଡ଼) - *piñja* (ପିଞ୍ଜା)
 ଆକମ୍ପନ କରିବା (ମରୁ) - *miñja* (ମିଞ୍ଜା)
 ଆଖି - *kanu* (କାନୁ)
 ଆଖି ଅଳସୁଆ - *kāradūṇḍu* (କାରାଡୁଣ୍ଡୁ)
 ଆଖି ବାଲି - *kanu dugu/kanu leñja* (କାନୁଦୁଗୁ, କାନୁଲେଞ୍ଜା)
 ଆଖୁ - *aku* (ଆକୁ)
 ଆଗ (ସମୟ) - *vēle/vēlene* (ବେଲେ / ବେଲେନେ)
 ଆଗକାଳ, ଆଗରୁ - *kahe* (କାହେ)
 ଆଗ ଗୋଡ଼ (କଞ୍ଚୁର) - *pañjari kāḍu* (ପାଞ୍ଜାରୀ କାଡୁ)
 ଆଗରେ - *nōki* (ନୋକି)
 ଆଗାଧ କରିବା (ସୁନ୍ଦର ଅବସ୍ଥାରେ) - *vēpa* (ବେପା)
 ଆସିବା - *vrīsa/uḥpa* (ବୃସା/ଉହ୍ପା)
 ଆସୁଥିବା - *vañju/vaṅgu* (ବାଞ୍ଜୁ/ବାଞ୍ଗୁ)
 (ଗୁଡ଼ା) ଆସୁଥିବା - *budā vañju* (ବୁଡା ବାଞ୍ଜୁ)
 (ଶିଶୁ) ଆସୁଥିବା - *sūṭa vañju* (ସୁଟା ବାଞ୍ଜୁ)

(ମର) ଆସୁଥିବା - *madivañju* (ମାଡ ବାଞ୍ଜୁ)
 (ଅନାମିକା) ଆସୁଥିବା - *bai vañju* (ବାଇ ବାଞ୍ଜୁ)
 (କାଣି) ଆସୁଥିବା - *ṭera/ṭeṇa/ṭiṭeri vañju* (ଟେଡା, ଟେଣା, ଟିଟେଡି, ବାଞ୍ଜୁ)
 ଆସୁଥିବା (ରେ) ଚୋରିବା - *trōpa* (ଟ୍ରପା)
 ଅଳ/ଅଳ - *neñju* (ନେଞ୍ଜୁ)
 ଅଟକିବା - *ṭeki* (ଟେକି)
 ଅଣିବା - *tapa* (ତାପା)
 ଅଣିବା (ତାଳକଣ) - *tapka* (ତାପ୍କା)
 ଅଣ୍ଟା - *menḍa* (ମେଣ୍ଡା)
 ଅଣ୍ଟା ଉପର ଗଣ୍ଠି - *gidri* (ଗିଡ୍ରି)
 ଅଣ୍ଟା ଉପର ବସିବା - *menḍangauta/usa* (ମେଣ୍ଡାଙ୍ଗା ଉଡା/ଉସା)
 ଆବୃତ୍ତତା କରିବା - *gaspa* (ଗାସ୍ପା)
 ଆସା - *pīderi* (ପିଦେରି)
 ଆସା (ସ୍ତ୍ରୀ) - *pīdereñju* (ପିଦେରେଞ୍ଜୁ)
 ଆସା (ସ୍ତ୍ରୀ) - *pīdereṇi* (ପିଦେରେଣି)
 ଆସୀନ ଲୋକ (ସ୍ତ୍ରୀ) - *gositañju/bīragatañju* (ଗସିତାଞ୍ଜୁ/ବିରାଗାତାଞ୍ଜୁ)
 ଆସୀନ ଲୋକ (ସ୍ତ୍ରୀ) - *gositari/bīragatari* (ଗସିତାରି/ବିରାଗାତାରି)
 ଆସୀନ ଲୋକ - *bīra/bīratōru/bīragota* (ବିରା/ବିରାତରୁ/ବିରାଗୋତା)
 ଆସିବା - *jēḍa* (ଜେଡା)
 ଆସିବା କରିବା - *jēḍa sīva/giva* (ଜେଡା ସିବା/ଗିବା)
 ଆସେବା - *bargi* (ବାର୍ଗି)
 ଆସେବା ଦେବା - *bargi sīva/giva* (ବାର୍ଗି ସିବା/ଗିବା)
 ଆସେବା ମାଗିବା - *bargi āva/ahpa* (ବାର୍ଗି ଆବା/ଆହ୍ପା)
 ଆନନ୍ଦ - *reha* (ରେହା)
 ଆନନ୍ଦ କରିବା - *reha giva* (ରେହା ଗିବା)
 ଆନନ୍ଦିତ ହେବା - *reha āva* (ରେହା ଆବା)
 ଅନ୍ତୋଳନ - *būmbu* (ବୁମ୍ବୁ)
 ଅନ୍ତୋଳନ କରିବା - *būmbu giva* (ବୁମ୍ବୁ ଗିବା)

ଅନଳ - nāri (ନାରି)
 ଅନାୟିବା - mehapa (ମେହପା)
 ଅନାଥ - pāpomiḍa (ପାପମାଡ଼ା)
 ଅନାବଶ୍ୟକ - burti (ବୁର୍ତି)
 ଅନାବାଦ (ପାସରୁବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଣା କମି) - tapa (ତାପା)
 ଅନୁତାପ କରିବା - elu tiha (ଏଲୁ ତିହା)
 ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା (ଅନୁସନ୍ଧାନ) - dāi giva (ଦାଆଇବା)
 ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା - pūrpa (ପୁରପା)
 ଅନୁମତ - pabi (ପାବି)
 ଅନୁମତ ଦେବା - pabi sīva (ପାବି ସିବା)
 ଅନୁଭବ କରିବା - nūri aha, mṛāpa, sādiāva (ନୁରି ଅହା, ମାପା, ସାଦିଆବା)
 ଅନୁଭବ କରିବା - venba/plāpa (ବେନ୍ବା / ପ୍ଲାପା)
 ଅନେକ - gāme (ଗାମେ)
 ଅନୁଭବଶୀଳ / ଲାଭଭବଶୀଳ - grāsu (ଗ୍ରାସୁ)
 ଅନ୍ଧ - biṇḍraṅga (ବିଣ୍ଡ୍ରାଙ୍ଗା)
 ଅନ୍ଧ ଲୋକ - biṇḍraṅga gaṭaṇju (ବିଣ୍ଡ୍ରାଙ୍ଗା ଗାଟାଙ୍ଗୁ)
 ଅନ୍ଧାରୀ - biṇḍraṅga gaṭari/biṇḍraṅgi (ବିଣ୍ଡ୍ରାଙ୍ଗା ଗାଟାର/ଗାଟାଙ୍ଗି)
 ଅନ୍ଧାର/ଅନ୍ଧକାର - andari/kōpa (ଆନ୍ଦାର, କୋପା)
 (ମାଛ) ଅନ୍ଧାର - konkōpa (କଙ୍କୋପା)
 ଅନ୍ୟ - begali (ବେଗାଲି)
 ଅନ୍ୟ ଏକ - ro (ରୋ)
 ଅପମାନ - dāri (ଦାରି)
 ଅପହରଣ (ଏକ ଟାଣୁ ଟାଣି) - venḍa vēla (ବେଣ୍ଡା ବେଲା)
 ଅପହରଣ କରିବା - pāga (ପାପା)
 ଅପେକ୍ଷା କରିବା - kāpa (କାପା)
 ଅପେକ୍ଷା କର (ସ୍ତ୍ରୀ) - punbagṭaṇju (ପୁନବାଗାଟାଙ୍ଗୁ)
 ଅପେକ୍ଷା କର (ସ୍ତ୍ରୀ) - punba gaṭari (ପୁନବା ଗାଟାର)
 ଅପେକ୍ଷାକ - daba (ଡାବା)
 ଅପେକ୍ଷାକ କରିବା - dabagiva (ଡାବାଗିବା)
 ଅପେକ୍ଷାକ - argi (ଆର୍ଗି)
 ଅପେକ୍ଷାକ ଦେବା - argiāva (ଆର୍ଗିଆବା)

ଅପେକ୍ଷାକ ଦେବା - argigiva / mlīpa (ଆର୍ଗିଗିବା / ମ୍ଲିପା)
 ଅପେକ୍ଷାକ କରବା (ପୂଜାକର ଦେବା) - ruhpa (ରୁହପା)
 ଅପେକ୍ଷାକ କରିବା - ḍuñja (ଡୁନ୍ଜା)
 ଅମଳ କରିବା (ଶୟ ପବନରେ ଉଡ଼ାଇ) - viñja (ବିନ୍ଜା)
 ଅମଳଶିଖ ବଳଦ - gāro (ଗାରୋ)
 ଅମ୍ବୁତରଣ - omboroti (ଅମ୍ବୁରତି)
 ଅନ୍ଧାର (ଅନ୍ଧାରଣ) - biḍe'e (ବିଡିଏ)
 ଅନ୍ଧାର - gosa (ଗୋସା)
 ଅର୍ଗ - argoli (ଆର୍ଗୋଲି)
 ଅର୍ଦ୍ଧରାତି - tuloki (ତୁଲୋକି)
 ଅଲଗା - aṅge/aṅga (ଆଙ୍ଗେ/ଆଙ୍ଗା)
 ଅଲଗା କରିବା - āska / aṅge giva / gespa (ଆସ୍କା, ଆଙ୍ଗେଗିବା, ଗେସପା)
 ଅଲଗା କରିବା (ଗୁରୁଲରୁ ଗୋଡ଼ି) - ḥspa (ଏସ୍ପା)
 ଅଲଗା ଦେବା - geñja (ଗେନ୍ଜା)
 ଅଲକାର - sojo (ସୋଜୋ)
 ଅଲକାର - alajāṇḍru/alajrāṇḍu (ଆଲଜାଣ୍ଡ୍ରୁ, ଆଲଜ୍ରାଣ୍ଡୁ)
 ଅଲସ - laha (ଲାହା)
 ଅଲସୁଆ (ସ୍ତ୍ରୀ) - lahagaṭaṇju (ଲାହାଗାଟାଙ୍ଗୁ)
 ଅଲସୁଆ (ସ୍ତ୍ରୀ) - lahagaṭari (ଲାହାଗାଟାର)
 ଅଲସା (ଘର, ଦାଣ୍ଡର) - rūra (ରୁରା)
 ଅଲ - ike/iko/ikoni/ikoli/sopo/sope/roksi (ଇକେ/ଇକୋ/ଇକୋନି/ଇକୋଲି/ସୋପୋ/ସୋପେ/ରକ୍ସି)
 ଅଲ ପରିମାଣ - sopeka/ike (ସୋପେକା/ଇକେ)
 ଅଲ ବହୁତ, ଅଲସିକ - gāpsikoksi (ଗାପ୍ସିକକ୍ସି)
 ଅଗାଧ (ମାନସିକ) ଅନୁଭବ କରିବା - torga (ତର୍ଗା)
 ଅଗୋଚ - kirari (କିରାରି)
 ଅଗୋଚ ଦେବା - kirari āva (କିରାରି ଆବା)
 ଅଘନା - gēṅgēna (ଗେଙ୍ଗେନା)
 ଅଘୋଷ - gordi (ଗର୍ଡି)
 ଅଘୋଷ ଦେବା - gordi āva (ଗର୍ଡି ଆବା)
 ଅଘରପା - kikeripilo/kikesi (କିକେରିପିଲୋ/କିକେସି)
 ଅଘର/ଅଘର - mūla (ମୁଲା)

ଉକ/ଉକତା - p̄isa (ପ୍ରୀଷା)
 ଉକତାରେ ବଢ଼ିବା - p̄ipa (ପ୍ରୀପା)
 ଉକ ସ୍ଥାନ - tēnga/tēngari (ତେଙ୍ଗା/ତେଙ୍ଗାରି)
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ - jilijulu (ଜିଲିଜୁଲୁ)
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହେବା - jilijulu āva (ଜିଲିଜୁଲୁ ଆବା)
 ଉଷା (ସୌ) ଇବା - māṇḍa (ମାଣ୍ଡା)
 ଉଠା (ଠେ) ଇବା (ନିଦରୁ, ତଳୁ ଉପରକୁ) - nipka (ନିପ୍କା)
 ଉଠାଣି - rujuri (ରୁଜୁରି)
 ଉଠିବା (ନିଦରୁ, ସେଗମୁକ୍ତ ହୋଇ) - nīnga (ନିଙ୍ଗା)
 ଉଡ଼ିବା - pāñja (ପାଞ୍ଜା)
 ଉଡ଼ିଯିବା (ତରଳ ପଦାର୍ଥ) - kariāva (କାରି ଆବା)
 ଉଷା କରବା - kopka (କପ୍କା)
 ଉଷାଞ୍ଚକ - gāpsi koksi (ଗାପ୍ସି କକ୍ସି)
 ଉତ୍ତୁରିବା - urpa (ଉରପା)
 ଉତ୍ତରଦେବା - āspa (ଆସ୍ପା)
 ଉଦ୍ଦେନନା - būmbu (ବୁମ୍ବୁ)
 ଉଦ୍ଦେନନା ହେବା - kuḍa āva (କୁଡ଼ା ଆବା)
 ଉଦ୍ଦେନନ କରବା - kuṭa (କୁଟା)
 ଉତ୍ସର୍ଗ କରବା - lāka (ଲକା)
 ଉତ୍ସାହ - kuḍa (କୁଡ଼ା)
 ଉତ୍ସାହକ କରବା - kuḍa giva (କୁଡ଼ା ଗିବା)
 ଉତ୍ସାହକ ହେବା - kuḍa āva (କୁଡ଼ା ଆବା)
 ଉଦ୍‌ଯୋଗ କରବା - tōṇḍa (ଟଣ୍ଡା)
 ଉଧାର - gaḍi (ଗାଡ଼ି)
 ଉଧାର ଦେବା - gaḍi sīva (ଗାଡ଼ି ସିବା)
 ଉପକୂଳ - kuḍu (କୁଡୁ)
 ଉପଦେଶ ଦେବା (ଶିକ୍ଷାଦାନ ଅର୍ଥରେ) - grāpa (ଗ୍ରାପା)
 ଉପସ୍ଥାନ ହେବା - sāñja (ସାଞ୍ଜା)
 ଉପର - sendo (ସେଣ୍ଡୋ)
 ଉପରେ - ku?i (କୁ?ି)
 ଉପାଡ଼ିବା - jelba (ଜେଲ୍‌ବା)
 ଉତ୍ସର୍ଗ ପଡ଼ିବା (ଗତ) - lenga (ଲେଙ୍ଗା)
 ଉତ୍ସର୍ଗ - riaru/ri?avu (ରିଆରୁ/ରିଆବୁ)

ଉର (ଓର ଦେଶ) - ūra/dula/paṭi/ḍaṇḍa (ଉରା/ଦୁଲା/ପାଟି/ଡାଣ୍ଡା)
 ଉତ୍ତର ମାଟି - pākali (ପାକାଲି)
 ଉତ୍ତାପ - te?ori (ତେ?ଅରି)
 ଉଷା - krāḍing kara/ḍa?isi/mahuri (କ୍ରାଡ଼ିଙ୍ଗ କାରା/ଡା?ିସି/ମାହୁରି)
 ଉତ୍ତମାୟିବା (କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଡା) - jōnga (ଜଙ୍ଗା)

ଊ

ଊ - gaḍi (ଗାଡ଼ି)
 ଊଷା ଶୁଦ୍ଧିକା (ପରିଶୋଧ କରବା) - tehpa (ତେହ୍‌ପା)
 ଊରୁ - ḍāñju (ଡାଞ୍ଜୁ)
 ଊରୁମତ ହେବା - dinamehpa/dina sūra (ଦିନା ମେହ୍‌ପା/ଦିନା ସୁରା)
 ଊଣିବା - ḍiha (ଡିହା)

ଏ

ଏକ - ī (ଇ)
 ଏକକ୍ଷି - garek (a)/ideāḍa/ide?eāḍa (ଗାଡ଼େକ୍ (ଅ)/ଇଡ଼େଆଡ଼ା, ଇଡ଼େ?ଆଡ଼ା)
 ଏକଟା/ଏକଟି/ଏକଟି/ଏକଟା - ī (ଇ)
 ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ/କନିଷ - īri (ଇରି)
 ଏକକ୍ଷ/ଏକାଠି କରବା - losa giva/ūspa (ଲୋଷା ଗିବା/ଉସ୍ପା)
 ଏକକ୍ଷ/ଏକାଠି ହେବା - losa āva, ūja (ଲୋଷା ଆବା/ଉଜା)
 ଏକକ୍ଷ/ଏକାଠି ମିଶାଇବା - glahpa (ଗ୍ଲାହ୍‌ପା)
 ଏଠାରେ - imba/ine (ଇମ୍ବା/ଇନେ)
 ଏଠାରେ ଯେଠାରେ - imbaomba/isanaṇḍa (ଇମ୍ବାଓମ୍ବା/ଇସାନାଣ୍ଡା)
 ଏଣ୍ଡ/ଏଣ୍ଡକ୍ଷ/ଏଣ୍ଡପାଇଁ - īraṇiki/eraṇiki/ ēaki (ଇରାଣିକି/ଇରାଣିକି/ଇଆକି)
 ଏଣ୍ଡେକ୍ଷେ - imbaomba/isanaṇḍa (ଇମ୍ବାଓମ୍ବା/ଇସାନାଣ୍ଡା)

ଅନ୍ତୋଳନ ହେବା - būmbu āva (ବୁମ୍ବୁ ଆବା)
 ଅନ୍ତୋଳିତ କରିବା - tlāpka (ତ୍ଲାପ୍କା)
 ଅନ୍ତୋଳିତ ହେବା - tlānga (ତ୍ଲାଙ୍ଗା)
 ଅପତ୍ତି - dāba - (ଦାବା)
 ଅପତ୍ତି କରିବା - dabagiva (ଡାବାଗିବା)
 ଅବ - brōma (ବ୍ରମା)
 ଅବାଜାବା ହେବା - akajaka āva (ଆକାଜାକା ଆବା)
 ଅମେ (ଦୁଇଜଣ) - āju (ଆଜୁ)
 ଅମେମାନେ/ଅମେମାନେ - āmu (ଆମୁ)
 ଅମ୍ଭ - maha/maska (ମାହା/ମାସ୍କା)
 ଅମ୍ଭ କୋଇଲି - mahadāñju (ମାହାଡାନ୍ଜୁ)
 ଅମ୍ଭକୋଇଲି ଗୁଣ୍ଡ - vīsa (ବିସା)
 ଅମ୍ଭ ତମେଇତ - maha vaḍa (ମାହାବାଡା)
 ଅମ୍ଭଟାକୁ/ ଟାକୁଆ - ṭahi/maha ṭahi (ଟାହି/ମାହା ଟାହି)
 ଅମ୍ଭ ରଥ - maha nīru (ମାହା ନିରୁ)
 ଅମ୍ଭସ୍ତ୍ରୀ - titusi/kitusi (ତିତୁସି/କିତୁସି)
 ଅମ୍ଭୁଲ - priha vaḍa (ପିହା ବାଡା)
 ଅଗନ୍ଧ କରିବା - ṭōṇḍa (ଟଣ୍ଡା)
 ଅଗ୍ରେଣୀ - klāri (କ୍ଲାରି)
 ଅଗ୍ରେଣୀ କରିବା - klāri inba (କ୍ଲାରିଇନ୍ବା)
 ଅଗ୍ରେଣୀ ହେବା - klāri ispa (କ୍ଲାରି ଇସ୍ପା)
 ଅଗ୍ନିନାଦ, ଅଗ୍ନିନାଦ କରିବା - gēṅga (ଗେଙ୍ଗା)
 ଅଲିଙ୍ଗନ କରିବା - pomba/poja (ପମ୍ବା/ପୋଜା)
 ଅଳୁ - alu (ଆଲୁ)
 ଅଲୁଅ - ujari/ujali (ଉଜାରି/ଉଜାଲି)
 ଅଲୁଅ ନିଲାବବା, ଅଲୁଅ ଲଗାଇବା - erpa/ēpa/ruta (ଋପା/ଋପା ରୁଟା)
 ଆଶା - āsa (ଆସା)
 ଆଶା କରିବା - kāpa/āsa giva (କାପା/ଆସାଗିବା)
 ଆଶାବାଦ - mēla (ମେଲା)
 ଆଶାବାଦ ଦେବା/ଆଶାବାଦ କରିବା - mēla giva (ମେଲାଗିବା)
 ଆଶୁଣି - adangi/ukusi/glik/glek (ଆଦାଙ୍ଗି/ଉକୁସି/ଗ୍ଲିକ୍/ଗ୍ଲେକ୍)
 ଶେକୁ

ଆଶୁଣି କରିବା - adangi giva (ଆଦାଙ୍ଗି ଗିବା)
 ଆଶୁଣି ହେବା - adangi āva/ukusi āva (ଆଦାଙ୍ଗି ଆବା/ଉକୁସି ଆବା)
 ଆସନ୍ତା କାଲି - vīe/vī'e (ବିଏ/ବିଏ)
 ଆସନ୍ତା ବସ - vāṇḍi (ବାଞ୍ଡି)
 ଆସିବା - vāva (ବାବା)
 ଆସ୍ତେ - dīri/dīre (ଦିରି/ଦିରେ)
 ଆନ୍ଧାର - tinba unba (ତିନ୍ବା ଉନ୍ବା)

ଇ

ଇଚ୍ଛା କରିବା - māṇḍa (ମାଣ୍ଡା)
 ଇଡ଼ିବା (ଡାଲିବା) - ponga (ପଙ୍ଗା)
 ଇତର (ଭିନ୍ନ) - bēgal (ବେଗାଲ)
 ଇତସ୍ତତଃ - biraboṭo/biraboṭi (ବିରବଟ/ବିରବଟି)
 ଇତସ୍ତତଃ କରିବା - popka (ପପ୍କା)
 ଇତସ୍ତତଃ ହେବା - ponga (ପଙ୍ଗା)

ଈ

ଈଶ୍ବର - pēnu (ପେନୁ)
 ଈଷ (ଲିଙ୍ଗଲଦଣ୍ଡ) - nangeli ḍaṇḍa (ନାଙ୍ଗେଲି ଡାଣ୍ଡା)
 ଈଷି କିଲା - koheli (କହେଲି)

ଉ

ଉଲ - ḍimbu/ḍimu (ଡିମ୍ବୁ/ଡିମ୍ବୁ)
 ଉଲପର - tituri/tit'uri (ତିତୁରି/ତିତୁରି)
 ଉଲଟି.କୁ - tūki (ତୁକି)
 ଉଲହୁଙ୍କା - pusi (ପୁସି)
 ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ (ବାହାରିବା ଅର୍ଥରେ) - sroḥpa (ସ୍ରୋହ୍ପା)
 ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବତଳେଇବା (ଓହଲେଇବା ଦେଖ) - ṛaki giva/ṛepa (ଡାକିଗିବା/ଡେପା)
 ଉକୁସି - pēnu (ପେନୁ)
 ଉମ୍ଭ - sīru (ସିରୁ)

କଣ (ଘରର) - muju (ମୁକୁ)
 କୋ - bonggo/bonggori (ବଙ୍ଗ/ବଙ୍ଗଡ଼ି)
 କୋ କରବା - tuspa/truspa/pospa (ତୁସ୍ପା/ତ୍ରୁସ୍ପା/ପସ୍ପା)
 କୋହେବା (ବାଣ, ମାଠିଆ ଲତାଦ) - truva (ତ୍ରୁବା)
 କେରେ ଗୁହଁଆ - kērimehpa (କେରି ମେହ୍ପା)
 କୋ - kātā (କାଟା)
 କୋଗଲ - kātāli/sāpu (କାଟାଲି/ସାପୁ)
 କୋ ପିଟିବା - vēpa (ବେପା)
 କୋ ବାରିଣ - kātāli māri (କାଟାଲି ମାରି)
 କୋ (ଲଜଲ) - kōṭi (କଟି)
 କୋ (ମାଲ) - pōte/pōteka (ପଟେ/ପଟେକା)
 କୋହେ/କୋହେବା - kahi na'i (କାହନା'ଇ)
 କଥା - kata (କାତା)
 କଥାବାଣ୍ଟି - plāpa āspa (ପ୍ଲାପା ଅସ୍ପା)
 vespa vespi āva (ଭେସ୍ପା ଭେସ୍ପି ଆବା ଡାକ)
 କଦଳୀ - tāri (ତାରି)
 କଦାପି - esēka ve'e/gṛumna (ଏସେକା/ବେ'ଏ/ଗ୍ରୁମ୍ନା)
 କନା - siṇḍa (ସିଣ୍ଡା)
 କନ୍ୟା - iṭa (ଇଟା)
 କନ୍ୟାମୂଳ - kuna (କୁନା)
 କନା - kuna/napa (କୁନା/ନାପା)
 କନାକବା (ଗେଲରେ) - ḍiha (ଡିହା)
 କନ୍ଦ (ଜାତ) - kōnd (କନ୍ଦ)
 କନ୍ଦ (କୁଣା) - kui (କୁଇ)
 କନ୍ଦ (କେନ୍ଦ) - kuṅga (କୁଙ୍ଗା)
 କନ୍ଦ କେନ୍ଦ (ବୁ) - kueñju (କୁଏନ୍ଜୁ)
 କନ୍ଦ କେନ୍ଦ (ସ୍ତ୍ରୀ) - kualī/kūali (କୁଆଲି/କୁଆଲି)
 କନ୍ୟାମୂଳ/ସୁନା - gāṭi/gāṭimuda (ଗାଟି/ଗାଟି ମୁଦା)
 କପାଳ - pitila/pitla/mṛāmu (ପିଟିଲ/ପିଟିଲ/ମ୍ରାମୁ)
 କପ - depoka/depo (ଡେପୋକା/ଡେପୋ)
 କବାଟ - dāra (ଦାରା)
 କମ୍ - kōksi/roksi (କକ୍ସି/ରକ୍ସି)
 କମଳ - rāgu (ରାଗୁ)

କମିବା, ଡି - kōga/ḍūmba (କୋ/ଡୁମ୍ବା)
 କମାକବା, ଡି - kōpka (କୋପ୍କା)
 କମାକଦେବା, ଡି - ḍūpa/kṛūpka (ଡୁପା/କ୍ରୁପ୍କା)
 କମାର - lohareñju (ଲହାରେନ୍ଜୁ)
 କମିବା, ଡି - tirga (ଡିର୍ଗା)
 କଲ - jūla (ଜୁଲ)
 କରଡ଼ିବା, ଡି - krāpa (କ୍ରାପା)
 କରବା, ଡି - giva (ଗିବା)
 କଲପାଟି - jamali/jāmbali/lapaṭi (ଜାମାଲ/ଜାମ୍ବାଲ/ଲପାଟି)
 କଲହ - 'କଲ' ଦେଖ
 କଳା - kāli (କାଲି)
 କଳାକାର (ଦେହରେ ଥିବା) - kālimuteñji (କାଲିମୁଟେନ୍ଜି)
 କଳି/କଳିଗୋଲ } - sīla/sīlakōlo (ସିଲା/ସିଲାକଲ)
 କଳିକେରଲ }
 କଣ୍ଠ (ଦୁଃଖ) - bikali କଳାଲି
 କଡ଼ିବା, ଡି - vespa/inba (ବେସ୍ପା/ଇନ୍ବା)
 କଡ଼ିବା - gida/gila (ଗିଡା/ଗିଲ)
 କାଲ - muroṛi/muraṛi (ମୁରୁଡ଼ି/ମୁରୁଡ଼ି)
 କାଲେବେ/ସୁଡ଼ା - muruṛi/tāra (ମୁରୁଡ଼ି/ତାରା)
 (ମସୁର ଖାଦ) - tituṛi/tit'uri (ତିତୁଡ଼ି/ତିତୁ'ଡ଼ି)
 କାଉ - kāka (କାକା)
 କାବର - liheri/siheri (ଲିହେରି/ସିହେରି)
 କାବୁଡ଼ି - muṇḍru (ମୁଣ୍ଡ୍ରୁ)
 କାଶ - kitkalomi (କିଟ୍କାଲମି)
 କାଶ କାଶିବା, ଡି - eta (ଏତା)
 (ଅଣ୍ଡାରେ କାଶେକେରା)
 କାଗଜ - āku/sāsi āku (ଆକୁ/ସାସିଆକୁ)
 କାତ (ବୋତଲ) - jōri (ଜୋରି)
 କାଗଡ଼ା (କୁଣା) ଡି - nobga (ନୋବ୍ଗା)
 କାକୁକୁଣିଆ - kasa (କାସା)
 କାଟିବା, ଡି - kata/krāpa (କାତା/କ୍ରାପା)
 କାଠ - veju/veska/vejgu (ବେଜୁ/ବେସ୍କା/ବେଜୁଗୁ)
 କାଠି (କାନ୍ଦ କପାରେ ଲଗେଇବା) - kiṭa (କିଟା)
 କାଠୁଣିଆ (ବୁ) - veskagaṭañjn (ବେସ୍କାଗାଟାନ୍ଜୁ)

ଏନ୍‌ଡ୍ରାଶାଳ - grāsu (ଗ୍ରାସୁ)
 ଏଟ - oṭe/oṭe'e/enḡa (ଅଟେ/ଅଟେ'ଏ/ଏଟା)
 ଏନେ - 'ଏଲେଣି' ଦେଶ
 ଏନ୍‌ଡ୍ରାପା - drāpa (ଡ୍ରାପା)
 ଏହା/ଏହି - i (ଇ)
 ଏହପରି - ihṅgi/ehṅgi (ଇହଙ୍‌ଗି/ଏହଙ୍‌ଗି)

ଓ

ଓ - oṭe/oṭe'e/enḡa (ଅଟେ/ଅଟେ'ଏ/ଏଟା)
 ଓଢ଼ା (ଓରି) - pāḍu (ପାଡୁ)
 ଓଗାଳବା/ଓଗୁଳବା - āṅga (ଆଙ୍‌ଗା)
 ଓଜନ କରିବା - dēspa (ଡେସ୍‌ପା)
 ଓଜନ ହେବା - pīga (ପିଗା)
 ଓଟାରିବା (ଟାଣିବା) - drīpa (ଡ୍ରୀପା)
 ଓଠ - ṭonḍa (ଟଣା)
 ଓଡ଼ଣ - neta (ନେଟା)
 ଓଡ଼ିଆ ଲୋକ (ଓ) - sāseñju (ସାସେନ୍‌ଜୁ)
 ଓଡ଼ିଆ ଲୋକ (ସା) - sāsalī/saseri (ସାସାଲି/ସାସେରି)
 ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା - sāsikata (ସାସିକାତା)
 ଓଡ଼ା - sīḍi (ସୀଡି)
 ଓଡ଼ା କରିବା - puhpa (ପୁହ୍‌ପା)
 ଓରା/ରା - ūra/danda/dula/paṭi (ଉରା/ଡାନ୍‌ଡା/ଡୁଲା/ପାଟି)
 ଓଲଟାଇବା - milpa (ମିଲ୍‌ପା)
 ଓଲ (ଘୁଲ) - añjori (ଅନ୍‌ଜୋରି)
 ଓଲେଇବା - sēpa/sēpka (ସେପା/ସେପ୍‌କା)
 ଓଷଧ - oṣa/oṣa (ଅଷ/ଅଷ)
 ଓହାର - ohari (ଅହାରି)
 ଓହଳା - raki (ଡାକି)
 ଓହଳିବା (କଣ୍ଠାରେ) - raki āva (ଡାକି ଅବା)
 ଓହଲେଇବା - rakigiva/repā (ଡାକି ଗିବା/ଡେପା)
 ଓହ୍ଲା (ଢେଲ) ରବା (ଉପରୁ ତଳକୁ) - jāpa (ଜାପା)
 ଓହ୍ଲା (ଢେଲ) ରବା (ତଳରୁ ଉପକୁ) - ehpa (ଏହ୍‌ପା)
 ଓହ୍ଲାକଦେବା - jāpa [jāp-pa] (ଜାପା)

ଓ

ଓଷଧ - oṣa/oṣa (ଅଷ/ଅଷ)

କ

କଅଁଳ/କଅଁଳିଆ - koṛgi/kōru (କଡ଼୍‌ଗି/କଡ଼୍‌)
 କଅଁଳିଆ (ଡାଳ, ଗାଣା) - dēga/dēla (ଡେଗା/ଡେଲ)
 କଅଁଳିବା - gāpa (ଗାପା)
 କଅଣ (ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ) - ana (ଆନା)
 କଇଁଆ (କେନ୍ଦୁଳି) - neḍi/neli (ନେଡି/ନେଲି)
 କଉସୁନି (ସୁରୁପିଆ) - kurpuṛi (କୁର୍‌ପୁର୍‌)
 କଉସୁନି (ସାପିଆ) - ḍaberī (ଡାବେରି)
 କଉସୁନି ପିନ୍ଧିବା - kurpuṛigiva (କୁର୍‌ପୁର୍‌ଇ ଗିବା)
 କଂସା - maṇḍi (ମାଣ୍ଡି)
 କଂସା ବାସନ - maṇḍimūta (ମାଣ୍ଡିମୁତା)
 କକା/କାକା (ବାପାଙ୍କ ସାନ ଭାଇ) - kōka (କକା)
 କଣାରୁ - ḍonḍi/puḍra (ଡଣ୍ଡି/ପୁଡ୍ରା)
 କକଡ଼ା - jāna (ଜାନା)
 କକଡ଼ା (ଛେ) - kiskang ṭa'eri (କିସ୍କାଙ୍‌ଗ୍‌ଟି'ଏରି)
 kiskangṭa'eri (କିସ୍କାଙ୍‌ଗ୍‌ଟି'ଏରି)
 କକଣ - kakṛongga (କାକ୍‌ଡ଼ଙ୍‌ଗା)
 କକି - piperañja (ପିପେରାଞ୍‌ଜା)
 କଚଟି - sarsa (ସାର୍‌ସା)
 କଜଳପାତ - jāñje/jāñjesi/jāñjisi (ଜାଞ୍‌ଜେ/ଜାଞ୍‌ଜେସି/ଜାଞ୍‌ଜିସି)
 କଜିଆ - silakōlo (ସିଲକୋଲ)
 କସା - koṛgi/sīḍi (କଡ଼୍‌ଗି/ସୀଡି)
 କସା ଅମ୍ଳ - priā/priha (ପ୍ରିଆ/ପ୍ରିହା)
 କଞ୍ଚ (କୁଞ୍ଚ) କଠି - kusipaka/kusikila (କୁସିପାକା/କୁସିକିଲା)
 କଟାବାର (କଟ ଚକ୍ର) - mṛiu (ମ୍ରିୟୁ)
 କଡ଼ (ପାଣ୍ଡୁ) - kēri (କେରି)
 କଡ଼ କେଉଟାଇବା - kērimlīṅga (କେରିମ୍‌ଲିଙ୍‌ଗା)
 କଡ଼େଇ - dohona/ḍangesi (ଡୋହନା/ଡାଙ୍‌ଜେସି)

କୁରୁ - turṛa/turuṛa (କୁରୁତା/କୁରୁତା)
 କୁମ୍ଭାର - kumbareñju (କୁମ୍ଭାରେଷୁ)
 କୁମ୍ଭାରଣୀ - kumbareṇi (କୁମ୍ଭାରେଷୁ)
 କୁମ୍ଭୀର - ('କୁମ୍ଭାର' ଦେଖ)
 କୁସ - sēsi (ସେସି)
 କୁସାକର - ispa (ଇସ୍ପା)
 କୁହୁତ - kutu ku'eri/kuheri (କୁହୁକୁ'ଏଡ଼, କୁହେଣ)
 କୁଅ - kua/ku'a (କୁଆ/କୁ'ଆ)
 କୁଳ - kuḍu (କୁଡୁ)
 କୁସକ - 'କସା' ଦେଖ
 କେଉଟ - keoṭeñju (କେଅଟେଷୁ)
 କେଉଥ ପାଇଁ - anaki/anariki (ଆନାକ/ଆନାଡ଼ିକ)
 (କାହିଁକି ଦେଖ)
 କେଉଠାକୁ/କେଉଠିକୁ - estava/estavani (ଏସ୍ତାବା/ଏସ୍ତାବାନ)
 embo/embova/embovani (ଏମ୍ବୁ/ଏମ୍ବୁବା/ଏମ୍ବୁବାନ)
 କେଉଠାରେ - embē/embe'e (ଏମ୍ବେ/ଏମ୍ବେ'ଏ)
 କେନ୍ଦ୍ରବା, ଶି. - nasa (ନାସା)
 କେଷୁଆ - suṭa (ସୁଟା)
 କେତେ - esoni/esoli (ଏସନ/ଏସଲ)
 (ପ୍ରମାଣ, ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ) - esē/ese'e (ଏସେ/ଏସେ'ଏ)
 କେତେବେଳେ - esēka/ese'eka/eservēla/eseri
 vēla (ଏସେ'କା/ଏସେକା/ଏସେରୁବେଳ/ଏସେବେଳେ)
 କେତେବେଳେ କମି - ese'ek isinḡi (ଏସେ'କ୍ ଇସିଙ୍ଗି)
 କେବଳ - ada/vari (ଆଡା/ଭାରି)
 କେବେ - 'କେତେବେଳେ' ଦେଖ ।
 କେବେବେଳେ (never) - esēka āteka/grumna
 (ଏସେକା ଆତେକା/ଗ୍ରୁମ୍ନା)
 କେମା (ଗୋଟିଏ ହାତ) - kepa (କେପା)
 କେମା (ଦୁଇଟି ହାତ) - kepaṅga (କେପାଙ୍ଗା)
 କେଡ଼ିହେଲେ - embaive'e/emba'ive'e (ଏମ୍ବାଇବେ'ଏ/
 ଏମ୍ବାଇବେ'ଏ)
 କୋଇଲ - angara/angari (ଆଙ୍ଗାର/ଆଙ୍ଗାରି)
 କୋଇଲ - kuhukpoṭa/vaṭakāka (କୁହୁକ୍ପୋଟା/
 ବାଟାକାକା)

କୋକଣିଆଳ - kokorkoli/kokorsoli / keko/keke
 nakuri (କକରୁ କଲ/କକରୁ ସଲ/କେକ/କେକେନାକୁଡ଼ି)
 କୋଡ଼ିଏ - kōṛe/kōṛeka (କୋଡ଼ି/କୋଡ଼ିକା)
 କୋଣ - muju (ମୁଜୁ)
 କୋବାଳ - kato (କାତ)
 କୋମଳ - nūsu/greji (ନୁସୁ/ଗ୍ରେଜି)
 କୋରଡ଼ - kuruṛa/kurḍa/kurṛa (କୁରୁଡ଼ା/କୁରୁଡ଼ା/କୁରୁଡ଼ା)
 କୋରଡ଼ ଦେବା, ଶି. - kuruṛa giva (କୁରୁଡ଼ା/କୁରୁଡ଼ା/କୁରୁଡ଼ା
 ଗିବା)
 କୋଳ କଣିବା, ଶି. - pomba (ପମ୍ବା)
 କୋଲଥ - kolta/korṭa (କଲ୍ତା/କର୍ଡ଼ା)
 କୌପୁଡ଼ (କୂଅ ଏବଂ ବାବୁହାର ହୋଇ ନ ଥିବା) - mṛoḍu
 (ମ୍ରେଡୁ)
 କୌପୁଡ଼ (ବାବୁହାର ହେଉଥିବା) - ḍabeṛi (ଡାବେଡ଼ି)
 କୋଧ - sōḍaṅga (ସୋଙ୍ଗା)
 କୋଧହେବା, ଶି. - sōḍaṅ (a) āva (ସିଡ଼ାଙ୍ଗ୍ (ଆ) ଆବା)
 ଷଡ଼ (ଶ୍ରେଣୀ ପା) - pāṇḍa (ପାଣ୍ଡା)
 ଷଡ଼ ଡେ - mṛiu (ମ୍ରେୟ)
 ଷାରି - pāḍu (ପାଡୁ)

ଶ

ଝୋର - depo/depoka (ଦେପ/ଦେପକା)
 ଜକ୍ରି (ବଡ଼) - kajuri (କାଜୁରି)
 (ସାନ) - sīta (ସୀତା)
 ଜଟା - sahpa (ସାହ୍ପା)
 ଜଟା ଲଗିବା - sahpa (ସାହ୍ପା)
 ଜେ (ଫୁଲ) - pāga (ପାଗା)
 ଜେ, ଜେ, କଣିବା, ଶି. - kṛuhpa/sonḍa (କ୍ରେହ୍ପା/ସୋଣ୍ଡା)
 ଜଣା - koṇḍa (କୋଣ୍ଡା)
 ଜୋରୁଡ଼ (whirlwind) - sūjambaṭuli/sujam
 baṭuli (ସୁଜାମ୍ବାଟୁଲି/ସୁଜାମ୍ବାଟୁଲି)
 ଜୋରୁ ହୋଇଥିଲେ (ଜଳ, ମଣିଷ) - karkuri (କାର୍କୁରି)
 ଜେ - kṛumba/kṛumbu/kṛumbe (କ୍ରେମ୍ବା/କ୍ରେମ୍ବୁ/
 କ୍ରେମ୍ବେ)

କାଠୁଣ୍ଡା (ସୀ) - veskagaṭari (ବେସ୍କାଗାଟାରି)
 କାଢ଼ିବା, ଡି - kṛuhpa (କୃହପା)
 କାଢ଼ିବା (ପାଣି) ଡି - jelba/sirujelba (ଜେଲ୍‌ବା/ସିରୁ ଜେଲ୍‌ବା)
 କାଣୀ - bindrangī (ବିନ୍ଦ୍ରାଙ୍ଗି)
 କାନ୍ଦ - kūre/kure'e (କୁରେ/କୁରେ'ଏ)
 କାଦୁଅ - gedri/gedre/gedo (ଗେଡ୍ରି/ଗେଡ୍ରେ/ଗେଦ)
 କାନ - kiru/kriu (କିରୁ/କିରି)
 କାନପୁଡ଼ା - bondi (ବନ୍ଦି)
 କାନ୍ଦୁ - kuḍu (କୁଡୁ)
 କାନ୍ଦବା, ଡି - rīva (ରିବା)
 କାନ୍ଦ - nipi (ନିପି)
 କାଦୁଅ - baṇḍraṅga (ବାଣ୍ଡ୍ରାଙ୍ଗା - ଅନ୍ଧାରର ଅର୍ଥ ଶାଢ଼ୀସିବା ଲୋକ)
 କାମ - kabari (କାବାରି)
 କାମ କରିବା ଯାନ (କମି) - neto (ନେତ)
 କାମୁଡ଼ିବା, ଡି - kasa/kospa (କାସା/କସ୍‌ପା)
 କାରିକା - anariki iseka (ଆନାରିକି ଇସେକା)
 କାଲ - deli (ଡେଲି)
 କାଲ - jroḍinga (ଜ୍ରୋଡ଼ିଙ୍ଗା)
 କାଲ - rīsi/ri'isi (ରିସି/ରି'ଇସି)
 କାଣ - depo/depoka (ଡେପ/ଡେପକା)
 କାଣିବା - veka/krohpa (ବେକା/କ୍ରୋହ୍‌ପା)
 କାହାଣୀ - keronḍi/kata (କେରଣ୍ଡି/କାତା)
 କାହିଁକି/କିଏ - anaki/inaki/anariki/inariki (ଆନାକି/ଇନାକି/ଆନାରିକି/ଇନାରିକି)
 କିଏ - imbai/imba'i (ଇମ୍‌ବାଇ/ଇମ୍‌ବା'ଇ)
 imbae/imba'e (ଇମ୍‌ବାଏ/ଇମ୍‌ବା'ଏ)
 embai/emba'i (ଏମ୍‌ବାଇ/ଏମ୍‌ବା'ଇ)
 umbae/umba'e (ଉମ୍‌ବାଏ/ଉମ୍‌ବା'ଏ)
 କିଲ - ike/ikoli (ଇକେ/ଇକୋଲି)
 କିଣିବା, ଡି - koda (କୋଡା)
 କିପରି - isinggi/isinggi giana (ଇସିଙ୍ଗି/ଇସିଙ୍ଗି ଗିଆନା)
 କିପରି/କିମି (କାହିଁକି ଦେଖ) - (same as) (ଆନାକି/ଇନାକି)
 କିବା/କିମ୍ବା - āteka/gina/geṭe (ଆଟେକା/ଗିନା/ଗେଟେ)

କିମ୍ବିର/କିମ୍ବିର - kimberi/kimeri/graī (କିମ୍ବେରି/କିମ୍ବେରି/ଗ୍ରାୟ)
 କିଲା - paka (ପାକା)
 କିଲା ମାରିବା ଡି - kīva (କିବା)
 କିଲବା (ଦୁଆର) ଡି - kaṭa giva (କାଟାଗିବା)
 କୁଆ - kāka (କାକା)
 କୁଆଡ଼େ - embē/embek (i) (ଏମ୍‌ବେ/ଏମ୍‌ବେକ (ଏ))
 କୁଆପଥର - āji/ājivadi (ଆଜି/ଆଜିବାଡି)
 କୁଆଁ ଚାରି - bēgam bōḍori (ବେଗାମ୍ ବଡ଼ଡ଼ି)
 vēgam bōḍori (ବେଗାମ୍ ବଡ଼ଡ଼ି)
 କୁକୁଡ଼ା - koju (କୁକୁ)
 କୁକୁଡ଼ାକୁଆ - sīpa (ସିପା)
 କୁକୁଡ଼ା ଡାକବା - koju klāpa (କୁକୁ କ୍ଲାପା)
 କୁକୁଡ଼ା ନଖ - gāṭali (ଗାଟାଲି)
 କୁକୁଡ଼ା ପକ୍ଷୀ/ପର - kēko (କେକୋ)
 କୁକୁର - nakuri/nahuri/nakuri (ନାକୁରି/ନାହୁରି/ନାକୁରି)
 nahori/nah'ri (ନାହାରି/ନାହ'ରି)
 କୁକୁରକୁଆ - kūturi (କୁତୁରି)
 କୁଳ - dukuli/dūkuli/dukuṛi (ଡୁକୁଲି/ଡୁକୁଲି/ଡୁକୁରି)
 କୁଳା - dukuligaṭaṇīju (ଡୁକୁଲିଗାଟାଣିଜୁ)
 କୁଳା - dukuligaṭari (ଡୁକୁଲିଗାଟାରି)
 କୁଳାଠି - 'କହ୍‌କାଠି' ଦେଖ
 କୁଳୁକୁଆ (କାଲ) - sursuḍi/sursuri (ସୁରୁସୁଡ଼ି/ସୁରୁସୁରି)
 କୁଟିବା (ଧାନ) ଡି - ḍāmba (ଡାମ୍‌ବା)
 କୁଟୁମ୍ବ - kuṭumi (କୁଟୁମି)
 କୁଟୁ - kruhu (କୁହୁ)
 କୁଟୁଆ (କେତ ଜରିବା ପାଇଁ) - kūṛi (କୁରି)
 କୁଣ୍ଡା - kaṇḍeri polka (କାଣ୍ଡେରି ପଲ୍‌କା)
 କୁଣ୍ଡାଇବା, ଡି (ପା ଇତ୍ୟାଦି) - verka (ବେର୍କା)
 କୁଣ୍ଡା (ଶେ) ଇ ହେବା, ଡି - rāpka/sēpka (ରାପ୍କା/ସେପ୍କା)
 କୁଟୁକୁର - kiti (କିତି)
 କୁଟୁକୁର ବେବା, ଡି - kitigiva (କିଟିଗିବା)
 କୁଡ଼ା ମାରିବା, ଡି - piñja (ପିଞ୍ଜା)

ଗଢ଼ା/ଗଠନ (ଗୁଣ୍ଠି) - gāri (ଗାଡ଼ି)
 ଗଢ଼ାହେବା/(ଗୁଣ୍ଠି ହେବା) ଟି. - gārīāva (ଗାଡ଼ିଆବା)
 ଗଢ଼ିବା ଟି. - gāri giva (ଗାଡ଼ି ଗିବା)
 ଗଣିବା - gāri giva (ଗାଡ଼ି ଗିବା)
 ଗଣି - gani/gāṇi (ଗାନ/ଗାଣି)
 ଗଣି ପକାଇବା ଟି. - gaspa (ଗାସ୍ପା)
 ଗଣିଲି - penḍeka (ପେଣ୍ଡେକା)
 ଗଣିଲି ବାନ୍ଧିବା ଟି. - poja (ପୋଜା)
 ଗଣ୍ଡଗୋଳ - silakūlo (ସିଲକୂଲୋ)
 ଗଣ୍ଡି (ଗନ୍ଧ) - ṭūṇu (ଟୁଣୁ)
 ଗଢ଼ପଥ - paja (ପାଜା)
 ଗଦା (କାଠରେ ଚଢ଼ଣ) - ḍopa ḍūra/babari//babori
 (ଡ଼ୋପା ଡୁରା/ବାବାରୀ/ବାବୋରି)
 ଗଦା (ଏକକ୍ଷିକରଣ) - puṭa (ପୁଟା)
 ଗଦା କରବା ଟି. - puṭa giva (ପୁଟା ଗିବା)
 ଗଧ - godo/godo gōra (ଗଦ/ଗଦ ଗଡ଼ା)
 ଗଧୁଆ - godo kṛāḍi/budo kṛāḍi ḍekia kṛāḍi (ଗଦ
 କଡ଼ାଡ଼/ବୁଦ କଡ଼ାଡ଼ ଡେକିଆ କଡ଼ାଡ଼)
 ଗନ୍ଧ - ganda
 ଗପ - keronḍi/kēra (କେରଣ୍ଡି/କେରା)
 ଗହର - drāga (ଡ୍ରାଗା)
 ଗହ୍ମିର ପର - korongi (କଡ଼ଙ୍ଗି)
 ଗରମ - kānda (କାନ୍ଦା)
 ଗରମ କରବା ଟି. - kānda giva (କାନ୍ଦା ଗିବା)
 ଗରମ କରେଇବା ଟି. - kāspa (କାସ୍ପା)
 ଗରମ କରବା (ଢ଼ଆରେ) - grehpa (ଗ୍ରେହ୍ପା)
 ଗରମ ହେବା ଟି. - kānda (କାନ୍ଦା)
 ଗରିବ (ସ୍ତ୍ରୀ) - sakigaṭaṇṇi/pan'anaṇṇi (ସାକ ଗାଟାଣ୍ଟ/
 ପାନା'ନାଣ୍ଟ)
 ଗରିବ (ସ୍ତ୍ରୀ) - sakigaṭari/pan'anari (ସାକ ଗାଟାର/
 ପାନା'ନାର)
 ଗର୍ଜନ କରବା ଟି. - rumba (ରୁମ୍ବା)
 ଗଟ - ohomari/ōga/soval (ଓହମାର/ଓଗା/ଓବାଲ)

ଓଟ କରବା ଟି. - ohomari āva/ōga āva (ଓହମାର ଆବା/
 ଓଗା ଆବା)
 ଗଟୀ (ସ୍ତ୍ରୀ) - soval gaṭaṇṇi (ସବାଲ ଗାଟାଣ୍ଟ)
 ଗଟୀ (ସ୍ତ୍ରୀ) - soval gaṭari (ସବାଲ ଗାଟାର)
 ଗର୍ଭ - garba (ଗାର୍ବା)
 ଗର୍ଭ ନଷ୍ଟ କରାଇବା - trōpa giva (ତ୍ରୋପା ଗିବା)
 ଗର୍ଭ ନଷ୍ଟ କରବା - trōpa (ତ୍ରୋପା)
 ଗର୍ଭବତୀ ହେବା - jōga tuhpa/jōgaburja/ṭūṭuta āva
 ଜୋଗା ବୁହ୍ପା/ଜୋଗାବୁର୍ଜା/ଟୁଟୁଟା ଆବା
 ଗର୍ଭାଶୟ - ṭūṭu (ଟୁଟୁ)
 ଗଳା - ḍōka/gōṇṇi (ଡ଼ୋକା/ଗୋଣ୍ଡି)
 ଗଳାରେ ଅଟକିବା/ଲୁଟିବା - ḍōka mrēsa (ଡ଼ୋକା ମ୍ରେସା)
 ଗଳା ଝଙ୍କାର ମରବା - veka (ବେକା)
 ଗନ୍ଧକଥା - jlōti (ଜ୍ଞୋତି)
 ଗାଆଁ - nāju/nāṭo (ନାଜୁ/ନାଟ)
 ଗାଆଁ (ବଡ଼) - gosi (ଗସି)
 ଗାଆଁ (ଘନ) - guṛa (ଗୁରା)
 ଗାଈ - kōḍi (କଡ଼ି)
 ଗାଡ଼ - kṛāu/gāda (କଡ଼ାଉ/ଗାଡ଼ା)
 ଗାଡ଼ିଆ (ଗ୍ରେଟ) - glūṇṇi (ଗ୍ଲୁଣ୍ଡି)
 ଗାଡ଼ - kṛāu/gāda (କଡ଼ାଉ/ଗାଡ଼ା)
 ଗାଡ଼ କରବା - budrigiva (ବୁଡ୍ରିଗିବା)
 ଗାଧୋଇବା - mīva (ମିବା)
 ଗାଧୋଇହେବା - mīspa (ମିସ୍ପା)
 ଗାର - gīra (ଗିରା)
 ଗାଲ - gada/gala (ଗାଡ଼ା/ଗାଲ)
 ଗାଲ ହାତ - gāṭali (ଗାଟାଲି)
 ଗାଲ କରବା - ṭōṇḍa (ଟୋଣ୍ଡା)
 ଗାଲହେବା - prohpa (ପ୍ରହ୍ପା)
 ଗାଲବା (ପେଟ ପ୍ରଭୃତି) - peṇṇi (ପେଣ୍ଡି)
 ଗିନା (ଗ୍ରେଟ) - pinguri/boṭki (ପିଙ୍ଗୁରି/ବଟକି)
 ଗିରଣ୍ଡ/ଗେରଣ୍ଡ - jāma (ଜାମା)
 ଗିଳିବା - kapa/gohpa/guhpa (କାପା/ଗହ୍ପା/ଗୁହ୍ପା)

କୋ - koto/koteṛi (କୋ/କୋଟେ)
 କୋ (କର୍ମର ମାଟି) - pākali (ପାକାଲି)
 କୋଇ ହେବା କି. - grēspa (ଗ୍ରେସ୍ପା)
 କୋଣଦଣ୍ଡ - jṛāṅga (ଜ୍ରାଙ୍ଗା)
 କୋ - bēḍa (<o.) ବେଡା
 କୋ - bēḍi (<o.) ବେଡି
 କୋର - ḍāki (ଡାକି)
 କୋର - sodi (ସୋଡି)
 କୋ/କୋ - koba (କୋବା)
 କୋଦଣ୍ଡ - gaṇḍikuna (ଗାଣ୍ଡିକୁନା)
 କୋକବା କି. (କୋକ୍ତ କରବା) - sepa/sepka (ସେପା/ସେପ୍କା)
 କୋକି - kākali (କାକାଲି)
 କୋ - kara (କାରା)
 କୋପ - roʼi (ରୌ)
 କୋ - klai/klaiʼi (କଲାଇ/କଲାଇ)
 କୋପଣ - pāna (ପାନା)
 କୋଡା - ṭrihpa/gedeli/vṛiti (ଟ୍ରିହ୍ପା/ଗେଦେଲି/ବ୍ରିଡି)
 କୋଡା କରବା କି. - vṛiti ispa (ବ୍ରିଡିସ୍ପା)
 କୋଡା ହେବା - ṭrihpa/vṛiti inba (ଟ୍ରିହ୍ପା/ବ୍ରିଡି
 ଇନ୍ବା)
 କୋଡିଆ - vṛitna (ବ୍ରିଡିନା)
 କୋଇବା - ibga (ଇବ୍ଗା)
 କୋଇବା କି. - tinba (ତିନ୍ବା)
 କୋଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରବା କି. - orpa (ଓର୍ପା)
 କୋଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରବା (କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ବା କର୍ମା ଲୋକ) - orpa
 (ଓର୍ପା)
 କୋ ବଢିବା/କୋଇବାକୁ ବଢିବା - jṛāṅga (ଜ୍ରାଙ୍ଗା)
 କୋ/କୋପେସ୍ - tinba unba (ତିନ୍ବା ଉନ୍ବା)
 କୋ କୋ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ହେବା କି. - pañja (ପାଞ୍ଜା)
 କୋରେ (ଅନ୍ତରେ, ଉତ୍ତରେ) - adre/adrene/bideʼe
 (ଅଡ୍ରେ/ଅଡ୍ରେନେ/ବିଡିଏ)
 କୋ/କୋ କରବା କି. - vēska (ବେସ୍କା)
 କୋହେବା କି. - silpa/sespa (ସିଲ୍ପା/ସେସ୍ପା)
 କୋଇବା/କୋହେବା କି. - tiṣpa (ତିସ୍ପା)

କୋ - koba/ḍāṇḍa (କୋ/ଡାଣ୍ଡା)
 କୋ - gūṭa (ଗୁଟା)
 କୋବା - kospa (କୋସ୍ପା)
 କୋ - gudu (ଗୁଡୁ)
 କୋ - koba (କୋବା)
 କୋ ପୋଡିବା କି. - vīva (ବିବା)
 କୋ - pikuri/pikuri (ପିକୁରି/ପିକୁରି)
 କୋହେବା (ମାଟି) କି. - bēḍra giva (ବେଡ୍ରା ଗିବା)
 କୋ - kaha (କାହା)
 କୋନା (କା) - kahinaʼi (କାହିନା)
 କୋକବା, କି. - kaha (କାହା)
 କୋକବା, କି. - dahpa (ଡାହ୍ପା)
 କୋଲ (ଅଣ୍ଡା, କର୍ମ) - ḍāki (ଡାକି)
 କୋଲବା (ଗାଡ) କି. - kārpa (କାର୍ପା)
 କୋଲ ବାହାର କରବା (ଗୋଟିଏ ହାତରେ) କି. - koṇḍeli
 giva/kuṇḍuli giva (କୋଣେଲି ଗିବା/କୁଣ୍ଡୁଲି ଗିବା)
 କୋଲେବା କି. - kārpagiva (କାର୍ପାଗିବା)
 କୋଲ/କୋଲ କାଗା - baṅga (ବାଙ୍ଗା)
 କୋଲବା କି. - ēpka (ଏପ୍କା)
 କୋଷା - guṭa/kopa (ଗୁଟା/କୋପା)
 କୋଷା ପକାଇବା କି. - kuṭpa/nalpa (କୁଟ୍ପା/ନାଲ୍ପା)
 କୋଷା ବାନ୍ଧିବା, କି. - guṭa nalpa (ଗୁଟା ନାଲ୍ପା)
 କୋଷିବା, କି. (କୋଷା, କୁଶା) - ṭupka (ଡୁପ୍କା)

ଗ

ଗଉଡ - gauṛeñju (ଗାଉଡେନ୍ଜୁ)
 ଗହ - mraṇnu/mraṇḍi (ମ୍ରାନ୍ନୁ/ମ୍ରାନ୍ଡି)
 ଗହ ବାଟିଲ ପରି ପଡିବା କି. - kūra (କୁରା)
 ଗଜା - nēja (ନେଜା)
 ଗଜାହେବା, ଗଜୁରବା - nēja (ନେଜା)
 ଗଜବା (ତଳେ) କି. - maḅga (ମାବ୍ଗା)
 ଗଜି ଗଜି (ତଳେ) ଲେଉଟିବା କି. - trāṅga (ଟ୍ରାଙ୍ଗା)
 ଗଡେଇବା କି. - trōpka (ଟ୍ରୋପ୍କା)

ଦଣ୍ଡ (ପିତ୍ତଳ) - *ḍore/ḍoreñji/tīṇi/tīri* (ଡଢ଼େ/ଡଢ଼େଟି/ଟାଣି/ଟାଣି)
 ଦଣ୍ଡିକା - *rāṭi* (ଡାଟି)
 ଦଳଭୂତ ହେବା, ବି. - *kaja/mānda* (କାଜା/ମାନ୍ଦା)
 ଦର - *idu/ijo/nāto* (ଇଡ଼/ଇଜ/ନାଟ)
 ଦରଣୀ - *kuṛa/kṛua* (କୁଡ଼ା/କୃଡ଼ା)
 ଦରର ପଛ - *okol/okoli* (ଅକଲ/ଅକଲି)
 ଦଣ୍ଡିକା, ବି. - *trōpa* (ତ୍ରୋପା)
 ଦଣ୍ଡିକା (ହାତରେ) - *nēra* (ନେରା)
 ଦଣ୍ଡିହେବା - *rāga* (ରାଗା)
 ଦା/ଦାଆ - *sōju/gaha/pāṇḍa* (ସଜୁ/ଗାହା/ପାଣ୍ଡା)
 ଦା' କଳା - *poḍosi* (ପଢ଼ସି)
 ଦା' ଶୁଣିବା - *māra* (ମାଡ଼ା)
 ଦାଗୁଡ଼ି - *liri* (ଲିରି)
 ଦାଟ (ନଦୀ ପାରହେବା) - *gata* (ଗାଟା)
 ଦାଟି - *gati* (ଗାଟି)
 ଦାଟି (ଡେ/ଡେଇଁ ଯିବା) - *nāmba* (ନାମ୍ବା)
 ଦାସ - *sōla* (ସୋଲା)
 ଦାସ (ଛପର ପାଇଁ) - *(ji?)oni/viga* (ଜି'ଅଣି/ବିଗା)
 ଦାସ ଉପାଡ଼ିବା/ବାହୁଡ଼ିବା - *kuspa* (କୁସ୍ପା)
 ଦିଗ ଦିଗ ବୁଲିବା - *kindri giva/kirpi giva* (କିନ୍ଦ୍ରି ଗିବା/କିର୍ପି ଗିବା)
 ଦିଗ ଦିଗ ବୁଲିବା - *kirdri āva/kirpi āva* (କିନ୍ଦ୍ରି ଅବା/କିର୍ପି ଅବା)
 ଦୁଇ ଡ଼ି - *drōka* (ଡ୍ରୋକା)
 ଦୁଇ ଡ଼ି ମାରିବା - *ḍōka klāpa/drōka pihpa/ḍō'ka krāpa* (ଡ଼ୋକା କ୍ଲାପା/ଡ୍ରୋକା ପିହ୍ପା/ଡ଼ୋକା କ୍ରାପା)
 ଦୁଆଇବା - *ējagiva/ēspa/trōpa* (ଏଜା ଗିବା/ଏସ୍ପା/ତ୍ରୋପା)
 ଦୁହା - *ēja* (ଏଜା)
 ଦୁଇଇବା - *terpa* (ତେର୍ପା)
 ଦୁଇି - *paji* (ପାଜି)
 ଦୁଇି (ବନ୍ଧୁ ହେଇ ନ ଥିବା) - *dolgi* (ଡଲ୍‌ଗି)
 ଦୁଇିରୁଆ - *ḍōṭi* (ଡ଼ୋଟି)

ଦୁର୍ଘ୍ଟବାୟୁ (whirlwind) - *sujambaṭuli/sujambaṭuli*
 (ସୁଜମ୍‌ବାଟୁଲି/ସୁଜାମ୍‌ବାଟୁଲି)
 ଦୁଃଖ କରବା, ବି. - *mānda* (ମାନ୍ଦା)
 ଘେରଘେର - *grūsi grūsi* (ଗ୍ରୁସି ଗ୍ରୁସି)
 ଘେରବା (ଗୁରପଟେ) - *grūpa* (ଗ୍ରୁପା)
 ଘୋଡ଼ା - *gōra* (ଗୋଡ଼ା)
 ଘୋଡ଼ାଇବା - *planga* (ପ୍ଲାଙ୍ଗା)
 ଘୋଡ଼ାଇଦେବା - *plapka* (ପ୍ଲାପକା)
 ଘୋଡ଼ାଇବା (ହାଣ୍ଡି ଉପରେ ହାଣ୍ଡି) - *musa* (ମୁସା)
 ଘୋଡ଼ା(ଡେ)ଇ ହେବା (ଲୁଗା) - *porpa* (ପର୍ପା)
 ଘେରଣା - *gurna* (ଗୁର୍ନା)

ଢ

ଢେଉବା (ଲୁଗା) - *pripa* (ପ୍ରିପା)
 ଢେଟିବା - *kaṛsa* (କାଡ଼ସା)
 ଢେଉଇବା - *vanḍa giva* (ବାଣ୍ଡାଗିବା)
 ଢେଲ - *ute/ḍanḍe/ḍanḍe'e/garek(a)/sāra/sāḍa/viska* (ଉଡେ/ଡାଣ୍ଡେ/ଡାଣ୍ଡେ'ଏ/ଗାଡେକ୍ (ଆ)/ସାଡା/ସାଡା/ବିସ୍କା)
 ଢେଉ - *nēdo/nēde* (ନେଡ଼/ନେଡେ)
 ଢେ - *saṭu/saṭ'uki* (ସାଟୁ/ସାଟୁ'କି)
 ଢେବା - *senga* (ସେଙ୍ଗା)
 ଢେବା (ପସତ) - *nāmba* (ନାମ୍ବା)
 ଢେବା - *aspa siva/giva* (ଅସ୍ପା ସିବା/ଅସ୍ପା ଗିବା)
 ଢେ - *ṭapal/ṭāṅgara* (<o), *ḍaga ḍaga* (ଟାପାଲ/ଟାଙ୍ଗାର/ଡୋଗା/ଡୋଗା)
 ଢେ - *dāñju* (ଡାନ୍‌ଜୁ)
 ଢେଉଢେଇ - *panakapte* (ପାନାକାପ୍‌ଡେ)
 ଢେକ - *reki* (ଡେକି)
 ଢେକାକା - *rek ispa/triki ispa* (ଡେକ୍ ଇସ୍ପା/ଟ୍ରିକ୍ ଇସ୍ପା)
 ଢେକା - *triki inba* (ଟ୍ରିକିଇନ୍‌ବା)
 ଢେଡ଼ା - *paṇḍa* (ପାଣ୍ଡା)

ଗୀର - gāri (ଗାଡ଼ି)
 ଗୀର ବୋଲିବା - ēsa/gāri ēsa (ଏସା/ଗାଡ଼ି ଏସା)
 ଗୀର୍ଦ୍ଧା - girda (ଗିର୍ଦ୍ଧା)
 ଗୁର୍ଦ୍ଧା ହେବା, ଖି. - gordi āva (ଗରୁଦ ଅବା)
 ଗୁଡ଼ାଲବା, ଖି. - pripa (ପ୍ରାପା)
 ଗୁଣି - maderi (ମାଡ଼େଡ଼ି)
 ଗୁଣିଆ (ଘୃ) - maderigatañju (ମାଡ଼େଡ଼ିଗାଟାଞ୍ଜୁ)
 ଗୁଣିଆ (ସ୍ତ୍ରୀ) - maderigaṭari (ମାଡ଼େଡ଼ିଗାଟାରୀ)
 ଗୁଣି କରବା, ଖି. - kēpa/kelpa/klēga/kleha (କେପା/କେଲ୍ପା/କ୍ଲେଗା/କ୍ଲେହା)
 ଗୁଣି କରବା, ଖି. - rusa (ରୁସା)
 ଗୁଣିକୁନ - sūnu (ସୁନୁ)
 ଗୁଣିବିହନ - gūnda biheni (ଗୁଣ୍ଡା ବିହେନି)
 ଗୁଣ୍ଡାମୁଣ୍ଡା - siruṇi (ସିରୁଣି)
 ଗୁପ୍ତସ୍ଥଳରେ ରହୁବା - mārga (ମାର୍ଗା)
 ଗୁମ୍ଫା - pāñja (ପାଞ୍ଜା)
 ଗୁମ୍ଫାଖିବା - trōṅga (ଟ୍ରଙ୍ଗା)
 ଗୁଲ୍ଲା - gōbu/dōba (ଗୋବୁ/ଡୋବା)
 ଗୁଡ଼ - piṅga (ପିଙ୍ଗା)
 ଗୁହାଳ - goheli/sāla (ଗୋହେଲି/ସାଲା)
 ଗୋଡ଼ା - ṭapri/ṭūpa/ṭupri/ṭupri (ଟାପ୍ପି/ଟୁପା/ଟୁପ୍ପି/ଟୁପ୍ପି)
 ଗୋରୁ ମାରିବା - tōga (ତୋଗା)
 ଗୋରୁ - gaṭosi/gaṭasi/gatusi (ଗାଟସି/ଗାଟାସି/ଗାଟୁସି)
 ଗୋଛା - penḍeka (ପେଣ୍ଡେକା)
 ଗୋଟା(ଟେ)ଲବା - pebga (ପେବ୍ଗା)
 ଗୋଟାଏ/ଗୋଟିଏ - ro (ରୋ)
 ଗୋଟିଏ (କନିଷ୍ଠ) - rōṇḍe (ରୋଣ୍ଡେ)
 ଗୋଠ - goṭa (ଗୋଟା)
 ଗୋଡ଼ - kāḍu (କାଡୁ)
 ଗୋଡ଼ ଖସିବା - trōju inba (ଟ୍ରୋଜୁ ଇନ୍ବା)
 ଗୋଡ଼ର ପେଣ୍ଡା (ଘୁଟିଆ) - pota (ପୋଟା)
 ଗୋଡ଼ର ଦଳା - gagoli (ଗାଗଲି)
 ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ଥରବା, ଖି. - dega (ଦେଗା)

ଗୋଧ (ସାପ) - gohi (ଗୋହି)
 ଗୋଧୁଲ (ସମୟ) - mahuri (ମାହୁରି)
 ଗୋବର - kōḍi piṅga (କୋଡ଼ି ପିଙ୍ଗା)
 ଗୋଦର ପୋକ - koibiduri/koeribiduri (କୋଇ ବିଦୁଡ଼ି/କୋରି ବିଦୁଡ଼ି)
 ଗୋରୁ - kōḍi (କୋଡ଼ି)
 ଗୋଲମାଲ - kanari/gajari/kanari bogari (କାନାରି/ଗାଜାରି/କାନାରି ବୋଗାରି)
 ଗୋଲମାଲ ହେବା - kanari āva/gajariāva (କାନାରି ଅବା/ଗାଜାରି ଅବା)
 ଗୋଲ/ଗୋଲକାର - roi/kinderi/kindri/gunduri/gunderi (ରୌ/କିନ୍ଦେରି/କିନ୍ଦ୍ର/ଗୁନ୍ଦୁରି/ଗୁନ୍ଦେରି)
 ଗୋଲିଆ ହେବା (ପାଣି) - glōṅga (ଗ୍ଲଙ୍ଗା)
 ଗୋଲିଆ କରବା, ଖି. - glōpka (ଗ୍ଲପ୍‌କା)
 ଗୋଷ୍ଠୀ - klāmbu/gosi (କ୍ଲାମ୍ବୁ/ଗୋସି)
 ଗୋହର (ପାଣି ଯିବା ପାଇଁ) - vāru (ବାରୁ)
 ଗୋହର କରବା (ଜିନିଷ) - ahpa/ēnba (ଅହ୍‌ପା/ଏନ୍‌ବା)
 ଗ୍ରୀଷ୍ମ - kara (କାରା)
 ଗ୍ରୀଷ୍ମରୁ - kara ḍeli (କାରାଡେଲି)
 ଶନ - punba (ପୁନ୍‌ବା)
 ଶନ (ଘୃ) - punbagatañju (ପୁନ୍‌ବାଗାଟାଞ୍ଜୁ)
 ଶନ (ସ୍ତ୍ରୀ) - punbagatari (ପୁନ୍‌ବାଗାଟାରୀ)

ଗ

ଘରବା - jāma (ଜାମା)
 ଘରକବା (ଭେର, ମଶା, ଗୋରୁ ଇତ୍ୟାଦି) - peha (ପେହା)
 ଘଷ - ātari/jlōti (ଆଟାରି/ଜ୍ଲୋତି)
 ଘଷି କରବା - viñja (ବିଞ୍ଜା)
 ଘଟିବା, ଖି. - āva (ଆବା)
 ଘଡ଼ଘଡ଼ - ḍru (ଡ୍ରୁ)
 ଘଡ଼ଘଡ଼ ମାରିବା }
 ଘଡ଼ଘଡ଼ ହେବା } - mudengiraspa (ମୁଡେଙ୍ଗିରାସ୍ପା)
 ଘଣ୍ଟି (କାଠ) - korori/kereri (କୋରୋରି/କେରେରି)

ଚରିବା (କାଠ) - pēñja (ପେନ୍ଜା)
 ଚରିଯିବା (ଲୁଗା ପୁରୁଣା ହୋଇ) - vñiva (ବ୍ରୀବା)
 ଚନ୍ଦ୍ର (ପାଖାରି) - gīra/ṭikāṅga (ଗୀର/ଟିକାଙ୍ଗା)
 ଚନ୍ଦ୍ର (ଜନ୍ମଭୂ) - mūteñji (ମୁଡେନ୍ଜି)
 ଚନ୍ଦ୍ରାବଦେବା - sūṭa (ସୁଟା)
 ଚୁଆ (ଅଳ୍ପ ପାଣି ଥିବା) - sūga (ସୁଗା)
 ଚୁରୁମ୍ବ - supa (ସୁପା)
 ଚୁଡ଼ା - kōruvau/kōru vrāu (କୋରୁବା/କୋରୁବ୍ରା)
 ଚୁରୁମ୍ବିବା/ଚୁମାବେବା/ଚୁମ୍ବିବା/ଚୁମ୍ବନ ବେବା - jūmba/noñja (ଜୁମ୍ବା/ନଞ୍ଜା)
 ଚୁଲି - soḍu (ସୋଡୁ)
 ଚୁଲି ଉପରେ ସାଣି ବସାଇବା - aṭa/dīpa (ଆଟା/ଡିପା)
 ଚୁନ - suno (ସୁନ)
 ଚୁନା - guṇḍa (ଗୁଣ୍ଡା)
 ଚୁନା କରିବା/ଚୁଣିବା (ଗୁଣ୍ଡଲ, ମାଣ୍ଡିଆ ଇତ୍ୟାଦି) - rūsa (ରୁସା)
 ଚୁଲ (ସିନ୍ଧି, ଗାଈ ପ୍ରଭୃତିକରି) - kopa (କୋପା)
 ଚୁଲ (ପର୍ଣ୍ଣା) - jēṇḍo/jēṇḍonggi/jēṇḍi/kupuli (ଜେଣ୍ଡ/ଜେଣ୍ଡଙ୍ଗି/ଜେଣ୍ଡି/କପୁଲି)
 ଚେନ୍ଦିବା/ଚେତାହେବା - tija (ତିଜା)
 ଚେତା କରାଇବା - tispa (ତିସ୍ପା)
 ଚେର - sīru (ସିରୁ)
 ଚେଟା କରିବା ଇ. - ḍūñja/ḍūspa/nūṛiahpa/sādi āva (ଡୁନ୍ଜା/ଡୁସ୍ପା/ନୁରୀହପା/ସାଡି ଆବା)
 ଚୋପା (ଫଳ, ପରିବା) - pala (ପାଲା)
 ଚୋପା ଗୁଞ୍ଜିବା - vālba (ବାଲ୍‌ବା)
 ଚୋପା ଛଡ଼ାଇବା - polpa (ପଲ୍‌ପା)
 ଚୋପା ଗୁଞ୍ଜିବା - plōva (ପ୍ଲୋବା)
 ଚୋବା (ବେ)ଇବା - muhpa/mrēḍa (ମୁହ୍‌ପା/ମ୍ରେଡା)
 ଚୋର - prēkora/prēkoreñju/prēki gaṭañju (ପ୍ରେକୋର/ପ୍ରେକୋରେନ୍‌ଜୁ/ପ୍ରେକି ଗାଟାନ୍‌ଜୁ)
 ଚୋରାଣି - prēkori/prēkoreñi/prēki gaṭari (ପ୍ରେକୋରି/ପ୍ରେକୋରେନ୍‌ସି/ପ୍ରେକି ଗାଟାରି)
 ଚୋରାଇବା - prēki givi (ପ୍ରେକି ଗିବା)
 ଚୋର ପ୍ରୀତି - pedagelo (ପେଡାଗେଲୋ)

ଚୋର - torka/prēki (ଡେଡ୍‌କା/ପ୍ରେକି)
 ଚୋର କରିବା - prēki giva (ପ୍ରେକି ଗିବା)
 ଚୋରହେବା - prēki āva (ପ୍ରେକି ଆବା)

ଛ

ଛାଣିବା - pāgarāḍu/rāḍu/lāru/sasari (ପାଗାଡାଡୁ/ରାଡୁ/ଲାରୁ/ସାସାରି)
 ଛଡ଼ା (ଜନ୍ମକରି ନ ଥିବା ଗାଈ) - kaluṛi (କାଲୁରି)
 ଛଡ଼ା (ଜନ୍ମକରି ନ ଥିବା ମଝି) - kra'i/krai (କ୍ରା'ଇ/କ୍ରାଆ)
 ଛଡ଼େଇବା, ଛଡ଼ାଇବା (ବଳପୂର୍ବକ) - kuṛpa (କୁର୍ପା)
 ଛତ (ଛପର ପାଇଁ) - ji'onṇi (ଜି'ଅନ୍‌ନି)
 ଛତା (ପତ୍ର ଗୁଞ୍ଜି) - ṭaḍuri (ଟାଡୁରି)
 ଛତୁ - kūṇḍu (କୁଣ୍ଡୁ)
 ଛତୁ ତୋଳିବା - kulpa (କୁଲ୍‌ପା)
 ଛନ୍ଦିବା (ବେଣି, ବାଡ଼ ଦେବାପାଇଁ ନଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି) - alpa (ଆଲ୍‌ପା)
 ଛପର - vīori/vi'ori (ବି'ଅରି/ବି'ଅରି)
 ଛପର କରିବା - vēga (ବେଗା)
 ଛପର ପାଇଁ ଗାଈ - vīa (ବିଆ)
 ଛାଣ/ଛାଣି - rūga/rūgu (ରୁଗା/ରୁଗୁ)
 ଛାଣିବା - vīori/vi'ori ('ଛପର' ଦେବ) ବ୍ୟଥା/ବି'ଅରି
 ଛାଣିବା - baḍuri/seperi/sēperi (ବାଡୁରି/ସେପେରି/ସେପେରି)
 ଛିଡ଼ିଆ ଦେବା - tuhpa/pihpa (ତୁହ୍‌ପା/ପିହ୍‌ପା)
 ଛିଡ଼ିବା - geñja/tulpa/pihpa (ଗେନ୍‌ଜା/ତୁଲ୍‌ପା/ପିହ୍‌ପା)
 ଛିଡ଼ିବା (ଢୁଲ) - jrūva (ଜ୍ରୁବା)
 ଛିଡ଼ିବା (ବେଳ, ପାଣି ଇତ୍ୟାଦି) - pēñja/sēri giva (ପେନ୍‌ଜା/ସେରି ଗିବା)
 ଛିଡ଼ି - ḍaki (ଡାକି)
 ଛିଡ଼ିଆ - aḍangi (ଆଡାଙ୍ଗି)
 ଛିଡ଼ିଆ କରିବା - aḍangi giva (ଆଡାଙ୍ଗି ଗିବା)
 ଛିଡ଼ିଆ ଦେବା - aḍangi āva (ଆଡାଙ୍ଗି ଆବା)

ଚମଡ଼ା ଭାଙ୍ଗିବା - vālba (ବାଲ୍ବା)
 ଚମଡ଼ା ଭାଙ୍ଗିବା (ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ି) - ruhpa (ରୁହ୍ପା)
 ଚମେଇ ନଳୀ - grisorigriseri (ଗ୍ରିସୋରି/ଗ୍ରିସେରି)
 ଚକାଇବା ଟି. - ānga/kōpa/kāragiva (ଅଙ୍ଗା/କପା/କାଗାଗିବା)
 ଚକିବା - kāra giva (କାରା ଗିବା)
 ଚକି - krōga (କ୍ରୋଗା)
 ଚମ୍ପ - paṇḍa (ପାଣ୍ଡା)
 ଚମ୍ପିଲେଇ - kasa (କାସା)
 ଚପା - tāsaḡaṭāñju (ତାସାଗାଟାଞ୍ଜୁ)
 ଚପିବା (ଚପିବା) - rūva (ରୁବା)
 ଚପୁ/ଚପୁ - kaṇḍeri polka (କାଣ୍ଡେରି ପଲ୍କା)
 ଚୁ - saha/sā (ସାହା/ସା)
 ଚୁଲକ - prāṅga (sg. prāu) (ପ୍ରାଙ୍ଗା)
 ଚୁଲକଧୁଆ ବୋହ - burka/burki (ବୁର୍କା/ବୁର୍କି)
 ଚୁଲକ ମଦ - vehakalu (ବେହାକାଲୁ)
 ଚୁଣିବା - vaṇḍa (ବାଣ୍ଡା)
 ଚୁଣିବା ଟି. - tahpa/vāñja (ତାହ୍ପା/ବାଞ୍ଜା)
 ଚୁଣିବା (ସାପ, ବାଡ଼, ଠେଙ୍ଗା ପ୍ରଭୃତି) - sespa (ସେସ୍ପା)
 ଚୁଟିବା - nāka (ନାକା)
 ଚୁପି ଧରିବା (ହାତରେ) - poja (ପୋଜା)
 ଚୁପୁଡ଼ା - sapori (ସାପୋରି)
 ଚୁପୁଡ଼ା ମାରିବା - sapori vēpa/uhpa (ସାପୋରି ବେପା/ଉହ୍ପା)
 ଚୁଡ଼ି - kusi paka/kusikila (କୁସି ପାକା/କୁସି କିଲା)
 ଚୁମତ (ପକ୍ଷରେ ଉଠିବା) - sipoli (ସିପଲି)
 ଚୁରୁର - plaha (ପ୍ଲାହା)
 ଚୁରୁର ରେଇବା (ଲଗାଇବା) - uha (ଉହା)
 ଚୁଲ ଓଲ - añjori (ଅଞ୍ଜୋରି)
 ଚୁଲିବା - tāka (ତାକା)
 ଚୁଲିବା (ଏଡ଼ ଗୋଡ଼ରେ) - rōnda (ରୌନ୍ଦା)
 ଚୁଲୁଣୀ - saleṛi/saleṛi ṭōpa (ସାଲେରି/ସାଲେଡ଼ି ଟପା)
 ଚୁଷ - tāsa (ତାସା)
 ଚୁଷ କରବା - rūva (ରୁବା)

ଚୁଷ କରବା (ପ୍ରଥମ ଥର) - tliṇa (ତ୍ଲିନା)
 ଚୁଷକମି - keta (କେତା)
 ଚୁଷକମି (ରହୁଣିଆ) - lada/ladaketa (ଲଦା/ଲଦାକେତା)
 ଚୁଷ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା କମି - nēḍa/nēla (ନେଡ଼ା/ନେଲା)
 ଚୁଧୀ - tāsaḡaṭāñju (ତାସାଗାଟାଞ୍ଜୁ)
 ଚୁଧୁଣୀ - tāsaḡaṭāri (ତାସାଗାଟାରି)
 ଚୁହୁଣା - mehpa (ମେହ୍ପା)
 ଚୁହୁଣି - nūsu/mṛekmṛek (ନୁସୁ/ମ୍ରେକ୍ ମ୍ରେକ୍)
 ଚୁହୁଣି କରବା/ଚୁହୁଣିକରବା - nūsuispa (ନୁସୁ ଇସ୍ପା)
 ଚୁହୁଣି ହେବା - nūsu inba (ନୁସୁ ଇନ୍ବା)
 ଚୁଟି ମାଟି - kitu (କିତୁ)
 ଚୁଟୁ (ମାଛ) - gonggo (ଗଙ୍ଗୋ)
 ଚୁଠି - āku (ଆକୁ)
 ଚୁଢ଼େଇବା ଟି. - grēspa (ଗ୍ରେସ୍ପା)
 ଚଢ଼ା - ṭikāṅga (ଟିକାଙ୍ଗା)
 ଚଢ଼ା କାଟିବା/ଚଢ଼ା କୁଟିବା/ଚଢ଼ା କୁଟେଇବା - ṭikāṅga uhpa (ଟିକାଙ୍ଗା ଉହ୍ପା)
 ଚଢ଼ାବାସ - peṇḍra krāḍi (ପେଣ୍ଡ୍ରା କ୍ରାଡ଼ି)
 ଚଢ଼ା କରବା - kūṇka/kliri inba (କୁଞ୍ଜା/କ୍ଲିରି ଇନ୍ବା)
 ଚଢ଼ି - ṭikāṅga (ଟିକାଙ୍ଗା)
 ଚଢ଼ି କରବା (ଧରିବା) - ṭikāṅga uhpa (ଟିକାଙ୍ଗା ଉହ୍ପା)
 ଚଢ଼ିକରବା - biri biruxi (ବିରି ବିରୁକ୍ଷି)
 ଚଢ଼ା କରବା ଟି. - ēlugiva (ଏଲୁଗିବା)
 ଚପିବା - tliṇa/vṛisa (ତ୍ଲିନା/ବ୍ରିସା)
 ଚପୁଡ଼ିବା/ଚପୁଡ଼ିବା - tliṇa/vṛisa/pisa (ତ୍ଲିନା/ବ୍ରିସା/ପିସା)
 ଚପୁଡ଼ି - rapāṇḍi/rapēṇḍi (ରାପାଣ୍ଡି/ରାପେଣ୍ଡି)
 ଚପି - geji (ଗେଜି)
 ଚକିନା - danda/bōṇa (ଦାନ୍ଦା/ବୋନା)
 ଚକିହେବା - peri inba (ପେରି ଇନ୍ବା)
 ଚକିବା - peri ispa (ପେରି ଇସ୍ପା)
 mrunga/mrūṅga (ମ୍ରେଙ୍ଗା/ମ୍ରେଙ୍ଗା)
 krūhpa/poṅga (କ୍ରେହ୍ପା/ପୋଙ୍ଗା)

ଜାଣିବା - punba (ପୁନବା)
 ଜାନି - jani (ଜାନି)
 ଜାଲି - jalī/ruhu (ଜାଲି/ରୁହୁ)
 ଜାଲ ପକାଇବା - oga (ଓଗା)
 ଜଣିବା/ଜଣେବା - mūpa (ମୁପା)
 ଜଗ - vangosi (ବାଙ୍ଗସି)
 ଜଗ ମାଡ଼ିବା - tlēpka (ତେଲେପକା)
 ଜଗ ରଥେ - batori/bat'ori (ବାଟର/ବାଟଠି)
 ଜବନ - jiu (ଜିୟୁ)
 ଜବନ-ଘସ - ñinga (ଜିଙ୍ଗା)
 ଜବନ-ଘସ କରବା (ମୁଝା ହେବା) - ñinga prunga (ଜିଙ୍ଗା ପ୍ରଙ୍ଗା)
 ଜୁଆଳି - jueli (ଜୁଏଲି)
 ଜୁଆ କେଳବା - kelikaha (କେଲିକାହା)
 ଜୁଲୁକ (ମାତ) - uha ñāñ'ju (ଉହା ଡାନ୍‌ଜୁ)
 ଜୁଲୁକଲିଆ ପୋକ - jilimili (ଜିଲିମିଲି)
 ଜୁହାର - johari (ଜହାର)
 ଜୁହାର କରବା - johari giva (ଜହାର ଶିବା)
 କେକେବାପା - ake/ake boðu (ଆକେ/ଆକେବେଠୁ)
 କେକେମା - ata (ଆତା)
 କେଲ - juel/juel idu (ଜୁଏଲ୍/ଜୁଏଲ୍ ଇଡୁ)
 କେଟ - suṭa (ସୁଟା)
 କ୍ଯାମି - jāma (ଜାମା)

୧୧

କିରା - sila kōlo (ସିଲା କୋଲୋ)
 କିରା କିରା - sila kōlo āva (ସିଲା କୋଲୋ ଆବା)
 କିଟ - asari (ଆସାରି)
 କିଟ/କିରା - jōri/vāru (ଜୋରି/ବାରୁ)
 କିଟିବା - vānga (ବାଙ୍ଗା)
 କାଟିକିରା - karṣa (କାଟିକିରା)
 କିଟା - pīnga (ପିଙ୍ଗା)

ବାଡ଼ (ପଟକା) - baṇḍra (ବାଣ୍ଡ୍ରା)
 ବାଡ଼ାପିବା/ପେଶବା - pīnga pita (ପିଙ୍ଗା ପିଟା)
 ବାଡ଼ - seperi/sēperi (ସେପେରି/ସେପେଶ)
 ବାଡ଼ କରବା - sepa/sēpa, sepka/sēpka (ସେପା/ସେପା
 ସେପକା/ସେପକା)
 ବାମି (ପଦ ଥୋଷ ହେବା) - ṭaḍuri (ଟାଡ଼ୁରି)
 ବିଅ - āpi/maro/mrau (ଆପି/ମାରୋ/ମ୍ରାଉ)
 ବିଅ (ଭେଟ) - buḍi (ବୁଡି)
 ବିଜା ପର୍ତ୍ତା - soju (ସୋଜୁ)
 ବିଜା କୋଡ଼ - drīpa (ଡ୍ରିପା)
 ବିଜା କି - liri'i (ଲିରି'ଇ)
 ବିଜା କି - drīpa (ଡ୍ରିପା)
 ବିଜା କି - kopaṭōṇa/kopaṭōra/liri'i (କୋପାଟୋନା/
 କୋପାଟୋରା/ଲିରି'ଇ)
 ବିଜିପିଟି/ବିଜିପିଟି - kiskāṅṅṭō'eri (କିସ୍କାଙ୍ଗଟୋ'ଏରି)
 ବିଜିପିଟି (କର୍ତ୍ତା) - pijuburu (ପିଜୁବୁରୁ)
 ବିଜିପିଟି - ubga/puṭur uha (ଉବ୍‌ଗା/ପୁଟୁର୍ ଉହା)
 ବିଜିପିଟି - kaḍo/kaḍokau (କାଡ଼ୋ/କାଡ଼କାଉ)
 ବିଜିପିଟି - sadali (ସାଡାଲି)
 ବିଜିପିଟି - drūpka (ଡ୍ରିପକା)
 ବିଜିପିଟି - drūnga (ଡ୍ରିଙ୍ଗା)
 ବିଜିପିଟି - jōlo/jōla (ଜୋଲୋ/ଜୋଲା)

୧୨

ଟକମ ଟକମ (କାଟି, କାଟି, କାଟି କୋଟା) - urpa (ଉରପା)
 ଟକା - ṭāka/dabu/dabunga (ଟାକା/ଡାବୁ/ଡାବୁଙ୍ଗା)
 ଟାକି/ଟାକି (ଟାକି) - ṭakori/ṭakuri (ଟାକୋରି/ଟାକୁରି)
 ଟାଙ୍ଗାର - tāngara/tāngra (ଟାଙ୍ଗାରା/ଟାଙ୍ଗ୍ରା)
 ଟାଙ୍ଗି (ଟାଙ୍ଗି) - kur'ari (କୂର୍'ଆରି)
 ଟାଙ୍ଗି (ଟାଙ୍ଗି) - ṭangi (ଟାଙ୍ଗି)
 ଟାଙ୍ଗି କୋଟା - gañ'ja (ଗାନ୍'ଜା)
 ଟାଙ୍ଗି - drīpa/jelba/velba (ଡ୍ରିପା/ଜେଲ୍‌ବା/ଭେଲ୍‌ବା)

ଘାପ/ଘେପ - depo ('ଘେପ' ଦେବ)

ପୁଝା - pūga/pūgu (ପୁଝା/ପୁଝୁ)

ପୁରପୋଦ - neta (ନେତା)

ପୁଲ ଉଡାକା/ପୁଲ ଉଡାକା - polpa (ପଲ୍ପା)

ପୁଲ - polpa/pūga (ପଲ୍ପା/ପୁଝା)

ପୁଲ ଉଡାକା (ଗଛ, କାଠରୁ) - polpa/pūga (ପଲ୍ପା/ପୁଝା)

ପୁଲ - trihō/sihō (ତ୍ରିହ/ସିହ)

ତ୍ରିହ - trihō inba (ତ୍ରିହ ଇନ୍ବା)

ପୁଞ୍ଜା (ପାଣି) - lāñja/sirsi giva (ଲଞ୍ଜା/ସିର୍ସି ଗିବା)

ପୁଞ୍ଜା (କନା) - danda/bōṇa (ଦାନ୍ଦା/ବୋନା)

ପୁଞ୍ଜ - bonjo (ବଙ୍ଗ)

ପୁଞ୍ଜାକା କରବା - vripka (ବ୍ରିପ୍‌କା)

ପୁଞ୍ଜା ଲୁହା ହୋଇଥିବା - vringa (ବ୍ରିଙ୍ଗା)

ସୁରବା (ସୁର କରବା) - sūra (ସୁରା)

ସୁରବା (କନ୍ଧ ହୋଇଥିବା ପିଲୁ ୨୯ ଦନ ପରେ) - ḍiga (ଡିଗା)

ସୁର - sira/sīṇa (ସିରା/ସିନା)

କୁଞ୍ଜ - kūṇe/kūṇe'e (କୁଞ୍ଜେ/କୁଞ୍ଜେ'ଏ)

ଘେପ - depo/depoka/deolaka/depoli/depolaka

(ଦେପ/ଦେପକା/ଦେଓଲକା/ଦେପଲି/ଦେପଲକା)

ଘେଲ - ṭḍa (ଟଡା)

ଘେଲ - polpa ('ପୁଲ', 'ପୁଲ' ଦେବ) (ପଲ୍ପା)

କୋଗି - kogi/kogeri (କଗି/କଗେରି)

କୋଗି କରବା - krūpka (କ୍ରିପ୍‌କା)

କୋଗି - soṭa (<o) (ସୋଟା)

କୋଗି (କୋଗିଏ କୋଗି) - lepa (ଲେପା)

କୋଗି (ଦୁଇଟି କୋଗି) - lepaṅga (ଲେପାଙ୍ଗା)

କୋଗି - soṭi (<o) (ସୋଟି)

କୋଗି - kogi/kogeri (କଗି/କଗେରି)

କ

କାଗିବା (ଅଗୁଡ଼ାକା) - āṅga/kōpa/jōpa (ଆଙ୍ଗା/କୋପା/ଜୋପା)

କାଗିବା (ସୁ) - āṅga gaṭaṇṇju (ଆଙ୍ଗା ଗାଟାଣ୍ଡୁ)

କାଗିବା (ସୁ) - āṅga gaṭari (ଆଙ୍ଗା ଗାଟାରି)

କାଗି - gosa (ଗୋସା)

କାଗି (ଗା) - viñja (ବିଞ୍ଜା)

କା - kuju/kujgu/kujugu (କୁଜୁ/କୁଜୁଗୁ/କୁଜୁଗୁ)

କା - jaṭi (ଜାଟି)

କା - jalkinga (ଜାଲିଙ୍ଗା)

କା (ଗା ଓ ପଲ) - gaba/kasa gaba (ଗାବ/କାସାଗାବା)

କନକେସୁ (ସୁ) - pīḍa (ପିଡା)

କନକେସୁ (ସୁ) - sūti (ସୁତି)

କନ୍ଧ (ପୁର) - joto/jōtu (ଜୋଟ/ଜୋଟୁ)

କନ୍ଧା - tāru (ତାରୁ)

କନ୍ଧ କରବା - gāri giva/māra (ଗାରି ଗିବା/ମାରା)

କନ୍ଧକେବା - gāri āva (ଗାରି ଆବା)

କନ୍ଧରୁ ମରବା - ejga (ଏଜ୍‌ଗା)

କମା କରବା/କମେଇବା - ūspa/losa giva (ଉସ୍‌ପା/ଲୋସା ଗିବା)

କମାଟ ବାଜବା - kaja (କଜା)

କମାକେବା - ūja/losa āva (ଉଜା/ଲୋସା ଆବା)

କମି - keta/tāṇa/tāra (କେଟା/ଟାଣା/ଟାରା)

କମିବାଡ଼ି (କେ କମି) - ḍepa (ଡେପା)

କର - nōmeri (ନମେରି)

କର (କାମାନ୍ଧ) - koju nōmeri (କୋ କନମେରି)

କର (ପାଲ) - kaṭa nōmeri/kaṭi nōmeri (କାଟା ନମେରି/କାଟି ନମେରି)

କଳ - siḍru/siru (ସିଡ୍ରୁ/ସିରୁ)

କଳାକା (କଳା) - ḍipka (ଡିପ୍‌କା)

କଳାକା (କେର) - drāga/bondo muṇḍa (ଡ୍ରାଗା/ବନ୍ଦ ମୁଣ୍ଡା)

କଳବା - ḍiṅga/tīva (ଡିଙ୍ଗା/ଡିବା)

କଳ - ḍāñju (ଡାଞ୍ଜୁ)

କାଗିକ (ସୁଲେ) - poṇḍri (ପୋଣ୍ଡ୍ରି)

କାଗିକ କରବା/କାଗିକ କରବା - tispa (ଡିସ୍‌ପା)

କାଗିକ ଦେବା - tija (ଡିଜା)

କାଗା/କେରା - vaha/baha (ବାହା/ବାହା)

କାଡ଼ (ଡାଣ) - peni (ପେନି)

ଚୁକାକା (ଗାଢ଼, ଝେଳି କାଢ଼ାଢ଼) - sōrpa (ସୌପା)
 ଚୁକା (ଝେଳି କାଢ଼ାଢ଼) - sōlba (ସଲ୍‌ବା)
 ଚୁକ୍ରାକା - koṭrongi āva (କଟ୍ରଙ୍ଗି ଆବା)
 ଚୁକ୍ରାକା - koṭrangī āva (କଟ୍ରାଙ୍ଗି ଆବା)
 ଚୋର - tlokori (ତଲକରି)
 ଚୋକାଳ (ଚୋକା) - dakali/dēkali (ଡାକାଲି/ଡେକାଲି)
 ଚୋକା - gohpa/guhpa/kapa (ଗହପା/ଗୁହପା/କାପା)

ଡ

ଡ଼ୋକା - ḍōka (ଡୋକା)
 ଡ଼ୋକା ଥକାକା (ଡ଼ୋକା) - sōka/ḍōka mṛēsa (ସୋକା/ଡ଼ୋକା ମ୍ରେସା)
 ଡ଼ୋ - kopa (କୋପା)
 ଡ଼ୋକା - kusā/kūsa (କୁସା/କୁସା)
 ଡ଼ୋକା - sādā/sāra (ସାଡ଼ା/ସାରା)
 ଡ଼ୋକା ଡ଼ୋକାକା ଲୋକ - ṭiṭabara (ଟିଟାବାଡ଼ା)
 ଡ଼ୋକାକା - tlōpka (ତଲପକା)
 ଡ଼ୋକା - tlōnga (ତଲଙ୍ଗା)
 ଡ଼ୋ/ଡ଼ୋକା - nēdo/nēde/sa'i (ନେଡ଼ୋ/ନେଡେ/ସା'ଇ)
 ଡ଼ୋକା ଡ଼ୋ (ଡ଼ୋ)କା - jāpa(jap-pa) (ଜାପା)
 ଡ଼ୋକା ଡ଼ୋକା - jāpa (ଜାପା)
 ଡ଼ୋ (ଡ଼ୋ) - plaha (ପ୍ଲାହା)
 ଡ଼ୋକା (ପାହ) - mada (ମାଡ଼ା)
 ଡ଼ୋକା/ଡ଼ୋକା - rūva (ରୁଭା)
 ଡ଼ୋ - 'ଡ଼ୋ' ଡ଼ୋକା
 ଡ଼ୋ - polgu/polka (ପଲ୍‌ଗୁ/ପଲ୍‌କା)
 ଡ଼ୋକା (କୋକାକା) - vehpa (ବେହପା)
 ଡ଼ୋକାକା ଡ଼ୋକା (ଡ଼ୋକାକା) - rōsa (ରୋସା)
 ଡ଼ୋ - suka (ସୁକା)
 ଡ଼ୋ - tāla (ତାଲା)
 ଡ଼ୋ - kusi/jāna (କୁସି/ଜାନା)

ଡ଼ୋକାକା - saporī vēpa/uhpa (ସାପୋରି ବେପା/ଉହପା)
 ଡ଼ୋକାକା - kelikaha (କେଲିକାହା)
 ଡ଼ୋକା - 'ଡ଼ୋକା' ଡ଼ୋକା
 ଡ଼ୋ (ଡ଼ୋ) ଦୂରରେ ଡ଼ୋ - ṭ (ଟ)
 ଡ଼ୋ (ଡ଼ୋ) ଦୂରରେ ଡ଼ୋ - ṭ (ଟ)
 ଡ଼ୋ - kusā/kūsa/kusāboro (କୁସା/କୁସା/କୁସାବୋ)
 ଡ଼ୋ(କା)କା - gāri giva/lāi giva (ଗାରି ଗିବା/ଲାଗି ଗିବା)
 ଡ଼ୋ (ଡ଼ୋ) - tin/tinṭa(<o) (ଟିନ୍/ଟିନ୍‌ଟା)
 ଡ଼ୋକା - berbu (ବେର୍‌ବୁ)
 ଡ଼ୋ - gūri (ଗୁରି)
 ଡ଼ୋ - bide'e (ବିଡେ'ଏ)
 ଡ଼ୋକା (ବେ) - adre/adrene (ଆଡ୍ରେ/ଆଡ୍ରେନେ)
 ଡ଼ୋ/ଡ଼ୋକା - īnu (ଇନ୍‌ୟୁ)
 ଡ଼ୋକା (ବେ/ବେ) - nīngi/nīnge (ନିଙ୍ଗି/ନିଙ୍ଗେ)
 ଡ଼ୋକାକା - mī (ମି)
 ଡ଼ୋକାକା - mīngi/mīnge (ମିଙ୍ଗି/ମିଙ୍ଗେ)
 ଡ଼ୋକା/ଡ଼ୋକା - nī (ନି)
 ଡ଼ୋକାକା/ଡ଼ୋକାକା - īru (ଇରୁ)
 ଡ଼ୋକା କାକା - ḍai giva/sore'e giva (ଡ଼ାକାକା/ସୋରେ'ଏ ଗିବା)
 ଡ଼ୋ (କା) - tūla/nūdu/nūlu (ତୁଲା/ନୁଡୁ/ନୁଲୁ)
 ଡ଼ୋ (କା) - tūli (ତୁଲି)
 ଡ଼ୋକା (କୋକା କାକା) - koḍa (କୋଡ଼ା)
 ଡ଼ୋକାକା (ଡ଼ୋକାକା କାକା) - nīva (ନିବା)
 ଡ଼ୋ - īrariki/īrariku/ēaki (ଇରାରିକି/ଇରାରିକୁ/ଏଆକି)
 ଡ଼ୋକା - nēdi/nēli (ନେଡି/ନେଲି)
 ଡ଼ୋ - nīju/niju (ନିଜୁ/ନିଜୁ)
 ଡ଼ୋ'ର - nī (ନି)
 ଡ଼ୋକାକା - tīra/tīraṅga (ଟିରା/ଟିରାଙ୍ଗା)
 ଡ଼ୋକା (ଡ଼ୋ, ଡ଼ୋ) - espa/ēspa/kōva (ଏସ୍‌ପା/ଏସ୍‌ପା/କୋବା)

ଟିକିଏ - ike/ilke'e/iko (ଇକେ/ଇକେ'ଏ/ଇକ)
 ଟିକା ଟିକା କର କାଟିବା - sonḍa (ସନ୍ଡା)
 ଟିଙ୍କା - ḍūma/ḍūmba (ଡୁମା/ଡୁମ୍ବା)
 ଡେକା - ḍakali/ḍekal (i) (ଡାକାଲି/ଡେକାଲ୍ (ଇ))
 ଡୋଲ - gari/gāra/gāro (ଗାର/ଗାର୍/ଗାର)

O

ଠକ (ଘ) - burta gaṭañju (ବୁର୍ତ୍ତା ଗାଟାନ୍ଜୁ)
 ଠକ (ଘା) - burta gaṭari (ବୁର୍ତ୍ତା ଗାଟାର)
 ଠକ୍ ଠକ୍ କରବା (କବାଟ) - ṛaspa (ରାସ୍ପା)
 ଠକବା - burta/mṛāpa (ବୁର୍ତ୍ତା/ମଡ଼ାପା)
 ଠକଦେବା - burta giva (ବୁର୍ତ୍ତା ଗିବା)
 ଠାକୁର - pēnu (ପେନ୍)
 ଠାବେ ଠାବେ - imba omba (ଇମ୍ବା ଅମ୍ବା)
 ଠାଆହେବା - nisa (ନିସା)
 ଠାଆ କରାଯିବା - nisa giva (ନିସା ଗିବା)
 ଠିକ୍ ହେବା - āḍa (ଆଡା)
 ଠୁଆ - 'ଗୋଡ଼ା' ଦେବା
 ଠେକା - pāgo/terpa (ପାଗ/ଡେରପା)
 ଠେକ - ṭeki (ଟେକି)
 ଠେକୁଆ - mṛāḍu (ମଡ଼ାଡୁ)
 ଠେକିବା - nasa (ନାସା)
 ଠେସଦେବା - kāpa giva (କାପା ଗିବା)
 ଠୋକ - kali/kuli ḍo'o/ḍo'o/sokoṛi/sokṛi (କାକ/
 କାଲ୍ ଡ଼ୋ'ଠ/ଡ଼ୋ'ଠ/ସକୋରି/ସକୋରି)

U

ଡକାଡୁ - torḱa (ଡର୍କା)
 ଡମ/ଡମ୍ବ (ନା) - ḍom (a)/ḍomb (a) ଡମ୍ (ଅ)/
 ଡମ୍ବ (ଅ)

ଡମ (ଘ) - ḍomeñju/ḍombeñju (ଡମେନ୍ଜୁ/ଡମ୍ବେନ୍ଜୁ)
 ଡମ (ଘା) - ḍomali/ḍombali (ଡମାଲି/ଡମ୍ବାଲି)
 ଡାକବା - ārpa (ଆର୍ପା)
 ଡାକିଆ (ଡେଲେଇ ଗାଈ, ମଝିଟି ନେକରେ ପକାଯିବା କାଠ) -
 ḍunḍa (ଡୁନ୍ଡା)
 ଡାଲ - kēra (କେରା)
 ଡାଲିକାଗାୟ ଖାଦ୍ୟ - kauli (କାଉଲି)
 ଡାହାଣ ପାଶୁ - tinba kēri (ଡିନ୍ବା କେରି)
 ଡିଆଁକିବା - detka giva (ଡେଡ୍‌କା ଗିବା)
 ଡିବିଶ - ḍabi (ଡାବି)
 ଡିମିଶ - tōga (ଡୋଗା)
 ଡିମ୍ବ - tōla/baṭa/yaṭa (ଡୋଲା/ବାଟା/ବାଟା)
 ଡିମ୍ବର ହଳଦିଆ ଅଂଶ - vaṭanireñji (ବାଟା ନରେଡି)
 ଡେଇଁବା - dega/detka (ଡେଗା/ଡେଡ୍‌କା)
 ଡେବ୍‌କ - tabla (ଡାବ୍‌ଲ)
 ଡେଇଁ ହେବା - pṛipa (ପ୍ରିପା)
 ଡେଣା/ଡେଣାଗୁଡ଼ି - kupuli (କୁପୁଲି)
 ଡେମ୍ - kāṇḍi/kṛāṇḍu (କାଣ୍ଡି, କ୍ୱାଣ୍ଡୁ)
 ଡୋର/ଡୋର - ḍōru (ଡୋରୁ)

P

ପକିବ (କରିଲ ପଦାର୍ଥ) - ponga (ପଙ୍ଗା)
 ପାଙ୍କିବା - plapka (ପ୍ଲାପକା)
 ପାଙ୍କିଦେବା - planga (ପ୍ଲାଙ୍ଗା)
 ପାକୁଣି - daba (ଡାବା)
 ପାଲ - muta (ମୁଡା)
 ପାକିବା - ponga (ପଙ୍ଗା)
 ପାକିହେବା - kīva/popka (କିବା/ପପକା)
 ପିପ ଜାଗା - ḍepa (ଡେପା)
 ପିଲ - kul (u) (କୁଲ/କୁଲୁ)
 ପିଲି କରେ - kul(u)ispa/sripka (କୁଲ୍‌ସିସ୍ପା/ସ୍ଟ୍ରିପକା)
 ପିଲିହେବା - kul(u)inba/ṛonda/sringga (କୁଲ୍‌(ଇ)
 ଇନ୍‌ବ/ରନ୍‌ଡା/ସ୍ଟ୍ରିଙ୍ଗା)

ଦୁଆର ଖୋଲିବା - dāpa (ଦାପା)
 ଦୁଆର ଉପର ଅଂଶ ନାଠ - kuṇḍra (କୁଣ୍ଡ୍ରା)
 ଦୁଆର ଉପର ପଟା - tabeṛi (ତାବେଡ଼ି)
 ଦୁଆର ନିକଟରେ ଥିବା ପଟା (କହିବା ପାଇଁ) - darba (ଦାର୍‌ବା)
 ଦୁଇ/ଦୁଇଟି (ସଂଖ୍ୟା) - jōṛe/jōṛeka (ଜଠେ/ଜଠେକା)
 ଦୁଇଗୁଣ - duguri (ଦୁଗୁରି)
 ଦୁଇଜଣ - poṇḍri/rīaru/ri'aru ପଠ୍‌ଡ଼ି/ରିଆରୁ/ରିଆରୁ
 ଦୁଇ (ସ୍ତ୍ରୀ/ନର) - rīṇḍi/rīṇḍa (ରିଣ୍‌ଡି/ରିଣ୍‌ଡା)
 ଦୁଇଟି ସ୍ତ୍ରୀ ଥିବା ସ୍ଥାନ - dōgera (ଦଠେରା)
 ଦୁଆର - bikali/duku/sēkorī (ବିକାଳି/ଦୁକୁ/ସେକୋରି)
 ଦୁଇଟି ଦେବା - bikali āva/sēkorī āva (ବିକାଳି ଅବା/ସେକୋରି ଅବା)
 ଦୁଧ - pādu (ପାଡୁ)
 ଦୁଧ ଘର - tlumbu (ତଲୁମ୍‌ବୁ)
 ଦୁଗ - guḍa (ଗୁଡା)
 ଦୁଗନ୍ଧ - ganda (ଗାନ୍‌ଡା)
 ଦୁଷ୍ଟ - ro'i (ରୌ)
 ଦୁର୍ଦ୍ଦିବା (ଗାଢ଼) - kelja/vīsa (କେଲ୍‌ଜା/ବିସା)
 ଦୁଇ - digu lēñju (ଦିଗୁ ଲେନ୍‌ଜୁ)
 ଦୁର/ଦୁରଳ - seko/duru (ସେକୋ/ଦୁରୁ)
 ଦୁର/ଦୁରଳ - srēṭi/dāṭa (ସ୍ରେଟି/ଡାଟା)
 ଦୁର୍ଦ୍ଦିବରେ - sreṭna/srūṭna/sruṭna (ସ୍ରେଟ୍‌ନା/ସ୍ରେଟ୍‌ନା/ସ୍ରେଟ୍‌ନା)
 ଦୁର୍ଦ୍ଦିବେଶ - rīṇḍa/srēṭi inba (ରିଣ୍‌ଡା/ସ୍ରେଟି ଇନ୍‌ବା)
 ଦୁର୍ଦ୍ଦିବେଶ - tōñja (ଡ଼ୋନ୍‌ଜା)
 ଦେଶାଳୟ - tōspa (ଡ଼ୋସ୍‌ପା)
 ଦେଶାଳୟ (ବିଶେଷ ଭାବରେ) - surpa (ସୁର୍‌ପା)
 ଦେଶାଳୟ - tōñja (ଡ଼ୋନ୍‌ଜା)
 ଦେଶାଳୟ - mehpa (ମେହ୍‌ପା)
 ଦେଶାଳୟ (ବିଶେଷ ଭାବରେ) - sūra (ସୁରା)
 ଦେଶାଳୟ - pōra (ପୋରା)
 ଦେଶାଳୟ - āba potadēñju/ējan (i) āba
 ଅବାପାରିତ୍ବ/ଅବାପାରିତ୍ବ (ଇ) ଅବା

ଦେବତା - pēnu (ପେନ୍‌ବୁ)
 ଦେବତା (ଗାଁରେ ଥିବା) - jakeri pēnu (ଜାକେରି ପେନ୍‌ବୁ)
 ଦେବା - sīva (ସିବା)
 ଦେଶ - dina (ଡିନା)
 ଦେଶ - gaṇḍi (ଗାନ୍‌ଡି)
 ଦେଶର ମଲ୍‌ଲ - māsi (ମାସି)
 ଦୋହର ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା - ḍūra giva (ଡୁରା ଗିବା)
 ଦୋକାନ - boṇḍji idu/dukan idu (ବୋନ୍‌ଜି ଇଡୁ/ଦୁକାନ ଇଡୁ)
 ଦୋଳ - drūṅgoni/drūṅgoli/dōli/deoli (ଡ୍ରୁଙ୍ଗୋନି/ଡ୍ରୁଙ୍ଗୋଲି/ଡୋଲି/ଡୋଲି)
 ଦୋଳ ପତ୍ରାଳୟ - drūpka (ଡ୍ରୁପ୍‌କା)
 ଦୋଳ ପତ୍ରାଳୟ - drūṅga (ଡ୍ରୁଙ୍ଗା)
 ଦୋଳ - dūso/dūsokāse/pāpo (ଡୁସୋ/ଡୁସୋକାସେ/ପାପୋ)
 ଦୋଷଦେବା - uḍa (ଉଡା)
 ଦୋଷାଦେବା - daba (ଡାବା)
 ଦୋଷାଦେବା ବର୍ଣ୍ଣନା - daba giva (ଡାବାଗିବା)
 ଦୋଷାଳୟ - tlāpka (ଡୋଲ୍‌ପାକା)
 ଦୋଷାଳୟ - tlāṅga (ଡୋଲ୍‌ଗା)

ଧ

ଧନାଳୟ/ଧନାଳୟ (ଅବା) - sēke (ସେକେ)
 ଧନାଳୟ, ଧି - sēke sēke inba/sēke vahpa
 (ସେକେ ସେକେ ଇନ୍‌ବା/ସେକେ ବାହାପା)
 ଧନ - dono (ଡନ)
 ଧନ - padria/padre/pānba gaṭaṇḍju (ପାଡ୍‌ରିଆ/ପାଡ୍‌ରେ/ପାନ୍‌ବା ଗାଟାନ୍‌ଜୁ)
 ଧନ - vidu/vilu (ବିଡୁ/ବିଲୁ)
 ଧନବା (ଧନବା) - ahpa (ଅହ୍‌ପା)
 ଧନବା (ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ) - mīñja (ମିନ୍‌ଜା)
 ଧନବାଳକ - pōpka gaṭaṇḍju (ପୋପ୍‌କା ଗାଟାନ୍‌ଜୁ)
 ଧନ - sūka/sūkali (ସୁକା/ସୁକାଲି)

ଅ

ଅନ୍ଧାରେ କଳାକାଳ - ðiha (ଡିହା)
 ଅଣ୍ଡ - suda (ସୁଡା)
 ଅଣ୍ଡା - jili (ଜିଲି)
 ଅଣ୍ଡାହେବା (କୋଉଁ ଅଣ୍ଡା ଜନ୍ମେ) - āja (ଆଜା)
 ଅଣ୍ଡାହେବା (ଶୁଣି) - jili inba (ଜିଲି ଇନ୍ବା)
 ଅଣ୍ଡାକା - krepka (କ୍ରେପକା)
 ଅଣ୍ଡା - křenga/tirga (କ୍ରେଙ୍ଗା/ତିରଗା)
 ଅଣ୍ଡେ - sōṭe/sōṭeka (ସୋଟେ/ସୋଟେକା)
 ଅଳ - tēngari (ଟେଙ୍ଗାରି)
 ଅଳ - taleri (ତାଲେରି)
 ଅଳା (ରହୁ) - manba (ମାନ୍ବା)
 ଅଳା/ଅଳାଣି - rapaṇḍi/rapenḍi (ରାପାଣ୍ଡି/ରାପେଣ୍ଡି)
 ଅଳା (ଡ) ପାହାଚ (ହାତ ଶୁଣ) - kagu (କାଗୁ)

ଦ

ଦଉଡ଼ା/ଦଉଡ଼ି - ðōru (ଡ଼ୋରୁ)
 ଦଉଡ଼ି କଳା - ðōruvēpa (ଡ଼ୋରୁ ବେପା)
 ଦଉଡ଼ି ଚାହିବା - nōlba/kaṭrugiva (ନଲବା/କାଟ୍‌ରୁଗିବା)
 ଦଉଡ଼ି (ଧାରିବା) - geha/dega (ଗେହା/ଦେଗା)
 ଦଂଶନ କରବା, ଡି - kospa/kasa (କସ୍‌ପା/କାସା)
 ଦଣ୍ଡହେବା - mūpa (ମୁପା)
 ଦଣ୍ଡାଧିକ ହେବା - krumu inba (କ୍ରେମୁ ଇନ୍ବା)
 ଦଣ୍ଡ - ðoṇdo (ଡ଼ୋନ୍ଦୋ)
 ଦଣ୍ଡବତ - johari (ଜହାରି)
 ଦଣ୍ଡବତ ଚାହିବା - johari giva (ଜହାରି ଗିବା)
 ଦଣ୍ଡ - poṇḍri riṇḍi (ଫ୍ରେ ଟ୍ରେ)
 ଦଣ୍ଡା - jēda (ଜେଡା)
 ଦଣ୍ଡା ଦେଖାଇବା/ଦଣ୍ଡାକୁ ହେବା - jēda tōspa (ଜେଡା ଟୋସ୍‌ପା)
 ଦଣ୍ଡ (ମୁଣ୍ଡ) - kreu (କ୍ରେ)

ଦରକାର - lūra (ଲୁରା)
 ଦରକାର ହେବା - lūra āva (ଲୁରା ଆବା)
 ଦର୍ପଣ - ðiṭi (ଡିଟି)
 ଦଳବା - kaṛsa (କାଟ୍‌ସା)
 ଦଳବା (ଗୋଡ଼ରେ) - ḍuḍa (ଡୁଡା)
 ଦଳବା (ହାତରେ) - vṛisa (ବ୍ରେସା)
 ଦାଆ - kēle (କେଲେ)
 ଦାଗଦେବା - bēra giva (ବେରାଗିବା)
 ଦାଡ଼ି କରବା - sṛāpa (ସ୍‌ରାପା)
 ଦାଡ଼ି - sirkora/sirkadiṅga (ସିର୍କୋରା/ସିର୍କାଡିଙ୍ଗା)
 ଦାଣ୍ଡ - raha (ରାହା)
 ଦାନ୍ତ - paḍu (ପାଡୁ)
 ଦାନ୍ତ କେମିତି କରବା - mṛēda (ମ୍ରେଡା)
 ଦାନ୍ତକାଠି - kāṇḍi pāka (କାଣ୍ଡି ପାକା)
 ଦାବା - daba/ḍaba (ଦାବା/ଡାବା)
 ଦାବା କରବା - dabagiva/ḍaba giva (ଦାବାଗିବା/ଡାବାଗିବା)
 ଦାମୁଡ଼ି (ଅଣ୍ଡିର ବାହୁର) - damṛa/damḍra (ଦାମ୍‌ରା/ଦାମ୍‌ଡ୍ରା)
 ଦାମୁଡ଼ି ନେବା (ଗୁଣିଆ ବେଗାର) - jōṅga (ଜଙ୍ଗା)
 ଦଅର - sēju (ସେଜୁ)
 ଦଅସିଲ - nāripēri (ନାରିପେରି)
 ଦଅସିଲ ମାଗିବା - vṛisa (ବ୍ରେସା)
 ଦଗ - vēñjo (ବେଞ୍ଜୋ)
 ଦନ - ujaṛi/ujali (ଉଜାରି/ଉଜାଲି)
 ଦନବେଳା - ujaṛi vēla (ଉଜାରି ବେଳା)
 ଦଣ୍ଡିବା - tōñja (ଡ଼ୋନ୍ଜା)
 ଦର୍ପ ନାଶ୍‌ପା - prō/prōna (ପ୍ରୋ/ପ୍ରୋନା)
 ଦର୍ପ ନାଶ୍‌ପା ଗୁଡ଼ିବା - prō inba/nēñja (ପ୍ରୋ ଇନ୍ବା/ନେଞ୍ଜା)
 ଦର୍ପନାଶ୍‌ପା ଗୁଡ଼ିବା - kōko vahpa (କୋକୋ ବାହ୍‌ପା)
 ଦୁଆର - dāra (ଦାରା)
 ଦୁଆରକଳା ବାଡ଼ି - kāṭa kila (କାଟା କିଲା)
 ଦୁଆର କରବା - kāṭa giva/dāra ṭuṇḍa (କାଟାଗିବା/ଦାରା ଟୁଣ୍ଡା)

ନାଉ - pūreñji (ପୁଡ଼େଟି)
 ନାମ/ନା - pada (ପାଦା)
 ନାଲି - rata (ରାତା)
 ନାସ - duñ/sūnu (ଦୁଆଁ/ସୁନୁ)
 ନାସବାନ - dani (ଦାନି)
 ନଅଣ/ନଅଣ - kōksi (କୋକ୍ସି)
 ନଅଁ - nāri (ନାରି)
 ନଅଁ ଶୁଣା - nāri kūro (ନାରି କୁରୋ)
 ନଅଁ ଗୁଲ/ନଅଁ ଗୁର - dlāba/dlāva (ଦଲ୍‌ବା/ଦଲ୍‌ବା)
 ନଅଁ ଲଳାଢ଼ା - ērpa/erpa (ଏରପା/ଏରପା)
 ନଅଁ ପେଡ଼ି - nāri pēri (ନାରିପେଡ଼ି)
 ନଅଁ ବେଟା ଯନ୍ତ୍ର - jīñjeri/jīpēri (ଜିନ୍‌ଜେରି/ଜିପେରି)
 ନଅଁ ଲଗାଢ଼ା - prosa/prōsa (ପ୍ରୋସା/ପ୍ରୋସା)
 ନକଟରେ (ପାଟରେ) - bahta/sōriṭi (ବାହ୍‌ତା/ସୋରିଟି)
 ନକମ୍ବ - piṭeri (ପିଟେରି)
 ନକରୁ ଉଠା - ninga (ନିଙ୍ଗା)
 ନକା କରା - pāska (ପାସ୍କା)
 ନକମ୍ବ ଦେବା (କଳରେ) - krūva (କ୍ରୁବା)
 ନକମ୍ବ/ନକମ୍ବ (ପାଣି) - bāga/sēlu/gēlu (ବାଗା/ସେଲୁ/ଗେଲୁ)
 ନକମ୍ବ କରା - ārpa (ଆରପା)
 ନକମ୍ବ - sarṭa (ସାର୍‌ତା)
 ନକମ୍ବ କରା - oḍa/sarṭa ahpā/sarṭa giva (ଓଡା/ସାର୍‌ତା ଅହ୍‌ପା/ସାର୍‌ତା ଗିବା)
 ନକମ୍ବ କରା - sūra/mehpa (ସୁରା/ମେହ୍‌ପା)
 ନକମ୍ବ ଦେବା (କଥାରେ) - grāpa (ଗ୍ରାପା)
 ନକମ୍ବ ଦେବା (ମାତରେ) - vaṭpa/vaṭpa (ବାଟ୍‌ପା/ବାଟ୍‌ପା)
 ନକମ୍ବ - tiri (ତିରି)
 ନକମ୍ବ କରା - tiri īspa (ତିରି ଇସ୍‌ପା)
 ନକମ୍ବ ଦେବା - tiri inba (ତିରି ଇନ୍‌ବା)
 ନକମ୍ବ - siṭe/sēri (ସିଟେ/ସେରି)
 ନକମ୍ବ କରା - sēri giva (ସେରି ଗିବା)
 ନକମ୍ବ - būri/sirkora/sirkadiṅga (ବୁରି/ସିର୍କୋରା/ସିର୍କାଡିଙ୍ଗା)
 ନକମ୍ବ - sūsa (ସୁସା)

ନକମ୍ବ - ūkōri (ଉକୋରି)
 ନକମ୍ବ ଗୁଡ଼ା - neñja (ନେନ୍‌ଜା)
 ନକମ୍ବ ଗୁଡ଼ା (କୋ) - kōko vahpa (କୋ ବାହ୍‌ପା)
 ନକମ୍ବ - mrūkna (ମ୍ରୁକ୍‌ନା)
 ନକମ୍ବ ଦେବା - mrūkna āva (ମ୍ରୁକ୍‌ନା ଆବା)
 ନକମ୍ବ - tūki (ତୁକି)
 ନକମ୍ବ କରା - tūkigiva/prupka (ତୁକି ଗିବା/ପ୍ରପ୍‌କା)
 ନକମ୍ବ ଦେବା - tūki āva/prunga (ତୁକି ଆବା/ପ୍ରଙ୍ଗା)
 ନକମ୍ବ - gēka (ଗେକା)
 ନକମ୍ବ - kin (i)/lotu (କିନ୍‌/ଲୋତୁ)
 ନକମ୍ବ କରା - kin prō (କିନ୍‌ ପ୍ରୋ)
 ନକମ୍ବ ଦେବା - kin inba (କିନ୍‌ ଇନ୍‌ବା)
 ନକମ୍ବ - nīli (ନିଲି)
 ନକମ୍ବ କରା (ନକମ୍ବ କରା) - vrēja (ବ୍ରେଜା)
 ନକମ୍ବ କରା - krōsu inba (କ୍ରୋସୁ ଇନ୍‌ବା)
 ନକମ୍ବ ଶିଆ - krōsu (କ୍ରୋସୁ)
 ନକମ୍ବ - pūni (ପୁନି)
 ନକମ୍ବ - kōeri (କୋରି)
 ନକମ୍ବ - gōramuguri/gōramunguri/mājang bom-
 bōri/munguruti (ଗୋରାମୁଗୁରି/ଗୋରାମୁଗୁରି/ମାଜାଙ୍ଗ ବୋମ୍‌ବୋରି/ମୁଗୁରୁଟି)
 ନକମ୍ବ - ōva (ଓବା)
 ନକମ୍ବ (କାଳ ଅକାଳରେ) - kiseri (କିସେରି)

ପ

ପକ୍ଷୀ ବନ (ପକ୍ଷୀ) - oṇo ma'isi (ଓଠୋ ମା'ଇସି)
 ପକ୍ଷୀ ବନ (ପକ୍ଷୀ) - ma'osi/ma'isi/ma'esi/ rōsi/
 ro'osi (ମା'ଓସି/ମା'ଇସି/ମା'ଏସି/ରୋସି/ରୋ'ଓସି)
 ପକ୍ଷୀ - poṭa (ପୋଟା)
 ପକ୍ଷୀ ବନ - māra (ମାରା)
 ପକ୍ଷୀ ବନ - jorji (ଜର୍‌ଜି)
 ପକ୍ଷୀ/ପକ୍ଷୀ - terpa/pāgo (ଟେରପା/ପାଗୋ)

ଧାଈବା - geha/dega (ଗେହା/ଦେଗା)
 ଧାଈ ଧାଈ ଧରା/ଦେହା - dahi giva (ଦାହି ଗିବା)
 ଧାଙ୍ଗା - đangra (ଡାଙ୍ଗା)
 ଧାଙ୍ଗା - đangari (ଡାଙ୍ଗା)
 ଧାଙ୍ଗା ଘର - đangari idu (ଡାଙ୍ଗା ଘର)
 ଧାଞ୍ଜ - renga (ରେଙ୍ଗା)
 ଧାନ - kuđinga (କୁଡ଼ିଙ୍ଗା)
 ଧାନ (ଏକ ପ୍ରକାର) - biko (ବିକୋ)
 ଧାନ ଉଡ଼ାଳବା - jĩnja (ଜିଙ୍ଗା)
 ଧାନ କୁଟିବା - đamba (ଡାମ୍ବା)
 ଧାନ ବାଜାଣବା - nĩba (ନିଲ୍ବା)
 ଧାନ ଶାସ - tema (ତେମା)
 ଧାର (ଗୁଡ଼) - gađi/jũla (ଗାଡ଼ି/ଜୁଲା)
 ଧାର କରବା - jũla jãpa (ଜୁଲା ଜାପା)
 ଧାର ଦେବା - gađi sĩa/jũla sĩa (ଗାଡ଼ି ସିଆ/ଜୁଲା ସିଆ)
 ଧାର ମାରିବା - jũla jãpa (ଜୁଲା ଜାପା)
 ଧାର ଶୁଣିବା - tehpa (ତେହ୍ପା)
 ଧାରୁଆ (ଧାର ହୋଇଥିବା ଥର ବା ଦିନ) - vala/vãu (ବାଲ/ବାଉ)
 ଧାରଣ - bĩsi bũsu (ବିସି ବୁସୁ)
 ଧାରେ (ପଥ) - điri/dire (<o.) (ଦିରି/ଦିରେ)
 ଧୂଆଁ (ନାଣ) - duã (<o.) (ଦୁଆଁ)
 ଧୂମ୍ର - đĩmsa/đĩmpsa/đĩmba (ଡିମ୍ବା/ଡିମ୍ପା/ଡିମ୍ବା)
 ଧୂଆଁ - duãli (ଦୁଆଁଲି)
 ଧୂମକେତୁ - sukapiũ (ସୁକାପିଉ)
 ଧୂଳ - dũli (ଦୁଲି)
 ଧୂଳ ଖାଉବା - sarpa (ସାର୍ପା)
 ଧୋଇବା - nobga (ନୋଗା)
 ଧୋବଣୀ - dũbali (ଦୁବାଲି)
 ଧୋବା (ଜାତି) - dũba (<o.) (ଦୁବା)
 ଧୋବା - dũbeñju (ଦୁବେନ୍ଜୁ)
 ଧୂସ - nahi/nahiki (ନାହି/ନାହିକି)

ଧୂସ କରବା - nahiki giva (ନାହିକି ଗିବା)
 ଧୂସ ପାଇବା/ହେବା - nahiki āva/sāpa (ନାହିକି ଆବା/ସାପା)

ନ

ନଅଣ୍ଡ/ନଅଣ୍ଡ - kōksi (କୋକ୍ସି)
 ନାଈବା - krōsu inba (କ୍ରୋସୁ ଇନ୍ବା)
 ନକସା - ãikanga (ଟିକାଙ୍ଗା)
 ନକସା ଅଙ୍କିବା - ãikanga uhpa (ଟିକାଙ୍ଗା ଉହ୍ପା)
 ନକସା - suka (ସୁକା)
 ନଖ (ମଣି) - unguli (ଉଙ୍ଗୁଲି)
 ନଖ (ଗୋଟିଆ/ମୁନିଆ/ପଣ୍ଡା) - gōra (ଗୋରା)
 ନଡ଼ା - nãra/pĩri (ନାଡ଼ା/ପିରି)
 ନଣ୍ଡ - nãñja (ନାନ୍ଜା)
 ନ ଥବା - sid'a (ସିଡ଼ା)
 ନଦୀ - jōri (ଜୋରି)
 ନୟନ - meluri (ମେଲୁରି)
 ନୟନ ପୁରୁଷ - melura/meluri gaññju (ମେଲୁରା/ମେଲୁରି ଗାନ୍ଜୁ)
 ନୟନ - johari (ଜୋହାରି)
 ନୟନ କରବା - johari giva (ଜୋହାରି ଗିବା)
 ନଳା (ପାଣି ଯିବା ପାଇଁ) - kuñi/nãla (କୁଟି/ନାଲା)
 ନଳାଗୋଡ଼ - surori/sururi (ସୁରୋରି/ସୁରୁରି)
 ନନ୍ଦି କରବା - mũhi giva (ମୁହି ଗିବା)
 ନାବ - mungeli (ମୁଙ୍ଗେଲି)
 ନାବପୁରୀ - mungeli đanda (ମୁଙ୍ଗେଲି ଡାନ୍ଦା)
 ନାବପୁରୀ - mungeli gara (ମୁଙ୍ଗେଲି ଗାରା)
 ନାବର ପତନ ଯିବା ନଳା (ନଳା ନଳା) - ãoka nãla (ଡୋକା ନାଲା)
 ନାବପୁରୀ - piñ sãpu (ପିନ୍ ସାପୁ)
 ନାଚ - ãnda (ଏନ୍ଦା)
 ନାଚକରବା/ନାଚିବା - ãnda (ଏନ୍ଦା)

ପଞ୍ଜା - jṛambu (ଜ୍ରାମ୍ବୁ)
 ପାଞ୍ଜ - bāga/sēlu (ବାଗା/ସେଲୁ)
 ପାଞ୍ଜି - kabari (କାବାରି)
 ପାଞ୍ଜା - pānba (ପାନବା)
 ପାଞ୍ଜି - nāri dūli (ନାରି ଦୁଲି)
 ପାଞ୍ଜଳ କରବା (ଦରୁଣ) - tliṇa (ତ୍ରିଣା)
 ପାଞ୍ଜଳୀ - sirkoli peṭa (ସିର୍କଲି ପେଟା)
 ପାଞ୍ଜ - baha/vaha/sōri (ବାହା/ବାହା/ସୋରି)
 ପାଞ୍ଜରେ - bahta/vahta/sōriṭi (ବାହ୍ତା/ବାହ୍ତା/ସୋରିଟି)
 ପାଞ୍ଜଳ - bai
 ପାଞ୍ଜଳ କରବା (ଗୁଣି କରବା) - kēpa/klēga/kleha (କେପା/କ୍ଲେଗା/କ୍ଲେହା)
 ପାଞ୍ଜବା (ପଲ) - māja/serṇnba/sermba (ମାଜା/ସେର୍ନବା/ସେର୍ମବା)
 ପାଞ୍ଜିବା - serpa (ସେର୍ପା)
 ପାଞ୍ଜିବା - kṛohpa (କ୍ରୋହ୍ପା)
 ପାଞ୍ଜିବା ବାଞ୍ଛା - arāvaka (ଅରାବାକା)
 ପାଞ୍ଜି - suḍa (ସୁଡା)
 ପାଞ୍ଜିରୁ ବାଞ୍ଛାର କରବା (ବାଞ୍ଛା) - tēpka (ଟେପ୍କା)
 ପାଞ୍ଜିରୁ - gajari (ଗାଜାରି)
 ପାଞ୍ଜିରୁ କରବା - gajari giva (ଗାଜାରି ଗିବା)
 ପାଞ୍ଜିରୁ ଦେବା - gajari āva (ଗାଜାରି ଆବା)
 ପାଞ୍ଜିବା - pīta (ପିତା)
 ପାଞ୍ଜି - siru/sidru/ēsu (ସିରୁ/ସିଡ୍ରୁ/ଏସୁ)
 ପାଞ୍ଜି ପାଞ୍ଜିବା - budri giva (ବୁଡ୍ରି ଗିବା)
 ପାଞ୍ଜିଦେବା (ବେହେ) - neñja (ନେଞ୍ଜା)
 ପାଞ୍ଜି ଭାଳିଦେବା (ନିଜ ଉପରେ) - neñja (ନେଞ୍ଜା)
 ପାଞ୍ଜିପୋଷକା - bulu vaṭa (ବୁଲୁ ବାଟା)
 ପାଞ୍ଜି ମତାଙ୍ଗା - sōrpa (ସୋର୍ପା)
 ପାଞ୍ଜିଦିବା ନଳା - ōra/ōra visuri (ଓରା/ଓରା ବିସୁରି)
 ପାଞ୍ଜି ମଞ୍ଜିବା/ଶୁଦ୍ଧିବା ପଦ୍ଧତି (ଆନ ବଳରେ, ବରଦାସରେ) - dūkonḍi (ଦୁକନ୍ଡି)
 ପାଞ୍ଜ (ପିଲେ ଏବଂ ତଡ଼) - ḍigali (ଡିଗାଲି)
 ପାଞ୍ଜ ଶାଳ କରବା - kṛahpa (କ୍ରାହ୍ପା)

ପାଞ୍ଜ - kāḍu (କାଡୁ)
 ପାଞ୍ଜ କରବା - panadali (ପାନାଦାଲି)
 ପାଞ୍ଜି - sīreṇi (ସିରେଣି)
 ପାଞ୍ଜ - papō/pāpo (ପାପୋ/ପାପୋ)
 ପାଞ୍ଜି - rōṛi (ରୋରି)
 ପାଞ୍ଜି (ହାତ) - maḍa (ମାଡ)
 ପାଞ୍ଜ - paru/paru kau (ପାରୁ/ପାରୁ କାଉ)
 ପାଞ୍ଜିବା - mūpa (ମୁପା)
 ପାଞ୍ଜିଦେବା (ପାଞ୍ଜ) - grāpa (ଗ୍ରାପା)
 ପାଞ୍ଜି - kēri/veñjo (କେରି/ବେଞ୍ଜୋ)
 ପାଞ୍ଜ - nāṛa/pīri (ନାଡା/ପିରି)
 ପାଞ୍ଜିରୁ - kaṭa nōmeri (କାଟା ନୋମେରି)
 ପାଞ୍ଜିବା - lopka (ଲପ୍କା)
 ପାଞ୍ଜିରୁ କରବା (ନାଠ ପ୍ରଭୃତି) - lahpa (ଲହ୍ପା)
 ପାଞ୍ଜିଦେବା - buṛja (ବୁର୍ଜା)
 ପାଞ୍ଜିତ - drāpa (ଡ୍ରାପା)
 ପାଞ୍ଜିତ (ବଡ଼) - sōru (ସୋରୁ)
 ପାଞ୍ଜିତ (ହେତ) - kupra/kupa (କୁପ୍ରା/କୁପା)
 ପାଞ୍ଜିଦେବା - ūṛpa/ūṛpa (ଉର୍ପା/ଉର୍ପା)
 ପାଞ୍ଜି - pīosi/pioji (ପିଓସି/ପିଓଜି)
 ପାଞ୍ଜିବା - unba (ଉନ୍ବା)
 ପାଞ୍ଜି - ama/pēro (ଆମା/ପେରୋ)
 ପାଞ୍ଜି - kaheli (କାହେଲି)
 ପାଞ୍ଜି - krāṇḍa/tūku/pīṭeri (କ୍ରାଣ୍ଡା/ତୁକୁ/ପିଟେରି)
 ପାଞ୍ଜି ମାଞ୍ଜିରୁ କରବା - bosna kopka/brosna kopka (ବୋସନା କପ୍କା/ବ୍ରୋସନା କପ୍କା)
 ପାଞ୍ଜି - jami (ଜାମି) (କାମି)
 ପାଞ୍ଜି - kima/kimba/kīreṇi (କିମା/କିମ୍ବା/କିରେଣି)
 ପାଞ୍ଜିପିଟି - sahpa kospa (ସାହ୍ପା କୋସ୍ପା)
 ପାଞ୍ଜିବା - sahpa (ସାହ୍ପା)
 ପାଞ୍ଜିବା (କାଉଁଡ଼େ) - teja (ଟେଜା)
 ପାଞ୍ଜି - pīṭo (ପିଟୋ)
 ପାଞ୍ଜି - mādi gaṇḍi (ମାଡି ଗାଣ୍ଡି)
 ପାଞ୍ଜି (ନାଠ ଏବଂ ଅନ୍ୟ) - jōmba/jōmali (ଜୋମ୍ବା/ଜୋମାଲି)

ପଞ୍ଚ - gedo/prāka (ଗେଡ଼/ପ୍ରାକା)
 କପାପାଳ - kopaṭōṇa/kopaṭōra (କପା ଟଣା/କପା ଟରା)
 ପଳାସପତ୍ର/ପତ୍ରପତ୍ର - plāpa āspa (ପ୍ଳାପା ଆସ୍ପା)
 ପଲ୍ଲବୀ - māja giva (ମାଜାଗିବା)
 ପଲ୍ଲବୀ - venba (ବେନବା)
 ପଲ୍ଲବୀ - srīva ସ୍ତ୍ରୀବା)
 ପଲ୍ଲ - be'o (ବେ'ଓ)
 ପଲ୍ଲେ - be'oni/be'ongusaḍi/betongusari (ବେ'ଓନି/ବେ'ଓଙ୍ଗୁସାଡ଼ି/ବେ'ଓଙ୍ଗୁସାରି)
 ପଲ୍ଲେ ପଲ୍ଲେ ଗିବା - dāi giva (ଦାୟିଗିବା)
 ପଲ୍ଲୁ/ପଲ୍ଲୁ - kima/kimba/kīreri (କିମା/କିମ୍ବା/କିରେରି)
 ପଟା - paṭa/paṅgeri (ପାଟା/ପାଙ୍ଗେରି)
 ପଠାକା - paṇḍa (ପାଣ୍ଡା)
 ପଞ୍ଚା (ପଞ୍ଚୁ ଚଳୁ) - dīva (ଦିବା)
 ପଞ୍ଚା (ପଞ୍ଚୁ ଚଳୁ, ପଲ) - jrūva (ଜ୍ରୁବା)
 ପଞ୍ଚା (ପଞ୍ଚ କାଟିଲ ପଲ) - kūra (କୁରା)
 ପଞ୍ଚା (ପଞ୍ଚୁ ଚଳୁରେ) - bluku inba (ବ୍ଲୁକୁ ଇନ୍ବା)
 ପଞ୍ଚାଶୀ - nāju gosi (ନାଜୁ ଗୋସି)
 ପଞ୍ଚାକା - grāpa/pōri gīva (ଗ୍ରାପା/ପଞ୍ଚି ଗିବା)
 ପଞ୍ଚା - grāmba/pōri āva (ଗ୍ରାମ୍ବା/ପଞ୍ଚି ଆବା)
 ପଞ୍ଚ - porosi/poṇosi (ପଞ୍ଚି/ପଞ୍ଚି)
 ପଞ୍ଚା - kōru (କଠୁ)
 ପଞ୍ଚା/ପଞ୍ଚ - āku (ଆକୁ)
 ପଞ୍ଚାପାକା କରବା (ମାବ କରବା) - māka (ମାକା)
 ପଞ୍ଚା/ପାକା - jīda/jīḍa/jīla (ଜିଦା/ଜିଡା/ଜିଲା)
 ପଞ୍ଚା (ପଞ୍ଚୁ) - vasanañju (ବାସାନାଞ୍ଜୁ)
 ପଞ୍ଚା (ସ୍ତ୍ରୀ) - vasanari (ବାସାନାରି)
 ପଞ୍ଚା (ପଞ୍ଚା କମି) - paṅga (ପାଙ୍ଗା)
 ପଞ୍ଚାପାକ କରବା - tūga (ତୁଗା)
 ପଞ୍ଚା (ପଞ୍ଚା) - vaḍi (ବାଡ଼ି)
 ପଞ୍ଚାମାଟି - srāmu/srāmbu (ସ୍ରାମୁ/ସ୍ରାମ୍ବୁ)
 ପଞ୍ଚା (ପଞ୍ଚୁ) - lugguri (ଲୁଗୁରି)
 ପଞ୍ଚା - vilu (ବିଲୁ)
 ପଞ୍ଚା - tiri/tiri (ତିରି/ତିରି)

ପଞ୍ଚା (ପଞ୍ଚା) - keḍu (କେଡୁ)
 ପଞ୍ଚାକା କର - vīe ma'isi (ବିଏ ମା'ଇସି)
 ପଞ୍ଚାକାକର - bagari (ବାଗାରି)
 ପଞ୍ଚା - dehngi/dehngi/dehngi (ଦେହଙ୍ଗି/ଦେହଙ୍ଗି/ଦେହଙ୍ଗି)
 ପଞ୍ଚାକା କରବା - tuhpa (ତୁହ୍ପା)
 ପଞ୍ଚାକା କେବା - pañja (ପାଞ୍ଜା)
 ପଞ୍ଚାକା କରବା - milpa/lāpka (ମିଲ୍ପା/ଲାପ୍କା)
 ପଞ୍ଚାକା କେବା - mlīva/lānga (ମ୍ଲିବା/ଲାଙ୍ଗା)
 ପଞ୍ଚାକା - kusā/kūsa (କୁସା/କୁସା)
 ପଞ୍ଚାକା - idu kumbu/gosi/klāmbu (ଇଡୁକୁମ୍ବୁ/ଗୋସି/କ୍ଲାମ୍ବୁ)
 ପଞ୍ଚାକା କରବା - klāri ispa/tiri ispa/gṛis ispa/oḍa giva (କ୍ଲାରି ଇସ୍ପା/ତିରି ଇସ୍ପା/ଗ୍ରିସ୍ ଇସ୍ପା/ଓଡା ଗିବା)
 ପଞ୍ଚାକା କେବା - klāri inba/tiri inba/gṛis inba/oḍa (କ୍ଲାରି ଇନ୍ବା/ତିରି ଇନ୍ବା/ଗ୍ରିସ୍ ଇନ୍ବା/ଓଡା)
 ପଞ୍ଚାକା ପଞ୍ଚାକା - rīpi rīpa (ରିପି ରିପା)
 ପଞ୍ଚାକା - mūlka (ମୁଲ୍କା)
 ପଞ୍ଚାକା କରବା - mūlba (ମୁଲ୍ବା)
 ପଞ୍ଚା - dāra (ଦାଡା)
 ପଞ୍ଚା - keḍu (କେଡୁ)
 ପଞ୍ଚା - sōru (ସଠୁ)
 ପଞ୍ଚାକା କମ କମ ଆଶ - dāṇḍa sōru (ଦାଣ୍ଡା ସଠୁ)
 ପଞ୍ଚାକା କିବା (ଅଞ୍ଚଳ କିବା) - nāmba (ନାମ୍ବା)
 ପଞ୍ଚାକା - tukna (ତୁକ୍ନା)
 ପଞ୍ଚାକା (କିରୁ) - sōlba (ସୋଲ୍ବା)
 ପଞ୍ଚାକା - būri (ବୁରି)
 ପଞ୍ଚାକା - sōrpa (ସୋର୍ପା)
 ପଞ୍ଚାକା କର - vēla krūni vēñjo (ବେଲା କ୍ରୁନି ବେନ୍‌ଜୋ)
 ପଞ୍ଚାକା କରବା - āska (ଆସ୍କା)
 ପଞ୍ଚାକା (କେବା) - jorjo/baḍuri/poharcñju (ଜର୍‌ଜୋ/ବାଡୁରି/ପୋହାର୍‌ଚ୍‌ନି)
 ପଞ୍ଚାକା/ପଞ୍ଚାକା କେବା - epa (ଏପା)
 ପଞ୍ଚାକା - epa (ଏପା)
 ପଞ୍ଚାକା - kraha/kreha (କ୍ରାହା/କ୍ରେହା)

ପୋଡ଼ିବା (ଛେଳି, ପୁଣି) — subga (ସୁଗା)
 ପୋଡ଼ିବା (କଟକ) — vēva (ବେବା)
 ପୋଡ଼ିଆ — pōra (ପୋ)
 ପୋଡ଼ିଆ (କଳ) — senḍa/jenḍa (ସେଣ୍ଡା/ଜେଣ୍ଡା)
 ପୋଡ଼ିଆ (ସେବା, ସମ୍ପଦ) — usa/vīva (ଉସା/ବିବା)
 ପୋଡ଼ିବା (ମୁନବେଦ, କଳା) — muspa (ମୁସ୍ପା)
 ପୋଡ଼ିବେଳା — muñja (ମୁଞ୍ଜା)
 ପୋଲ (ଗଳ) — pola (ପଲ)
 ପୋଷାବେଳା — pōhi āva (ପୋହି ଆବା)
 ପୋଷିଆ — lopka (ଲପକା)
 ପୋଷିବା — lopka/pōhi giva (ଲପକା/ପୋଷିବା)
 ପକାଣ କରବା — vēsa (ବେସା)
 ପକ୍ୱତ — mūla (ମୁଲ)
 ପକ୍ୱକରେ (ପକେ) — uje? e/ujē (ଉଜେ? ଏ/ଉଜେ)
 ପକ୍ୱରକ (ଧର୍ମ) — pōpkagaṭañju (ପୋପକା ଗାଟାଞ୍ଜୁ)
 ପକ୍ୱର କରବା — pōpka (ପୋପକା)
 ପକାପକ — kōkomeḍu/tumbalāñju (କକମେଟୁ/ତୁମ୍ବାଲାଞ୍ଜୁ)
 ପକ୍ୱକର କରବା — dīpka (ଡିପକା)
 ପକ୍ୱକର ବେବା — ḍīnga/rīva (ଡିଙ୍ଗା ରିବା)
 ପା.ଦିନ — dina gāri/rohna/vegadina (ଦିନାଗାରି/ଭେନା/ବେଗାଦିନା)
 ପା.ଧନ କରବା — āspa (ଆସ୍ପା)
 ପାଦବାଦ — bēṇḍi (ବେଣ୍ଡି)
 ପାଦବାଦ କରବା — bēṇḍi giva (ବେଣ୍ଡିଗିବା)
 ପାତମା — putula/putla (ପୁତୁଲା/ପୁତ୍ଲା)
 ପାତ୍ୟାପ୍ୟାନ କରବା — kūva (କୁବା)
 ପାତ୍ୟାପ୍ୟାନ କରବା — vāva (ବାବା)
 ପାତ/ପାତ୍ୟାନ — kuta/gāri (କୁତା/ଗାରି)
 ପାତ/ପାତ୍ୟାନ ଦିନ — dingāri (ଦିନ ଗାରି)
 ପାତ/ପାତ୍ୟାନ ବର୍ଷ — basar gāri/basar kuta (ବାସାର ଗାରି/ବାସାର କୁତା)
 ପାତମ — vēletari (ବେଲେଟାରି)
 ପାତର୍ଷନ କରବା — tōspa (ତୋସ୍ପା)

ବିଲୋପ — viluri/viluranga (ବିଲୁରି/ବିଲୁରାଙ୍ଗା)
 ପ୍ରଧାତ — dogo (ଦୋ)
 ପଲେକର — kañjari (କାଞ୍ଜାରି)
 ପଲେକର କରବା — kañjari giva (କାଞ୍ଜାରି ଗିବା)
 ପଲେକର ବେବା — kañjari āva (କାଞ୍ଜାରି ଆବା)
 ପଲେକାପୋଷା ବେବା — brāḍa (ବ୍ରାଡା)
 ପଲେକା ବେବା — brāṭpa (ବ୍ରାଟ୍ପା)
 ପଲେକା କରବା — ṭēspa/dohpa (ଡେସ୍ପା/ଦୋହ୍ପା)
 ପଲେକ — alga/māra (ଆଲ୍ଗା/ମାରା)
 ପଲେକ ପଲେକା — alga giva/māra giva (ଆଲ୍ଗା ଗିବା/ମାରା ଗିବା)
 ପଲେକ ବେବା (କରବା) — alga āva/māra āva (ଆଲ୍ଗା ଆବା/ମାରା ଆବା)
 ପଲ — mūlka (ମୁଲକା)
 ପଲ କରବା — mūlba (ମୁଲ୍ବା)
 ପଲ୍ଲୀ — kañjari (କାଞ୍ଜାରି)
 ପଲ୍ଲିକ/ପଲ୍ଲିକ — tōlo (ତୋଲ)
 ପଲ୍ଲିକ କରବା — tōlo giva (ତୋଲ ଗିବା)
 ପଲ୍ଲିକ ବେବା — tōlo āva (ତୋଲ ଆବା)
 ପଲ୍ଲିକ — dari (ଦାରି)
 ପଲ୍ଲିକ କରବା (ଆଲ୍ଗା, ମାରା) — dari inba (ଦାରି ଇନ୍ବା)
 ପଲ୍ଲିକ କରବା — dari ispa (ଦାରି ଇସ୍ପା)
 ପାଟ — jiu (ଜିଉ)
 ପାଟ — jēda (ଜେଡା)
 ପେଡ — pīderi (ପିଡେରି)
 ପେଡ (ସ୍ତ୍ରୀ) — pīdereñju (ପିଡେରେଞ୍ଜୁ)
 ପେଡ (ସ୍ତ୍ରୀ) — pīdereṇi (ପିଡେରେନି)
 ପେନାସ (ପେନାସ ବୋତା କାମ୍ପା ସହର ପଲ୍ଲିକାରେ ପହଞ୍ଚିବା ପଥ) — silunguri (ସିଲୁଙ୍ଗୁରି)
 ଜେନ — jēda (ଜେଡା)
 ଜେନ କରବା — kañjari (କାଞ୍ଜାରି)
 ଜେନ କରବା କରବା — kañjari giva (କାଞ୍ଜାରି ଗିବା)
 ଜେନ ପଲ୍ଲିକ ବେବା — jēda lenga/lepka (ଜେଡା ଲେଙ୍ଗା/ଲେପକା)

ପିତା - pita (<o) (ପିତା)
 ପିତାଭାବ (ଲୁଗା) - tātā (ଟାଟା)
 ପିତାଭାବ (ବାହ) - tubga giva (ତୁବ୍‌ଗା ଗିବା)
 ପିତାଭାବ (ଲୁଗା) - tātā (ଟାଟା)
 ପିତାଭାବ (ନିଜେ ବାହ ପିତାଭାବ) - tubga (ତୁବ୍‌ଗା)
 ପିତାଭାବ - soro (ସରୋ)
 ପିତା - mīda (ମିଦା)
 ପିତାଭାବ - jūga (ଜୁଗା)
 ପିତା - pīli (ପିଲି)
 ପିତାଭାବ - pīda (ପିଦା)
 ପିତାଭାବ - āpo/mireñju/mriñju/mriñeñju (ଆପୋ/ମିରେନ୍‌ଜୁ/ମିରିନ୍‌ଜୁ/ମିରିନ୍‌ଜେନ୍‌ଜୁ)
 ପିତାଭାବ - pota (ପୋଟା)
 ପିତାଭାବ - puni (ପୁନି)
 ପିତାଭାବ - ote/ote'e (ଓଟେ/ଓଟେ'ଏ)
 ପିତାଭାବ - ūroři/ūreři/kahe (ଉରୋରି/ଉରେରି/କାହେ)
 ପିତାଭାବ - godna/vrakna (ଗୋଦନା/ବ୍ରାକନା)
 ପିତାଭାବ - pūri āva (ପୁରି ଆବା)
 ପିତାଭାବ - prādi (ପ୍ରାଦି)
 ପିତାଭାବ (ପ୍ରାଦି କେବଳ) - prādañju (ପ୍ରାଦାନ୍‌ଜୁ)
 ପିତାଭାବ (ପ୍ରାଦି) - prādari (ପ୍ରାଦାରି)
 ପିତାଭାବ (ନିଜେ) - prādari (ପ୍ରାଦାରି)
 ପିତାଭାବ - mṛeha/mṛheñju/lōku (ମ୍ରେହା/ମ୍ରେହେନ୍‌ଜୁ/ଲୋକୁ)
 ପିତାଭାବ - jani (ଜାନି)
 ପିତାଭାବ - puti (ପୁଟି)
 ପିତାଭାବ - pūju (ପୁଜୁ)
 ପିତାଭାବ - siveñji/siveñdi (ସିବେନ୍‌ଜି/ସିବେନ୍‌ଜି)
 ପିତାଭାବ (ସି) - kūṭagaṭañju (କୁଟାଗାଟାନ୍‌ଜୁ)
 ପିତାଭାବ (ସି) - kūṭagaṭari (କୁଟାଗାଟାରି)
 ପିତାଭାବ - kūṭa/lāka sōka (କୁଟା/ଲାକା ସୋକା)
 ପିତାଭାବ - lāka (ଲାକା)
 ପିତାଭାବ (କୈ) - kēpa/kelpa (କେପା/କେଲ୍‌ପା)
 ପିତାଭାବ - lakseri (ଲକ୍‌ସେରି)

ପିତାଭାବ - mespa (ମେସ୍‌ପା)
 ପିତାଭାବ - pūri (ପୁରି)
 ପିତାଭାବ - pūri giva/nespa (ପୁରି ଗିବା/ନେସ୍‌ପା)
 ପିତାଭାବ - pūri āva/neñja (ପୁରି ଆବା/ନେନ୍‌ଜା)
 ପିତାଭାବ - dina dīva (ଦିନା ଦିବା)
 ପିତାଭାବ - puni (ପୁନି)
 ପିତାଭାବ - vēla srohtani veñjo (ବେଲା ସ୍ରୋହ୍‌ତାନି ବେନ୍‌ଜୋ)
 ପିତାଭାବ - kahe/ūroři/ūreři (କାହେ/ଉରୋରି/ଉରେରି)
 ପିତାଭାବ - ake boḍu (ଆକେ ବୋଡୁ)
 ପିତାଭାବ - vāle/vālene (ବାଲେ/ବାଲେନେ)
 ପିତାଭାବ - tāra paṭu/vira (ଟାଟା ପାଟୁ/ବିରା)
 ପିତାଭାବ - āku (ଆକୁ)
 ପିତାଭାବ - guñji (ଗୁନ୍‌ଜି)
 ପିତାଭାବ - tīra/tīraṅga (ଟିରା/ଟିରାଙ୍ଗା)
 ପିତାଭାବ - tīmbu (ଟିମ୍‌ବୁ)
 ପିତାଭାବ - tūtu (ତୁଟୁ)
 ପିତାଭାବ - jīpka (ଜିପ୍‌କା)
 ପିତାଭାବ - kīpa (କିପା)
 ପିତାଭାବ - brohi āva (ବ୍ରୋହି ଆବା)
 ପିତାଭାବ - tūtu nōva (ତୁଟୁ ନୋବା)
 ପିତାଭାବ (ଡାକ୍ତରୀ କାଳ ପେଟ ବଡ଼ ଦିଶିବା) - dīnderi (ଦିନ୍‌ଡେରି)
 ପିତାଭାବ (ପେଟ ବଡ଼ ଦିଶିବା) - pēri/sakusi (ପେରି/ସାକୁସି)
 ପିତାଭାବ - pokla (ପୋକ୍‌ଲା)
 ପିତାଭାବ - penḍa (ପେନ୍‌ଡା)
 ପିତାଭାବ - bōntu (ବୋନ୍‌ଟୁ)
 ପିତାଭାବ - penḍa (ପେନ୍‌ଡା)
 ପିତାଭାବ - priu (ପ୍ରିୟୁ)
 ପିତାଭାବ (ସି) - punba gaṭañju (ପୁନ୍‌ବା ଗାଟାନ୍‌ଜୁ)
 ପିତାଭାବ (ସି) - punba gaṭari (ପୁନ୍‌ବା ଗାଟାରି)
 ପିତାଭାବ - bondo/munḍa (ବନ୍‌ଡୋ/ମୁନ୍‌ଡା)
 ପିତାଭାବ - tāja (ଟାଜା)
 ପିତାଭାବ (କା, କୈ) - mṛahpa (ମ୍ରେହ୍‌ପା)

ବଟାଳ - dikunī/dikuri (ଡିକୁଣି/ଡିକୁରି)	ବହୁ - salari (ସାଲରି)
ବଡ଼ - dreha/drehe (ଡେହା/ଡେହେ)	ବର୍ତ୍ତମାନ - ide'e/ide (ଇଡେ'ଏ/ଇଡେ'ଏ)
deri/derari (ଡେରି/ଡେରାରି)	ବର୍ତ୍ତମାନ ପଲ୍ଲୀ/ସୁଆ - ide'e tukna (ଇଡେ'ଏ ଟୁକ୍ନା)
ବଡ଼ ମା - deri aja (ଡେରି ଅଜା)	ବସ - basari (ବାସାରି)
ବଡ଼ାଲବା/ବଡ଼ାଲଦେବା - epa/prahpa (ଏପା/ପ୍ରାହପା)	ବଧି - piju (ପିଜୁ)
ବଢ଼ିବା - vlēnda/dāda/brāda (ବଲେନ୍ଦା/ଡାଡା/ବ୍ରାଡା)	ବଳ - dāṭa/barā (ଡାଟା/ବାରା)
ବଢ଼ିବା (ପା, ଷଡ଼) - prāḍa (ପ୍ରାଡା)	ବଳକା - sāroki (ସାରୋକି)
ବଣ - gosa (ଗୋସା)	ବଳକା ଦେବା - sāra/gāmba (ସାରା/ଗାମ୍ବା)
ବଣେ ମହୁଷ/ବଣ ମଞ୍ଚି - soma/soma kōru (ସୋମା/ସୋମାକରୁ)	ବଳଦ - kōḍi (କଠି)
ବଣି - boṭri (ବଟ୍ଟି)	ବଳକାନ୍/ବଳକାଳୀ - dāṭa būpo (ଡାଟା ବୁପୋ)
ବଣିଜ - boṭṇīji (ବଟ୍ଟିଜି)	ବଳା (ଅଳଙ୍କାର) - bāla (ବାଲା)
ବଣିଜ ଜଣକା - māska (ମାସ୍କା)	ବଳାଗଣି - ṭākori/ṭākuri (ଟାକୋରି/ଟାକୁରି)
ବଥା/ବ୍ୟଥା/ବଥାହେବା - nūva (ନୁବା)	ବଳ - sūka/lāka sūka (ସୁକା/ଲାକା ସୁକା)
ବଦ୍ କାଳୀ - kākali (କାକାଲି)	ବଳବା (ବେଢ଼), ବଳବା (ବେଢ଼ି ପାଦଳ ବଳବା) - terpa (ଡେରପା)
ବଧୁଆ (ବାସ) - badē/bade'e (ବାଡେ'ଏ/ବାଡେ'ଏ)	ବଲ୍ଲ - pala (ପାଲା)
ବଧୀର (କାଳ) - jrōḍinga (ଜ୍ରୋଡିଙ୍ଗା)	ବସିବା - kopka (କପ୍ପକା)
ବନ୍ଦ କଣକା (କାମ) - jāmba (ଜାମ୍ବା)	ବସୁନ୍ଦରା/ବସୁମନ୍ତ - ṭāra vāṇḍi (ଟାରା ବାଣ୍ଡି)
ବନ୍ଦ କଣକା (ବଳଗଣିଆ) - āṅga (ଆଙ୍ଗା)	ବହୁ - puti (ପୁଟି)
ବନ୍ଦ କଣକା (ଦୁଆର, ବୋତଲ ଠିକି) - ṭunda (ଟୁଣ୍ଡା)	ବହୁତ - deha/dehane/gāme/dreha/drehe (ଡେହା/ଡେହାନେ/ଗାମେ/ଡେହା/ଡେହେ)
ବନ୍ଦ କଣକା (ପାଟି) - mūpka (ମୁପ୍ପକା)	ବାଇଆ - bai (ବାଇ)
ବନ୍ଦୀ କଣକା - mespa (ମେସ୍ପା)	ବାଇଲ (ଶିଳ୍ପ କାଷ୍ଠ) - baili (ବାଇଲି)
ବନ୍ଧ (ଜଳାଶୟ) munḍa (ମୁଣ୍ଡା)	ବାଇବଣ - sēje (ସେଜେ)
ବନ୍ଧ (ପାଣି ଅଟକାଇବା) - pīra/pīra ḍepa (ପୀରା/ପୀଡା ଡେପା)	ବାଝିଣ - māri (ମାରି)
ବନ୍ଧକ - baka (ବାକା)	(କୋ) ବାଝିଣ - kāṭali māri (କାଟାଲି ମାରି)
ବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତ ବନ୍ଧନ - kruhpa (କ୍ରୁହପା)	ବାଝିଣ ବେଢ଼ - tēru (ଡେରୁ)
ବନ୍ଧ/ବନ୍ଧା - tōru/tōre/mā'e (ଡେରୁ/ଡେରେ/ମା'ଏ)	ବାଢ - krāḍi (କ୍ରାଡି)
ବନ୍ଧୁ (ପୁରୁଷ) - mā'eñja (ମା'ଏଙ୍ଗା)	ବାଢ଼ା କୁଡ଼ା - raku (ରାକୁ)
ବନ୍ଧୁ (ସ୍ତ୍ରୀ) - mā'eli (ମା'ଏଲି)	ବାଢ଼ା - ṭapri/ṭupā/ṭupri/ṭupuri (ଟାପ୍ପରି/ଟୁପା/ଟୁପ୍ପରି/ଟୁପୁରି)
ବନ୍ଧୁର - jrāṅga (ଜ୍ରାଙ୍ଗା)	(ଟୁପ୍ପା/ଟୁପ୍ପେ)
ବନ୍ଧା - dagjēri (ଡାଗ୍‌ଜେରି)	ବାଜର - oli jona/ārka (ଅଲି ଜୋନା/ଆର୍କା)
ବନ୍ଧୁ - prāḍi (ପ୍ରାଡି)	ବାଜୁବା (ଅନେକରୁ ଗୋଟିକି) - āska (ଆସ୍କା)
ବନ୍ଧ - jāma (ଜାମା)	ବାଜୁବା (ମନକୁ ପାଦଳ ପଣ) - māṇḍa (ମାଣ୍ଡା)
ବନ୍ଧଣ - piju (ପିଜୁ)	

ସେମ ସପକ୍ଷ ପ୍ରାପନ କରାବା (ସୁନାବା) - jēda vrēpa (କେତା ବଢ଼େପା)

ସେରା - kañjari (କାଞ୍ଜା)

ସେରା ଦେବା - kañjari giva (କାଞ୍ଜା ଶିବା)

ସୁଆ - pili/maska nakuri (ପିଲି/ମାସ୍କା ନାକୁରି)

ସୁଆ କୁର - pili nōmeri (ପିଲି ନମେରି)

ଫ

ଫଜା - geji (ଗେଜି)

ଫଜାକା (ପଥର ଲାଗାବା) - ohpa/papka (ଫହ୍ ପା/ପାପ୍ କା)

ଫଜା - dati (ଦାତା)

ଫଜା/ଫଜାହେବା (ଫଜାଲ) - piri inba (ପିରି ଇନ୍ ବା)

ଫଲ - pōlo (ପଲ)

ଫଲ ଖେଳବା - āga (ଆଗା)

ଫସର ଫାଟିବା - piri inba (ପିରି ଇନ୍ ବା)

ଫସଲ/ଫସଲ କଟା - kōeri (କଠେରି)

ଫସଲ କାଟିବା - kōva (କବା)

ଫାଟିବା (କାନ୍ଥ ଭୁଲି) - ōja/ēga/pangga/prīva/prība
(ଫୋ/ଫୋ/ପାଙ୍ଗା/ପ୍ରୀବା/ପ୍ରୀବା)

ଫାଟିପିବା - ēpka/poŋos inba (ଫହ୍ କା/ପହ୍ ଇନ୍ ବା)

ଫାଡ଼ିବା (କୋରୁ, ପହ) - rapka/repka (ରାପ୍ କା/ରେପ୍ କା)

ଫାଗ - ruhu (ରୁହୁ)

ଫାଗ ପକାଇବା - oga (ଫଗା)

ଫିଟାକା - vripka/sripka (ବ୍ରିପ୍ କା/ସ୍ରିପ୍ କା)

ଫିଟିବା (ଗାଢ଼ ଗୋରୁ, ଗୋଟି ପ୍ରଭୃତି ବନ୍ଧନକୁ) - vringa/
sringa (ବ୍ରିଙ୍ଗା/ସ୍ରିଙ୍ଗା)

ଫିଟି - buru (ବୁରୁ)

ଫିଟି ମାରିବା - buru sūpa (ବୁରୁସୁପା)

ଫୁଟିବା (ବଣୀ, ପିଆ ଲାଗାବା) - pūta/vīka (ପୁଟା/ବିକା)

ଫାଟିବା/ଫୁଟିବା (ଫୁଲ, ଅଣା ପ୍ରଭୃତି) - prīva/prība/plīva/
plīpa (ପ୍ରୀବା/ପ୍ରୀବା/ପ୍ରିବା/ପ୍ରିବା)

ଫୁଟିବା (ବିଜ, ମକା ଚୋଇ, ବଜ୍ର) - brūva (ବ୍ରୁବା)

ଫୁଲ - pūja (ପୁଜା)

ଫୁଲ ଫୁଟିବା - pūpa/vēnga/vēpka (ପୁପା/ବେଙ୍ଗା/ବେପ୍ କା)

ଫୁଲକା - vlēpka (ବ୍ଲେପ୍ କା)

ଫୁଲବା - vlēnda (ବ୍ଲେନ୍ଦା)

ଫୁଲବା - krīpa (କ୍ରିପା)

ଫୁଲବା (ସା, ଷଡ଼ ଘାତ) - prāda (ପ୍ରାଡ଼ା)

ଫୁଲଫୁଲ (ସ୍ତ୍ରୀ) - sōdanga (ସୋଡ଼ାଙ୍ଗା)

ଫେରାସ ଦେବା/ଫେରାଇବା/ଫେରେଇବା - vrēpa [vrēp-pa]
(ବଢ଼େପା)

ଫେରିବା (ଲଜରେ, ଭୟରେ) - vrēpa (ବଢ଼େପା)

ଫୋଡ଼/କଣା କରବା - tuspa (ତୁସ୍ ପା)

ଫୋଡ଼ିବା - pospa (ପୋସ୍ ପା)

ଫୋପାଡ଼ିବା - vīva (ବିବା)

କ

କଣି/କଣିଶି - piro'ori/piro'ri (ପିରୁ'ଓରି/ପିରୁ'ରି)

କନ୍ଦୁକ୍ତି - rasi (ରାସି)

କଗ - kohko (କହ୍ କ)

କଗିରୁ - bāra (ବାଡ଼ା)

କଙ୍ଗା - kongori/kongri/krōsu (କଙ୍ଗଡ଼ି/କଙ୍ଗଡ଼ି/କହ୍)

କଙ୍ଗା କରବା - kongori giva (କଙ୍ଗଡ଼ି ଶିବା)

କଙ୍ଗାହେବା - kongori āva (କଙ୍ଗଡ଼ି ଅବା)

କଙ୍ଗାଟିଆ - kinđori/kinđeri (କିନ୍ଦଡ଼ି/କିନ୍ଦେରି)

kinđori kinđori/dākoli (କିନ୍ଦଡ଼ି କିନ୍ଦେରି/
ଡାକଲି)

କଙ୍ଗା ହୋଇବା କରବା - raku (ଡାକ୍ କ)

କଙ୍ଗେଇବା - vānga (ବାଙ୍ଗା)

କଳାଇବା (ବାଜା, ପହ) - pūta/uhpa (ପୁଟା/ଉହ୍ ପା)

କଳାଇବା (ବଣୀ, ପିଆ) - vēpa/vīka (ବେପା/ବିକା)

କଳିବା - nīm̄ba (ନିମ୍ବା)

କଳିବା - nīre (ନିରେ)

କୂଳା (କୂଳ) କେବା - kulu inba/ponga/brūḍa (କୂଳ କେବା/ପଙ୍ଗା/ବ୍ରୁଡା)	କୂଳାକେବା - dari ispa (କାରି କେବା)
କୂଳା କୂଳାକେବା (କ.) - kulu/kul/vīti (କୂଳ/କୂଳ/କା)	କୂଳାକେବା - dari inba (କାରି କେବା)
କୂଳା - brūṭpa/popka/kulu ispa (ବ୍ରୁଟ୍ପା/ପପ୍କା/ କୂଳ କେବା)	କାରି - motu (ମଟୁ)
କୂଳା (କେବା) - vīti giva (କାରି କା)	କୂଳାକେବା - grāpa (ଗାପା)
କାହା (କାହା) - kaheli (କାହେଲ)	କୂଳାକେବା (ପାରିକେ) - muspa/dub ispa (ମୁସ୍ପା/ଡବ୍ କେବା)
କାହାରି କେବା (କାହି, ଧୁଳ) - raja (ରାଜ)	କୂଳାକେବା (ପାରିକେ) - muñja/dub inba (ମୁନ୍ଜା/ଡବ୍ କେବା)
କାହା - vaṭa/vaṭagaṭari (କାଟା/କାଟାଗାଟାରି)	କୂଳାକେବା (କେବା) - krūva (କ୍ରୁଭା)
କାହାରି - vaṭa/vaṭa gaṭaṇju/pāpogaṭaṇju (କାଟା/ କାଟା ଗାଟାନ୍ / ପାପଗାଟାନ୍)	କୂଳା - buḍa (ବୁଡା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳା ଆକାଶ - buḍa vañju (ବୁଡା ବାନ୍ଧୁ)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳା କାପା - buḍa āba (ବୁଡା ଆବା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳା - buḍali/buḍali aja (ବୁଡାଲି/ବୁଡାଲି ଆଜା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳାକେବା - kurma (କୂର୍ମା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳାକେବା (କାଲ) - dideri/dirdi/dirda (ଦିଦେରି/ଦିର୍ଦି/ଦିର୍ଦା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳାକେବା (ଧାନ) - lānja (ଲେନ୍ଜା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳାକେବା (ମାଟି) - maṭa (ମାଟା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳାକେବା (କୋର) - alpa (ଆଲ୍ପା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳା - gūbu (ଗୁବୁ)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳାକେବା (କିର) - kir ispa (କିର୍ କେବା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳାକେବା (କିର) - kir inba (କିର୍ କେବା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳାକେବା (କିର) - treba (କେବା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳା - burti (ବୁର୍ତି)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କୂଳା - kārṇi/krāṇḍu (କାରି/କାରି)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କେବା (କାରି) - dōka (ଡୋକା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କେବା (କାରି) - serki/serki (କେର/କେର)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କେବା/କେବା - ute/dāṇḍe କେବା, (କେବା/କେବା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କେବା - pana (ପାନା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କେବା - darba (ଦାର୍ବା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କେବା - bēri (ବେରି)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କେବା କାରି - alpa (ଆଲ୍ପା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କେବା - beta (ବେତା)
କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା } କାହାରି କେବା }	କେବା କୂଳା - vēla krūva (କେବା କୂଳା)

ଦାହୁ - drādu (ଦ୍ରାହୁ)
 ଦାଘ - dagjēri (ଦାଘଜେରି)
 ଦାହ - paheri (ପାହେରି)
 ଦାହ କହାୟା - opa/dūpa (ଓପା/ଡୁପା)
 ଦାହ କହାୟା ନେବା - paheri tōspa (ପାହେରି ତସ୍ପା)
 ଦାହୁଲକା - brungī/baṭli koṛa (ବ୍ରୁଙ୍ଗି/ବାଟ୍ଲି କୋରା)
 ଦାହ - arṛa (ଆରା)
 ଦାହ ବୁଲବା - arṛa gebga (ଆରା ଗେବ୍ ଗା)
 ଦାହ ବୁଲବା (ଦାହ ଖାଜ) - dīpa (ଡିପା)
 ଦାହ (ବାଜା ବଜାୟା) - krāpa (କ୍ରାପା)
 ଦାହ (ଗଉଡ଼ ଧରା) - dūṛa (ଡୁରା)
 ଦାହେଇବା (ହାତରେ) - teja (ଟେଜା)
 ଦାହେଇବା (ହାତରେ, ଲାଠିରେ) - kospa (କସ୍ପା)
 ଦାହା (ହାତବାକ) - jōṅga (ଜଙ୍ଗା)
 ଦାହୁ - tṛēka (ଟ୍ରେକା)
 ଦାହାୟା - dēka (ଡେକା)
 ଦାହା - kāṛa (କାରା)
 ଦାହା କରବା - tēpka (ଟେପ୍ କା)
 ଦାହା କରବା ସବୁ (କମ୍ପା ବୁଜା) - tēpkorī/tēpokorī
 (ଟେପ୍ କୋରି/ଟେପ୍ କୋରି)
 ଦାହା (ଦାହ) - tohpa/lāi giva (ତହ୍ ପା/ଲାଇ ଗିବା)
 ଦାହା - āba/tañji (ଆବା/ତାଞ୍ଜି)
 ଦାହାକ ଦାହ ଧରା - prēnda (ପ୍ରେନ୍ଦା)
 ଦାହ (ପାଣି) - debo/deba/debe (ଡେବ/ଡେବା/ଡେବେ)
 ଦାହ - gūṭa (ଗୁଟା)
 ଦାହା - bai (ବାଇ)
 ଦାହାୟା - vēlaguṛi/rohna (ବେଲଗୁରି/ରହ୍ନା)
 ଦାହା - braha (ବ୍ରାହା)
 ଦାହ - būri (ବୁରି)
 ଦାହ (ମୁଣ୍ଡ) - tlāmberī (ତ୍ଲାମ୍ବେରି)
 ଦାହ (କାଟିବା) - silpa/tlau tuhpa (ସିଲ୍ପା/ତ୍ଲାଉ ତୁହ୍ ପା)
 ଦାହ - āpo/mri'eñju/mireñju (ଆପୋ / ମ୍ରି'ଏନ୍‌ଜୁ / ମିରେନ୍‌ଜୁ)
 ମିରେନ୍‌ଜୁ

ବାଲ (ଅଲକା) - bāla (ବାଲା)
 ବାଲ - bālo/bālu/vālu (ବାଲ/ବାଲୁ/ବାଲୁ)
 ବାହ - ukorī (ଉକୋରି)
 ବାହନକୁସନ - tēkibaṇḍi (ଟେକିବାଣ୍ଡି)
 ବାହନ ମାଳବା - nobga (ନବ୍ ଗା)
 ବାହନ - bonubona/gob/gōb (ବନ୍‌ବୁନା/ଗବ୍/ଗବ୍)
 ବାହନା ହେବା - gob inba (ଗବ୍ ଇନ୍‌ବା)
 ବାହନା ହେବ/କରବା - lohpa (ଲହ୍ ପା)
 ବାହାତ ହେବା - kari āva (କାରି ଆବା)
 ବାହାକ (ଢେଇ, ବେରା) - digu leñju (ଡିଗୁ ଲେନ୍‌ଜୁ)
 ବାହାକୀ (ଭର ବୋହାବା କାଡ଼ି) - kāsa (କାସା)
 ବାହାଡ଼ା ବାଲ - tēṅgaṛi/tēṅga (ଟେଙ୍ଗାରି/ଟେଙ୍ଗା)
 ବାହାରିବା/ବାହାରି ଆସିବା - srohpa (ସ୍‌ରହ୍ ପା)
 ବାହାରେ - ōṛe (ଓରେ)
 ବାହୁ - kaju (କାଜୁ)
 ବାହୁଡ଼ିବା - vāva (ବାବା)
 ବିକଳ - bikali (ବିକାଲି)
 ବିକଳ ହେବା - bikali āva (ବିକାଲି ଆବା)
 ବିକଳ ପାଲବା - jēda nōva (ଜେଡା ନୋବା)
 ବିକଳ - prāpa/prāpa ṛupka (ପ୍ରାପା/ପ୍ରାପା ଟ୍ରେପ୍ କା)
 ବିକଳ ବାହ - rōṇḍu/raṇḍu (ରଠ୍‌ଣ୍ଡୁ/ରାଣ୍ଡୁ)
 ବିକଳ କରବା - kṛepka (କ୍ରେପ୍ କା)
 ବିକଳ କରବା - kṛēnga (କ୍ରେଙ୍ଗା)
 ବିକର - tūki (ଟୁକି)
 ବିକର କରବା - tūki giva (ଟୁକି ଗିବା)
 ବିକର ହେବା - tūki āva (ଟୁକି ଆବା)
 ବିକରୀ - pāsanari/pāsanali/taṭipoti (ପାସାନାରି/ପାସାନାଲି/ଟାଟିପୋଟି)
 ବିକ୍ଷ - sālerī/sālerī būlerī (ସାଲେରି/ସାଲେରି/ବୁଲେରି)
 ବିକ୍ଷିବା - pāspa (ପାସ୍ପା)
 ବିକ୍ଷେ - gēka (ଗେକା)
 ବିକ୍ଷ - drumeli/drumbeli/gurumil/gurmil/
 bijī/vijī (ବିଜି/ବିଜି/ଗୁରୁମିଲ/ଗୁରୁମିଲ/ବିଜି/ବିଜି)
 ବିକ୍ଷ ମାରିବା - vijī vēpa (ବିଜି ବେପା)

ଶୁଣିବା - *ēlu giva* (ଶୁଣିବା)
 ଦାଦା - *dāda kōka* (ଦାଦା କାକା)
 ଡରା (କାଠ ବା କୁଣ୍ଡଳ ନେବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତା ପଡ଼ିଲେ) -
disa (ଡାକା)
 ଦେହ ଗୋଡ଼ା (ଦେହ) - *dehka* (ଦେହ)
 ଓଲି - *oli* (ଓଲି)
 ପେ - *pē* (ପେ)
 ପିଆ - *pē inba* (ପିଆ ଇନ୍ବା)
 ମିଷ୍ଟ - *misu* (ମିଷ୍ଟ)
 ଡିପୋ - *dūpo* (ଡିପୋ)
 ଲା' - *la'i* (ଲା)
 ଏଞ୍ଜ - *ange/anga/bēga* (ଏଞ୍ଜ/ଏଙ୍ଗା/ବେଗା)
 ଏଞ୍ଜ ଗିବା (ଏଞ୍ଜ ଗିବା) - *ange giva* (ଏଞ୍ଜ ଗିବା)
 ଏଞ୍ଜ ଗିବା (ଏଞ୍ଜ) - *bēgañju* (ବେଗାନ୍‌ଜୁ)
 ଏଞ୍ଜ ଗିବା/ଏଞ୍ଜ - *bēgali/bēgari* (ବେଗାଲି/ବେଗାରି)
 ଫିବା - *řiva* (ଫିବା)
 ମୁସ୍କା - *muska* (ମୁସ୍କା)
 ଓରା - *ōra* (ଓରା)
 ଏଞ୍ଜା - *āñja* (ଏଞ୍ଜା)
 ବୁର୍ଜା - *burja* (ବୁର୍ଜା)
 ବୁର୍ଜା/ବୁର୍ଜା - *vřiva/vřinga* (ବୁର୍ଜା/ବୁର୍ଜା)
 ବୁର୍ଜା - *vřipka* (ବୁର୍ଜା)
 ଟା - *tāna/tāra* (ଟା/ଟା)
 ବୁକ୍‌ - *būkuri* (ବୁକ୍‌)
 ବୁକ୍‌ - *bosna* (ବୁକ୍‌)
 ବୁକ୍‌ - *bosu inba* (ବୁକ୍‌ ଇନ୍ବା)
 ବୁକ୍‌ - *bosna kopka* (ବୁକ୍‌ କପ୍କା)
 ପିଡେରି - *pideri* (ପିଡେରି)
 ପିଡେରି - *piderenju* (ପିଡେରିନ୍‌ଜୁ)
 ପିଡେରି - *pidereri* (ପିଡେରି)
 ବୁଟି - *buti* (ବୁଟି)
 ଟା - *tāna/tāra* (ଟା/ଟା)
 ଦାରି - *dāri řaspa* (ଦାରି ଟାସ୍‌ପା)

କୁଟା - *kuta* (କୁଟା)
 ପୁଟ୍‌ପା - *pūtpa* (ପୁଟ୍‌ପା)
 ପୁଣ୍ଡା - *pūṇḍa pūṇḍi* (ପୁଣ୍ଡା ପୁଣ୍ଡି)
 ପୁଣ୍ଡା - *pūṇḍa* (ପୁଣ୍ଡା)
 କେଟିବା (କେଟିବା ମୁଣ୍ଡରେ କେଟିବା ହୋଇନାହିଁ କିନ୍ତୁ) -
kama (କାମା)
 ସାକି - *saki* (ସାକି)
 ସାକି ଗାଟାନ୍‌ଜୁ (ସାକି ଗାଟାନ୍‌ଜୁ)
 ସାକି ଗାଟାରି (ସାକି ଗାଟାରି)
 ବୁଗା - *bōga* (ବୁଗା)
 ଟିନବା - *tinba* (ଟିନବା)
 ବୁଜି - *bōji/pāga subga* (ବୁଜି/ପାଗା ସୁବ୍‌ଗା)
 ବୁଟ - *būto* (ବୁଟ)
 ଟ୍ରେବା - *trēba* (ଟ୍ରେବା)
 ଟ୍ରେବା - *trēba* (ଟ୍ରେବା)
 ବର୍ମି - *bormi āva* (ବର୍ମି ଆବା)
 କାନୁ - *kanu dugu* (କାନୁ ଦୁଗୁ)

ମ

ମା (ମା/ମା/ମା) - *tūnu/tūru/paṭa tūnu*
 (ମା/ମା/ମା)
 ମା - *tōru* (ମା)
 ମା - *tōru/tōre* (ମା/ମା)
 ମା - *gengēna* (ମା/ମା)
 ମା (ମା/ମା) - *rūra* (ମା)
 ମା/ମା - *lumba/lupa* (ମା/ମା)
 ମା - *ḍuḍa* (ମା)
 ମା - *nēra* (ମା)
 ମା - *oli jo'eli/joeli, jo'eli* (ମା/ମା/ମା)
 ମା (ମା/ମା) - *jupi* (ମା)
 ମା - *ēlu pānba* (ମା/ମା)

କେଳ (କାଞ୍ଚା) - kasapdi (କାଞ୍ଚା)

କୈବାହ୍ୟ ସପର୍ଣ୍ଣ - gota (ଗୋ)

କୋଷ - tupa/boga (ଟିପା/ବୋ)

କୋଷ (ଧାନ ବୁଣ୍ଡର ରାତିବା) - mugi (ମୁଗି)

କୋଷ (ମାଝ ଖୋଳା) - dodi (ଡୋ)

କୋଷ (ମାଝ ରାତିବା) - biuri (ବିଉରି)

କୋଷ ବୁଣିବା - alpa (ଆଲ୍‌ପା)

କୋଳଲ - jori (ଜୋରି)

କୋବା - nīsa/boka (ନିଲ୍‌ସା/ବୋକା)

କୋଷହୁଏ (ଅନ୍ୟକଥା) - anabuna/anabunaski (ଆନାବୁନା/ଆନାବୁନାସ୍କି)

କୋବାଇବା (ପଶୁପକ୍ଷୀ) - rīva (ରିବା)

କୋହୁକାକୁ ଥିବା କନ୍ଧ (ପିଠିରେ ଲଦ) - dūnlu (ଦୁନ୍‌ଲୁ)

କୋହୁକା (ପିଠିରେ ଲଦ) - dūndu giva (ଦୁନ୍‌ଡୁ ଗିବା)

କୋହୁକା (ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦ) - dūsa (ଦୁସା)

କୋହୁକା (ଗୋ ବା ମାଠିଆରୁ ପାଣି) - vānga (ବାଙ୍ଗା)

କୋହୁ - kūra mīda (କୁରା ମିଡା)

କ୍ୟାବାର୍ - pajari/boṛñji (ପାଜାର/ବୋର୍‌ଜି)

କ୍ୟାବାର୍ - pajari giva/boṛñji giva (ପାଜାର ଗିବା/ବୋର୍‌ଜି ଗିବା)

ତୁଣ - tōla (ତୋଲ)

ଉ

ଉରୁଣି (ବଡ଼) - bai (ବାଇ)

ଉରୁଣି (ଧାନ) - anggi/tanggi (ଆଙ୍ଗି/ତାଙ୍ଗି)

ଉରୁଣି - lepka (ଲେପ୍କା)

ଉରୁଣି - bāneñji (ବାନେନ୍‌ଜି)

ଉୟ - aji (ଆଜି)

ଉୟ କରବା - aja (ଆଜା)

ଉୟକର - ajanjāpa/ajansāpa (ଆଜାନ୍‌ଜାପା/ଆଜାନ୍‌ସାପା)

ଉୟ ବୋଧାକର - āspa sīva/giva (ଆସ୍‌ପା ସିବା/ଆସ୍‌ପା ଗିବା)

ଉୟୁରୀର କରବା - āpa (ଆପା)

ଉୟୁରୀର କେବା - reki inba (ରେକି ଇନ୍‌ବା)

ଉୟୁରୀର ଧାନ (ପକ୍ଷର) - joki (ଜୋକି)

ଉୟୁରୀ/ଉୟୁରୀ କରବା - nespa (ନେସ୍‌ପା)

ଉୟୁରୀ/ଉୟୁରୀ କେବା - nēñja (ନେନ୍‌ଜା)

ଉୟୁ କେବା (ଉତ୍ତର) - rupka (ରୁପ୍କା)

ଉୟ - negi (ନେଗି)

ଉୟ କରବା (ଝୋରା) - klār (i) inba (କ୍ଲାର୍ ଇନ୍‌ବା/କ୍ଲାର୍ ଇନ୍‌ବା)

ଉୟକର - neginanga (ନେଗିନାଙ୍ଗା)

ଉୟ ପାଞ୍ଚା - jēda atpa/jēda giva (ଜେଡା ଆଟ୍‌ପା/ଜେଡା ଗିବା)

ଉୟ (ପକ୍ଷ) - dehngi/dehngi/dehngi (ଡେହଙ୍ଗି/ଡେହଙ୍ଗି/ଡେହଙ୍ଗି)

ଉୟାକର - pē ispa (ପେ ଇସ୍‌ପା)

ଉୟ (ବଡ଼) - dāda (ଦାଦା)

ଉୟ (ଧାନ) - ambesa (ଆମ୍‌ବେସା)

ଉୟ - bai (ବାଇ)

ଉୟ - bāga (ବାଗା)

ଉୟକେବା (ଲୁଗା ଡେଇଁ) - tīpa/prīpa (ଟିପା/ପ୍ରିପା)

ଉୟକା - tōja (ତୋଜା)

ଉୟକା (ପତ୍ର, ବୋରୁ) - lenga/lepka (ଲେଙ୍ଗା/ଲେପ୍କା)

ଉୟକେବା - vripka (ବ୍ରିପ୍କା)

ଉୟକିର (କେ, ବଡ଼, ଘୋର) - vringa (ବ୍ରିଙ୍ଗା)

ଉୟକା - vahpa/subga (ବାହ୍‌ପା/ସୁବ୍‌ଗା)

ଉୟ (କରବା ରାତିବା) - tītu (ଟିଟୁ)

ଉୟ (ଧାନ, ଧାନ ରାତିବା) - dāri (ଡାରି)

ଉୟ - bāneñji (ବାନେନ୍‌ଜି)

ଉୟ - ēju/pāla (ଏଜୁ/ପାଲା)

ଉୟ (ରାତି ବୋଧାକର) - vaha (ବେହା)

ଉୟ କରବା - kīva (କିବା)

ମାଆ (ମା) - aja (ଆଜା)
 ମାପିବା - dāsa (ଦାସା)
 ମାମୁ - māmā (ମାମା)
 ମାରିବା (କଣ୍ଠି ଚପି କମ୍ପା ଗୋଡ଼ରେ ଜନ୍ମା ପିନ୍ଧୁଣ ବଳ) -
 mēsa (ମେସା)
 ମାରିବା (ଗିଡିବା) - sahpa (ସାହପା)
 ମାରିବା (ବାଡ଼ରେ କମ୍ପା ମୁଥ) - kospa (କୋସ୍ପା)
 ମାରିବା (ଜଳଜଳେ) - sāpa (ସାପା)
 ମାଳ/ମାଳା ଗୁନ୍ଥିବା - benda (ବେନ୍ଦା)
 ମାଲିକ୍ କରବା - rēṅga (ରେଙ୍ଗା)
 ମାଘ - dāñju (ଡାନ୍ଜୁ)
 ମିଛ - dapā/dapē (ଦାପା/ଦାପେ)
 ମିଛୁଆ (ପୁ) - burta gaṭañju (ବୁର୍ତ୍ତା ଗାଟାନ୍ଜୁ)
 ମିଛୁଆ (ସ୍ତ୍ରୀ) - burta gaṭari (ବୁର୍ତ୍ତା ଗାଟାରି)
 ମିଠା ଲୁଗିବା - napka/sepka (ନାପ୍କା/ସେପ୍କା)
 ମିଠାହେବା - napka/semba (ନାପ୍କା/ସେମ୍ବା)
 ମିଳାଇବା (ପାଣିରେ ଚଳି) - rūga (ରୁଗା)
 ମିଳାମିଶା - aḍimidi (ଅଡିମିଡି)
 ମିଳାମିଶା କରିବା/ମିଳାମିଶା କରିଦେବା - arpa (ଆର୍ପା)
 ମିଳାମିଶା ହେବା - ada (ଆଡା)
 ମିଶି କରବା - glōpka/glahpa (ଗ୍ଲୋପ୍କା/ଗ୍ଲାହପ୍କା)
 ମିଶି ହେବା - giōga (ଗିଓଗା)
 ମୁଁ - ānu (ଆନୁ)
 ମୁକୁଳାଇବା - pihpa/vripka (ପିହ୍ପା/ବ୍ରିପ୍କା)
 ମୁକୁଳିବା - pihpa/vripka/sripka (ପିହ୍ପା/ବ୍ରିପ୍କା/
 ସ୍ରିପ୍କା)
 ମୁକ୍ତହେବା/ମୁକ୍ତ ପାଇବା - vringa/sringa (ବ୍ରିଙ୍ଗା/ସ୍ରିଙ୍ଗା)
 ମୁଠ (ମୁଠ) - vana/bana (ବାନା/ବାନା)
 ମୁଠିଆ (ଗାଈ) - mālika/malika (ମାଲିକା/ମାଲିକା)
 ମୁଠା (ବାଡ) - guṭa/muṭa (ଗୁଟା/ମୁଟା)
 ମୁଠା - mōri (ମୌରି)
 ମୁଠା ବନ୍ଦ କରିବା - tohpa (ତୋହ୍ପା)
 ମୁଠ - tlau (ତ୍ଲାଉ)
 ମୁଠିକଣ୍ଠା (ଅକ୍ଷର) - dīpa/paka (ଡିପା/ପାକା)

ମୁଣ୍ଡ ବା (ପିଲୁଟ) - doda (ଡୋଡା)
 ମୁଣ୍ଡ ଚୁଲିଆଇବା - sika (ସିକା)
 ମୁଣ୍ଡ ଗିରିଣ୍ଡ - gireṇḍi (ଗିରେଣ୍ଡି)
 ମୁଣ୍ଡ ସତା କରିବା - musa (ମୁସା)
 ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇବା - tlāpka/slupka (ତ୍ଲାପ୍କା/ସ୍ଲୁପ୍କା)
 ମୁଳ - mūlka (ମୁଲ୍କା)
 ମୁଳା - mūlba (ମୁଲ୍ବା)
 ମୁଥ - guṭa (ଗୁଟା)
 ମୁଥର - baboṛi/babari (ବାବୋରି/ବାବାରି)
 ମୁଦ - mudi (ମୁଦି)
 ମୁଦହେବା (ସୁଲ) - lūmba (ଲୁମ୍ବା)
 ମୁଦହେବା (ଅଞ୍ଜ) - sūsa (ସୁସା)
 ମୁନିଆ - vala (ବାଲା)
 ମୁନିଆ ହେବା - musuk inba/musu inba/pari inba
 (ମୁନିଆ ଲୁଗା/ମୁନିଆ ଲୁଗା/ପାରି ଲୁଗା)
 ମୁଲିଲୁଲି - pajari rujari (ପାଜାରି ରୁଜାରି)
 ମୁଲ (ସୁଲ) କରିବା - pajari giva (ପାଜାରି ଗିବା)
 ମୁହଁ - vana/bana (ବାନା/ବାନା)
 ମୁହଁ (ମାଠିଆ, ଡାଳ) - jupi (ଜୁପି)
 ମୁହଁ ଗଲାଇବା (ହେଲି କମ୍ପା ଗୋଡ଼) - gūpka (ଗୁପ୍କା)
 ମୁହଁ ଖୋଇବା - kahpa (କାହ୍ପା)
 ମୁହଁ/ମୁହଁ - mūlka (ମୁଲ୍କା)
 ମୁହଁ ଗୁଡ଼ି/ମୁହଁ ଗୁଡ଼ି - mūlka ḡiṇḍi (ମୁଲ୍କା ଗିଣ୍ଡି)
 ମୁହଁ ହେବା - bormi āva/kaṭa sāva (ବୋର୍ମି ଆବା/
 କାଟା ସାବା)
 ମୁଠି (ପେଟ) - putula/putla (ପୁଟୁଲା/ପୁଟୁଲା)
 ମୁଳ - mūla (ମୁଲା)
 ମୁଳ - buti (ବୁଟି)
 ମୁଳା - kreu (କ୍ରେଉ)
 ମୁଣା - oḍri (ଅଡ୍ରି)
 ମୁଗ - sitali/siali/si'ali (ସିତାଲି/ସିଆଲି/ସିଆଲି)
 ମୁଠିଆ - vira (ବିରା)
 ମୁଣା - sāva (ସାବା)
 ମେଠ - mudeñji/mudengi (ମୁଡେଞ୍ଜି/ମୁଡେଙ୍ଗି)

ମହା - nīli (ନିଳ)
 ମାଦି - madi (ମାଦ)
 ମାଦି କାନ୍ଥ - kōṭa (କୋଟା)
 ମାଦିରେ - made/made'e (ମାଦେ/ମାଦେ'ଏ)
 ମାୟା - ḍāri (ଡାରି)
 ମହ - kau/prēnu/biheni (କାଲ/ପ୍ରେନୁ/ବିହେନି)
 ମଠୁଆ - laha (ଲହା)
 ମଠୁଆ (ସଂ) - laha gaṭaṇīju (ଲହା ଗାଟାନ୍‌ଜୁ)
 ମଠୁଆ (ସଂ) - laha gaṭari (ଲହା ଗାଟାରି)
 ମହା/ମହ (ସଂ) - sājanañju (<sāva 'to die')
 (ସାଜାନାନ୍‌ଜୁ)
 ମହା/ମହ (ସଂ) - sājanari (ସାଜନାରି)
 ମଣିପ - lōku (ଲୋକୁ)
 ମଥା/ମୁଣ୍ଡ - tlaṭ (ଡ୍‌ଲାଟ୍)
 ମଦ - kalu (କାଲୁ)
 ମଦ ଖାଇବା ପାନ - bodi (ବଡି)
 ମଥାଲୁ - venṭa vēla/tlāroṭi vēla (ବେଣ୍ଟା (ବେଲ୍‌/ଭୁଲ୍‌ରଟି ବେଲ୍‌)
 ମନ - ṭlu (ଟଲୁ)
 ମନାଲବା - ṭlu pānba (ଟଲୁ ପାନ୍‌ବା)
 ମନ ସଦା - āñja (ଆନ୍‌ଜା)
 ମନେ ପକାଇବା - ṭlu giva (ଟଲୁ ଗିବ୍‌)
 ମନ୍ତ୍ରୀବା (ହାତରେ) - nera (ନେର)
 ମନ୍ତ୍ର - ro'i (ରୌ'ଇ)
 ମନ୍ତ୍ରୀ - sondori (ସନ୍‌ଡୋରି)
 ମନ୍ତ୍ରର - pēnu iḍu (ପେନୁ ଇଡୁ)
 ମନ୍ତ୍ରର - meḍu/melu (ମେଡୁ/ମେଲୁ)
 ମନ୍ତ୍ରମନ୍ତ୍ର - sahpa kospa (ସାହ୍‌ପା କୋସ୍‌ପା)
 ମନ୍ତ୍ରବା - sāva/linga prunga (ସାବା/ଲିଙ୍ଗା ପ୍ରୁଙ୍ଗା)
 ମନ୍ତ୍ରବା (ହାତରେ) - ḍakrūmi inba
 ମନ୍ତ୍ରବା ହାତ କେବା - pāska (ପାସ୍‌କା)
 ମନ୍ତ୍ରବା - muṇḍa vahi (ମୁଣ୍ଡା ବାହି)
 ମନ୍ତ୍ର - ḍeṅga viha/vihā (ଡେଙ୍ଗା ବିହା/ବିହା)

ମସିହା - masuṭi/maseṭ poṭi (ମାସୁଡି/ମାସେଡ୍ ପୋଟି)
 ମସିହା - kāḍa mūla/kālamūla (କାଡାମୁଲା/କାଲମୁଲା)
 ମସିହା କରବା - māspa/mrātpa (ମାସ୍‌ପା/ମାଡ୍‌ପା)
 ମହୁ - kōru (କୋରୁ)
 ମହୁ ଟିପା - koroṭi/kererī (କୋରୋଟି/କେରେରି)
 ମହୁ - pūki/nisu/nīu (ପୁକି/ନିସୁ/ନିଉ)
 ମହୁଟେଣା - jēka (ଜେକା)
 ମହୁମାହୁ - pūki viha (ପୁକି ବିହା)
 ମହୁମାହୁ ଗୁଳା (ଗୁଳା) - guli (ଗୁଲି)
 ମହୁରୁ - nīju/nīru (ନିଜୁ/ନିରୁ)
 ମହୁଝିଠା - pūki sita (ପୁକି ସିତା)
 ମହୁଲ - irpi (ଇରପି)
 ମହୁଲ ମଦ - irpi kalu (ଇରପି କାଲୁ)
 ମା - aja/ṭaḍi (ଆଜା/ଟାଡି)
 ମାଂସ - ūju/ūṅga (ଉଜୁ/ଉଙ୍ଗା)
 ମାଂସଲ (ଢଳ, ପରବା) - ḍāḍaki (ଡାଡାକି)
 ମାଲପ (ସଂ) - kuṛa (କୁଡା)
 ମାଲୁଆ (ବଡି) - eri aja (ବେରି ଆଜା)
 ମାଲୁଆ (ସାନ) - ango (ଆଙ୍ଗୋ)
 ମାକଡ଼ା - kurma (କୁର୍ମା)
 ମାକଡ଼ା - māki/binu/makṛa (ମାକି/ବିନୁ/ମାକ୍‌ଡା)
 ମାଗିବା - jāpa (ଜାପା)
 ମାଗ - mīnu (ମିନୁ)
 ମାଗ ଧରବା/ମାଗବା - mīn-ga ahpa (ମିନ୍‌ଗା ଅହ୍‌ପା)
 ମାଡୁ - vihā/visa (ବିହା/ବିସା)
 ମାଡୁ (ନଳ) - līpka vihā (ଲିପ୍‌କା ବିହା)
 ମାଡୁ ଚିମ୍ବୁ - līpu (ଲିପୁ)
 ମାଡୁ ଟହାର - māsu (ମାସୁ)
 ମାକବା - nobga (ନୋବ୍‌ଗା)
 ମାଡି - ṭāṇa/ṭāra (ଟାଣା/ଟାରା)
 ମାଡୁ - sahpa kospa (ସାହ୍‌ପା କୋସ୍‌ପା)
 ମାଡିଲ (ବୁଡି) - kupi (କୁପି)
 ମାଡିଆ - ḍerī (ଡେରି)

ରଜସ୍ୱଳା - maḍu (ମାଡୁ)
 ରଜସ୍ୱଳା ହେବା - okoli āva (ଓକଲି ଆବା)
 ରଜସ୍ୱଳା ଧନସ୍ତରେ ରହିବା ପର - maḍu iḍu (ମାଡୁଇଡୁ)
 ରଡ଼ ନିଆଁ - pūva/pūvala (ପୁବା/ପୁବାଲା)
 ରସ (ଗନ୍ଧ) - giṇḍṛuka (ଗିଣ୍ଡ୍ରୁକା)
 ରସ (ତଳ) - nīru (ନିରୁ)
 ରସ ବାହର କରିବା (ବିସ୍ତ୍ରୀ) - pīsa/vṛīsa (ପିସା/ବିସିସା)
 ରସୁ - lesuri (ଲେସୁରି)
 ରହୁବା - rahi āva (ରାହି ଆବା)
 ରହୁବା (ବାସ କରିବା) - rahi āva (ରାହି ଆବା)
 ରହୁବା (ଖିରୁର ପରେ) } - rūḍa (ରୁଡ଼ା)
 ରହୁବା (ଗୁରୁରେ)
 ରଣ - sōḍaṅga (ସୋଡ଼ାଙ୍ଗା)
 ରଣିବା - sōḍaṅ (a) āva (ସୋଡ଼ାଙ୍ଗ ଆବା/ସୋଡ଼ାଙ୍ଗା ଆବା)
 ରଣୀ ଲେନ (ଘୁ) - sōḍaṅ gaṭaṇīju (ସୋଡ଼ାଙ୍ଗ ଗାଟାଣିଜୁ)
 ରଣୀ ଲେନ (ସ୍ତ୍ରୀ) - sōḍaṅ gaṭari (ସୋଡ଼ାଙ୍ଗ ଗାଟାରୀ)
 ରଜହସ୍ୟ - pana koju (ପାନା କୋଜୁ)
 ରଜ୍ୟ - dina - (ଦିନା)
 ରଞ୍ଜିତା/ରଞ୍ଜିତା - grōpa (ଗ୍ରୋପା)
 ରଞ୍ଜିତା/ରଞ୍ଜିତା - grōpa (ଗ୍ରୋପା)
 ରାଜିବା (ମାଟି, ଧୂଳି) - raja (ରାଜା)
 ରାଜ/ରାଜି - nāḍaṅgi (ନାଡ଼ାଙ୍ଗି)
 ରାଜବା - vāja/vēva (ବାଜା/ବେବା)
 ରାଜୁ (ବିରାଜ) - tūki (ତୁକି)
 ରାଜୁ ଦେବା - tūki gīva (ତୁକି ଗିବା)
 ରାସି - rāsi (ରାସି)
 ରାସି - paheri (ପାହେରି)
 ରାସି ଖୋଲିବା } - dāpa (ଦାପା)
 ରାସି ଯତା/ପରାସିବା କରିବା
 ରୁଆ - kāṇḍa (କାଣ୍ଡା)
 ରୁମ - kaḍiṅga (କାଡ଼ିଙ୍ଗା)
 (ଲେନ) - būru/būrka (ବୁରୁ/ବୁର୍କା)
 ଗୋଷ୍ଠୀ ଯେତେ - gosa/goha/priū (ଗୋ/ଗୋହା/ପ୍ରିୟ)
 ଗୋଷ୍ଠୀ - nōmer gōri/nōmeri gōri (ନୋମେର ଗୋ/ନୋମେରି ଗୋ)

ଲ

ଲାଲ ଲାଲ ଗୁରୁବା/ପିବା ଲେନ - ḍūkuli (ଡୁକୁଲି)
 ଲାଲ (ନିଆଁ) } - nōsu (ନୋସୁ)
 ଲାଲ ଦେବା
 ଲାଲ୍ୟ କେବା } - māṇḍa/gorpa (ମାଣ୍ଡା/ଗର୍ପା)
 ଲାଲ୍ୟ ରହିବା
 ଲାଲ୍ୟହୁଡ଼ା ହେବା - ōṛa (ଓରା)
 ଲାଗିବା (ଦେଲ) - mīva (ମିବା)
 ଲାଜି - pirtikau (ପିରିତିକାଉ)
 ଲାଜିଲ - nāngeli (ନାଙ୍ଗେଲି)
 ଲାଜିଲକଣ୍ଠ - kōṭi (କୋଟି)
 ଲାଜିଲକଣ୍ଠ - sipa (ସିପା)
 ଲାଜିଲକଣ୍ଠା - kaḍa (କାଡ଼ା)
 ଲାଜିଲକଣ୍ଠା ଦେଖିବା ଦାଜିବା (କଣ୍ଠା ବା କଳା) - ḍagari (ଡାଗାରୀ)
 ଲାଜିଲ - nāṅgali (ନାଙ୍ଗାଲି)
 ଲାଜିଲ କରିବା/ଲାଜିବା (କଳତ, ପୋଡ଼ିଆ, ଲୁଗା) - prohpa (ପ୍ରହପା)
 ଲାଜି - māla (ମାଲା)
 ଲାଜି - drū/lamba (ଡ୍ରୁ/ଲାମ୍ବା)
 ଲାଜିଦେବା/ଲାଜିବା - drū inba (ଡ୍ରୁ ଇନ୍ବା)
 ଲାଜିଦେବା - drū ispa/srāpa (ଡ୍ରୁ ଇସ୍ପା/ସ୍ରାପା)
 ଲାଜି - tlokori (ତଲକୋରି)
 ଲାଜି - ḍōṇḍi (ଡୋଣ୍ଡି)
 ଲାଜି (ପିବା ଲାଜି, ମାଟି ଯେତେ ଲାଜିରେ ବାଜିବା କଳତ ନିଆଁ) - ḍōki (ଡୋକି)
 ଲାଜିବା/ଲାଜିବାର ରହୁବା - jūpa/jūmba/poja (ଜୁପା/ଜୁମ୍ବା/ପୋଜା)
 ଲାଜିବା - bēra giva (ବେରା ଗିବା)
 ଲାଜି - laja (ଲାଜା)
 ଲାଜିକଣ୍ଠା ଲାଜି - laja sōla (ଲାଜା ସୋଲା)
 ଲାଜି - drēn.lu/drēlu/drē'oṇji (ଡ୍ରେନ୍.ଲୁ/ଡ୍ରେଲୁ/ଡ୍ରେ'ଓନ୍‌ଜି)

ମେଢ଼ା - mēṭa (<o) (ମେଢ଼ା)
 ମେଢ଼ା - mēṇḍi/mēṇḍi ṭḍa (ମେଢ଼ା/ମେଢ଼ା ଘର)
 ମେଢ଼ା - lāka sūka (ଲକା ଲକା)
 ମେଢ଼ା ଖୁଣ୍ଟି/ଗାଡ଼ - barṭi (ବାର୍ଟି)
 ମେଢ଼ା ବେଳା - lāka (ଲକା)
 ମେଢ଼ା ପଦ - kēḍu (କେଡ଼ୁ)
 ମେଢ଼ାବେଳା/ମେଢ଼ାପାତ୍ର - mudreñji/mureñji (ମୁଦ୍ରେ ଛି/ମୁଦ୍ରେ)
 ମେଢ଼ାବେଳା ଯେଉଁ ଲୋ - ṭuku/modengi/modenñji (ଟୁକୁ/ମୋଡ଼େଙ୍ଗି/ମୋଡ଼େନ୍‌ଜି)
 ମୋର/ମୋ - nāi (ନାୟ)
 ମୋଡ଼େ - nāngi/nānge (ନାଙ୍ଗି/ନାଙ୍ଗେ)
 ମୋଟା - ḍāḍaki/mānda/bōkola/bōkoli (ଡାଡାକି/ମାନ୍ଦା/ବୋକୋ/ବୋକୋଲି)
 ମୋଟା (ସୁଜା) - sūjanāñji/gaṇḍi gaṭāñji (ସୁଜାନାନ୍‌ଜି/ଗାନ୍‌ଡି ଗାଟାନ୍‌ଜି)
 ମୋଟା (ସୁ) ମୋଟା - sūjanari/gaṇḍi gaṭari (ସୁଜାନାରି/ଗାନ୍‌ଡି ଗାଟାରି)
 ମୋଟାହେବା - sūja (ସୁଜା)
 ମୋଟାବା (ସୁଜା, ସୁଜା) - suhpa/sluhpa (ସୁହ୍‌ପା/ସୁହ୍‌ପା)
 ମୋଟା ମୋଟା - kaṭru (କାଟ୍ରୁ)
 ମୋଟାମୋଟା କମୋ (ସୁଜା କମୋ ମୁଣ୍ଡ କାଟ୍ରୁ କୋ ଯାକ) - kaṭru giva (କାଟ୍ରୁ ଗିବା)
 ମାଲେଖିଆ ଲୁଗା - pīli nōmeri (ପିଲି ନମେରି)

ଘ

ଘେରୁ - ṭrāḍa/tlōma ḍōṇḍi/tlōmba ḍōṇḍi (ଟ୍ରାଡା/ଟ୍ଲୋମା ଡୋନ୍‌ଡି/ଟ୍ଲୋମ୍‌ବା ଡୋନ୍‌ଡି)
 ଘେରୁ - gāme/drehe (ଗାମେ/ଡ୍ରେହେ)
 ଘର/ଘରବା/ଘରାଣି - āteka (ଆଟେକା)
 ଘରୁଲେବା - lopka (ଲପ୍କା)
 ଘରୁ (ବାସ ଯାକବା) - kīreñji (କିରେନ୍‌ଜି)

ଘରୁ (ଘରୁ ଧରବା) - sinḍu (ସିନ୍‌ଡୁ)
 ଘରୁଗାରେ ଘଟପଟ ହେବା - torga (ଟୋର୍ଗା)
 ଘରୁ ବେଳା - jūpka (ଜୁପ୍କା)
 ଘର ବଢ଼ାବା - vēpka (ବେପ୍କା)
 ଘର ବଢ଼ବା - vēṅga (ବେଙ୍ଗା)
 ଘା - jajureṇi (ଜାଜୁରେନ୍‌)
 ଘାଆଳା - jōre mīḍaka (ଜୋରେ ମିଡାକା)
 ଘାଜନା (କଟୁ) - bikali (ବିକାଲି)
 ଘାଡ଼ୁ - praḍu (ପ୍ରାଡୁ)
 ଘିବା - salba (ସାଲ୍‌ବା)
 ଘୁଟିବା (ଘୁଲ) - pūṭpa/pūrpa (ପୁଟ୍‌ପା/ପୁର୍‌ପା)
 ଘୁଟିବା/ଘୁଟିବା କରବା - fāla prohpa (ଫାଲ ପ୍ରହ୍‌ପା)
 ଘୁଟିବା - lāvenju (ଲାବେନ୍‌ଜୁ)
 ଘୁଟିବା - lāa (ଲାଆ)
 ଘୁଟିବା - tūreñji (ତୁରେନ୍‌ଜି)
 ଘେରେ/ଘେରେହେଲେ - esēka/esēka āteka (ଏସେକା/ଏସେକା ଆଟେକା)
 ଘେମିତ - isingī (ଇସିଙ୍ଗି)
 ଘେମିତ ହେଲେ - isingī āteka (ଇସିଙ୍ଗି ଆଟେକା)
 ଘୋଡ଼ିବା - sluhpa/suhpa (ସ୍ଲହ୍‌ପା/ସୁହ୍‌ପା)
 ଘୋଡ଼ିବା - pūṭpa/pūrpa (ପୁଟ୍‌ପା/ପୁର୍‌ପା)
 ଘୋଡ଼ - pondri rīṇḍi (ପଣ୍ଡି ରିନ୍‌ଡି)
 ଘୋଡ଼ିବା/ଘୋଡ଼ିବା - jōre/jōreka (ଜୋରେ/ଜୋରେକା)
 ଘୋଡ଼ିବା - sluhpa/suhpa (ସ୍ଲହ୍‌ପା/ସୁହ୍‌ପା)
 ଘୋଡ଼ିବା (ସୁଜା) ଘାସ ବେଳା - siru ḍuḍa (ସିରୁ ଡୁଡା)

ର

ରାକ - raka (ରାକା)
 ରାକା - raka (ରାକା)
 ରାକା - iṭa (ଇଟା)
 ରାକା ବେଳା (ରାକା) - urpa (ଉର୍‌ପା)
 ରାକାସି - bona vīra (ବୋନା ବିରା)

ଜଳା (କଡ଼) - jahala/jahla (କାହାଳ/କାହୁଳ)
 ଜଳା (ଘାଳ) - misu/ambesa (ମିସୁ/ଅମ୍ବେସା)
 ଶୟ - kuḍinga (କୁଡ଼ିଙ୍ଗା)
 ଶୟ ଅମଳ କରକା (ଗୋଡ଼ରେ କନ୍ୟା ଗାଈରେ ଚଳ) - vihpā (ବିହ୍ପା)
 ଶୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦିବା (ଧାନ, ମାଙ୍କିଆ ପତ୍ର, ଗାଈରେ) - rūsā (ରୁସା)
 ଶାଢ଼/ଶାଢ଼ା ପ୍ରଶାଢ଼ା - ḍela/ḍēga (ଡେଲ/ଡେଗା)
 ଶାଗୁଆ - jibēṇḍi/jiba (ଜିବେଣ୍ଡି/ଜିବା)
 ଶାନ୍ତ (ଫେଲ) - lotu/niari/ni'ari (ଲଟୁ/ନିଆରି/ନିଆରି)
 ଶାନ୍ତ (ଫେଲ) ଡେବା - lotu inba (ଲଟୁ ଇନ୍ବା)
 ଶାପ (ଅଭିଶାପ) - argi (ଅର୍ଗି)
 ଶାପଦେବା } - argi giva (ଅର୍ଗି ଗିବା)
 ଶାପପ୍ରଦ, କରକା }
 ଶାପପ୍ରଦ ଡେବା - argi āva (ଅର୍ଗି ଆବା)
 ଶାମୁକା - gola/goli/ḍāki (ଗଲ/ଗଲି/ଡାକି)
 ଶାଳ ଗଛ - jargi (ଜାର୍ଗି)
 ଶାଳୀ - nāñja (ନାନ୍ଜା)
 ଶାଶୁ - aja bōra (ଆଜା ବରା)
 ଶାସନ କରକା - jōṅga/pōṅo giva (ଜଙ୍ଗା/ପଞ୍ଜିଗିବା)
 ଶିଉଳି - jiba/jibēṇḍi/tlūmbu/buru (ଜିବା/ଜିବେଣ୍ଡି/ଭୁମ୍ବୁ/ବୁରୁ)
 ଶିଉଳି ଧରକା - buru sūpa (ବୁରୁ ସୁପା)
 ଶିଳା - bruṅgi (ବ୍ରୁଙ୍ଗି)
 ଶିଳାର କରକା (ଜଳେ ଲେକ) - plāmu (ପ୍ଲାମୁ)
 ଶିଳାର କରକା (ଗଲଗଲ ହୋଇ) - plāmba (ପ୍ଲାମ୍ବା)
 ଶିଳାବ - plāmba gaṭañju (ପ୍ଲାମ୍ବା ଗାଟଜୁ)
 ଶିଳାଘାତ - grāpa (ଗ୍ରାପା)
 ଶିଖିବା - grāmba (ଗ୍ରାମ୍ବା)
 ଶିଳ୍ପକ - sikala (ସିକାଲା)
 ଶିଳ୍ପ - kōju (କୋଜୁ)
 ଶିଳ୍ପ (ହାତରେ କୁଣ୍ଡା ଗୋଲିଆ) - gōṇi/gōri (ଗଣି/ଗରି)
 ଶିଳାଗି - mūsi/mūsinga (ମୁସି/ମୁସିଙ୍ଗା)
 ଶିଖିଲ - kṛohna (କ୍ରୋହ୍ନା)
 ଶିଖିଲ ଡେବା - kṛoh inba (କ୍ରୋହ ଇନ୍ବା)

ଶିମ୍ବ - sai (ସାଇ)
 ଶିର (କାଡ଼ି) } - ḍrāmbu/ḍrāmu (ଡ୍ରାମ୍ବୁ/ଡ୍ରାମୁ)
 ଶିରପ୍ରସିର }
 ଶିରିତ } - liheri/siheri (ଲିହେରି/ସିହେରି)
 ଶିରିତ ବନ୍ଧୁ }
 ଶୀଘ୍ର - ute/ḍaṇḍe/vira/sāḍa/sāra/viska (ଉଟେ/ଡାଣ୍ଡେ/ବିରା/ସାଡ଼ା/ସାରା/ବିସ୍କା)
 ଶୀତ - peni (ପେନି)
 ଶୀତଲ - peni ḍeli (ପେନି ଡେଲି)
 ଶୀର୍ଷଭାଗ - suli (ସୁଲି)
 ଶୁଆ - kira/ṭoi (କିରା/ଟୋ)
 ଶୁଆଘାତ (ଡେବା) - lāpka (ଲାପ୍କା)
 ଶୁଆଘାତ (ମା, ଶିଳା) - kōra (କୋରା)
 ଶୁଆଘାତ - kari ispa/vasa giva (କାରି ଇସ୍ପା/ବାସା ଗିବା)
 ଶୁଆଘାତ - kari inba/vasa (କାରି ଇନ୍ବା/ବାସା)
 ଶୁଆଘାତ - kaṛsa (କାଡ଼ିସା)
 ଶୁଆଘାତ (ମା) - māra (ମାରା)
 ଶୁଆଘାତ - mūñja (ମୁନ୍ଜା)
 ଶୁଆଘାତ - venba (ବେନ୍ବା)
 ଶୁଆ (ବିଷ, ବିଷୁ) - ṭōra (ଟୋରା)
 ଶୁଆ (ହାତରେ) - kaju/āti kaju (କାଜୁ/ଆତି କାଜୁ)
 ଶୁଆ - krumu (କ୍ରୁମୁ)
 ଶୁଆଘାତ - krumu inba (କ୍ରୁମୁ ଇନ୍ବା)
 ଶୁଆ - suli (ସୁଲି)
 ଶେର (ବିଷା) - pāsānari (ପାସାନାରି)
 ଶେର - mūla be'etī (ମୁଲା ବେ'ଇତି)
 ଶେର କରକା (କାମ) - nepa/viha giva/mūpka (ନେପା/ବିହା ଗିବା/ମୁପ୍କା)
 ଶେରକରକା (କାମ) - nemba/viha (ନେମ୍ବା/ବିହା)
 ଶୋଇବା (ଡେବା) - ḍōpa (ଡୋପା)
 ଶୋଇବା (ଡେବା) - lānga (ଲାଙ୍ଗା)
 ଶୋଇବା (ଡେବା) - suñja (ସୁନ୍ଜା)
 ଶୋଇବା (ପେଟେ, ମୁଣ୍ଡମାଡ଼) - malga (ମାଲ୍ଗା)

କଳ - depo/depoka, depoli/depolaka (ଦେପ/ଦେପକ/ଦେପଲି/ଦେପଲକା)
 କଳନପାଳନ କରଣ - lopka (ଲପକା)
 କଳ (କାଳ) - pāṭa (ପାଟା)
 କଳ୍ପ - pūreñji (ପୁରେଞ୍ଜି)
 କଣ (କଣ୍ଠି ଚିମ୍ବ) - sīru (ସିରୁ)
 କଣିକା (ଗୋରୁ, ମାଝି) - gruhka (ଗୁହକା)
 କର - trāṭa (ଟ୍ରାଟା)
 କରକୋ - tāja (ତାଜା)
 କରକଦେବା - mrapka (ମରାପକା)
 କରକା (କରକଦେ) - dīnga (ଡିଙ୍ଗା)
 କରକ - dikuni/dikuri (ଡିକୁନି/ଡିକୁରି)
 କରକା (କର କରୁ ତାଳ ପ୍ରଭୃତି) - vrēja (ବ୍ରେଜା)
 କରା - sinṭa/sinṭa bōra
 କରା କାକୋ (କରା କରକ) - jōga (ଜୋଗା)
 କରା ଗୁଡେଇ କେର (ପିତରା) - porpa (ପରପା)
 କରା ବୁଣିକା - osa/ōsa (ଓସା/ଓସା)
 କରା ମରମର କରକା (ତାଳ ପଦାଢ଼କା) - oska oski giva/
 danda ibga (ଦାନ୍ଦା ଇବ୍ଗା ଗିବା/ଦାନ୍ଦା ଇବ୍ଗା)
 କରକୋ - āpa/āṭpa (ଆପା/ଆଟପା)
 କରକୋ - mārga/rūda (ମାର୍ଗା/ରୁଦା)
 କରକୋ କେରକା - porpa (ପରପା)
 କର - sāru (ସାରୁ)
 କର - kaṇḍru/kaṇḍruka (କାଣ୍ଡ୍ରୁ/କାଣ୍ଡ୍ରୁକା)
 କରା - loha (ଲହା)
 କରା (କରା କୋଇଲି) - gōṇi/gōri (ଗୋଣି/ଗୋରି)
 କରକୋ - trōpka (ଟ୍ରୋପା)
 କରକୋ - trōṅga (ଟ୍ରୋଙ୍ଗା)
 କରକୋ - vrīsa (ବ୍ରିସା)
 କରକୋ - jipori (ଜିପୋରି)
 କରକୋ (ମାଝି) - kahpa/gruhka (କାହପା/ଗୁହକା)
 କର - lōku (ଲୋକୁ)
 କରକୋ - dāla (ଦାଲ)
 କର କରକୋ କରକା - dūspa/duspa (ଦୁସ୍ପା/ଦୁସ୍ପା)

କରକୋ କରକା - dūñja (ଦୁଞ୍ଜା)
 କରକୋ (ଦୁଞ୍ଜା) - dōḍga (ଡୋଢ୍ଗା)
 କର - lōba (ଲୋବା)
 କର କୋଇଲି - lōba tōspa (ଲୋବା ଡୋସା)
 କର (ଦୁଞ୍ଜା) - lōba gaṭañju (ଲୋବା ଗାଟାଞ୍ଜୁ)
 କର (ଦୁଞ୍ଜା) - lōba gaṭari (ଲୋବା ଗାଟାରି)
 କର - kaḍiṅga (କାଡିଙ୍ଗା)

ଗ

ଗା - gāñja (ଗାଞ୍ଜା)
 ଗା - dāṭa (ଡାଟା)
 ଗା - dāṭa gaṭañju (ଡାଟା ଗାଟାଞ୍ଜୁ)
 ଗା - dāṭa gaṭari (ଡାଟା ଗାଟାରି)
 ଗା - sadu (ସାଡୁ)
 ଗା - bādi/prōseñju (ବାଡି/ପ୍ରୋସେଞ୍ଜୁ)
 ଗା (ଗୁଡ଼ା) - kāseñju/gōru gaṭañju (କାସେଞ୍ଜୁ/ଗୋରୁ ଗାଟାଞ୍ଜୁ)
 ଗା (ଗୁଡ଼ା) - kāseñju/gōru gaṭari (କାସେଞ୍ଜୁ/ଗୋରୁ ଗାଟାରି)
 ଗା - kāse/dāṅgi/bagari (କାସେ/ଡାଙ୍ଗି/ବାଗାରି)
 ଗା - sarra (ସାରା)
 ଗା କରକା - sarra aḥpa/oḍa sarra giva (ସାରା ଅହପା/ଓଡା ସାରା ଗିବା)
 ଗା ଗାଡିକା } - grīpa
 ଗା ଗାଡିକା }
 ଗା - sada/kanari/kanari bogari (ସାଦା/କାନାରି/କାନାରି ବୋଗାରି)
 ଗା କରକା - raspa (ରାସ୍ପା)
 ଗା କରକା - kanari āva (କାନାରି ଆବା)
 ଗା - gūri (ଗୁରି)
 ଗା ମାଡିକା - vīva (ବିବା)
 ଗା - gaṇḍi (ଗାଣ୍ଡି)
 ଗା - sepa (ସେପା)

ସମାନ - sore²e (ସରୋ²ଏ)
 ସମାନ କରବା - sore²e giva (ସରୋ²ଏ ଗିବା)
 ସମୁଦ୍ର ଭବରେ - grumna (ଗ୍ରୁମ୍ନା)
 ସମସ୍ତି ବାଣ୍ଟିବା (ଭାଗ କରବା) - pahpa (ପାହ୍ପା)
 ସମର - mājū (ମାଜୁ)
 ସମ୍ପାଦ - sodi (ସୋଡି)
 ସମ୍ଭବତଃ - anabuna/anabunaski (ଅନାବୁନା/ଅନାବୁନାସ୍କି)
 ସମ୍ମାନ ଦେବା (ସମ୍ମାନ ପଦର୍ଶନ କରବା) - dohpa (ଦୋହ୍ପା)
 ସର (ଦୁଧ, ପେଜ) - tlumbu (ତଲୁମ୍ବୁ)
 ସରଳ - niari/ni²ari (ନିଆରି/ନି²ଆରି)
 ସରବା - nemba (ନେମ୍ବା)
 ସରେଇବା - nepa (ନେପା)
 ସେବା - rohna (ରୋହ୍ନା)
 ସରଣ - sarna (ସାର୍ନା) ('ସିଆ' ଦେବ)
 ସହଜ - utkul buri (ଉତ୍କୁଲ୍ ବୁରି)
 ସହଜ ହେବା (ଖାଇବା, ଶୁଷ୍କକାମ ଲଭାଦି) - saṭa (ସାଟା)
 ସାଇତବା - iṭa/iṭa rohpa (ଇଟା/ଇଟା ରୋହ୍ପା)
 ସାକ୍ଷାତ୍ କରବା - punḍa (ପୁଣ୍ଡା)
 ସାକ୍ଷୀ - pūtpa/pūrpa (ପୁଟ୍ପା/ପୁର୍ପା)
 ସାକ୍ଷୀ (ପୁ) - pūtpagaṭañju (ପୁଟ୍ପା ଗାଟାଙ୍ଗୁ)
 ସାକ୍ଷୀ (ସ୍ତ୍ରୀ) - pūtpagaṭari (ପୁଟ୍ପା ଗାଟାର)
 ସାକ୍ଷୀଦେବା/ହେବା - pūtpa/pūrpa (ପୁଟ୍ପା/ପୁର୍ପା)
 ସାଇହବା - rīpi rīpa (ରିପି ରିପା)
 ସାଧାରଣତଃ - deha bāga (ଦେହା ବାଗା)
 ସାନ - kogi/kogeri (କୋଗି/କୋଗେରି)
 ସାପ - srāsu (ସ୍ରାସୁ)
 ସାପକାତ - plōkosi (ପ୍ଲୋକୋସି)
 ସାପକାତ ଶୁଦ୍ଧିବା - plōva (ପ୍ଲୋଭା)
 ସାପର ଫରା - dati (ଡାଡି)
 ସାପ (ମାଟିବରୁଣି ଗ୍ରାହଣୀ) - urponḍi (ଉର୍ପଣ୍ଡି)
 ସାପ (ନାଚ) - pusidali/dati (ପୁସିଡାଲି/ଡାଡି)
 ସାପ (ତାମର) - damra (ଡାମ୍ରା)

ସାପ (ସିଲ୍‌ସିଆ) - pāḍang srāsu/ pāḍang gumeri
 (ପାଡାଙ୍ଗ୍ ସ୍ରାସୁ/ପାଡାଙ୍ଗ୍ ଗୁମେରି)
 ସାପ (ରୋ) - iram vāṅgeri/iram vāṅgeri (ଇରାମ୍ ବାଙ୍ଗେରି/ଇରାମ୍ ବାଙ୍ଗେରି)
 ସାବଜ - ōsani (ଓସାନି)
 ସାବଜ ଝିଅ - ōsan maro (ଓସାନ୍ ମାରୋ)
 ସାବଜ ପୁଅ - ōsan mri²eñju (ଓସାନ୍ ମ୍ରି²ଏଙ୍ଗୁ)
 ସାବଜ ବାପା - ōsan āba/tañji (ଓସାନ୍ ଆବା/ତାଙ୍ଗି)
 ସାବଜ ମା - ōsan aja/ṭadi (ଓସାନ୍ ଆଜା/ଟାଡି)
 ସାମ୍ବନ୍ଧ - nōki (ନୋକି)
 ସାହାଯ୍ୟ କରବା - aḍa/pohi giva (ଆଡା/ପୋହି ଗିବା)
 ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା - pohi āva (ପୋହି ଆବା)
 ସାଙ୍ଗବା - osa/ōsa (ଓସା/ଓସା)
 ସାଙ୍ଗୀ - mūsi/mūsinga (ମୁସି/ମୁସିଙ୍ଗା)
 ସିଟବା (ପାଣି) - lāñja/sirsi giva (ଲାଙ୍ଗା/ସିର୍ସି ଗିବା)
 ସିଆ - same²e/same/slūrna (ସାମେ²ଏ/ସାମେ/ସ୍ଲୁର୍ନା)
 ସିପାହ - paikenñju (ପାକେନେଙ୍ଗୁ)
 ସିଲାଇ କରବା - osa/ōsa (ଓସା/ଓସା)
 ଶୀତାଫଳ - gupi tōga (ଗୁପି ତୋଗା)
 ସୁଆଁ (ଆନ) - kueri (କୁଏରି)
 ସୁବ - reha/tāra/suari (ରେହା/ତାରା/ସୁଆରି)
 ସୁଆଁ ଦେଇବା - reha giva (ରେହା ଗିବା)
 ସୁଆଁଦେବା - reha āva/suari āva (ରେହା ଆବା/ସୁଆରି ଆବା)
 ସୁଗନ୍ଧ - gob/gobu (ଗବ୍/ଗବୁ)
 ସୁଗନ୍ଧ ହେବା - gob gob inba (ଗବ୍ ଗବ୍ ଇନ୍ବା)
 ସୁନା - suna (<o) (ସୁନା)
 ସୁସିବା (ସୁ) - tehpa (ତେହ୍ପା)
 ସୁଅ - gaṭi (ଗାଟି)
 ସୁନାମ - pōṇo (ପୋନୋ)
 ସୁନ୍ଦର - sāñjanari (ସାଙ୍ଗାନାରି)
 ସୁନ୍ଦର ଦକ୍ଷିଣ (ଦେବା) - sāñja (ସାଙ୍ଗା)
 ସୁମରବା - ḍlu giva (ଝଲୁ ଗିବା)
 ସୁସୌଦ - pabi (ପାବି)

ଗୋଇବା ଘର - gudi (ଗୁଡ଼ି)
 ଗୋଷ - ěski (ଏସ୍କି)
 ଗୋଷ କରିବା, ଗୋଷରେ ମଇବା - ěski sāva (ଏସ୍କି ସାବା)
 ଗୋଷିବା - jūpa/jūmba (ଜୁପା/ଜୁମ୍ବା)
 ଶୁଣାନ - tūreñji (ତୁରେଞ୍ଜି)
 ଶୁଣୁର - āba pota dēñju (ଆବା ପୋତାଡେଞ୍ଜୁ)

ଖ

ଖଡ଼ପଲ୍ଲ - kuturupu (କୁତୁରୁପୁ)
 ଖଡ଼ପଲ୍ଲ କରିବା - kuturupu giva (କୁତୁରୁପୁ ଗିବା)
 ଖବ୍ - sonḍo/sonḍi/sonḍo kōḍi (ସନ୍‌ଡୋ/ସନ୍‌ଡି/ସନ୍‌ଡୋ କୌଡି)

ଘ

ଘଟକ (ଘଟକ, ଘାଁପ୍ର ଦେବ) - ute/dāṇḍe/sāra (ଉଟେ/ଚାଣେ/ସାଡା ଇନ୍‌ସାଦ)
 ଘକୁଚିତ/ଘକୁଚିତ ରୋଗୀ (ପେଟ ଓ କପାଳର) - ḍōra (ଡ଼ୋର)
 ଘଂଜମଣ କରିବା - grāsa (ଗ୍ରାସା)
 ଘଂଜାମକ ଭୋଗ - ruja (ରୁଜା)
 ଘଂଗୁଛ କରିବା - pebga (ପେବ୍‌ଗା)
 ଘଂଘର୍ଷ - kāla/kāla prohpa (କାଳ/କାଳ ପ୍ରହ୍‌ପା)
 ଘଂପୁଣ୍ଡି ଗବରେ - godna/pukna (ଗଦ୍‌ନା/ପୁକ୍‌ନା)
 ଘଂପୁଣ୍ଡି କରିବା - puku ispa (ପୁକୁ ଇସ୍‌ପା)
 ଘଂପୁଣ୍ଡି ହେବା - puku inba (ପୁକୁ ଇନ୍‌ବା)
 ଘଂସ୍ମିନ୍‌ ହେବା - gebga (ଗେବ୍‌ଗା)
 ଘକାଳ - ḍa'isi/nāḍisi (ଡା'ଇସି/ନାଡ଼ିସି)
 ଘକାଳ ହେବା - pāri inba/vēga (ପାରି ଇନ୍‌ବା/ବେଗା)
 ଘଂକଣ୍ଡି - jūpi/kāṇi (ଜୁପି/କାଣି)
 ଘଂକଣ୍ଡି ରୁଆ - kāṇi paheri (କାଣି ପାହେରି)
 ଘକୁଚିତ କରିବା - ḍūpa/kōpka (ଡୁପା/କୌପ୍କା)
 ଘକୁଚିତ ହେବା - ḍumba/kōga (ଡୁମ୍ବା/କୌଗା)

ଘଙ୍ଗାତ - gāri (ଗାଡ଼ି)
 ଘଙ୍ଗାତର ସ୍ତର - gīra (ଗୀରା)
 ଘଙ୍ଗାତ ରୁଡ଼ିବା - iṭa/iṭa rohpa, rohpa/rōspa (ଇଟା/ରୁଡ଼ିବା, ରହ୍‌ପା/ରୌସ୍‌ପା)
 ଘଙ୍ଗାପଲ୍ଲ - rīpi rīpa (ରିପି ରିପା)
 ଘଙ୍ଗାବା/ଘଙ୍ଗାସ୍ କରିବା - ūspa (ଉସ୍‌ପା)
 ଘଙ୍ଗେଲ (ନଡ଼ିଘର) - ḍaki (ଡାକି)
 ଘଙ୍ଗ - uje'uje'e (ଉଜେ'ଉଜେ'ଏ)
 ଘଙ୍ଗୁସନ୍ତା - ātari/sindali (ଆତାଡ଼ି/ସିନ୍‌ଡାଲି)
 ଘଙ୍ଗୁସ୍ ହେବା (ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ) - pañja (ପାଞ୍ଜା)
 ଘଙ୍ଗୋସ - tāra (ତାଡା)
 ଘଙ୍ଗେହ କରିବା - uḍa (ଉଡା)
 ଘଙ୍ଗା - viluri/viluranga (ବିଲୁରି/ବିଲୁରାଙ୍ଗା)
 biluri/biluranga (ବିଲୁରି/ବିଲୁରାଙ୍ଗା)
 kṛāding kara (କ୍ରାଡ଼ିଙ୍ଗ କାରା)
 ଘପନ - kṛiñja (କ୍ରୀଞ୍ଜା)
 ଘପନେଇବା - kṛispa (କ୍ରୀସ୍‌ପା)
 ଘପନ ଦେଖିବା - kṛiñja (କ୍ରୀଞ୍ଜା)
 ଘପାହ - āṭa (ଆଟା)
 ଘପା - lōṅgi (ଲଙ୍ଗି)
 ଘପା କରିବା (ଗୁଣ୍ଡ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ) - erga (ଏର୍ଗା)
 ଘପା କରିବା (ଗୁଣ୍ଡ ପାଇଁ ଜମି) - ḍupka (ଡୁପ୍କା)
 ଘପା କରିବା (ମଇଳା) - sēpa/sēpka (ସେପା/ସେପ୍କା)
 ଘପା କରିବା (ମୁଣ୍ଡ) - musa (ମୁସା)
 ଘପା କରିବା (କିରା) - nobga (ନୋବ୍‌ଗା)
 ଘରୁବେଲେ - rohna (ରହ୍‌ନା)
 ଘର - puṭa (ପୁଟା)
 ଘମତଳ କରିବା - rōspa (ରୌସ୍‌ପା)
 ଘମତଳ ହେବା - rōñja (ରୌଞ୍ଜା)
 ଘମସ୍ - ḍeli/ḍili/vēla (ଡେଲି/ଡିଲି/ବେଲା)
 ଘମର୍ଷ ହେବା - mūpa (ମୁପା)
 ଘମସ୍/ଘମସ୍ - gule'e (ଗୁଲେ'ଏ)
 ଘମାଧାନ କରିବା (କଳ) - kurpa (କୁର୍ପା)

ଜୁଲୁକା କରା - jūpka (କୃପ୍‌କା)
 ହଂସ - pana koju - (ପାନା କର)
 ହଂସ - dāngi (ଦାଙ୍ଗି)
 ହଳେକା - mrāpka (ମ୍ରାପ୍‌କା)
 ହଳା - mrānga (ମ୍ରାଙ୍ଗା)
 ହଳାହେବା - mrunga/mrūnga (ମ୍ରୁଙ୍ଗା/ମ୍ରୁଙ୍ଗା)
 ହଳା - ihpa/dīpka/vēpa (ଇହ୍‌ପା/ଡିପ୍‌କା/ଭେପା)
 ହଳା କରା - vṛaka vēpa (ବେପା/ବ୍ରାକା ବେପା)
 ହଳାକାର (ହାଣିକା କେନ୍ଦ୍ର) - mrūpkora (ମ୍ରୁପ୍‌କୋର)
 ହଳି - sitali/si'ali/sīali (ସିତାଲି/ସିଆଲି/ସିଆଲି)
 ହଳ - sēru/jongari (ସେରୁ/ଜଙ୍ଗାରି)
 ହଳ କରା - sēru rūva (ସେରୁ ରୁବା)
 ହଳ ଯୋଗା - pūtpa/pūrpa (ପୁଟ୍‌ପା/ପୁର୍‌ପା)
 ହଳା - sīnga (ସିଙ୍ଗା)
 ହଳା ଗୋ/ହଳାହା - srīnga (ସ୍ରିଙ୍ଗା)
 ହଳା କଥା (ହେବା) - dahi (ଦାହି)
 ହଳା କାଠ (ହଳା ହଳାହା) - kāsī (କାସି)
 ହଳ(ଲେ)କା - kṛepka/tlāpka (କ୍ରେପ୍‌କା/ତ୍ଲାପ୍‌କା)
 ହଳ(ଲ)କା (ବାତ) - vaṭpa/varpa (ବଟ୍‌ପା/ବର୍‌ପା)
 ହଳା - kṛēnga/tlānga (କ୍ରେଙ୍ଗା/ତ୍ଲାଙ୍ଗା)
 ହଳେକା - kērga (କେଙ୍ଗା)
 ହଳ ଗମାତ ହେବା - kapka (କାପ୍‌କା)
 ହଳା - kapka (କାପ୍‌କା)
 ହଳେକା - kapka giva (କାପ୍‌କା ଗିବା)
 ହଳାହା କରା (କହା) - kohpa (କହ୍‌ପା)
 ହାକା - kau rūja (କାଉ ରୁଜା)
 ହାକା ମାଗା - kau rūsa (କାଉ ରୁସା)
 laha dēspa (ଲହା ଦେସ୍‌ପା)
 ହାଟ - āṭa (ଆଟା)
 ହାତ - prēnu/prēnu kūtu (ପ୍ରେନ୍‌କୁ/ପ୍ରେନ୍‌କୁ କୁଟୁ)
 ହାତପୁଟି (କହା) - biheni (ବିହେନି)
 ହାତା - lata/mrupka/mrūpka (କାତା/ମ୍ରୁପ୍‌କା/ମ୍ରୁପ୍‌କା)
 ହାତା (କି-କି କର) - raspa (ରାସ୍‌ପା)
 ହାତା କେନ୍ଦ୍ର - mrūpkora (ମ୍ରୁପ୍‌କୋର)

ହାଣି (କର) - kiska (କିସ୍କା)
 ହାଣି (କର ମାଟି) - maṭa (ମାଟା)
 ହାଣି (ଗେଟ, ମାଟି) - kuṇḍi/ṭeki (କୁଣ୍ଡି/ଟେକି)
 ହାଣି(ମର ରାଜ) - joba (ଜବା)
 ହାଣି କରା - māspa/mrātpa (ମାସ୍‌ପା/ମ୍ରାଟ୍‌ପା)
 ହାତ - kaju/kagu (କାଜୁ/କାଗୁ)
 ହାତ ବାହା - kohpa (କହ୍‌ପା)
 ହାତ କାହା (କେନ୍ଦ୍ର ମାଟି) - gūpka (ଗୁପ୍‌କା)
 ହାତ ବାହା କରା - ēnba (ଏନ୍‌ବା)
 ହାତ ବାହା କରା ସେବା ଧାରା - kohponḍi (କହ୍‌ପଣ୍ଡି)
 ହାତ - ati (ଆତି)
 ହାତ ଶୁଦ୍ଧ - kagu/kaju/ati kagu (କାଗୁ/କାଜୁ/ଆତି କାଗୁ)
 ହାତ - pōte/pōteka (ପୋଟେ/ପୋଟେକା)
 ହାତା ହେବା - vaha (ବାହା)
 ହାଲୁକା - te'ori/piongi/pi'ongi/pihongi/utkulburi
 viri (ତେ'ଓରି/ପିଂଗି/ପି'ଂଗି/ପିହଂଗି/ଉତ୍କୁଲ୍‌ବୁରି/ବିରି)
 ହାଲୁକା ହେବା - pongi inba (ପିଂଗି ଇନ୍‌ବା)
 ହାତ - keta pīra/pīra dēpa (କେଟା ପିରା/ପିରା ଦେପା)
 ହୁକା - pusi (ପୁସି)
 ହୁକା ହେବା - pusi līpu (ପୁସି ଲିପୁ)
 ହୁକା - rōnda (ରୌନ୍ଦା)
 ହୁକା ହେବା - vripka (ବ୍ରିପ୍‌କା)
 ହୁକା ହେବା - vringa (ବ୍ରିଙ୍ଗା)
 ହେବା } - budo krāḍi (ବୁଡ଼ କ୍ରାଡ଼ି)
 ହେବା } - godo krāḍi (ଗୋଡ଼ କ୍ରାଡ଼ି)
 ହେବା } - dēkia krāḍi (ଦେକିଆ କ୍ରାଡ଼ି)
 ହେବା - āva (ଆବା)
 ହେବା - āteka (ଆଟେକା)
 ହେବା ହେବା - isingi āteka (ଇସିଙ୍ଗି ଆଟେକା)
 ହେବା ମଧ୍ୟ - āteka ve'e (ଆଟେକା ବେ'ଏ)
 ହୁକା - aṇḍesi (ଆଣ୍ଡେସି)
 ହୁକା - boka (ବୋକା)
 ହୁକା (ବୁକା, ବୁକା) - bōkola (ବୋକୋ)
 ହୁକା (ବୁକା, ବୁକା) - bōkoli (ବୋକୋ)

ପୁରୋଗ ଦେବ - pabī sīva (ପାବି ସିବା)
 ପୁରୁଷଦଳ - trōja (ତ୍ରୋଜା)
 ପୁରୁଷଦଳ ଦେବୀ - trōja (ତ୍ରୋଜା)
 ପୁରୀ ଦେବ (ମିଳି କନ୍ଦୁର ୨୫ ଦଳ ପରେ) - dīga (ଡିଗା)
 ପୁର - sīra/sīna (ସିରା/ସିନା)
 ପୁରୀ - nūdu/nūlu (ନୁଡୁ/ନୁଲୁ)
 ପୁରୀ କାଟିବ - tēpa (ଟେପା)
 ପୁରୀପୁରୀ ଚାକିରି - kirperi (କିରପେରି)
 ପୁରୀ - vēla (ବେଲ)
 ପୁରୀପୁରୀ - vēla kādū (ବେଲ କାଡୁ)
 ପୁରୀ ପୁରୀ - vēla srohpā (ବେଲ ସ୍ରୋହପା)
 ପୁରୀ ପୁରୀ ଦେବୀ - vēla srohpā (ବେଲ ସ୍ରୋହପା)
 ପୁରୀ ଅସ୍ତ୍ର ଦେବୀ - vēla kṛūva (ବେଲ କ୍ରୁଭା)
 ପୁରୀପୁରୀ - pana kapte (ପାନା କାପ୍ଟେ) lit. the
 frog swallowed the sun (ବେଟା ପୁରୀକୁ ଗିଳିଦେଲା)
 ପୁରୀ କରବା - gāri giva (ଗାରି ଗିବା)
 ପେ (ପୁରୁଷ) - eanīju (ଆନିଜୁ)
 ପେ (ସ୍ତ୍ରୀ) - ēri (ଏରି)
 ପେଲ - t (ଡ)
 ପେଲ ପୁରୁଷ (ଦୂରରେ ଥିବା) - eanīju (ଆନିଜୁ)
 ପେଲ ସ୍ତ୍ରୀ/କନ୍ଦୁର (ଦୂରରେ ଥିବା) - ēri/ēri (ଏରି/ଏରି)
 ପେଲପର - tse (ଟ୍ସେ)
 ପେଲ ବାଟରେ/ରାସ୍ତାରେ - ene/ene'e (ଏନେ/ଏନେ'ଏ)
 ପେଲବା - grehpa (ଗ୍ରେହପା)
 ପେଲଦେବୀ - kāga (କାଗା)
 ପେଲୁଡି (କନ୍ଦୁର/ପୁଲେର) - āvi/ēvi/āvi (ଆବି/ଏବି/ଆବି)
 ପେଲରେ - omba/ōmba (ଆମ୍ବା/ଆମ୍ବା)
 ପେଲରେ/ରାତି (ଦୂରରେ) - ambā (ଆମ୍ବା)
 ପେଲ (ପେଲ) - tēoli (ଟେଲି)
 ପେଲପାରି - tēki/ērapiki (ଟେକି/ଏରାପିକି)
 ପେଲହ - jēda (ଜେଡା)
 ପେଲହ - one (ଅନେ)
 ପେଲହ - caru (ଆରୁ)

ପେଲପ - sorso (<o) (ସୋରସ)
 ପୁନ (ସ୍ତ୍ରୀ) - srāngu (ସ୍ରାଙ୍ଗୁ)
 ପୁନ (ପୁରୁଷ) - jrāmbu (ଜ୍ରାମ୍ବୁ)
 ପୁରୁ - kōba (କବା)
 ପୁର - tēngari (ଟେଙ୍ଗାରି)
 ପୁରୀ - kura/kṛua (କୁରା/କ୍ରୁଭା)
 ପୁରୀ ଜନନେନ୍ଦ୍ର - pēdo (ପେଡ଼ୋ)
 ପୁରୀ ଜାତ (ମନ୍ଦିର) - mrehali (ମହେହାଲି)
 ପୁରୀ ଜାତ (ପୁରୁଷ) - tali (ତାଲି)
 ପୁନ - baha/vaha/basa (ବାହା/ବାହା/ବାସା)
 ପୁରୁହେବା - rīnda (ରିନ୍ଦା)
 ପୁରୁହ - jēda (ଜେଡା)
 ପୁରୁହ (ଅନ୍ୟପୁରୁଷ) - dāgari (ଦାଗାରି)
 ପୁରୁହ - jēdagati (ଜେଡାଗାଟି)
 ପୁରୁହ କରବା - jēda giva (ଜେଡା ଗିବା)
 ପୁରୁହ ପାଲବା - jēda pāmba (ଜେଡା ପାନ୍ବା)
 ପୁରୁହ ବାଟିବା - jēda lenga/lepka (ଜେଡା ଲେଙ୍ଗା/ଲେପ୍‌କା)
 ପୁରୁହ - mīva (ମିବା)
 ପୁରୁହ କରବା - mīva (ମିବା)
 ପୁରୁହ - drāmbu/drāmu (ଡ୍ରାମ୍ବୁ/ଡ୍ରାମ୍ବୁ)
 ପୁରୁହ କରବା - sūra (ସୁରା)
 ପୁରୁହ କରବା - ēlu giva/ēlu mlīva (ଏଲୁ ଗିବା/ଏଲୁ ମ୍ଲିବା)
 ପୁରୁହ - kṛīnīja (କ୍ରିନିଜା)
 ପୁରୁହ ଦେବୀ - kṛīnīja (କ୍ରିନିଜା)
 ପୁରୁହ - jāma (ଜାମା)
 ପୁରୁହ ସ୍ତ୍ରୀ - pondri rīndi (ପଣ୍ଡି, ରିନ୍ଦି)
 ହି (ପୁରୁଷ) - ā (ଆ)
 ହି (ପୁରୁଷ) - ā (ଆ)
 ହି ହି (ପୁରୁଷ) - t/ā (ଟ/ଆ)

କୁଞ୍ଜ ଶିଳ୍ପକଳା

ଉତ୍କଳ-କୁଞ୍ଜ

A

abandon, v.t. - tuhpa, V.C. II
 (be) able, v.i. - mūpa, V.C. II
 above, adv. - seṇḷo
 abstain, v.i. - kūva, III
 ache, v.i. - nōva, III
 act (take part in a drama) v.i. and t. - ēnda, I
 actor, n. M. - ēnda gatañju
 F. - ēnda gaṭari
 Adam's apple, n. - gōreñji, pl. gōreñjaka
 admit (one's fault or error) v.t. and i. -
 āñja, I
 adopt (a child), v.t. - lopka (lok-pa) II
 adopted child, n. - lopka mīḍa, pl. mīḍaka
 advice (lit. teaching) n. - grāpa
 advise, v. t. and i. - grāpa, II
 affection, n. - jēḍa
 affectionate, adj. - jēḍagaṭañju. (M)
 jēḍa gaṭari (F)
 after, adv. - ḍaṛa/be'oṭi
 afternoon, n. - veṇḍa vēla
 aged, adj. - buḍa
 agreement, n. - bi'ori slipka
 aim at (gun, arrow etc.) v.i. and t. - māṇḍa, I
 alike, adj. - dehngi
 all, adj. - gule'e
 ambush, v.t. - rūḍa
 amuse (a baby), v.t. - jēḍa giva
 and, conj. - enḡa
 animal, n. - jōto (pl. jotoṅga)
 (tame) animal, n. - ijon jōto (pl. - ṅga)

(wild) animal, n. - gosa jōto (pl. - ṅga)
 ankle, n. - ṭakuri prēnu
 anklet, n. - gagoli/gago'oli
 another, adj. - bēgal/oṭe roṇḍa
 man, n. - bēgañju (pl. bēgaru)
 woman/thing, n. - bēgari (pl. bēgai)
 answer (a call, question) v.t. and i. - plāpa, II
 ant, n. - soro (pl. - ka)
 antelope, n. - māju (pl. māṅga)
 appear (come into sight) v.i. - tōñja, I
 April, n. - priā ḍaṇḍju/maṭa ḍaṇḍju
 arm, n. - gila (pl. - ṅga)
 armpit, n. - kitka lomi (pl. - ṅga)
 arrange, (put things in order) v.t. and i. -
 rōñja, I
 arrive (at a place) v.i. - epa, I
 arrow, n. - gūṛi (pl. - ṅga)
 arrow point, n. - gūṛi mūḍu
 ascend (climb a hill) v.t. and i. - nāmba, I
 ashes, n. - nāṛi dūli
 ask (a question) v.t. - venba, I
 ask for (request for something) v.t. - jāpa, II
 assembly, n. - ūja, I
 at, prep. - pajaki
 attentive, adj. - elu siva, III/jēḍa aṭpa II
 August, n. - kueri ḍaṇḍju/vēla
 aunt (elder than mother) n. - pēro/deri aja
 aunt (younger than mother) n. - kogi aja
 axe, n. - kura'aṛi (<o.) (pl. - aka)

B

baboon, n. - makṛa, (pl. - ṅga)
 baby, n. - peṛeñji mīḍa (pl. - ka)

blouse, n. - jaketi (<o.)
 blow (as wind) v.i. and t. - vilu vāva, III
 blow (with the mouth on something, flute horn etc.) - pūta, I
 blow (nose) v.t. - {dōka lāpa/ II
 {dōka klāpa
 blue, adj. - nīli (<o.)
 boar, n. - braha (pl. - ŋga) (<o.)
 body, n. - gaṇḍi (pl. - ŋga)
 boil (as water) v.i. and t. - fāspa, II/āṭa, I
 boil (something for cooking) v.t. - vaja, I
 bone, n. - prēnu (pl. prēka)
 book, n. - puti (pl. - ŋga) (<o.)
 bore (a hole) v.t. - tuspa, II/rospa, II
 borrow, v.t. and i. - jūla jāpa, II
 both, adj. - ri'aru
 bottle, n. - jōri. (pl. - ŋga)
 bounce (rebound) v.i. and t. - piñja, I
 bow, n. - viḍu (pl. viṭ ka)
 bow (bend the body) v.i. and t. - pilga, I
 box (made of bamboo) n. - sakusi (pl. - saka)
 boy, n. - mṛeha mīḍa/āpomīḍa
 bracelet, n. - bola (pl. - ŋga)/kakṛoṅga
 brahman, n. - bamṛe'ēñju. (M)
 bamṛe'eri (F)
 braid, plait, v.t. - guṭa alpa/tlau alpa
 brain, n. - kalamūla (pl. - ŋga)
 branch (big) n. - dēga (pl. - ŋga)
 branch (small) n. - dēla (pl. - ŋga)
 brass, n. - pitlo (<o.)
 brave, adj. - dāṭagaṭañju (M)
 dāṭa gaṭari (F)
 break, v.i. - leṅga, I
 v.t. - lepka (lek-pa) II

break (as a pot) v.i. - ōja, I
 -do- v.t. - ohpa, II
 break (as a rope) v.t. - nōlba, IV/dōru
 alpa, II
 breast, n. - srāṅgu. (pl. srāk aka)
 breath, n. - ukoṛi
 breathe (inhale) v.i. and t. - ukoṛi ōva, III
 breathe (exhale) v.i. and t. - ukoṛi piḥpa, II
 breeze, n. - kulu kulu vilu
 bridge, n. - grāpa veju/soko, (<o)
 bring (something to a place) v. t. - tapa, II
 brinjal, n. - sēje (pl. - ka)
 broad, adj. and n. - ohari (<o.)
 brood (as a hen of her chicks) v.i. - jōṅga, I
 broom, n. - seperi (pl. - raka)
 broomstick, n. - jorj (pl. - ŋga)
 brother (elder) n. - dāda (pl. - ru)
 (younger) - ambesa (pl. - ka)/āpo
 brother-in-law (elder) n. - jahala/jahla
 (younger) - misu/misuñja
 bubble (as a fluid) v.i. - urpa, II
 buffalo, n. - kōru (pl. kōrka)
 (bull) n. - aṇḍra kōru
 (calf) n. - dṛāḍu (pl. dṛāṭka)
 (cow) n. - tali kōru
 bug, n. - neta (pl. - ŋga)
 bull, n. - soṇḍo kōḍi (<o)
 burial, n. - tūreñji
 burn (as a fire) v.i. - dīṅga, I
 v. t. - dīpka (dīk-pa), II
 bury (a thing) v.t. - āṛpa, II
 bury (a dead body) v.t. - muñja/muspa
 busy, adj. - paiṭi gaṭañju (<o.)
 butterfly, n. - kōko meḍu (pl - meṭka)

- back, n. - be^o
- bad, a. - ɾo^ʔi
- bad person - ɾo^ʔi lōku
- bad man - ɾo^ʔi gaṭaṇju (pl. - gaṭaru)
- bad woman or thing - ɾo^ʔi gaṭari (pl. - gaṭai)
- bag, n. - mōri (pl. - ŋga)
- ball, n. - bōntu (pl. - ŋga)
- bamboo, n. - māri (pl. - ŋga)
- bamboo joint, n. - māri gaṭi
- bank (of a river) n. - jōri kēri/ḍepa/kuḍu
- barber, n. - boṇḍare^ʔeṇju (<o.)
- bare, adj. - nāṅgal (M)
nāṅgali, (F)
- bark, n. - pala (pl. - ŋga)
- bark, v.i. and t. - muska, I.
- basket (big) n. - bōga. (pl. - ŋga)
(small) - ṭōpa (pl. - ŋga)
- bat, n. - ṭrēka, (pl. - ŋga)
- bathe (one's self) v.t. - mīva, III
- beam, n. - ūra/dula (pl. - ŋga)
- bear, n. - oli (pl. - ŋga)
- bear (give birth to) v.i. - māra, I
- bear (fruit) v. - āga, I
- beat, v.i. and t. - vēpa/saṇpa, II
- beckon, v.i. and t. - sūṭa, I
- become, v.i. and t. - āva, III
- bed, n. - ṭaṭipoṭi/pāsanari
- bee, n. - pūki viḥū (pl. - ŋga)
- bees wax, n. - pūki siṭa
- before, adv. - vēlene
- beg, v.t. - jāpa, II
- beggar, n.(M) - jāpagaṭaṇju, (pl. - gaṭaru)
(F) - jāpagaṭari, (pl. - gaṭai)
- begin, v.t. and i. - ṭōṇḍa, I
- behind, adv. - be^ʔoṭi
- belch, v.t. - tēpka (tēk - pa) II
- believe, v.t. and i. - porte giva (<o.) III
- bell (metal) n. - ṭīṇi/ṭīri
- bell (wooden) - kereṇi
- bellows, n. - jīṭjeṇi/jīpeṇi (pl. - ṭaka)
- belly, n. - ṭūṭu (pl. - ka).
- bench, n. - daṭba, (pl. - ŋga)
- bend (a stick), v.t. and i. - koṇḍoṭ giva, III
- beneath, adv. - nēḍe
- beside - kēritani
- betroth, v.t. - sēri venba, IV
- between, adv. - made^ʔe/madi
- bewitch, v.t. - kēpa, II/klēga, I/kleha, I
- beyond, adv. - gari gṛasana
- big, adj. - deri/deraṇi
- bill, n. - suḍa (pl. - ŋga)
- billy, n. - boka (pl. - ka/ŋga)
- bind (with cord around tightly) v.t. -
toḥpa, II
- bird, n. - poṭa (pl. - ŋga)
- bison, n. - soma/soma kōru
- bitch, n. - ṭiṇḍe nakuri
- bite (as a dog) v.t. and i - kasa, I
- bite (as a snake) - kospa, II
- bitter, n. - pita (<o.)
- black, n. - kālī (<o.)
- blacksmith, n. - lohare^ʔeṇju (<o.)
- blanket, n. - rāgu (pl. - ŋga)
- blind, n. and i. - biṇḍraṅga (M)
- blind person, n. - biṇḍraṅgi (F)
- blink, v. i. and t. - kan-ga varpa, II
- blood, n. - raka
- bloom (flower) v.i. - pūpa, II

cock, n. - řadřa koju (pl. - koska)
 cockroach, n. - kikesi, (pl. - saka)
 coconut, n. - lořia (<o.)
 cold, adj. and n. - jili/sepa
 collapse (e.g. a house) v.i. and t. - vrřiva, III
 collide (two moving bodies) v.i. - vřipka, ubga
 (ug-ba) IV
 color, n. - tōñja, I
 comb, n. - jeřđo (pl. - ŋga)
 comb (for hair dress) n. - řireři (pl. - řaka)
 comb (hair) v.i. and t. - kulpa, II
 come, v.i. - vāva, III
 commit suicide (to hang oneself) v.i. -
 gaspa II
 complain (accuse) v.i. - uđa, I
 content, n. - reha
 cook, v.t. and i. - vaja
 cook, n. - vaja gařaňju (pl. - gařaru)
 cool (e.g. food) v.t. and i. - āja, I
 copper, n. - tamba (<o.)
 corner, n. - muju (pl. - ŋga)
 corpse, n. - mōřo/sājangandři
 cotton, n. - tūla (<o.)
 cough, v.i. and t. - veka/depoka
 cover, v.i. - planga, I
 cover, v.t. - plapka (plak-pa), II
 covered, n. - porpa
 cow, n. - kōđi (pl. - ŋga)
 cowshed, n. - goheli/kōđi sāla (pl. - ka)
 coward, n.(M) - ajigařaňju/baňđraŋga
 (F) - ajigařari/baňđraŋgi
 cowardly, adj. - āsamanga
 crab (land) n. - jāna, (pl. - ŋga)

cradle, n. - dōli/deoli (pl. - laka)
 crawl, n. - gōřeňji (pl. - ñjaka)
 cremate, v.t. } - gaňđi grřpa, II
 cremation, n. }
 crest, n. - jeřđo (pl. - ŋga)
 cricket, n. - liri'ři (pl. - ka)
 cripple (one leg) n. - sořa (M) soři (F) (<o.)
 cripple (two legs) n. - lepaŋga (M) lepaŋgi (F)
 crocked, adj. - kiňđori koňłori
 crocodile, n. - kimeri/kimberi (<o.) ~
 (pl. - raka)
 cross (go across) v.t. - grřpa, II
 crow, n. - kākā
 cruel, adj. - mrukna gařaňju (M)
 cruel, adj. - mrukna gařari (F)
 cry, v.i. and d. - řřiva, III
 cuckoo (Indian) n. - kuhukpořa (pl. - ŋga)
 cucumber, n. - muňđru (pl. - ka)
 cultivate (tend crops) v.t. - řřiva, III
 cup, n. - bořki (pl. - ŋga)
 curry, n. - kusa
 custard apple, n. - gupitōga (pl. - ŋga)
 cut (cloth, hair etc.) v.t. - krřpa, II
 cut (meat) v.t. - soňđa

D

daily, adv. - bēga dīna
 dal, n. - kan-ga kusa
 damp, adj. - kutuku'eri
 dance, v.i. and t.n. - ēnda, I
 dangerous, adj. - ajanjāpa/ajansāpa
 dark, n. - andari (<o.)

buttock, n. - krāṇḍa (pl. - ṇga)

buy, v.i. and t. - koḍa, I

buyer, n. - koḷagaṭaṇṇju (M)

koḷagaṭari (F)

C

cackle (as hen does) v.i. - klāpa, II

cactus, n. - piṭosāpu (pl. - sāpka)

cage, n. - kīma/kimba (pl. - ṇga)

calf, n. (M) - damṇa (pl. - ṇga)

(F) - kaluṇi (pl. - ṇaka)

calf, n. - suroṇipota (pl. - ṇga)

call (ask a person to come or to get attention)

v.t. and i. - āṇpa, II

carry (a baby in the customary manner) v.t.

and i. - eta, I

carry, (on head) v. and i. - dūsa, I

carry (on shoulder) - dehka, I

castrate, v.t. - vēska, I

cat, n. - meo/meō (pl. - ṇga)

cat (tame) n. (M) - ḍolgi meō

(F) - tali meō

catch (chase and catch) v.t. and i. - miñja, I

catch (something thrown) v.t. and i. - ēnba,

IV

catch (an animal) v.t. - oga, I

caterpillar, n. - goha (pl. - ṇga)

cattle, n. - goṭa (< o.)

cave, n. - pūñja (pl. - ṇga)

cemetery, n. - gaṇḍi mūsapa

centipede, n. - sāleṇi (pl. - ṇaka)

chaff, n. - buḍa polka

chain, n. - sikali, (pl. - laṇga) (< o.)

change, v.t. and i. - milpa, II

charcoal, n. - aṇgari (< o.)

chase (drive away) v.t. and i. - peha, I

check/stop (e.g. flow of blood or one's movement) v.t. and i. - āṇga, I

check, n. - gaḍa/gala (pl. - ṇga)

chest, n. - ḍaki (pl. - ṇga)

chew (food, betel etc.) v.t. and i. - mrēḍa, I

chicken, n. - sīpa (pl. - ṇga)

chicken house, n. - koskagaḍa (pl. - ṇga)

chief, n. - mālika (< o.)/deri lōku

child, n. - mīḍa (pl. - ka)

child birth, n. - māra

chill, n. - sepa

chilie, n. - pirtikau, (pl. - kāṇga)

chin, n. - ṇapaṇḍi (pl. - ṇḍaka)

choke, (have difficult in swallowing) v.i. and t. - mrēsa, I

cholera, n. - tēpka graḥpa

choose, (out of several) v.t. and i. - āska, I

chop (fire-wood) v.i. - raspa, II

claw, n. - be⁷on maḍa

clay, n. - kaṭsamani vira

clean, v.t. and i. - sēpa, II/ḍupka (ḍuk-pa) II

clear (the throat), v.t. and i. - veka, I

clear (field for planting) - erga, I

climb (tree, ladder etc.) v.t. and i. - seṇga, I

cling, v.i. and t. - jūpa, II

close (a bag) v.t. and i. - ṭuṇḍa, I

cloth, n. - siṇḍa (pl. - ṇga)

cloud, n. - muḍeṇgi/muḍeṇṇji

coagulate, v.t. and i. - māṇḍa, I

cobra, n. - iram vāṇgeri/ - raka

iram vāṇgaṇi pl. - ṇaka

E

- ear, n. - kiru/kriu (pl. krika)
 earlobe, n. - kirubodi (pl. - bodingga)
 ear-ring, n. - kiseṛi (pl. - ṛaka)
 ear wax, n. - kiru bijā (pl. - ṇga)
 early, adj. and adv. - sāra
 earth, n. - ṭāra 'ṭāna
 east, n. - vēla sṛohni veñjo
 easy (light) adj. - utkulburi
 easy (for working) - saṭa
 eat, v.t. and i. - tinba, IV
 echo, n. and v.i. and t. - āspa, II
 eclipse (solar, lunar) n. - pana kapte
 egg, n. - vaṭa (pl. - ṇga)
 white part of the egg - lōṇgi nīreñji
 elbow, n. - giḍa (pl. - ṇga)
 elder, adj. - deri
 (M) - derañju
 (F) - deraṛi
 election, n. - āska (lit. to ask for)
 elephant, n. - ati (pl. - ṇga) (< o.)
 elk, n. - māju (pl. māṇga)
 elope, v.i. - sṛohpa, II
 elopement, n. - sṛohpa
 embrace, n. and v. - pomba/poja, I
 -do- (each other) - poja/pomba, I
 enemy, n. - pṛoseñju/gōrugatañju/
 bādigatañju
 enter, v.t. and i. - sōlba, IV
 erase, v.t. - tāja, I
 escape (from a pursuer) v. - jṛiva, III

eunch, n. (M) - meluṛa } (pl. - ṛaka)
 (F) - meluṛi }

- evening, n. - viluṛi/viluṛaṇga
 every, adj. - aṇgetateru
 evil, adj. - ṛoṛi
 except, prep. - tuhana (< tuhpa)
 expect, v.t. - kāpa
 experienced, n. - punbagaṭaṇju (M)
 punbagaṭari (F)
 explain, v.t. - grāpa, II 'toteach' (lit.)
 eye, n. - kanu (pl. kan-ka/kan-ga)
 eye-ball, n. - kanu vaṭa (pl. - ṇga)
 eye-lid, n. - kanu pota (pl. - ṇga)
 eye disease, n. - kan-ga mrāspa

F

- face, n. - vana/bana (pl. - ṇga)
 fade/v.t. and i. }
 faded, n. } luma/lumba, I
 faint (swoon) v.i. - bormi āva, III
 fall down (when standing or walking) v.i.
 - kūra, I
 fall of (e.g. fruit from tree) v.t. - jṛuva, III
 false, adj. - daṛā/are'e
 fan, v.t. and i. - jñja, I
 far, adv. - seko
 farmer, n. - tāsaḡatañju (pl. - gaṭaru)
 fast, adj. - sāra/daṇḍe/ute
 fat, v.i. - sūja, I
 fat, n. - (M) sūjanañju/gaṇḍig aṭaṇju
 (F) sūjanari/gaṇḍig aṭari
 fat, n. - kṛōga (pl. - ṇga)

frog, n. - pana (pl. - nga)
 front, n. - nōki
 frost, n. - nīva
 fruit, n. - pōlo (pl. - nga)
 fruit juice, n. - nīru (maha nīru)
 e.g. mango - (mango juice)
 funny, adj. - pedagatāñju
 fur, n. - būri (pl. - nga)

G

game, n. - kaha
 garden, n. - bāra (pl. - nga)
 gather (together) v. i. - ūja, I
 v.t. - ūspa, II
 generosity, n. - sīva kohpa
 gentle, n. - negi lōku
 germinate, v.t. and i. - nēja, I
 get, v. t. and i. - pānba, IV
 get angry, v.t. - sōḍaṅga āva, III
 get up (arise) v.i. - niṅga, I
 v.t. - nipka (nik-pa) causative
 of niṅga
 ghost, n. (F) - pīderi (pl. - pīderanga)
 (F) - pīdereṛi (pl. - saka)
 girl, n. - āsa mīḍa (pl. - ska/saka)
 give, v.t. and i. - sīva, III
 give in (follow another's wish) v. - pōpka
 (pōk-pa) II
 gnat, n. - kōḷi viha (pl. - nga)
 gnaw, v.t. and i. - kasa, I/kospa, II
 go, v.i. - salba, IV
 goat, n. - ḍḍa (pl. - nga)
 God, n. - pēnu (pl. pēn-ga)

gold, n. - suna (<o.)
 good, adj. - negi
 goose, n. - panakoju (pl. panak oska)
 gourd, n. - ḍōṇḍi (pl. - nga)
 gram, n. - soṇa (<o.)
 grand son/daughter, n. - aṅga mīḍa
 grand father, n. - ake (pl. akeñjaka/akeñjanga)
 grass, n. - sōla (pl. - nga)
 grate (rub on a grater) v.t. and i. - rēsa, I
 gravel, n. - srāmu vaḍiṅga
 greedy, n. - lōbagatāñju
 green, n. - jibepḍi/jiveṇḍi
 grind (grain) v.t. and i. - rūsa, I
 grinder, n. - rūsa vaḍi (pl. - nga)
 grow, v.i. and t. - pīpa, II
 grub, n. - suṭa (pl. - nga)
 guard, v.t. and i. - jōpa, II
 guest, n. (M) - nājugatāñju
 (F) - nājugatari
 guide (show the way to) v.t. - tōspa, II
 guilt, n. - dūso (<o.)
 guilty, adj. - ṛo'i
 gullet, n. - ḍōkanāla (pl. - nga)
 gully, n. - vāru/kuṭi

H

hail, n. - āji vaḍiṅga
 hair (head) n. - tlamberi (pl. tlamberka)
 hair (body) n. - ḍakiburiṅga
 hair (beared) n. - ṛapaṇḍi kaḍiṅga/sōṛaṅga
 hair (moustache) n. - sirkoraṅga/sirkadiṅga
 hair (curly) n. - sursuri tlau
 hair (bald) n. - ṭapal tlau

father, n. - āba (pl. - ru)	fire place, n. - so ʃu
father's brother, n. (elder) - prēnda	first, n. - vēle/ūreʃi
(younger) - kōka/kogi āba	fish, n. - mīnu (pl. mīn-ka/mīn-ga)
father's father, n. - buḍa āba	fisherman, n. - keute ² eñju (<o.)
father's mother, n. - buḍali aja	fishhook, n. - mīnu kāta (<o.)
father's sister, n. - ama	fist, n. - (kaju) muṭa
father-in-law, n. - āba potadeñju	flame, n. - nāri rīva
(pl. ābapotka)	flatter, v.t. - rūspa, II
fear, v.t. and i. - aja, I	flesh, n. - ūju (pl. ūnga)
fearful, n. (M) - ajigaṭañju	flicker (as a fire or light) v.i. - rīva, III
(F) - ajigaṭari	float, v.i. and t. - pē inba, IV
feather, n. - keḍu (pl. keṭka)	flour, n. - guṇḍa (pl. - nga)
february, n. - kānga ḍāñju	flower, n. - pūju (pl. pūnga)
feed, v.t. and i. - tīspa, II causative of tinba	flute, n. - piro ² oṛi (pl. - raka)
female, n. - āsa (pl. āsaska)	fly, n. - viha (pl. - nga)
female garments, n. - āsa siṇḍa (pl. - nga)	fly (as a bird) v.i. and t. - pāñja, I
fence, n. - arṛa (pl. - nga)	flod (cloth) v.i. - timba, I
fetid, adj. - ganda (<o.)	v.i. - tipa (tip-pa) II
fever, n. - nōmeri	food, n. - tinba
few, adj. and n. - roksi	food and drink, n. - tinba unba
fibre, n. - ḍrāmbu (pl. ḍrāpka)	foot, n. - panadali (pl. - nga)
field, n. - paṅga	ford, n. - jōṛi grāpa paheri
fight, n. - kāla/kāla prohpā	forehead, n. - mrāmu
figurine, n. - putla (pl. - nga)	forget, v.t. and i - buṛja, I
finger, n. - vañju/vangu (pl. vaska/vakaka)	fox, n. - kokorkoli/ (pl. - nga)
a finger nail, n. - uṅguli (pl. - laka)	kokorsoli
finger (a stringed instrument) v.t. - ṛōsa, I	fragrant, n. - gōbu inba
finish, v.i. - nemba/viha, I	frequent, n. - ḍaṇḍe ḍaṇḍe
(doing something) v. t. - nepa, II (to cause to finish)	frequently, adv. - ṛohna
fire, n. - nāri	fresh, adj. - ide ² e (lit. just now)
(dead) fire, n. - sājamani nāri	friend, n. - ma ² e/tōṛe
(lighted) fire, n. - rīmani nāri	(M) - tōreñja (pl. - ka)
fire fly, n. - jilimili (pl. - nga)	(F) - tōreli (pl. - ska)

husband's brother's wife, n. - jajurexi (pl. - saka)

hyena, n. - budo krāli/ḍekia krāḍi (pl. - krāḍinga)

I

I, pron. - ānu

identical, adj. - sore'e

idol, n. - putla (pl. - ŋga)

impotent, adj. - ḍāṭasiḍ? anañju (M)

(weak) - ḍāṭasiḍ? a nari (F)

industrious, adj. and n. - tōṇḍa gaṭañju
(pl. - gaṭaru)

infection, n. - eta/grāpa

infrequent, adj. - jāmbi jāmbi/tuhi tuhi

in front of - nōkiti

initiate (ceremonially) v.t. - ṭōṇḍa, I

injury, n. - karkuṇi/gaha (<o.)

intelligence, n. - punba

into, post P. - la'i

invite, v.t. - ārpa, II

iron, n. - loha (<o.)

it, pron. - ira'a

itch, v.i. - sēpka/verka, I

J

jackal, n. - gada (pl. - ŋga)

jackfruit, n. - porosi/porosi

jail, n. - juel iḍu (pl. - iṭka)

january, n. - kōeri ḍañju

jaw, n. - jamali (pl. jamalaka)

jealous, adj. - ḍāṅgi

jerk (pull suddenly) v.t. - jelba, IV

jeweller, n. - sunare'eñju (<o.)

joint, n. - gāṭi (pl. - ŋga)

jolt, jar, v.t. and i. - ubga (ug-ba) IV

July, n. - uha ḍañju/vēla

jump accross, v.i. and t. - piñja, I

June, n. - uhaḍañju/vēla

K

key, n. - paka/kusi paka (pl. - ŋga)

keep (retain) v.t. - iṭa, I

kick, v.i. - tōga, I

kid, n. - mīḍa (pl. - ka)

kidney, n. - mūlka ḍiṇḍi

kill, v.t. and i. - kata, I

kilt, n. - nipi siṇḍa (pl. - ŋga)

kind, adj. - jēḍa

kindle (a fire) v.t. - ērpa, II

kindling, n. - nāri ḍiṇḍi

kindness, n. - jēḍa

king crow, n. - jāñje (pl. - ka)

kiss, v.i. - noñja, I/jūmba, I

kitchen, n. - vaja iḍu (pl. - iṭka)

kite, n. - rāḍu (pl. rāṭka)

knead, v.t. - karsa, I

knee, n. - menḍa (pl. - ŋga)

knife, n. - kure'e (pl. - ka/ŋga)

knit, v.t. and i. - osa, I

knock (on a door) v.t. - dāra kospa, II
dāra rāspa, II

knot, n. - gāṭi (pl. - ŋga)

know (a fact) v.t. and i. - punba, IV

- hair (shaved) n. - ʃāṅgara (<o.)
 hair (matted) n. - jaṭi
 hair knot, n. - guṭa (pl. - ṅga)/tlau bēri
 half, n. and adj. - tule²e
 hammer, v.t. and i. - vēpa, II
 hand, n. - kagu/kaju (pl. kaka)
 handle (of the plough) n. - kōṭi (pl. - ṅga)
 hang up (on a hook) v.t. and i. - ṛepa, II
 happen (take place) v.i. - āva, III
 happiness, n. - reha/suari
 (be) happy, v.i. - reha āva, III
 happy, adj. - reha/suari
 hard, adj. - srām
 harrow, n. - paṭa ʃūru/ʃūru
 harrow, v.t. - ʃūru/ʃūru giva, III
 harvest, v.t. and n. - kōva, III
 hatch (egg) v.t. and i. - jōṅga, I
 hate, v.t. - māṇḍa, I
 hawk, n. - paṅarāḍu (pl. paṅarāṭka)/
 sasuri (pl. sasurka)
 he, pron. - eaṇju (pl. earu)
 head, n. - tlau (pl. tlaka)
 heal (as a wound) v.i. - māṇa, I
 healthy (be) v. and n. - trōja, I
 hear, v.t. and i. - venba, IV
 heart, n. - aṇḍesi
 heavy, adj. - piṅu/piṅinari
 heel, n. - gaṭasi (pl. gaṭasaka)
 hen, n. - tali koju (pl. talikoska)
 hen (that has never laid an egg) n. - pokla/
 pokla koju
 herd (cattle or other animals) v. t. and i. -
 kōpa, II
 herdsman, n. - gaure² eṇju (<o.)
 hiccup, n. - depo (pl. - ka)/depoka
 hide (conceal something) v. t. and i. -
 āpa, II
 hide (conceal oneself) - mārṅa, I
 hide, n. - paṇḍa (pl. - ṅga)
 high (to be tall) n. and v. - pṛipa, II
 hill, n. - gosa (pl. - ṅga)/kupṛa (pl. - ṅga)
 hill people, n. - gosa lōku
 hill side, n. - sōru kēri/kupṛa kēri
 hill field, n. - sōru nēḍa
 hind leg, n. - gōre (pl. - ṅga)
 hip, n. - piṭeri
 hive (bee) n. - pūki jēka (pl. - ṅga)
 hog, n. - paṇi (pl. - ṅga)
 hog-house, n. - paṇi guḍa (pl. - ṅga)
 hold, v. t. - aḥpa, II
 hole (in the wall) n. - (kuḍu) gara (pl. - ṅga)
 hole (small) n. - gāḍa (pl. - ṅga)
 (big) - kuṭi (pl. - ṅga)
 hollow (of a tree) n. - mrahuṇḍi pola
 (pl. - ṅga)
 honey, n. - pūki
 hoof, n. - pīkuṭi (pl. pīkuṭaka)
 hook, n. - gōṛi/ṛaku (pl. - ṅga)
 horse, n. - gōṛa (pl. - ṅga) (<o.)
 hot, n. and v. i. - kāṇḍa, I
 house, n. - iḍu (pl. iṭka)
 how many/much, adj. - ese²e
 hunch back (man) - ḍukuṛa (pl. - ṅga)
 hunch back (woman) - ḍukuṛi (pl. - ska)
 hunt (for a game) v. i. and t. - plāmba, I
 hunter, n. - plāmba gaṭaṇju
 hurricane, n. - ajanjāpa vilu
 husband, n. - jāma (pl. - ru)

look at, v. i. - mehpa, II

loom, n. - osa kopa

loose, adj. - keṛga

lose, v. i. - mrānga, I

v. i. - mrāpka (mrāk-pa) II

louse (head) n. - pēnu (pl. pēn-ga)

(body) n. - siṇḍa penu (pl. - pēn-ga)

love, n. - jēda

love, v. t. - jēda giva, III

low, n. - nēde

low land, n. - nēda (pl. - nga)

lungs, n. - sūḍanga (pl.)

IV

make (produce on artifice) v. t. - gāri
giva, III

male garments, n. - mṛcha siṇḍa

man, n. - mṛcheṇju (pl. mṛheṇga)

mango, n. - maha/maska

many, adj. - gāme

March (month) n. - irpi jāṣṇa/vāla, sriṅga
dāṣṇa/vāla

mare, n. - tili gōṇa (pl. - gōṇa)

market, n. - āḍa (pl. - gāṇa)

marrige, n. - pāṭṭa

marrow, n. - nīli

marry, v. t. and i. - pāṭṭa, I

massage, n. and v. t. - rūṇa, I

mat, n. - maser poṭi (pl. - gāṇa) (<o.)

May (month) n. - maha dāṣṇa/vāla

meal (food and drink) n. - tinbe upha

measles, n. - guṇṭa biheni

measure, v. t. and i. - dāsa, I

meat, n. - ūju (pl. ūnga)

medicine, n. - oso/ūso (<o.)

meet, v. t. - puṇḍa, I/mehpa, II

melt, v. t. - tlōṅga, I

v. t. - tlōpka (tlōk-pa) II

mend (a garment) v. t. - oska oski giva, III

message, n. - sodi

messenger, n. - digulēṇju

mid-night, n. - tule'e naḍaṅgi

milk, n. - pāḍu (pl. pāṭka)

milk (a cow) v. t. - vṛisa, I

mimic, adj. and v. t. - grēspa, II

mirror, n. - diṭi (pl. - nga)

mist, n. - kutukueṇi

mix, v. t. - arpa, II

mixed, adj. - aḍimiḍi/arṣimirsi

mold (shape of plastic material etc.) v. t. -
vārka (vāk-pa) II

money, n. - paṭa/ḍabu (pl. - nga)

mongoose, n. - mugguruti (pl. - nga)/

mūṅṅa bāmbori (pl. - nga) gōṇa muggurū/
gōṇa muggurū

monkey (red faced) n. - binu (pl. biṅga)
(white faced) - māṭi (pl. - nga)

month, n. - jāṣṇa (pl. jāṣṇa)

moon, n. - diṇa dāḍa/dina mēḍa

moor, n. - pāṭṭa

(ful) moon, n. - gāṇa

more, adj. - āṇa/āṇa

more or less, adj. - gāṇa kōṭi

morning, n. - nāḍiṇi/ḍāṇi

mosquito, n. - ḍoṅga viha (pl. - nga)

moss, n. - jivandī/jibandī

most, adj. n. - gule'e tiki

L

ladle, n. - saṭu/saṭ'uki
lake, n. - drāga
lamb, n. - mēṇḍi mīḍa (pl. - ka)
language, n. - kata
last, adj. - mūla be'oṭi/iṭa be'oṭi
last night, n. - ri'isi naḍaṅgi
last year, n. - rāṇḍu/sasi basari
late, adj. - mōṭo (<o.)
laugh, v. i. and t. - kapka (kak-pa) II
lay (an egg) v. t. - māra, I
lazy, adj. - labagaṭaṇḍu/batu gaṭaṇḍu
lead, n. - māru
lead (a person) v. t. and i. - paḥeri tōspa, II
leaf, n. - āku (pl. āka)
leak (as a pot) v. i. and t. - vāṅga, I
lean, n. - vasanaṇḍu (M) } - āṭi
vasanari (F)
learn, v. t. - grāmbe, I
least, adj. - hogari/tik'otari
leave (something behind) v. i. and t. -
tuhpa, II
leech, n. - led'auṭa (pl. - ga)
leis, n. - deḥo deḥa kari
left handed person (M) - deḥama/
deḥagaṭaṇḍu
(F) - deḥaggi/deḥagṭari
leg, n. - kāḷa (pl. kāḷa)
lend, v. t. - jūl giva
leonard, n. - grāpagaṭaṇḍi (pl. - ga)
leprosy, n. - kōṇṇa
less, adj. - ike/kō'si

level ground, n. - rōsomaṇḍi ṭāra/ṭāna
rōnjamani ṭāra/ṭāna
liar, n. - burtagaṭaṇḍu (M)
burtagaṭari (F)
lick, v. t. and i. - nāka, I
lie, n. - burta
lie down, v. i. - ḍōpa, II
life, n. - jiu
lift up, v. i. - niṅga, I
lift up, v. t. - nipka (nik-pa) II
light (not heavy) adj. - pi'oṅgi/pihonggi
light (opp. of dark) adj. - ujaṭi
light half of the month - ujaṭi ḍāṇḍu
lightening, n. - guṇumil
like (similar) adj. and adv. - deḥṅgi
limbs, n. - gaṇḍimāra
lime, n. - suno (<o.)
limestone, n. - suno vaḍiṅga
line (row) n. - rēṅga (pl. - ṅga)
(to be in a) line, v. i. - rēṅga rēṅga āva, III
(to be in a) line, v. t. - rēṅga rēṅga giva
lick, n. - silali mudo (<o.) (pl. - ga)
lip, n. - ṭoṇḍa (pl. - ga)
listen, v. i. - vanba, IV
little, n. and adj. - hoḍ'akogai
liv, n. - ho'imorba
liver, n. - ṭrāḷa (pl. - ga)
lizard, n. - ḍiḥāṅ ṭo'ari (pl. - raka)
load (a vehicle or animal) v. t. - ḥama, II
loak, n. - jān'luṭi
locust, n. - kopatōra (pl. - ga)
loin cloth, n. (M) - kurpuṭi (pl. kurpuṭka)
(F) - ḍaberi (pl. ḍaberika)
long, adj. - lamba/lama (<o.)

mother, n. - aja (pl. ajasaka)
 mother's brother, n. - māma
 mother's father, n. - ake
 mother's mother, n. - ata/ata budali
 mother's sister (elder) n. - deri aja (pl. - ska/saka)
 mother's sister (younger) - angō (pl. - ska/saka)
 mother-in-law, n. - aja bōra (pl. ska/saka)
 mountain, n. - sōru (pl. - sōrka)
 mouse, n. - ođri (pl. - ka)
 mouth, n. - suđa (pl. - ŋga)
 more, v.i. - ēja, I
 v.t. - ēspa, II
 moving, adv. n. - trēba trēbi
 mud, n. - gedre
 murder, v.t. - mrupka (mruk-pa) II
 murderer, n. - mrūpkora (pl. - ŋga)
 mushroom, n. - kūndu (pl. kūtkā)

N

name, n. - pada (pl. ŋga)
 name (give name) v. t. - pada iṭa, I
 nanny (she goat) n. - tali ōḍa (pl. - ŋga)
 nape, n. - serki (pl. - ŋga)
 narrow, n. and adj. - jūpi
 nasal mucus, n. - mūsiṅga
 navel, n. - pūreñji (pl. pūreñjaka)
 near, adv. and post p. - aṭu/sōṛiṭi
 neck, n. - dōka (pl. - ŋga)
 necklace, n. - pōteka
 need, v.t. - dahpa, II
 needle, n. - sīṛa/sīṇa (pl. - ŋga)
 neighbour, n. - nāju gosi

nephew (son of elder brother) n. - dāda
 mireñju/mrieñju
 (son of younger brother) - ambesa mireñju/
 mrieñju
 nerve, n. - drāmbu (pl. drāpka)
 nest, n. - jorji (pl. - ŋga)
 net, n. - jali (pl. - ŋga)
 never, adv. - grumna
 new, adj. - pūni
 newly born (baby) n. - grāsu mīḍa
 next year, n. - vaṛoṇḍi/vāni basari (lit.
 coming year)
 niece (elder brother's daughter) n. - dāda
 maro (pl. - ska/saka)
 (younger brother's daughter) - ambesa
 maro (pl. - ska/saka)
 night, n. - nāḍaṅgi
 nipple, n. - srāṅgu muḍu (pl. - muṭka)
 none, pron. - embai ve'e
 noon, n. - tule'e vēla/tlāroṭi vēla/ḍeli
 nose, n. - muṅgeli (pl. laka)
 nose ring, n. - muṅgel kiseri/kūṭi
 nostril, n. - (pl. - ṛaka/ - ŋga)
 muṅgeli gara (pl. - ŋga)
 November, n. - enda ḍāñju
 nurse, v.t. - ūṛpa/tīspa, II

O

oath, n. - sarṛa
 obey (a command) v.t. and i. - venba, IV
 October, n. - biko ḍāñju
 odour, n. - ganda/gōbu gōbu inba
 oil, n. - niṇu

rain, n. - piju	rice broth, n. - tiranga
rainhat, n. - řaduři (pl. řaduřaka)	rich, adj. and n. - padre
raise (causative of rise) v. t. - ninga/nipka (nik-pa) II	rich man, n. (M) - padre gařaňju/ panbagařaňju
rake, v. t. - tahpa, II	rich man, n. - (F) padregařari/panbagařari
rape, v. t. - řaga	ride (in/on) v.t. - namba, I
rat - odři (pl. - ka)	right (side) adv. - tini keri
reach for, v. t. - kohpa, II	right, n. - uje'e
read, v. t. - gramba, I	ring, n. - mudi (pl. - nga) (<o.)
real, adj. - uje'e	rinse, v.t. - sepa, II/nobga (nog-ba) IV
reap (grain) v. t. - kova, III	ripe, adj. - sermba/serňja
rectum, n. - muňđa vahi (pl. - ka)	ripen (as fruit) v.t. and i - maja, I/serpa, I sermba, IV
red, adj. - rata	river, n. - jori
reed, n. - sola (pl. - nga)	river-bed, n. - joriřakali
reed instrument, n. - řeka (pl. - nga)	road, n. - paheri
refresh, v. t. - jamba, I	roar, v.t. and i. - rumba, I
refuse (do not accept what is offered) v. t. and i. - kova, III	roast, v.t. - vahpa, II
rejoice, v. t. and i. - reha aya, III	rob, v. t. - muhi giva, III
relative, n. - biřatori/biřa gota/gosi biřa	roll, v.t. and i. - tronga/tronga, I
release (set free) v. t. - ehpa, II jriya, III	roll up (make into a roll) v.t. - terpa, II
remember, v. i. - elu giva, III	roof, n. - tili
remove (take away) v. t. - ova, III	rope, n. - řoru (pl. řorka)
repair (tool etc.) v. t. - rospa, II	rope (for cows) n. - paga (pl. - nga) (<o jueli řoru (pl. - řorka)
repay (a loan) v. t. and i. - tehpa, II	rooster, n. - ijon koju
rescue, v. t. and i. - ehpa/jriya, II	rotten, adj. and v.i. - sriya, III
rest - v. i. and t. - jamba, I	rough, adj. - jraňa
return (give back something) v. i. and t. - vřepa, II	round, adj. - roi
(go back to a place) - vřepa, II	rub, v.t - řesa, I
rib, n. - keri řrenu (pl. řřeka)	rule (one's own claim as hen hatches eg v.t. - jonga, I
rice (uncooked) n. - pranga	run, v.i. - geha, I/dega, I
(cooked rice) - pala (pl. - nga)	

pity, n. and v. t. - jēda nōva, III
 place, n. - baba
 plain, n. - same ɬapa/ɬāra
 plan, v. t. - ēlu giva, III
 plant, n. - plaha (pl. - ŋga)
 plant (roots or cuttings) v. t. - uha, I
 plantain, n. - tāri (pl. - ka)
 plaster, v. t. - gruhka, I
 play (game) v. i. and t. - kaha, I
 play (stringed instrument) v. t. - rōsa, I
 player, n. - kahagaɬaŋju (pl. - gaɬaru)
 plead (to support on someone) v. t. and i. -
 pajaɬi āva, III
 pleasant, n. - reha
 plough, n. - nāngeli (pl. nāngelaka)
 plug (a leak) v. t. - ɬuŋɬa, I
 plugged, n. - supɪ ɬuŋɬa
 plunder, v. t. and i. - kuɬpa, II
 point (indicate direction) v. t. and i. - sūɬa, I
 poison, n. - oso/ōso
 police man, n. - paikenju/sipaɬaŋga sāsiŋga
 pool (big) n. - muŋɬa/(pl. - ŋga)
 banda (pl. - ŋga) (< o.)
 pool (small) n. - glūŋju (pl. glūska)
 poor/poor man, adj. and n. - sakigaɬaŋju (M)
 poor woman - saki gaɬari (F)
 pot, n. - tabla
 potent, adj. - ɬaɬa
 post, n. - koba (pl. - ŋga)
 pound (e. g. grain) v. t. - ɬēspa, II
 pour out (water) v. t. - jelba, IV
 practice, v. t. and i. - sādi āva, III
 praise, v. i. - dohpa, II
 press, v. t. and i. - nasa, I
 pretty, adj. and n. - sāŋjanari

prick (as a thorn) v. t. - kuta, I
 pride, n. - soval
 priest, n. - kūɬa gaɬaŋju/lāka gaɬaŋju
 promise, v. t. and i. - oɬa, I
 promise (for offering) v. t. - āŋja, I
 prop up, v. t. - kapa giva, III
 protect, v. t. - jriɬa, II causative of jriɬa
 'to escape'
 proud, adj. and n. - sōval gaɬaŋju/gōru
 gaɬaŋju
 pull/pull out (from a container) v. t. and i. -
 jelba, IV
 pull out (a tooth) - jelba, IV
 pull up - jelba, IV
 pulverize, v. t. and i. - rusa, I
 pumpkin, n. - puɬra (pl. - ka)
 pupil, n. - kaku mīɬa
 pus, n. - siveŋɬi (pl. siveŋɬaka)
 push, v. t. and i. - nasa, I
 push into (a bag) v. t. - nespa, II
 put (in a place) v. t. - iɬa, I
 put on (clothes) v. t. and i. - ɬaɬa, I

Q

quarrel, n. - sīla kōlo
 quarrel, v. i. - sīla kōlo āva, III
 quarter, adj. - bāge (< o.)
 quickly, adv. - ute/ɬaŋɬe/garek

R

rabbit, n. - mraɬu (pl. mraɬka)
 rafter, n. - kanda (pl. - ŋga)
 raid, v. t. and i. - grupa, II

shirt, n. - ŋgi (<o.)	sister (elder) n. - bai (pl. baska)
shiver, v. i. - tīga, I	(younger) - āgi (pl. - ska/saka)
shoot (an animal) v. i. and t. - vīva, III	sister-in-law (elder) n. - pōra (pl. - skā/saka)
shop, n. - kuṭi idu	(younger) - nāñja (pl. ska)
short. adj. - ḍupa	sit, v.i. and t. - kopka (kok-pa) II
short person, n. - ṭapri/ṭapori gaṭañju (M)	skeleton, n. - pṛeka (pl. of pṛēnu 'bone')
ṭapri gaṭari (F)	skin, n. - paṇḍa (pl. - ṅga)
shoulder, n. - nipi (pl. - ṅga)	skin (an animal) v.i. - ūga, I
shout, v. t. - kūp'ka (kūk-pa) II	v.t. - ūpka (uk-pa) II
klīr inba, IV	skirt, n. - porpa siṇḍa (pl. - ṅga)
show, v. t. - tūspa, II	skull, n. - ḍāki (pl. - ṅga)
causative of tōnja	sky, n. - seṇḍo
to appear	slave, n. - olia (<o.)
shrew, n. - oḍri mīḍa (pl. - ka)	sleep, v.i. and t. - suñja, I
shrink, v. i. - ḍūmba, I	slick, adj. and n. - ṭrihpa
v. t. - ḍūpa, II	sling, n. - baṭu'uli
shrub, n. - ḍoba (pl. - ṅga)	slip (loose footing) v.i. and t. - ṭrihpa, II
shut (door) v.t. and i. - ṭuṇḍa, I	slip (come loose as a knot) v.i. and t. -
shut (eyes) v.t. - sūsa, I	ṛonda, I
shut (mouth) v.t. - mūpka (mūk - pa) II	slope, n. - ḍaṇḍa sūru
shut in, v.t. - ṭuṇḍa	slow, adj. - ḍiri/ḍire/mūṭora'ī (<o.)
sickle, n. - kēle (pl. - ka)	slowly, adj. - ḍire (<o.)
sigh, v.i. and t. - nēñja, I	small pox, n. - biheni
signal, v.t. - varpa, II	smell (sense order) v.t. and t. - mūñja, I
signal (eyes) - kanu varpa	(have a pleasant order) - gōbu inba, IV
(hands) - kaju varpa	smile, v.t. and i. - musuk inba, IV
silence, n. - kinprō	smoke, n. - duali
silver, n. - rupa (<o.)	smoke (tobacco) v.t. - prospa, II
sin, n. - pāpo (<o.)	smooth (polish) adj. - nūsu nūsu/mreke
sing (song) v.t. and i. - ēsa, I	mreke
sing (as a bird) v.t. - klāpa, II	(soft) - mṛēke mṛēke
singer, n. - gārigaṭañju (M)	snake, n. - srāsu (pl. srāska)
gārigaṭari (W)	snatch away, v.t. - kurpa, II
sink (beneath) v.i. and t. - mūñja	sneeze, n. - triho

- stopp (bend down) v.i. and t. - sika, I
 stop (cease doing something) v.t. and i. -
 jamba, I
 storm. n. - asaṛi
 stout. adj. - ḍaṭagaṭañju
 straight, adv. and adj. - sarna
 strain (as through a strainer) v.t. and i. -
 pēñja, I
 strangle (kill by strangling) v. t. - mrēsa
 straw, n. - pīri/nāra (<o.)
 stray (become lost) v.i. - mrāṅga, I
 v.t. - mrāpka (mrāk-pa) II
 stream. n. - vāru
 street, n. - nāju (rl. nāska)
 strength, n. - ḍāṭa
 stretch (something) v. - prahpa, II
 strike (with hand or fist) v. t. and i. -
 ḥospa, II
 (with stick or weapon) - vēpa, II
 (a match, spark) - vrīsa, I
 string (beads) v.t. - benda, I
 striped, adj. - vrīska
 strip off (bark, leaves) v.t. - polpa, II
 strong, adj. - ḍāṭa
 study, v.t. and i. - grāmba, I/pōṛi āva
 stumble, v.i. - puṭ ur uhpā, II
 stump, n. - gūṭa (pl. - ṅga)
 stupidity, adj. - pun'anañju
 succeed (in an attempt) v.i. and t. - mūpa, II
 suck, v.t. and i. - jūpa, II
 sufficient, adj. - gāme
 sugar, n. - sini (<o.)
 suit, n. - kēsu (<o. and Eng. 'Case')
 suit, v.t. and i. - ḍāba giva, III
- sun, n. - vēla
 sunrise, n. - vēla sṛohpa, II
 sun set, n. - vēla kṛūva, III
 surrender, v. t. and i. - pihpa, II/tuhpa, II
 suspect, v.t. - uḍa, I
 swallow, v.t. and i. - gohpa/guhpa
 swamp, n. - sindali/ātaṛi/jili ṭāṇa
 sway, v.i. and t. - jōṅga, I
 swear (take oath) v.t. and i. - oḍa, I
 sweep, v.t. and i. - sēpa, I
 sweeping (house) n. and v.i. - sēpa/sēpka
 (sēk-pa) I/II
 sweeping (road) - ḍūpka (ḍūk-pa) II
 sweet, n. and v.i. - napka (nak-pa) II
 sweating, n. and v. - napka giva, III
 sweet heart, n. - jē ḷagaṭañju, rehagaṭañju
 sweet potato, n. - gaṇḷi kuna (pl. - ṅga)
 sweel (as a grain when soak) v.t. - kṛīpa, II
 swell (as a wound) v.t. and i. - prāḍa/ḷāḍa/
 prāṭka/ḍāṭka
 swim, v. i. and t. - kraha, I
 swing (move back and forth) v.i. - drūṅga, I
 swing (move back and forth) v.t. - drūpka
 (drūk-pa) II
- T**
- tail, n. - drēṇḍu (pl. ḍrēṭka)/ḍre'oñji
 (pl. ḍre'oñjaka)
 take away (things) v.t. - ṭova, III
 take care of, v.t. - lopka (lok-pa) II
 take down (from a hook) v.t. - kṛuhpa, II
 talk, converse, v.t. - vespa vespi āva, III

sneeze, v.i. - trihō inba, IV
 snore, v.i. - dōka klāpa, II
 snout (elephant) n. - āti kagu/kaju
 soak, v.t. and i. - jūmba/ūkoṛ jelba, IV
 soft, n. and adj. - nūsu nūsu
 soil, n. - vira
 sole, n. - kādumaḍa (pl. - ŋga)
 something (a little) adj. - īke
 sometimes, adv. - ese⁷ek isiŋgi
 son, n. - mireñju/mrieñju/mri⁷eñju (pl. mīka)
 son-in-law, n. - jāma (pl. - ru)
 song, n. - gāri
 soot, n. - alajrāṇḍu/alajāṇḍru (pl. - ka)
 sorrow, n. - bikali
 sort (separate kinds) v. t. - āska, I/gēspa, II
 soul, n. - jiu
 sound, n. - sada
 soup, n. - jōlo
 sour, n. - srahpa
 sow, n. - tali paji
 sow (seed) v. t. - maṭa, I
 sparks, n. - pūvala (pl. - ŋga)
 speak (a language) v. t. and i. - vespa, II
 spear, n. - salari (pl. salarakā)
 spider, n. - kurma (pl. - ŋga)
 spill (liquid) v.t. and i. - kita, I
 spindle, n. - nūṭka kirpeṛi
 spine, n. - mureñji/muḍreñji
 spinster, n. - lāa (pl. - ska)
 spirit (s) n. - siluṅguṛi
 spit, n. - depo/depoka/deoli/deolaka
 spit, v. i. - sūpa, II
 splash, v. i. and t. - lāñja, I
 spleen, n. - pīli/maska nakurī

split (wood) v. t. - pēñja, I
 spotted, adj. - ṭika ṭikanga
 spread out (something) v. t. and i. - dalga, I
 spring, n. - vāru/sōru vāru
 sprinkle (with water) v. t. - sirsi giva, III
 sprout, v. t. - nēja, I
 squeeze, v. t. and i. - vṛisa, I
 squeeze out (juice) v. t. - pīsa, I
 squireel, n. - siru⁷uṛi (pl. siru⁷uṛaka)
 stab, v. t. and i. - ihpa, II
 stagger, v. i. and t. - tirga, I
 kṛeṅga, I
 stalk, n. - krāṇḍu (pl. - ka)
 stallion, n. - aṇḍra gōṛa
 stammerer, n. - bēḍanga
 stamp (the feet) v. t. - tōga, I
 stand (be erect) v. t. - nisa, I
 star, n. - suka (pl. - ŋga)
 stay (remain in a place) v. i. and t. -
 manba, IV
 steal, v. t. and i. - pṛēki giva, III
 steam, n. - ūkoṛi
 step brother (elder) n. - ōsan dāda
 (younger) - ōsan ambesa
 step sister (elder) n. - ōsan bai
 (younger) - ōsan aṅgi
 step son, n. - ōsan mireñju
 step daughter, n. - ōsan maro
 step over (an obstacle) v.t. - jṛīva, III
 sting, n. - ṭōṛa (pl. - ŋga)
 sting (as a bee) v.t. and i. - kasa, I
 stingy, adj. and n. - lōba gaṭaṇju
 stomach, n. - sirkolipeṭa
 stone, n. - vaḍi (pl. - ŋga)

touch (come in contact with) v. t. and i. -
dīga, I

toy, n. - kahina?i

tract (an animal) v.t. - kōpa, II

trade/barter, v.t. - māska, I

transplant (growing plants) v.t. and i. - uha, I

trap, n. - ruhu (pl. - hka)

travel, v.i. and t. - trēba

treat (an illness) v.t. and i. - lopka (lok-pa) II

tree, n. - mrahnu (pl. mraḥka)/mrahūḍi
(pl. mrahūḍaka)

trip (cause walker to fall) v.i. and t. - puṭur
uhpa/vēpa, II

trust, v.t. and i. - porte giva, II (<o.)

try (attempt) v. i. and t. - sādi āva, III

turban. n. - pāgo/tlau terpa

turn around (turn aside one's self) v. t. - kir
inba, IV

turn around (turn something aside) v.t. -
kir ispa, II/kirpi giva, III

turtle (land) n. - sēmi/sēmbi (pl. - ŋga)

twenty, adj. - kōre/kōreka

twentyone, adj. - kōre roṇḍe

twentytwo, adj. - kōre jōreka

twig, n. - korgi āku/dēla

twilight, n. - kṛāḍiṅ kara

twin, n. - jōra mī la ka

twist, v.t. - nōlba, IV

two, adj. - rīṇḍi/jōreka

U

umbilical cord, n. (M) - dēpi dōru (pl. dēt
idōrka)

(F) - labuṇi dōru (pl. - dōrka)

uncover, v.i. - ēga, I

v.t. - ēpka (ēk-pa) II

under, adv. - nēḍe/la?iti

understand, v. t. and i. - punba, IV

unmixed, adj. - aḍa siḍ?ani

untie (a knot) v.i. - vringa, I

vriṇḍka (vriṇḍ-pa) II

until, post p. - ṭukna

up, adv. - seṇḍo

upwards - seṇḍoki

urge, v.t. - sādi āva, III/mṛāpa, II

urinate, v. i. - mūlba, IV

urine, n. - mūlka

use, v. t. - māspa, II

mṛātpa, II

used, adj. - māsanari

V

vagina, n. - peṇḍo/sūti

various, adj. - bēgal(i) bēgal(i)

vegetable, n. - kusa būro

venom, n. - ōso/oso/bīso (<o.)

veranda, n. - ḍepa (pl. - ŋga)

vertical, adj. - slūrna

village, n. (small) - nāju (pl. nāska)

(big) - gosi (pl. - ŋga)

violent, adj. - ajanjāpa/ajansāpa

visible, adj. - mehpa, II

visit, v.t. and i. - trēba, IV

vomit, v.t. and i. - tēpka (tēk-pa) II

n. - tēpka

vote, n. - būṭo (<o. and Eng. 'vote')

vulture, n. - girda (<o.)

tall person, n. (M) - p̄ṛisanañju
(F) - p̄ṛisanari
tamarind, n. - neḍi
task, n. - āti/āti paḍu
taste, n. - sepa
taste, v. - v. ṇḷa, I
tea, n. - sâ/saba
teach, v.t. - grāpa, II consative of grāmba
teacher, n. - obdan (<o.)
tear, n. - kaṇḷruka
tear (ripe) v.i. - mrūṅga, I
(cloth) v.t. - mrūpka (mrūk-pa) II
tease, v.t. - kelba giva, III
tell (a story) v.t. and i. - vespa, II
temple, n. - pēnu iḍu
temple, n. - pitla (pl. - ṅga)
terrace, n. - ṭāra/ṭāna
terrace wall, n. - pīra/pīra ṭēpa
terrible, adj. - ajanjāpa/ajansāpa
testicle, n. - mēsu (pl. mēska)
techer (an animal) v.t. - tohpa, II
that, adj. and pron. - ēra/ēri
thatch, n. - vi'ori/ji'oni/naṛa (<o.)
theft, n. - p̄ṛeki
these, adj. and pron. - īvi
they, adj. and pron. - earu (Mase)
ēvi (Fem and neut)
thick (of dimension of density) adj. - mānda
thief, n. - p̄ṛekora/p̄ṛekoreñju (M)
p̄ṛekori/p̄ṛekoreṇi
thigh, n. - kujgu (pl. kuskaka)
thin (of dimension of density) adj. - jīda
think, v.t. and i. - ēlu giva, III
this, adj. and pron. - īra/īri
this year, n. - īgari/ībasari

thorn, n. - sâpka mrahoṇḷi
those (pl. of that) adj. and pron. - ēvi
thread, n. - nūḷu (pl. nūṭka)
three, adj. - tinṭa (<o.)
thresh (grain) v.t. and i. - vihpā, II
n. - vihpā k̄rohpā
threshing floor/place, n. - klai/klā'i
through, adv. - baha ṛa'i
throw, v.t. and i. - vīva, III/tuhpa, II
throw away, v.t. - babar giva, III
thunder, n. - muḷeṇḍi ṛaspa, II
v.i. and t.
tickle, v.t. and i. - kiti giva, III
tie (a knot) v.t. - gāti giva, III
tie up, v.t. and i. - tohpa, II
tiger, n. - k̄rādi (pl. - ṅga)
tight, adj. - gañja, I
v.t. and i.
tinder, n. - lōṅgi vaḍi (pl. - ṅga)
tire (become tired) v.t. and i. - vaha, I
n. - vaha
toad, n. - kōru pana/ḍro'e pana
tobacco, n. - sūnu/duā (<o.)
to-day, n. - nēñju
toe, n. - kaḍu vañju
toe (big) - buḍa vañju
toe nail, n. - uṅguli (pl. uṅgulaka)
toe ring, n. - kaḍu mudiṅga
tongs, n. - ḍisa/ḍipa
tongue, n. - vaṅgosi (pl. vaṅgosaka)
tonight, n. - nēñju naḍaṅgi
too much, adv. - gāme (with stress)
tooth, n. - paḍu (pl. paṭka)
torture, v.t. - jūpka (jūk-pa)

wing, n. - m̄ara (pl. - ŋga)
 wink (at) v.i. and t. - kanu vaṭpa, II
 winnow (grain) v.t. - k̄rohpa, II
 winnowing basket (flat type) n. - s̄esi
 (pl. - ŋga)
 winter, n. - peni ḍeli
 wipe off, v.t. and i. - tāja/tāska
 wire, n. - sima ḍōru (pl. - ḍōrka)
 witch, n. - p̄ideri/p̄idereri
 wither (as a plant) prep. v. - vasa, I
 without, post p. - tuhana
 woman, n. - ās a m̄iḍa (pl. ska/saka)
 wood, n. - veju (pl. veska)
 woodman, n. - veska gaṭañju
 work, n. - kabaṛi
 work, v.i. and t. - kabaṛi giva, III
 world, n. - ṭāṛa/ṭārapaṭu/ṭāraṇḍi
 worship, v.t. and i. - lāka, I
 worship, n. - lāka/lākseri
 wound, n. - pāṇḍa
 wrap up, v. t. - tl̄ipa, II
 wring (clothes) v.t. - ṭipa, II

wrinkle, n. - ḍōraṅga
 wrist, n. - sarsa (pl. - ŋga)
 write, v.i. and t. - v̄iṣa, I
 wrong, adj. - burta

Y

yawn, v.i. - laha ḍēspa, II/kau r̄usa, I
 yaws, n. - kasang pūṭka (prāḍu, wring worm)
 year, n. adv. - basari
 year before last, n. and adv. - r̄ōṇḍu
 yellow, n. and adj. - s̄iṅga
 yesterday, adv. and n. - r̄iṣi/r̄i'ise
 yoke, n. - jueli (pl. juelaka)
 yolk, n. - vaṭan̄ireñji/vaṭan̄ireṇḍi
 yonder, adj. and adv. - ōra/ōri
 you (sg.) n. - īnu
 you (pl.) n. - īru
 young man, n. - lāveñju
 young woman, n. - lāa (pl. lōaska)

W

wait for, v.i. and t. - kāpa, II
 waist, n. - ɖɛɛi/reɛi
 wake up, v.i. - niŋga, I
 nipka (nik-pa) II
 walk (not run) v.i. and t. - tāka, I
 wall, n. - kuɖu (pl. kuɕka)
 wander, v.t. and i. - trēba, IV
 want (desire) v.t. and i. - mōno giva, II
 war (same as fight) n. - kāla/kāla prohpā, II
 warm, n. - pɛi (pl. pɛika)
 warm (one self by fire) v.i. - kāga, I
 warm, v.t. - kāspa, II
 wash (clothes) v.t. - jōga, I
 wash (hands and utensils) v.t. - nobga (nog-
 ba) IV
 waste, v.t. and i. - nahiki giva, III
 watch (wokat) v.t. - jōpa, II
 water, n. - siru
 waterfall, n. - dogo (pl. - ka)
 watery, adj. - sindali
 wave, n. - tlokori
 wave (the hand) v.t. - vaɛpa/vaɕpa, II
 way, n. - paheri
 we (two) n. and pron. - āju
 we (exclusive) n. and pron. - amu
 weak, adj. and n. - ɖaɕa siɖ'a nañju
 wear (clothing) v.t. and i. - ɕaɕa, I
 wear (become worn out) v.i. - vɛiɛ, III
 v.t. - vɛiɛ, II
 weave (basket) v. t. - alpa, II
 weave (cloth) v.t. - osa, I

weaver, n. - osa gaɕaɕju
 wed (marry) v.t. and i. and n. - ɕanja, I
 weed, n. - bārovala sōla/mrahka
 weed (remove weeds) v.t. and i. - jelba, IV/
 tahpa, II
 week, n. - āɕi
 weep, v.i. and t. - ɕiɛ, III
 weeping, n. - ɕiɛ
 weigh (find weight of) v. t. and i. - ɖɛspa, II
 welcome, v.t. - fāpā, II
 well, n. - kūa (pl. - ŋga)
 west, n. - vēla kɕūni vɛñjo
 wet (make wet) v.t. - puhpa, II
 what, adj. - anari
 when, adv. - eservēla
 where, adv. - estava/estavani
 whip, v.t. and i. - sahpa, II
 whirl pool, n. - siru kirpa
 whirl wind, n. - sujambaɕuli
 whiskers, n. - sirkoranga
 white, adj. and n. - lōŋgi/sūkali
 white ant, n. - ɖimbu (pl. ɖipka)
 white ant's house, n. - pusi
 who, pron. - embai
 whole, adj. and n. - gule'e
 why (for what reason) adv. - anaɕiki
 widow, n. - vaɕagaɕari/pāpogaɕari
 widower, n. - vaɕagaɕaɕju/pāpogaɕaɕju
 wife, n. - kuɕa (pl. - ska)/āpi (pl. - ska)
 wife's sister's husband, n. - saɖu (<o.)
 wild cat, n. - gosa meō
 win (in a context) v.t. and i. - mūpa, II
 window, n. - kuɖu bongori
 wine, n. - kalu

